

Lit. Lat. rec. B

438

Rhet. lat. rec. 933.

100

crit. 628

DIALOGORVM
SACRORVM LIBRI
QVATVOR.

Authore

Sebastiano Castellione.

*QVI NVNC POSTREMO OPVS
recognouit: argumenta singulis Dialogis
praeposuit: & sententias subiicit: ex quibus
pueri discant officium, hoc est, quid
imitandum sit, aut de-
clinandum.*

V VITEBERGAE,

Typis Laurentij Seuberlichij, Anno 1606

Rhetor. et Orator. 933.

669

SEBASTIANVS CASTELLIO CHRISTIANIS
lectoribus S.

HOs Dialogos, fratres Charissimi, composuimus, ut pueri haberent, vnde eadem opera & mores Christianos, & orationem Latinam discerent. Itaque eorum ruditati in primo libro seruiuimus, sermone facilimo, eoq; minus eleganti, & tamen latino vtentes, & pueris quasi præmansum cibum in os inferentes. In cæteris iam elegantius loqui cœpimus. Quod autem DE I nomen IOVA Hebræum vsurpauimus, quod nullum Deï proprium nomen latinè extat (nisi fortè Iupiter: sed id pollutum omittamus) id etsi principio videbitur fortassè durius, tamen vsu mollescet, & quod infuetum aures radet, idem vsitatum demulcebit,
Valete

DIALOGORVM
SACRORVM SEBASTIA-
NI CASTELLIONIS.

Liber primus.

ADAMVS. Gen. 3.

ARGVMENTVM.

Serpens Euam; & Eua porrò Adamum
impellit ad vescendum fructu vetito. Deus ve-
rò ipsos tres ad totidem pœnas damnat.

Serpens, Eua, Adam, Ioua.

VR VETVIT VOS DEVS
vesci omnibus arboribus pomarij? E.
Licet nobis vesci fructibus arborũ po-
marij: tantũ Deus nobis interdixit
ea arbore, quæ est in medio pomario,
ne vesceremur fructu eius, neue etiam attingeremus,
nisi vellemus mori. S. Nequaquã moriemini propter
ea, sed scit Deus, si comederetis de eo, tum oculos
vobis apertum iri, atq; ita vos fore tanquam Deos,
scientes boni atq; mali. E. Ita planè videtur, & fru-
ctus ipse est pulcher sanè visu, nescio an sit ita dulcis
gustatu, veruntamen experiar. Vah, quàm dulcis est,
impertiendum est etiam marito. Mi vir, si scires, quã
sapidus sit hic fructus, iam dudum comedisses. Accipe.
AD. Quando ita vis, faciam. Ah flagitium fecimus.

A 2

E. Quid

E. Quid est? A. nonne vides misera, nos esse nudos?
 E. Video, & me pudet: sed quid nobis faciendum est?
 A. Texamus nobis sabligacula ex folijs, quibus tegamus pudenda. E. Benè mones? & est hic ficus folijs magnis & aptis huic rei. A. Sed ô nos infelices: videor mihi audire vocem. E. Ioua est. Miseram me, vereor ne deprehendat nos nudos. Abdamus nos in hoc densum nemus. I. Heus, heus Adame, vbi es? A. Audita voce tua in pomario, territus sum: & quia nudus eram, abscondi me. Vnde didicisti esse te nudum? Num nam comedisti de arbore, de qua præceperam tibi ne comederes? A. comedi quidem: sed præbuit mulier, quam tu adiunxisti mihi. I. Quidnam fecisti mulier? E. Decepta à serpente comedi. I. Quoniam istuc fecisti serpens, tu eris detestabilissima omnium bestiarum, omniumq; animalium terrestrium, & incedes in pectus, & vorabis puluerem quandiu viues. Quinetiam conciliabo tantas inimicitias inter te & mulierem, interq; semen tuum & eius, vt id conterat tibi caput, tu autem ei calcem. Te quoq; fœmina afficiam plurimis doloribus & ærumnis, vt cum dolore parias, & tota pendeas ex imperio viri tui. Et tu Adame, quoniam morem gerens vxori tuæ comedisti de arbore, cuius esu interdixeram tibi, habebis terram infœcundam tua culpa, & ex ea quæres victum laboriosè, dum viues, cum interim ipsa procreabit tibi carduos & sentes. Tu vesceris herbis terra nascentibus, & cum sudore vultus tolerabis victum: donec redeas in terram, ex qua ortus es. Nam puluis es, & in puluerem redibis.

SEN-

SENTENTIA.

Ob vnius hominis inobedientiam mors
intrauit in mundum, Disce puer obœdientiam

CAINVS Gen. 4.

ARGUMENTVM.

Deus Cainum damnat ob fratricidium.

Ioua, Cainus.

CAine, vbi est Abel frater tuus? C. Nescio, nunquid
ego sum custos fratris mei? I. Quid fecisti? ipse
sanguis fratris tui edit ad me clamorem de terra.
Quamobrem vteris terra infesta: vt quæ aperto ore
hauserit sanguinem fratris tui, de tua manu, ea non
præbeat amplius vim suam tibi colenti. Tu errabis
vagus per orbem terrarum. C. Mea culpa est maior,
quàm vt possit remitti. En ego hodie exterminatus
à te, ex ipso solo terrarum, errabo vagus per orbem
terrarum, fugiens tuum conspectum: ita vt, qui pro-
ximus invenerit, me interficiat. I. Imo verò, quicumq;
interfecerit Cainum, subibit pœnam septupli. Qua-
re apponam tibi hanc notam, ne si quis inciderit in
te, perimat te.

SENTENTIA.

Iniusti nequeunt ferre iustos. Quæ clàm
perpetrantur, palàm punientur.

LOTVS. Gen. 18.

ARGUMENTVM.

Abraham excipit Genios hospitio, & Ioua
ei prolem promittit, consiliumq; suum de Sodo-

A 3

me

mæ euerfione patefacit. Idem facit deinde Lotus, & à Genijs eripitur ex periculo.

Abrahamus, Ioua, Genij duo, Puer, Sara, Lotus, vxor Loti, Somnitani.

Video tres homines aduersum me, Non dubium est, quin sint defessi de via, præsertim hoc tanto æstu: quare curram eis obuiam, vt retineam eos apud me. Domine, si vis facere mihi gratissimum, nolè aliò potiùs diuertere, quàm ad me. Lauabitis pedes paucula aqua adhibita, deinde requiescetis sub arbore. Ego interea curabo vobis parandum panem, vt recreetis animos vestros, deinde pergatis, Hæc est vobis idonea causa diuertendi, ad me. G. Sic faciemus. A. Iam propero in casam. Sara sume properè tria lata farinæ siliginæ ex qua depfita facias panes subcinericeos. Nam aduentant nobis hospites, quos ego volo accipere lautè. Itaq; iam curro ad bouile: volo enim mactare vitulum, quo eos tractem opiparè, tu interea cura, vt nihil desit eis, quod opus sit hospitibus. S. Fiet. Propera Hagar, incende ignem, tepefac aquam ad depfendum, dum ego promo farinam. Age iam, dum aqua tepefit, para mactram. Subige farinam: expediamus omnia, quæ iussit herus. A. macta eum expeditè puer. Heus Sara. S. Quid vis mi vir? A. Cura nobis luculentum focum. S. Iam accensus est, A. Impone ahenum. Volo ego hospites meos curari diligentissimè atq; humanissimè. Est ne adhuc detra-
cta pel-

Appellis isti vitulo puer? P. Imo iam dissectus est. A.
 Conijciamus hæc frustra in ahenum. Subijcite plura
 ligna vt coquantur celerius. Despuma ius. Hagar in-
 strue mensam: sed foris in vmbraculo, sub arbore.
 Nihil libentius, quàm viatoribus benefacio: & cer-
 tè eos negligere, inhumanum est. Hospites, omnia
 sunt parata: accumbite, & vescimini læto animo,
 Habetis hîc butyrum, habetis & lac. Boni consulite
 quod adest, quodq; Deus largitur in præsentia. Puer
 appone eis vitulinam. I. Vbi est Sara, vxor tua? A.
 Adest in tabernaculo. I. Cum reuisam te eadem tem-
 pestate anni, quæ nunc est, habebit Sara vxor tua
 filium. S. Ha ha he, ridiculum. Ego iam vlueta sum,
 & indulgebo voluptati scilicet: cum meus quoque
 dominus consenuerit. I. Cur tandem ridet Sara ne-
 gans se posse parere, quia consenuit? Est ne aliquid,
 quod Ioua non possit efficere? Cum reuisam te, in-
 quam anno vertente, habebit Sara filium. S. Ego
 non risi. I. Imo vero risisti Sed iam pergamus confi-
 cere iter reliquum. A. ego comitabor vos, nisi mole-
 stum est. I. Ego ne vt celem Abrahamum, de eo quod
 sum facturus, ex quo profectura sit gens maxima
 & potentissima, per quem omnes gentes orbis ter-
 rarum sint consecuturæ felicitatem? nam certò
 scio, eum præcepturum esse suis liberis, & porrò suæ
 in posterum stirpi, vt viuant ex meo præscripto, &
 colant iusticiam atq; ius, vt ego præstem Abrahamo
 quæ promisi ei: profecto non celabo. Abrahame,
 volo tibi indicare qui sim, & quò eam. Ego sum
 Ioua. Cum viderem dissipatos esse rumores de tot
 A 4 tantisq;

tantisq; flagitijs Sodomit anorum & Gomorræorum, statui, deuenire huc, & explorare, vtrum sint planè profligati, quemadmodum accepi fama & auditio- ne: an non sint: G. Nos quidem antecedamus. A. Sed quid? perdesne etiam bonos vna cum improbis? Si erunt quinquaginta viri boni in vrbe, an etiam perdes? neq; ignosces illi loco, propter illos quinquaginta bonos, qui erunt in eo? Absit vt tu sic facias, vt interficias bonos, cum malis, sitq; eadem cōditio proborum & improborum. Absit vt tu, qui moderaris totum orbem terrarum, non facias æquum. I. Si inuenero in vrbe Sodoma quinquaginta viros bonos, ignoscam toti loco propter eos. A. Facio fortasse audacter, quia u de a m alloqui te Dominum meum, ipse puluis & cinis: sed tamen si forte defuerint quinq; de quinquaginta bonis, an propter quinq; excindes totam urbem? I. Non euertam, si inuenero ibi quadraginta quinq; viros bonos. A. Quid si quadraginta? I. Etiam propter quadraginta abstinebo. A. Quæso ne ægrè feras Domine, si pergo quærere. Quid si triginta? I. Etiam sic abstinebo. A. Possim videri audacior, qui alloquat Dominum meum. Quid si viginti? I. Etiam eorum causa non pervertam. A. Interrogabo te hoc postremum, si tibi grauis non sum: quid si decem? I. Propter decem non euertam. G. Iam adueesperascit, & nos approinquamus vrbi. L. Video huc aduentare duos hospites, Ibo eis ohuiam, vt eos deducam ad me. Saluete viri præstantissimi. G. Salue & tu vir humanissime. L. Peto à vobis, vt diuertamini in domum meam, vt ibi lotis pedibus pernoctetis: cras re-
petituri

petituri vestrum iter. G. Imò pernoctabimus in foro.
 L. At ego non patiar : diuertimini ad me : accipiam
 vos, si non lautè, at rectè hilarè. G. Fortasè erimus
 tibi graues L. iucundi potius : ne veremini. Tàm
 mihi erit gratum vos accipere hospitio, quàm esset
 accipi à vobis si istic essem. G. postquam tantopere
 vis, nolumus esse pertinaces. L. Ergo sequimini me.
 Hic est mea domus, Intrate : quod bonum sit. Vxor
 cura calefaciendam aquam ad lauandos pedes horũ
 hospitem, & simul confice panes coquendos in foco.
 Vos interea hic quiescite, dum paratur cœna. Age
 iam vxor, construe mensam : fac vt omnia sint niti-
 dissima, ne quid offendat animos horum. Hospites ac-
 cumbite, vtimini læto animo his, quæ suppeditant
 nobis in præsentia diuina benignitate. Sed quid ?
 quem tumultum audio vxor ? qui est iste clamor ?
 quæ turbæ excitantur ? Vxor Loti. Hei mihi, perij-
 mus mi vir. L. Quid tandem est mali ? V. Tota ciui-
 tas, mi vir, obsidet ædes nostras. Iuvenes, senes, deni-
 que vniuersi circumfident nos. L. Valdè vereor, quo
 hæc euasura sint. Sed audio clamantes. S. Heus heus
 Lote, vbi sunt homines isti, qui venerunt ad te sub no-
 ctè ? Produc eos nobis, vt eos cognoscamus. L. O flagiti-
 um. Sed ne trepidate hospites, exhibo ad eos, & obse-
 rabo post me ianuam. Adsum. Quid clamatis ? S O.
 Volumus videre hospites, qui diuersantur apud te.
 L. Obsecro vos, fratres mei, ne tantum scelus faciatis.
 Sunt mihi duæ filiæ, adhuc à viris integræ : eas ma-
 lo dedere vestræ libidini, quam sinere vt quid noce-
 atis his omnibus, qui commiserunt se sub præsidium

mei tecti .S. Recede paulisper isthuc, vt consultemus de ista re. Quid facimus populares ? accipiemusne puellas ea conditione vt dimittamus iuuenes ? AL. Nam est opus longa deliberatione. Iste vnus peregrinatur in nostra ciuitate, & nos reget, si dijs placet. SO. Iam te Lote peius multabimus, quam ipsos, ne tu putes nos velle subijci peregrinis. Agite, inuadamus eum. G. Recipe te confestim ad nos Lote. L. O facinus audax, o profligatam & perditam nationem. Obseremus fores firmissime. S. Effringamus fores: occidamus istos aduenas, qui cum nusquam possint habitare veniunt ad nos: G. Ne trepida hospes, nunquam irrumpent nobis inuitis. L. O inauditam nequitiam. Siccine hic violari hospites & peregrinos, quorum ius debet esse sanctissimum ? G. Seda te ipsum. Iam videbis vltionem presentem. S. Quid est hoc, o ciues ? sumne ego caecus, an oborta sunt tenebrae densissimae ? AL. Nescio quid accidat alijs ? sed ego non magis dispicio oculis quam calcibus. Vbi est ianua ? AL. Caue caue, ne incidas in me. Hei mihi, fregi frontem ad parietem. AL. At ego nescio vbi terrarum sum, neque possum inuenire exitum ex hoc loco, neque ingressum in alium. G. Lote, si quos habes praeterea generos, aut filios, aut filias, denique quoscunque habes in vrbe, educ ex hoc loco. Nam nos quidem iam delebimus hunc locum. Huc enim ad hoc ipsum missi sumus a Ioua, apud quem increbuit tanta importunitas horum. L. Habeo vobis gratiam, qui habeatis rationem non solum meae salutis, sed etiam meorum. Iam adeo eos. VX. Valde sum sollicita de meo

de meo viro, qui est egressus domo: Ita consceleratus est hic totus populus. Metuo ne quid grauius patiatur etiam à suis. Nam hodie nulla sancta fides est, ne inter fratres quidem L. Iam redeo. G. Quid egisti? L. Visus sum iocari eis, quorum saluti prouidebam. GE. Homines sunt desperati. Pereant, quoniam nolunt seruari. Sed iam diluculum est, & tempus admonet emigrandum esse hunc. Agedum, adiunge tibi uxorem tuam, & duas filias, ne aggregeris ad interitum tam perditæ ciuitatis. Quid cunctaris? nunquam potest nimis maturè vitari periculum. L. Atqui non videtur emigrandum tam manè. G. Atqui nos non sinemus te perire, quin potius manè educemus & te & tuam coniugem, & filias, Agite exeamus ex vrbe. Sed caue, si tuam vitam amas, ne respicias post tergum, neue vsquam moreris in planicie. Euade in montes, ne pereas. L. Peto à te Domine, vt remittas hoc mihi, postquam tu pro tua benignitate deuincis me tanto beneficio, vt custodias mihi vitam. Certè non potero euadere in montes, quin me attingat illud malum, quo moriar. Sed est hic propinquum oppidulum ad confugiendum, in quo quaeso, vt liceat mihi euadere, & ita consulere vitæ meæ, est sanè perparum. G. Etiam in hac re indulgebo tibi, vt non euertam istud oppidum. Confer te illo: Neq; enim licet mihi facere quicquam, quin tu eò perueneris.

SENTENTIA.

Deus versatur cum pijs, eisque patefacit arcana sua, & eos remuneratur & tuetur. Mauult Deus ut innumerabiles impij uiuant, quã
vt vel

vel vnus pius vnà cū illis pereat. Maior est Dei in vnum pium amor, quàm in omnes impios odium, quem quidem eius amorem debent imitari pij.

ABRAHAMVS. *Gen. 22.*

ARGVMENTVM.

Abraham iussu Dei filium suum Isaacum vult immolare. Deinde prohibente Deo immolat arietem.

Abrahamus, Isaacus, Genius.

Iam tertium diem iter facimus, & videor videre procul locum destinatum sacrificio: vos hinc opperimini, vnà cum asino, dum ego & puer imus illuc, vt adoremus Deum, postea redituri ad vos. Tu Isaac portabis hæc ligna ad comburendam hostiam, ego feram ignem & cultrum. Eamus. IS. Mi pater. A. Quid vis fili mi? IS. Hinc quidem est ignis & ligna, sed vbi est agnus immolandus? A. Deus prouidebit ipse sibi agnum in sacrificium, fili, nos interea pergamus. Ecce venimus in locum, quem Deus dicebat mihi. Construamus hinc aram. Rectè est: disponamus lignum. Nunc mi fili oportet vt te colligem, mactèq₃, quando ita visum est Deo optimo maximo, cuius voluntati resistere nefas est. IS. Mi pater, si ita certum est Deo, fiat. Nam didici ei tibiq₃ parere in rebus omnibus. A. Pater omnipotens, cuius est imperare, obsequor tuis iussis, tibiq₃ macto hanc hostiam, hoc cultro mea ipsius dextera. G. Abrahamo, Abrahame, A. Quis me vocat? G. Caue ne afferas manum puero, caue ne lædas. Iam enim mihi satis perspecta est tua
religio

religio & pietas, qui propter me non pepereris filio, eiq; vnico. A. Hem quid hoc rei est? Sed videone aritem in dumo hærentem cornibus? Salua res est: viues Isaace: hæc maclabitur gratior Deo victima.

SENTENTIA.

Nihil tam difficile aut durum est, quin id possit, qui credit. Deus suorum pietatem remuneratur.

EPHRON Gen. 23.

ARGUMENTVM.

Abrahamus mercatur ab Hettæis fundum, ad sepulturam Saræ vxoris suæ.

Abrahamus, Hettæi, Ephron.

EGO peregrinus & aduenas inter vos Hettæi. Quare tribuite mihi possessionem sepulturæ inter vestras, vbi sepeliam Saram coniugem meam, quæ mortua est, vt scitis. H. Attende nos Domine. Tu es quidam princeps diuinus in nobis: tuum est eligere è nostris sepulchretis, vbi inhumes tuum mortuum. Nemo nostrum prohibebit te, suo sepulchro, quò minus sepelias in eo. A. Ago vobis gratias pro vestra tanta humanitate & liberalitate. Sed si vobis cordi est, vt sepeliam meum defunctum, & auferam è conspectu meo, concedite mihi præterea, vt agatis pro me cum Ephrone filio Sigoris, vt attribuat mihi cauernam duplicem, quam habet in extremo sui agri: & attribuat iusto argento, in vestra præsentia, in vsum sepulchri. E. Ausculta, mihi potius Domine. Ego tibi dono & agrum, & cauernam agri & quidè in præsentia meorum populariū. Sepeli tuum mortuum

tuum

tuum. A. Imo tu potius ausculta mihi. Ego soluam tibi pecuniam pro agro: eam tu accipe pro me. E. Domine attende. Hic fundus, quo de agitur inter nos, est quadringentis siclis argenti, si vis sepelire tanti. A. Accipio tanti & iam appendam tibi presentem pecuniam. Vos Hettæi estote testes, ut Ephron addicat mihi in possessionem quadringentis his siclis argenti agrum suum duplici cauerna, qui ager est in regione Mambrae, id est, Hebronus, una cum ipsa cauerna, & omnibus arboribus, quæ sunt vrdiq; in toto spacio eius. E. Adde. H. Testes erimus.

SENTENTIA.

Iusticia commendat hominem apud eos,
qui non sunt omninò perditii

REBECCA Gen. 24.

ARGVMENTVM.

Dispensator Abrahami ducit Rebeccam filiam Labanis Mesopotamij in matrimonium Isaaco herili filio.

Dispensator Abrahami, Rebecca,

Laban, Bathuel

HEus heus puella, da mihi bibere paulum aquæ ex tua vrna. R. Imò verò perlibet vir optime. Hem, bibe. Quinetiam adaquabo tuos camelos, quantum sat erit. D. At ego te, pro isto beneficio, dono hac in-aure, atq; his duabus armillis. Sed age fac sciam, cuius sis filia: & an sit in ædibus tui patris locus, vbi possimus pernoctare. R. Equidem sum filia Bathuelis, quem Melca peperit ex Nachore. Straminis autem & pabuli apud nos affatim est, nec non locus ad per-noctan-

noctan-

noctandum. Sed ego curro in oppidum, vt nunciem
 hæc omnia domi, ita vt habent. D. Ago tibi gratias,
 Ioua, quod non destitisti tua bonitate, & fide, A-
 brahamum herum meum, tui cultorem, qui me de-
 duxeris, per eam viam, qua venirem in domum co-
 gnatorum domini mei. L. Ain tu? R. ita est. L. & do-
 no dedit tibi istam inaurem, & armillas? R. Etiam.
 L. vbi reliquisti? R. Ad fontem, & ecce eum tibi a-
 pud camelos. L. Precor tibi Iouam propitium homo.
 D. Et ego tibi vicissim, vir humanissime. L. Narrauit
 nobis hæc soror mea Rebecca quinam sis, & vnde ve-
 nias. Quod cum primum audiui, statim curavi pa-
 rari tibi diuersorium, & tuis camelis stabulum, ne
 foris maneas. Quamobrẽ sequere me. D. Ago tibi gra-
 tias pro tanta comitate & diligentia. Sequor L. ea-
 mus hæc. Hic sunt ædes nostræ. Vos curate hos ca-
 melos stramine & pabulo. Vos afferte aquam lauan-
 dis pedibus huius, & comitum. Benè est, accumbite.
 D. Dabitis mihi veniam, non capiã cibum, quin prius
 dixero, cuius causa huc venerim. L. Dic ergo. D. ego
 sum seruus Abrahami, hominis, quem Deus ditauit
 mirum in modum oue, capta, boue, argento, auro, ser-
 uis, ancillis, camelis, atq; asinis: cui etiã iam seni Sara
 vxor peperit filium, quem ipse constituit hæredem
 ex asse, meq; etiam iureiurando astrinxit, ne locarẽ
 ei nuptam, quæ esset ex Cananeis, in quorum terra
 habitaret ipse: sed irem domum paternam, eiq; eli-
 gerem vxorem gentilem. Cui cum ego dicerem,
 Quid si mulier nollet me sequi? Deus, inquit
 ille, cui ego per omnem vitam parui, tecum mit-
 tet nun-

tet nun-

tet nuncium suum, qui tibi secundabit hoc iter: ita
 sumes filio meo vxorem mihi gentilem, ortamq; ex
 domo paterna, hac re exolueris te religione iurisiu-
 randi, quo te astringo: si forte non impetraueris vt
 mulier te sequatur. Ita persuasum est mihi, vt ve-
 nirem. Cumq; hodie venissem ad fontem, ita cogita-
 bam mecum. Ioua Deus heri mei Abrahami, si tu
 mihi ades in hoc itinere, da mihi vt me nunc hic
 stante ad fontem veniat puella haustura, quæ mihi
 roganti det aquam ex vrna bibendam, atq; etiam
 aquetur meos camelos, vt intelligam eam esse, quam
 destinasti hero meo. Vix hæc meum tacitus cogitã-
 ram, cum subito ecce egressa Rebecca, ferens vrnam
 in humeris, descendit ad fontem, atq; haurit. & cum
 petiuissem potum ex ea, confestim deposita vrna of-
 fert, & dicit etiam sese adaquaturam camelos:
 quod & fecit, adaquauitq; me & camelos. Ego quæ-
 siui ex ea, cuius esset filia? Respondit, Bathuelis filij
 Nachoris, ex Melca. Tum ego accommodaui fronti
 eius inaurem, & manibus armillas, & summissè ad-
 orans Iouam Deum heri mei Abrahami gratias egi,
 quod deduxisset me in rectam viam, ad conciliandã
 filiam herilis cognati filio herili, quam ex his argen-
 teis intellexi eam esse. Nunc ergo si certum est vobis
 facere hoc beneficium domno meo, facite vt sciam:
 sin minus: nihilo secius, vt insistã aliã viã. L. Hæc res
 planè ex Deo orta est, neq; nos omninò possumus re-
 pugnare tibi. B. Ita habet. Proinde habe tibi Rebec-
 cam tuo arbitrato, eamq; ducito nupturam hero tuo,
 sicut visum est Iouæ. D. Gratiam habeo Deo
 pri-

primum, qui ita voluerit: deinde vobis, qui non repugnaueritis. Tu vero Rebecca, & vos, non recusabitis hæc quantulacumq; dona, quæ attuli iussu mei domini.

SENTENTIA.

Deus dirigit pios in viam; eorumq; actionem secundat.

I DVMVS. *Gen. 25.*

ARGVMENTVM.

Esaus vendit Iacobo fratri prærogatiuam ætatis.

Esaus, Iacobus.

Imperti mihi de auso, de rus oisto, nam redeo rure
*lax animatus lassitudine. I. Vede mihi in præsentia
 prærogatiuã tuæ ætatis. E. En ego iã iamq; emo-
 rior: quò mihi istam prærogatiuam? I. Ergo con-
 firma mihi iam nunc venditionem iure iurando. E.
 censfirmo, quid vis? iuro, addico, nibili facio ius istud
 ætatis, præ edulio.*

SENTENTIA.

Breuissima voluptas hominem priuat
 perpetuis bonis, idem vsu veniet impijs, qui a-
 more carnalium voluptatum prodigunt bona
 cœlestia.

VENATOR

Gen. 27.

B

ARGV

11 DIALOG. SACRORVM

ARGVMENTVM.

Jacobus arte materna praeuertit à patre felicitatem Esau. Esauus ferius veniens frustra lachrymatur.

Rebecca, Iacobus, Isaacus,
Esauus.

Pater tuus misit venatum fratrem tuum Esauum, me audiente, vt afferat ferinam: ex qua confectum pulpamentum ipse edat. eiq; bene precetur à Ioua, antequam moritur. Nunc audi fili mi. quid velim à te fieri. Adi pecus, & inde afferto mihi duos hœdos optimos, ex quibus conficiam patri tuo edulium, quali maxime delectatur: quod offeres ei, vt tibi bene precetur, priusquam excedat vita. IA. Sed frater villosus est, ego depilis. Quod si forte pater me attrectauerit, putabit se mihi esse ludibrio, itaque mihi malè, non bene precabitur. R. Istam imprecationem ego præstabo nate: tu modò gere mihi morem. IA. Si ita iubes, certum est obsequi, eo. RE. Mihi magnoperè curandum est, vt agam hanc rem callidè & prudenter, ne meus maritus deprehendat fallaciam, nam vt amat rusticum illum Esauum, nunquam eum postponet Iacobo, nisi fraude inductus. Ego verò Iacobum plus amo, & studeo eum obrepere in felicitatem, quam conciliabunt patris preces ei, cui bene ominatus fuerit. IA. Redeo mater: affero hœdos. R. Factum bene: agetum parem cupediam patri tuo, cuiusmodi scro suauem esse eius palato. Rectè est, parata sunt omnia, nunc age, induam

duam te vestimenta preciosa Esau, quæ habeo penes
 me. Hic conatus te orncedet IA. Quid manus &
 collum, quod pilis caret? R. Vestientur pelle hædo-
 rum. Benè habet: accipe nunc hanc escam, atque
 hunc panem, quem confeci. Abi, vide, vt agas pru-
 denter. IA. Dabo operam. Pater. IS. Qui tu es fili? I.
 Esauus primogenitus tuus. Exequutus sum manda-
 tum tuum, surge, age vescere ferina, vt mihi benè
 preceris. IS. Quid sibi vult, quod tam cito nactus es,
 fili: IA. Ioua, Deus ille, quem colis, obiecit mihi. IS.
 Accede huc, vt te attrectem fili, sciamq; vtrum sis
 ipse Esauus, nec ne Quid hoc? vox quidem Iacobi est,
 sed manus Esau. Tune ergo ipse natus meus Esauus?
 IA. Planissime I. Accede ad me, vt vescar tua ferina,
 fili, tibiq; benè precer. Suavis es a sanè, funde vinū.
 IA. Hem tibi. IS. Nunc age, amplectere me. Quam
 suavis odor venit ad nares meas? Fragras fili mi,
 non aliter quam solet ager lætus munere Iouæ. Fa-
 xit Deus, vt terra pinguis irrigata rore cœlesti ef-
 fundat tibi magna copia segetes & vuas. Tibi ser-
 uiant nationes, te colant populi, Dominus sis fra-
 trum tuorum, teq; reuereantur ex eadem matre na-
 ti, qui tibi imprecabitur, esto execrabilis, & infelix:
 qui tibi bene volet & optabit, esto fortunatus. IA.
 Benè gessi meum negocium, mater. Non agnouit
 me, & ex attrectatione putauit esse Esauum. R. Be-
 nè est. Sed Esauus iã reuersus parat ferinā, quā offe-
 rat patri. Videamus quid agat: nam multū faller eū
 spes. ES. attolle te mi pater & vescere mea ferina,
 vt mihi

vt mihi benè preceris. IS. Nam quis tu es? E. Rogas? primogenitus tuus Esauus. IS. Totus obstupesco. horreoq;. Quis ergo is est, qui modo attulit mihi ferinam? Nam ex ea prorsus comedi ante tuum aduentum, eiq; fausta omnia sum precatus: quæ res rata erit. E. Heu mihi, nam quid causæ est, quin ego perpetuò perierim? Attamen mihi quoq; benè precare pater. IS. Frater tuus rem astu tractauit, abstulitq; faustitatem tuam. B. Næ ille probè respondet suo nomini, qui me iam bis circumuenerit. Primū enim fraudauit me prærogatiua ætatis: deinde nunc interceptit bonam precatationem mihi debitam. Sed nihil ne tibi reliquum fecisti, quo mihi faustum aliquid precere? IS. Profectò feci eum dominum tuum, statuiq; vt fratres ei seruirent, eumq; muniui frumento & vino. Quid tibi iam faciam fili? E. Solumne id habebas? Imperti etiam me aliqua felicitate. Heu quid agam miser? IS. Habebis quidem domicilium minus bonum & à pinguetudine soli, & à supero rore cœli, & viues gladio, seruias fratri, veruntamen erit tempus illud, cum vicissim vinces excutiesq; iugum eius de collo tuo. E. Non procul abest luctus à patre meo. Nam certum est mihi, interficere Iacobum fratrem.

SENTENTIA.

Properandum est, & arripienda occasio. Serò plorat Esauus, serò venitur ad colligendum Manna post ortum Solem, aut die Sabbathi. Serò afferuntur falces post messem, cum iam nihil superest inspicere legium. Serio pullant fores fatuæ virgines. Sero conabuntur intrare pigri per portam iam clausam.

IACO-

IACOBVS. PROFVGVS.

Gen. 29.

ARGVMENTVM.

Iacobi Profugi congressio cum Rebecca sobri-
na sua.

Iacobus, Pastores, Rachel.

FRatres vnde estis? P. Ex Charta. I. ecquid nostis
Labanem filium Nachoris? P. Maximè. I. Va-
letne? P. Valet: atq; ecce tibi Rachaelem filiam
eius, huc venientem cum pecudibus. I. Hem diei mul-
tum adhuc est, nec dum tempus est cogendi pecoris,
quin aquatis pecudes, deinde ituri pastum? P. Non
possumus, donec conuenerunt omnes greges, quo a-
uoluamus saxum ab ore putei, atque ita adaquemus.
I. Sed venit Rachel agens pecus, quid cesso auole-
ere saxum, vt hauriam ei aquam, atq; hanc primam
ab ea ineam gratiam? O mea Rachel, amplectere
me. R. Abstine tu manum, quis tu es? I. Ego sum
Iacobus patruelis tuus, filius Rebeckæ, non contineo
lachrymas præ gaudio, R. O felicem aduentum. Sed
ego cesso ire in urbem, vt nunciem hæc meo patri.

SENTENTIA.

Gaudent mutuo congressu consanguinei. Sunt
autem pij omnes inter sese diuina consanguinitate
coniuncti.

LABAN. Gen. 31.

ARGVMENTVM.

Laban fugientem Iacobum assequutus, cum eo
iurgatur. Deinde fit inter eos foedus.

B 3

Laban

Laban, Iacobus, Rachel.

Quæ ratio impulit te, vt in scio me abduceres meis filias, tanquam ferro partas? Cur clam & nescientem aufugisti, neq; fecisti me certio rem, vt prosequerer te voluptate carminum, tympanorum, cithararum? neq; permisisti mihi, vt oscularer meos natos & natas? Stultè sanè fecisti, & erat mihi in manu, nocere vobis. Sed Deus vester patrius heri monuit me, vt cauerem ne te offenderem vlla re. Verum esto, profectus sis sanè præ desiderio, quod capiebas è domo paterna: deos verò meos cur furatus es?

IA Illud feci adductus metu, veritus me tu eriperes mihi tuas filias. Quod autem attinet ad tuos deos, si quem penes inueneris eos, per me quidem plectatur capite. Noscita præsentibus necessarijs nostris, si quid tui est apud me.

L. Rectè dicis, Per scrutabor vestra tabernacula.

IA. Non recuso quo minus vestiges omnia **RA.** Video me esse in magno periculo. Nam Laban pater meus conquirat per omnia tentoria suos deos penates, quos ego furata sum, meo viro nesciente. Quod si factum deprehendetur, concitauero magnas turbas. Comminiscenda aliqua fallacia est, & quidem subito, nam meus pater iam aderit hîc. Prohè, inueni viam: obruam eos in hoc stercore camelino, deinde sedebo super, facilè eum fallam.

L. Rimatsum acerrimè tabernaculum Iacobi, cum Liæ, tum duarum ancillarũ, nusquam inueni. Restat tabernaculum Rachelis: in quo si non erunt, mirabor.

Hæc omnia sunt mihi perscrutanda. Hîc quidem

quidem non sunt, neque hic. Quid sub hac culcitra?
 tantundem. At in hoc angulo erunt: at non sunt.
 R. Noli, agrè ferre domine, quòd non possum assur-
 gere tibi, nam sum in menstruis. L. perquisiui
 omnia diligentissimè: sed nusquam comperi meos
 deos penetrales. I. Quod nam concepi tantum
 scelus, aut quod facinus admisi in te, vt tu me sic
 persequere? Scrutatus es omnia mea vt ensibilia, ec-
 quid inuenisti de vlla suppellectile tuæ domus? Pro-
 me huc coram necessarijs vtriusq; nostrum, vt ipsi
 iudicent de vtroq; nostrum. Iam viginti annos egi
 apud te, tuæ oves & capræ nunquam fuerunt in-
 fœcundæ: non comedi arietes tuæ ouiaræ, nihil
 ad te retuli ereptum feris i ipse semper præstiti da-
 mnium: tu mihi semper imputasti, si quid per fur-
 tum amissum est, tam interdium quam noctu, meo
 periculo amissum est. Denique ea fuit mea con-
 ditio, vt de die conficerer æstu, & de nocte gelu,
 & interea somnus abesset ab oculis meis. Iam
 hic mihi vigesimus annus agitur, cum sum domi
 tuæ. Seruiui tibi quatuordecim annos pro tuis dua-
 bus filiabus: sex autem pro ouibus & capris: cum
 tu interea mutauisti mihi mercedem decies. Quod
 nisi Deus patrius, videlicet Deus Abrahami, & ter-
 ror Isaaci affuisset mihi, tu quidem dimisisses me
 vacuum. Sed respexit ille miseras & labores,
 quibus sum perfunctus: id quod heri satis ostendit,
 L. Meæ sunt hæ filiæ, mei filij, meum pecus:

B 4

denig.

deniq; quicquid hinc vides, meum est. Et nunc quo pacto optimè consulam meis his filiabus & filijs, quos pepererunt? Opinor, si ego & tu feriemus fœdus, quod sit testimonio vtriq; nostrum I. Optimè ego hinc erigam cippum ex hoc saxo: vos mei propinqui accumulante lapides. Capiamus cibum super hoc tumulo. L. Hic hodie tumulus erit medius testis inter me & te. I. Perplacet, atq; ex hac re vocetur Galaadus. L. Aut etiam Maspha, vt significet, Deum aspecturum quid fiat à me & te, cum discesserimus alter ab altero. Quod si tu eris durus meis filiabus, aut si duces alias in matrimonium præter eas, tum hæc pacta perinde sunt, atq; si nulla facta sint. Atq; huius quidem rei testis esto Deus vtriq;. Vides hunc tumulum, vides & hunc cippum, quem extruxi inter me & te? Hic tumulus, & hic cippus, testes sunt, neq; me aduersum te, neq; te aduersum me transiturum ad nocendum. Deus Abrahami, & Deus Nachoris, vtriusq; patris sunt nostri vindices I. Ego coniuro per terrorem mei patris Isaaci. Atq; vt hæc sint sanctissima, faciã hodie sacrificium in hoc monte, ad cuius epulas vos omnes invito. L. Condicimus.

SENTENTIA.

Deus suos tuetur ab aduersarijs

IACOBVS REDVX.

Gen. 33.

ARGVMENTVM.

Iacobus ex Mesopotamia rediens Esauum fratrem donis placat.

Esauus.

Esauus, Iacobus.

O Salue multum mi frater charissime, I. Salue & tu plurimum germane mihi optatissime. E. Ut te libenter amplector post longum spacium temporis I. Et mihi profectò tam diu nihil fuit iucundius, quam nunc videre te incolumem, itaq; præ gaudio non teneo lachrymas. E. Nec ego possum non flere, ita totus lætitia gestio. Sed quid sibi vult iste grex mulierum & puerorum, quos tecum ducis? I. Vxo- res sunt, & liberi, quibus me Deus, quæ sua est libe- ralitas, ditavit E. Quid autem tibi vult totus ille grex, quem offendi veniens? I. Volui te eo dono mihi placare. E. Sitis multa habeo frater, habe tibi tua. I. Ne repudia me quæso, si te mihi propitium habeo, accipies à me munusculum. Nam quod vidi faciem tuam, videor mihi vidisse numen quoddam: nec mirum, qui mihi tam facilis fueris. Itaq; quæso, vt accipias à me munusculum, quod ad te addu- ctum est: postquam Deus pro sua benignitate tam multis bonis me cumulavit, vt nulla re caream, E. Quando vrges tantoperè, accipio, etsi nihil opus e- rit. Age eamus, ego ibo vna tecum. I. Scis pueros esse teneros, ouesq; & capras & boues prægnantes: quod si fatigentur vel vnum diem, actum est de oui- bus & capris omnibus, interibunt. Sed amabo, i præ. ego pergam clementer & placidè, prout po- stulant ea, quæ præ me duco, ipsiq; pueri, donec ve- niam ad te in Seir. E. Saltem relinquam tibi

B 5

ali-

aliquot ex meis comitibus. I. Quid opus? gere obsecro mihi morem.

SENTENTIA.

Potentiorum ira comitate & summissione est lenienda.

IOSEPHVS VENDITVS,

Gen. 37.

ARGVMENTVM.

Iosephum ob inuidiam vendunt fratres mercatoribus Ismaelitis.

Simeon, Leui, Ruben, Iosephus,
Iudas, Mercatores.

ECce vobis somniator ille. Agite, occidamus eum, deiciamusq; corpus eius in aliquem specum. L. Sed quid renunciabimus patri de eo? S. Deuoratum esse ab aliqua fera. Videbimus quorsum euadent eius somnia. R. impium fit, maculare manus sanguine pueri, idq; fratris. Deducimini ab ista mente. Nihil potestis grauius consulere in nos, aut in patrem nostrum. S. Vnde tibi incesit ista noua religio? Vis ergo sinamus eum viuere, qui suis insomnijs portendit, nos omnes, ipsosq; adeo parentes fore sibi supplices? An non dignus est, queat somniatum apud inferos? R. Frater si ita futurum est, qui caueas? Sin minus, quid times? Vsq; adeo ne indignum tibi videtur, si puer imperitus somniauit? quid potest esse culpæ in somnijs? postremo si adeo obfirmastis
ani-

minimum, neque potestis auocari ab isto consilio, est
 hic puteus sine aqua: saltem abstinete manus, di-
 mittite in puteum, culpa erit aliquanto minor. S.
 videris Ruben tu, nobis certum est, perdere puerum.
 IO. Plurima salute vos imperio fratres amantissi-
 mi. S. At nos te malo maximo impertimus, qui
 somnias te coli à fratribus, quos nunc salutas tam
 blandè. Agite, discindamus vestem hanc versico-
 lorem, qua pater eum ornauit, delicatulum puel-
 lum. IO. Heu mihi, quid cogitatis mihi facere? L.
 Nec abimus. IO. Ab ne facite. S. Stat sententia. IO.
 O fratres charissimi, per Deum optimum maximū,
 per communem nostrum parentem, qui conficietur
 mœrore, obsecro, obtestor, quid feci? quod est meum
 scelus? quæ mala mens vos agit? S. Frustra rogas.
 IO. Patrem vestrum? S. Certum est. IO. Ab vester
 sum, vester sum frater. Simeon. Surdo canis, de-
 uitte. Ruben. At ego subduco me hinc, non su-
 stineo adesse in tam tristi spectaculo. IOS. Heu me
 miserum, quo detrudor? nimirum ad manes. O pa-
 ter, pater, quam tristem nuncium accipies de filio, in
 quanto luctu trahes vitam? Iuda obsecro tuam fi-
 dem, miserere mei, miserere parentum. L. Sedeamus
 hic meridiaturi. IV. Video mercatores quosdam ve-
 nientes: vultis auscultare mihi? Quid profuerit no-
 bis cruenta cædes fratris nostri? Vendamus eū potius
 Ismaelitis, quos videtis venientes. Ne asseramus ho-
 stiles manus fratri: abstineamus à sanguine. Nam
 certè frater noster est, procreatus eodem semine.

Agite

*Agite finite vos exorari. L. Rectè ait. S. Sed ne fortè
IV. Frater ne metue, amittes eum venditione non
minus, quàm nece. L. Ita est, accedit etiam quæstus
ex venditione: quem quæstum amittemus, si eum
necauerimus. SI. Sino, fiat. IV. Heus mercatores,
vultis ne emere puerum quendam elegantem? M.
Fortassè, fac videamus. IV. Extrahite eum è puteo:
empturi sunt. IO. Nunc quidem mihi pereundum est,
video, extrahor ad cædem. IV. Ne trepida, non ne-
caberis, sed venderis. En nobis puerum lepida for-
ma. M. Herclè bellum, & ingenuum. Quanti eum
iudicatis? IV. Triginta argenteis. M. Accipiamus.
Accipite pecuniam.*

SENTENTIA.

*Invidia homines impellit ad quoduis facinus,
Et Deus non quidem deserit, sed vt exploret, in extre-
mos angones venire patitur.*

IOSEPHVS CAPTIIVS.

Gen. 40.

ARGVMENTVM.

*Iosephus captivus interpretatur somnia Præ-
gustatoris & Pistoris Pharaonis.*

Iosephus, Prægustator Pha-
raonis, Pistor.

*Q**uid accidit, vt hodie vultu sitis adeò mæsto? P.
Somniauimus vterq; & caremus coniectore.
IOS. At habet Deus coniectores. Agite narrate mi-
bi. ER. Videbar mihi in somnis videre ob oculos vi-
xè, ex qua tres palmites orirètur: quæ deinde quasi
ger-*

germinaret, produxit florem, vnde vuae plenae racemis mature scebant. Erat autem mihi manu poculum Pharaonis, itaque cepi vuas, easque in id expressi, deinde tradidi ei in manum. IOS. Hæc est interpretatio: Tres palmites tres dies sunt, hinc ad triduum Pharaon iubebit te produci e carcere, restituetque in locum muneris pristinum, stabisque ei ad cyathos, vt ante. Quamobrem vbi adeptus fueris hoc tantum bonum, facito quaeso, vt memineris mei, prestesque mihi beneficium, vt facias mentionem mei apud Pharaonem, meque extrahas ex hac domo. Nam surreptus sum clam ex terra Hæbreorum: neque quicquam feci, quamobrem cõpingerer in carcerem PI. recte sane interpretatus es. Sed audi meum quoque somnium. Tria alba canistra erant super capite meo, in quorum summo inerant Pharaonis omnis generis cibi pistorum, quos inde aues comedebant. I. Accipe coniecturam. Tria canistra tres dies sunt. Ab hinc tres dies iussu Pharaonis securi ferieris, atque in crucem tolleris, vbi alites vorabunt tuum cadauer.

SENTENTIA.

Deus pijs arcana detegit: idemque viam ad eorum salutem sæpè longè ante præparat.

IOSEPHVS CONIECTOR

Gen. 41.

ARGUMENTVM.

Iosephus interpretatur Pharaoni duo somnia ob eamque causam Pharaon præficit eum toti Aegypto.

Pharaon,

Pharao, Iosephus.

Somniaui quiddam, quod nemo mihi potest interpretatione explicare. Te autem audio esse, coniectorem somniorum, ideoque te accersui. I. Equidem is sum, per quem Deus interpretatur somnium tuum Pharao. Itaque narra. PH. Videbar mihi ad stare ripam fluminis: atque ex eo exierunt septem vaccae bene habitae, & pulchrae visu, quae pascebantur in campo. Ecce autem deinde septem aliae graciles, & deformes supra modum. & tenui corpore, quales nunquam vidi in Aegypto: quae deuorauerunt priores, quas cum demisissent in sua viscera, tamen id non apparebat: adeo semper macie deformes erant, ut prius. Ego somno solutus sum. Deinde rursus oppressus somno videbar videre septem spicas crescentes in vno calamo, opimas & formosas: secundum quas succrescebant totidem aliae graciles & tenues & exese vredine, quae deuorauerunt septem illas generosas. Haec ego iudicaui coniectoribus: sed nemo est, qui possit mihi explicare. I. somnium tuum vnum est Pharao. Deus praemonet te eorum, quae facturus est. Septem vaccae generosae sunt septem spicae, item septem anni idem volunt: vnum idemque somnium est. Septem vero vaccae & spicae tenues septem alij sunt anni, quibus fames vigebit. Hoc id ipsum est, quod dixi: Deus quod facturus est, tibi indicat. Sic habeto. septem annos proximos futuros esse fertilissimos frugum terrae, praesertim in Aegypto, quos sequentur alteri, ita infesti penuria omnium cibi

cibi, ut læta illa vbertas priorū sit omnino consumē-
 da fame. Tanta, inquam, laborabitur penuria, ut tā-
 tæ rerum abundantia ne vestigium quidem vllum
 supersit. Nam quod bis somniasti, id ideò factum est,
 ut intelligas omnino decretum esse Deo ita facere,
 idq; breui, Quare dispice, Pharao, virum aliquem
 scientem & peritum, quem præficias Ægypto: præ-
 terea curatores & ædiles annonæ, qui legant quin-
 tas in Ægypto, cogantq; quam maximum numerum
 frumenti his proximis septem annis vberibus, quod
 condant nomine tuo in vrbes, Ita fiet, ut proximo
 septennio duplas consequaris annonas, quibus Ægy-
 ptus defendatur à fame & pernicie altero septen-
 nio. P. O salutare consilium, & dignum homine sa-
 pientissimo. An quisquam hodie est, qui æquè spiret
 numen atq; is? ergo cum Deus indicet tibi Iosephe
 tantas res, non est dubium, quin tu sis prudentissi-
 mus & sapientissimus omnium. Itaq; iam nunc vo-
 lo, ut sis gubernator domus meæ, utq; omnis meus
 populus pareat imperio tuo. Maior ero te solio tan-
 tum. En trado tibi curam & gubernationem totius
 Ægypti, atq; confirmationem huius rei, hunc annu-
 lum detractum meis digitis induo tuis: teq; dono
 hac veste byssina, & hoc torque aureo. Iubeoq; te vehi
 surru primo secundum meum: & volo proclamari
 ante te, Congenulate. Ne viuam Pharao, nisi tu
 vnus eris in tota Ægypto, cuius iniussu non aude-
 bit quisquam vel mutire. Deinceps iam non
 vocaberis Iosephus, sed Saphnatopaneas, ut no-
 mine

mine

mine ipso pollice aris interpretationem obscurorum.
Atq; ego tibi despondeo Asnatam filiam Politipharae Pontificis Heliopolitani. I. At ego tibi rex pro tantis beneficijs habeo gratiam, quantam maximam possum, dabog; operam, Deo volente, vt nec te mandati, nec me recepti muneris pœniteat.

SENTENTIA.

Deus pios post dolores & infamiam mira arte euehit ad voluptates & honores. Quod si non omnibus pijs accidit in hac vita, at in futura accidet. Nam prima pars vitæ Iosephi, quæ calamitosa fuit, umbra est huius vitæ piorum. Altera verò futuræ. Atque idem dico de Iacobo & Dauide. Ad gaudia venit per dolores: ad honores per infamiam, ad dulcedinem per amaritudinem, ad altitudinem per humilitatem: per mortem ad vitam.

IOSEPHVS AGNITVS.

Gen. 44.

ARGVMENTVM.

Filij Israelis reuocati de via iussu Iosephi furti simulate accusantur, tandem Iosephus sese eis aperit.

Præfectus domus Iosephi, Filij Israelis, Ruben, Iudas, Iosephus.

Restate viri. Heus, Vos appello, sistite gressum. Hoc cine est humanum factum, aut dignum hospitibus, pensare bonum malo? An nesciebatis eum esse, qua herus est solitus potare? At etiam sperabatis eum ignoraturum, qui est diuinus? malè omninò
à vobis

à vobis factum. F. Quid tibi vis homo, cum tua ista
 iracundia? aut quid nos accusas? P. Ita vos Deus
 amet, ut nescitis. F. Nam quæ sciamus? P. Suffu-
 rati estis pateram heri mei. Scitis nunc? At etiam ut
 fingunt vultum. IV. Pace tua dixerimus, vir optime:
 absit procul à nobis istud facinus. Tute scis, ut repor-
 tauerimus ad te usq; è finibus Chananæorum argen-
 tum repertum in ore Iaccorum nostrorum: tantum
 abest, ut sustulerimus è domo domini tui aurum, aut
 argentum. Ita tecum agemus: Si quem penes de-
 prehensa fuerit patera, ipse moriatur, nos omnes
 perpetuæ seruituti addicamur P. Imò agemus miti-
 us. Qui fuerit conuictus furti, mihi seruus esto, cæ-
 teri liberi discendant. F. Placet: deponamus sarcina-
 nas ocius, brem, scrutare ut libet. P. Placet conqui-
 rere à maximi sarcina ad minimi. Hic quidem non
 est, neq; hic: sed profectò inuenietur. Vbi ubi est, diu
 celari non potest. Euge manifestum furtum. Hic est
 in sacco minimi natu. An etiam nunc potestis nega-
 re? deprehendinè ego furem manifestorium? F. A-
 perta res est, perijimus funditus. Heu rem miseram,
 & luctuosam. An vlli vnquam mortales fuerunt æ-
 que infortunati, atque nos sumus? IV. Equidem ne-
 queo satis mirari, atque data nobis sunt verba, redea-
 mus properè omnes ad Saphnatopaneam: si vlla su-
 perest spes salutis. Ah pater, pater, quàm metuo
 malè, ne tibi accidat quod metuebas tantopere.
 IO. Quod facinus fecistis hospites? An ignoratis, me
 unum eorum esse, qui divinant? IV. Quid dicemus

Domine: quid loquemur? quam causam offeramus?
 Deus patefecit peccatum nostrum: ecce nos tibi ser-
 uos, vnà cum teo, apud quem inuenta est patera. IO.
 Bona verba, imò, ipse vnus mihi seruiet, vos redite
 salui ad patrem vestrum. IV. Quæso vt liceat mihi
 pauca loqui apud te, cum bona venia, nam tu qui-
 dem es alter Pharo. Cum primùm huc venimus, vt
 tute scis, frumenti andi gratia, rogasti, numnam esset
 nobis pater aut frater. Nos respondimus, patrem
 esse nobis senem, fratremq, natum iam annoso patre,
 cuius item germanus alter excessisset vita, illum iùm
 solum restare domi cum matre, patriq, esse charissis-
 simum, & tu iussisti fratrem illum adduci ad te, quod
 diceres velle te videre. Nos respondimus, patrem non
 posse carere eo, quin moreretur præ mœrore. Tum tu
 interdixisti nobis aditu ad te, nisi minimus natus fra-
 ter compareret nobiscum. Nos retulimus omnem
 rem patri. Cumq, iuberet nos redire huc eadem de
 causa, negauimus veniuros sine fratre. Pater dicere,
 ex duobus filijs, quos sustulisset ex vxore, alterũ à se-
 ris deuratũ esse, nec postea visum sibi: alterum su-
 peresse: qui si abduceretur à se, & aliquid humani-
 tus accideret ei, nos fore in causa, vt senex miserè
 interiret. Nunc si reuertar ad eum, neq, reducarũ
 puerum quem vnicè amat, simul atq, viderit me, mori-
 rietur, atq, ita fuerimus auctores miserrimæ mortis
 patris nostri, eiusq, senis. Atqui ego vas factus pue-
 ri sistendi. Quæ te obsecro, vt ego potius seruiam ser-

uentem apud te pro puero: ipse redeat domum cum
 fratribus. Neque enim sustineo redire ad patrem,
 sine puero, ne videam mala, quibus afflictabitur. 10.
 Enimvero iam non contineo me, nec possum amplius
 dissimulare. Vos exite omnes foras. O fratres mei,
 ego sum Iosephus. Obsecro estis superstes pater?
 Quid obstupuistis, amplectimini me, Oh, non contineo
 lacrymas. Ego sum Iosephus germanus vester, quem
 vendidistis mercatoribus euntibus in Aegyptum.
 Proinde ne angimini, neue doleat, quod me vendi-
 deritis. Nam hoc totum prefectum est a providen-
 tia Dei, qui voluit ut huc anteuenerem. Etenim duo
 anni fame infesti elapsi sunt: superest adhuc quin-
 quennium, quo neque sementis fiet, neque messis.
 Quamobrem Deus promissit me in hac loca, quo scie-
 bat vos esse venturos, ut esset, qui seruaret vos,
 paternamq; domum. Itaque non vos, sed Deus mi-
 sit me, qui efficit ut essem Pharaoni pater, toti eius
 familiae Dominus, vniuersis Aegyptus princeps. Quo-
 circa proficiscimini continuo ad patrem, & narra-
 tote ei, me esse & viuum & magnum, atque gratio-
 sum, proinde ne cunctetur commigrare ad me vna
 cum toto domo & pecoribus. Supellectilem ne mo-
 ueatur: plurimam enim hac esse. Nam aliam vos in
 terra quadam feraci non procul hinc. Ecce vos vi-
 detis oculis vestris, videt carissimus frater Benjamin,
 ut colloquar vobiscum meo ipsius ore: licet agnoscatis,
 & omnia renuncietis patri, O mi Benjamin, teneo-
 ne ego te? ut libenter amplector carissimum mihi

capitulum. Agite, amplectar vos omnes, saluete fratres, redditi mihi post longum tempus. F. R. Salve & tu frater mirissime.

SENTENTIA.

Deus est mirificus, etiam peccata suorum conuertit ad ipsorum salutem.

MOSES EXPOSITVS.

Exod. 2.

ARGVMENTVM.

Moses infans à matre expositus reperitur à filia Pharaonis, & matri ignoranter traditur alendus.

Iacobeda mater Mosis, Maria soror,
Thermutis filia Pharaonis,
Ancilla.

Hic vsq³ euasimus clanculum, & iam peruenimus ad flumen. Nunc exponendus est hic infans puer, ne Pharaon reciscat eum esse seruatum à nobis contra suam mandatum atq³ voluntatem. Nam quo seruauimus eum iam tres menses, fecimus cum magno periculo. Sed melius erat venire in discrimen etiam de vita, quam sinere necari tam formosum puerum. O crudelem regem, qui iusserit interfici omnes partus matres. Quam multi sunt perempti iussu eius, in ipso ingressu vitæ? Quæ est vnquam audita tanta immanitas, infantes iugulari in ipso limine & ingressu vitæ? O mi filiule, ego mater misera cogor exponere te hic in papyro? te, quem tuli utero, quem peperì, quem per tres menses occultavi, & occultarem adhuc, si possem.

possem. O rem acerbam: mēne separari à te, sine vlla spe tui vnquam videndi? Quid me futurum est? Quid te autem fili, quem hīc desero? Verūm cum non possimus quod volumus, velimus quod possumus. Quod meum fuit feci, vt te occultum haberem. Nunc commendo te clementiæ & prouidentię diuinæ. Vale meæ delitiæ, vale mi filiolo. M. Mater, ego hīc manebo in occulto, si tu permittes, vt videam quid futurum sit. I. Permitto & domum redeo. T. Hīc est flumen, quo venimus ad lauandum. Vos pedissequæ hīc inambulabitis secundum flumen; ego cum ancilla concedamus in hunc recessum amœnum & occultum. Sed quid video in papyro, ancilla? vise quid sit. videtur mihi esse cista. A. Et rectè videtur, hera: & quidem est oblita bituminis & pice, T. Affer eam huc. Aperiamus. Ab miselle: puer est vagiens: miseret me eius. Ex pueris Hebreorum est. M. Venio in summam spem conseruandi pueri, Accedam. Salue Domina, T. Quid tu ais? M. Vis ne vt accersam tibi nutricem ex Hebræis, quæ nutriat tibi puerum? T. Benè dicis, accerse M. Iam hīc aderit, T. Bonis auspicijs huc descendi, Habeo puerum, quem curabo educandum pro meo. Nihil potuit accidere mihi optatius. Neq; vereor offendere meum patrem in re tam pia & humana. Ah scelus est, iugulare partus recentes. At quàm elegans est, quàm benè natus. Nonne flagitium est necare tales pueros? M. Hīc tibi adduco nutricem Domina, T. Mulier, tu educabis mihi & enutries hunc puerum. Ego tibi soluam mercedem. I. Faciam.

SENTENTIA.

Quos Deus seruare vult, eos quidem in summa pericula venire patitur: non perire.

DVMVS Exod. 3.

ARGVMENTVM.

Ioua in dumo ardente alloquitur Mosen, eumque mittit in Aegyptum, ad liberandos Israelitas ex seruitute.

Moses, Ioua.

DEum immortalē, quid monstri video? dumum ita ardentem, vt tamen non consumatur? Libet videre, quid hoc sit rei. I. Moses, Moses. M. Quid est? I. Locus hic sacer est, noli accedere huc. Deitabe tibi calceos de pedibus. Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abrahami, Deus Isaaci, Deus Iacobi. Vidi angustias populi mei, qui est in Aegypto, gemitumque audiuī, quem exprimit violentia exactorum operum. Noui labores meorum. Itaq; descendi, vt eripiam eos e manibus Aegyptiorum, abducamq; ex illa terra, in terram bonam & amplam, abundantem lacte & melle: quam incolunt Chananei, Hattai, Amorritai, Pherizeei, Heuei, Iebusei. Et nunc volo mittere te ad Pharaonem, qui educas populum meum posteros Israēlis ex Aegypto. M. Nam quis ego sum, vt adeam Pharaonem, educamq; Israelitas est Aegypto? I. Adero ego tibi, atq; hoc signo intelliges te esse a me missum: Cum eduxeris eos ex Aegypto, coletis Deum in hoc monte. M. Age sane, aduero Israelitas, dixero me missum à Deo patrum ipsorum, Quod est, dicent, nomen

mem

men eius? Hic quid respondeam? I. Ero, qui ero,
 Dices Israelitis: Ero misit me ad vos: dices, inquam,
 missum te à Ioua Deo patrum ipsorum Abrahami,
 Isaaci & Iacobi, atque hoc esse nomen meum im-
 mortale, quo nomine volo notus esse in sempiternum,
 I. modò, conuocatisque senioribus Israelitis dicito, te
 à me esse missum, qui tibi apparuerim: quiq; statu-
 erim eos respicere, liberareq; calamitate, qua oppri-
 muntur per Aegyptios, atque auhere in regionem
 longe omnium feracissimam. Vbi de audierint,
 (audient enim) adibis tu vnà cum senioribus regem
 Aegypti, quem admonebitis nomine Dei Hebraeorum,
 vt sinat vos procedere iter tridui per deserta, vestro-
 que Deo sacrificare. Nec vero me latet, non per-
 missurum, nisi vi coactum. Quare afflictabo Ae-
 gyptum miris modis, vt tandem amittat vos libens.
 Quin etiam ne abeatis vacui, ponam populum in
 gratiam cum Aegyptijs, perficiamq; vt mulieres e-
 gressura exorent vicinas & hospites vasa aurea
 & argentea, & vestem: qua deinde imposita vestris
 liberis exportabitis, atque ita compilabitis Aegy-
 ptum M. At enim non habebunt fidem dictis meis,
 negabuntque visum mihi Iouam. I. Quid istud est,
 quod tenes in manu? M. Virga est, I. abijce humi: quid
 nunc? quid est? M. Perij, serpens est. I. Ne fuge, sed
 prae hende manu caudam eius, Vides rursum virgam
 factam: vt credant tibi visum esse Iouam. Age rur-
 sum immitte manum in sinum tuum, educ: vides tam
 albam lepra, quam est nix? Nunc refer in sinum,
 C 4 educ,

educ, vides sanam esse iterum, vt est ceterum corpus? quod si primo signo non adducentur, vt fidem habeant tibi, at altero. Sin ne duobus quidem prodigijs persuasum eis fuerit, sumes de aqua fluij: quam vbi fuderis in terram, fiet sanguis. M. Quaeso te, Domine neq, antea eram disertus, neq, nunc sum post tuum colloquium, nam laboro titubantia oris, & tarditate linguae, I. Ecquis dedit os homini? aut quis facit mutum, aut surdum? quis videntem aut caecum? An non ego is sum? cedo: ego moderabor tuae linguae, tibiq, suggeram, quid sis dicturus. M. Obsecro, mitte idoneum aliquem, I. Enimuero odiosus es. Est tibi frater Aharon Leuita, is bene disertus est, scio. quin procedet tibi obviam, teq, viso letabitur animo. Et tu praebis verbis, quod voles: ego vero moderabor tuo ori, & eius, praemonstraboq, quid sit vobis faciendum. Ipse, alloquetur populum pro te, eritq, tibi pro ore, tu ei pro Deo. Feres etiam manu istam virgam, qua edes portentia. Abi sanè.

SENTENTIA.

Deus voce balborum deiicit hostes suos: debet eloquentia seruire pietati.

VITVLVS. Exod. 32.

ARGVMENTVM.

Moses pacat Iouam iratum Israelitis ob aureum vitulum, ipse poenas illis irrogat.

Ioua, Moses, Iosua, Aharon,
Leuitæ,

ABI

ABl, descende, iam enim deprauati sunt populares tui, quos eduxisti ex Aegypto. Deflexerunt cito de via, quam docueram, duxeruntque sibi ex auro vitulum, quem adorant, cui sacrificant, dicuntque Deum esse, a quo sint educti ex Aegypto. Video sane populum esse intractabilem, & refractarium. Quamobrem sine me ut irascar, conficiamque eos deducamque ex te gentem magnam. M. Cur exardeas ira in tuos, quos eduxisti ex Aegypto magna vi, manuque valida? an ut iactent Aegyptij, eductos a te malitiose, ut deleres eos in montibus ad internecionem, prorsusque tolles e medio? Quin omite istam tuam iracundiam, atque ita, ut decet, remitte hanc noxam populo. Memineris Abrahami, Isaaci, & Israelis, cultorum tuorum, quorum posteritatem iurasti te multiplicaturum ad numerum stellarum, daturumque ei terram illam, quam possideat in aeternum. I. Ius oras: hem, remitto. M. Facis ut te dignum est. Ego vero descendo de monte, cum his duabus tabulis. I O S. Quem clamorem audio? pugnatur in castris. M. Non est iste clamor urgentium vi, aut terga vertentium: sonum audio cantantium. Sed accedamus. Hei mihi, quod flagitium video? totus, totus iracundia ardeo: valeant tabulae. Ah frater, frater, quid tibi fecit hic populus, ut eum obligares tanto scelere? A Ne irascere, Domine, Tute nosti hunc populum, quam sit peruersus. Cum flagitarent a me, ut facerem sibi Deos, qui praerent eis, (se se enim nescire quid accidisset isti Mosi, a quo essent educti ex Aegypto) iussi, ut quod quisque haberet

ornamenti aurei, detraheret sibi, & afferret ad me: quod etiam fecerant: id ego immisi in ignem, vnde effectus est hic vitulus. Itaq; vides eos nudatos ornamentis: id quod ideo feci, vt eos notare[m] ignominia[m] apud hostes. M. Video. Nunc si quis Ioua stat, buc ad me. Bene habet, conuenerunt omnes Leuitæ, agite nunc viri fortes, accommodate suum quisq; enseni lateri, ite per tota castra: perimite suum quisque fratrem, amicum, proximam: nemini parcite, nam ita iubet Ioua, Deus Israelitarum. L. Ita fiet.

SENTENTIA.

Populus, si absunt boni magistri, facilimè labitur in grauißimos errores. Deus piorum precibus placari se finit.

CONQUERENTES.

NUM. II.

ARGVMENTVM.

Populus voluptates Aegyptias desiderat, fastidians caelestem cibum. Et IOVA conquerenti Mosi pollicetur sese illis suppeditaturum carnem, sed ad poenam.

Populus, Moses, Ioua.

VT IN A M nunquam emigrassemus ex Aegypto. Quid enim agimus in hac vasta solitudine? quis dabit hic nobis carnem, qua vescamur? Nam cum venit in mentem piscium, quibus immunes vescebamur in Aegypto, tum autem cucumerum, peponum, porrorum, cepearum, alliorum: consenesimus, nihil ante oculos

culos habentes, præter nescio quod Manna. M. Hei mihi, quas querimonias audio? O Ioua, cur ita mihi aduersus, et a me voluntate alienus es, ut mihi imposueris onus totius huius populi? Nunquid ego populum hunc concepî? nunquid peperî? ut mihi iubeas eum ferre in sinu meo, quomodo fert nutrix alumnium, in terram quam iurasti maioribus eius? Vnde mihi carnes ad tantum populum, qui eas à me cum si tu flagitat? Non possum ego solus eum sustinere: est enim grauior, quam pro me. Quod si isto modo agis mecum, interfice me potius, si quid apud te auctoritatis habeo, quam ut videam perniciem meam.

I. Congrega mihi septuaginta viros, de senioribus Israelitis, quos scis esse senatores & primarios populi: eosque adducito ad oraculare tabernaculum, ibi affuturos tecum. Ego descendam, & ibi colloquar tecum, deindeque de spiritu, quo præditus es, quo eos offlabo, ut ipsi tecum ferant partem oneris populi, ne tu solus sustineas. Populo autem sic dicito: Lustramini in crastinum, & vescimini carne. Fletus enim vester peruenit ad aures Ioua, dum flagitatis carnem, & desideratis vobis Aegyptum. Dabit vobis Ioua carnem, quam comedatis, & comedatis non vno die, non duobus, non quinq;, non decem, non viginti, sed ad mensuram diem, dum vobis exeat per nares, & faciat nauseam, quoniam contemto Ioua, qui versatur inter vos, plorantes apud eum, conquerimini vos exiisse ex Aegypto. M. Sexcenta sunt milia pedum huius popu-

popu-

44 **DIALOG. SACRORVM,**
populi, qui adest mecum & tu dicis, te daturum eis
carnes quibus vescantur per mensem. Nunquid eis
mactabuntur oves, & caprae, & boues, quae satis sint?
Nunquid vniuersi pisces maris congerentur, qui eis
suppetant? I. Nunquid debilitata est Iouae manus?
iam videbitis, euenturane promiseram, nec ne.

S E N T E N T I A.

Cupiditas rerum carnalium parit fastidium spiri-
tualium. Et Deus carnalia petentibus interdum lar-
gitur, sed illa breuis voluptas parit longos dolores.
Cum maximè explebuntur carnales voluptatibus, ad-
sit poena.

CALEBUS Num. 13-

ARGVMENTVM.

Populus, deterrentibus exploratoribus, desperat
de expugnanda promissa terra. Qua re iratus IOVA
iurat non peruenturos, exceptis duobus, qui confia-
rant, videlicet Iosua & Calebo.

**Exploratores, Calebus, Populus,
Iosua, Moses, Ioua.**

Venimus in eam terram Moses, & Aharon & Is-
raëlitae, ad cuius explorationem missi sumus à
vobis, & quidem abundat lacte & melle, atque ecce
vobis fructus illius terra. Videtis quanta sit haec vua,
quae in palo portetur à duobus: videtis & haec malo-
granata, & ficus. Sed incolas habet fortes, & vrbes
maximas, easq; munitissimas. Enaci quoq; progna-
tos illic vidimus. Amalechitae ad Austum incolunt:
Hattai, & Iebusae, & Amorrhai in montanis. Ca-
nanei

Nanei autem accolunt mari & Iordani, CAL. Ne du-
 bitemus eò proficisci, & inuadere illos fines: nã sumus
 futuri victores. E. minime verò: est enim populus ille
 fortior, quam nos: terra infesta suorum habitatorũ
 consumptrix, in qua non nisi immani statua homines
 vidimus. Quid, quòd vidimus Enacios, de genere Gi-
 gantũ? cum quib. comparati videbamur nobis esse lo-
 custæ P. Vtinã aut in Aegypto mortui essemus, aut in
 hac solitudine moriamur. Cur enim adduxit nos Ioua
 in hanc terrã ferro trucidandos, mulieribus nostris, et
 paruulis prædã futuris? Nonne satius nobis est repe-
 tere Aegyptum? Creemus nobis imperatorem, quo du-
 ce reuertamur. IO. Cauete Israelitæ, ne quid faciam
 tis, cuius vos posthac pœniteat. Terra, quam explo-
 rantes lustrauimus, terra est bona imprimis. Si nobis
 fauerit Ioua, intramitet nos in eam, eamq. nobis
 dabit, terram scatentem lacte & melle. Caterum ne
 rebellate contra Iouam, & ne illius terræ incolas ti-
 meate, quos nos persidijs destitutos, adiuuante Ioua,
 conficiemus. Deponite metum. P. Lapidentur, lapi-
 dentur. IOV. Quousq. tandem irritabit, me iste popu-
 lus? Moses quousq. mihi fidem non habebit tot mira-
 culis per me editis apud eum? Quin eum peste illatã
 exscindo, ducturus ex te gentem maiorem potentio-
 remq. quàm ista est? M. Ergo cum audient Aegyptij
 (quibus de medio vi tua eripueris hunc populum)
 cumq. audient incolæ istius terræ, te, Ioua, qui in hoc
 populo versatus ab eo conspectus sis præsens, ipsius o-
 culis: te, cuius nubes supra eum steterit, qui præi-
 ueris

ueris

ueris ei interdum in columna nubis, noctu in columna ignis, qui, inquam, audierint hunc populum a te funditus esse deletum, dicent te, quia nequi ueri, intramittere eos in terram, quam eis iuraueris, fruidasse eos in desertis. Quare uere excellenti ista uirtute. Domine, de qua loquens ita dicebas, IOVA AD IRAM TARDVS, AD CLEMENTIAM PROPENSVS, CVLPAM ET PECCATA CONDONANS: IN POENA AVTEM IRROGANDA PARENTVM CVLPAM IN NATOS, AD TERTIAM ET QVARTAM STIRPEM persequens. Remitte quæso culpam huic populo, ut tua benignitas postulat, utq; ei ab Aegypto huiusq; remisisti. IOV. Remitto, ut postulas: Veruntamen ne uiuam, nisi Iouæ gloria replebit totum orbem terrarum. Nam eorum, qui viderunt meam gloriam & miracula, quæ feci tum in Aegypto, tum in solitudine, & me tamen tentauerunt tam vel decies, neq; mihi obtemperauerunt: eorum, inquam, qui me irritauerunt, nemo videbit terram, quam iuravi maioribus eorum. Sed Calebum meum (quoniam alio animo præditus, quam cæteri, mihi obsequutus est) introducam in terram, quam adiui: eamq; possidebit eius progenies. Cras reuertimini in solitudinem, uersus mare rubrum: etenim quem ad finem tandem audiam istius in me sceleratæ multitudinis Israelitarum maledicta? Renuncia hæc eis. Ne uiuam (inquit Ioua) nisi, quemadmodum locuti estis audiente

me, sic faciam vobis. In isto deserto cadent cadaue-
 ra vestra, & omnis vestrum numerus, quot quot re-
 censiti supra vigesimum annum murmurastis in me.
 Non intrabitis, inquam, in terram, in qua promisi
 me collocaturum vos. Excipio Calebum Iephonis,
 & Iosuanum Nunis filium, Parvulos quoque vestros,
 quos dixistis prae de futuros, introducam in terram,
 quam vos tenuistis, eaque potientur. Atque interea,
 dum vestra cadauera per deserta labuntur, & con-
 sumuntur liberi vestri ibidem poenas dabunt vestri
 meretricij, per quadraginta annos, quibus vos suppli-
 cio afficiemini, pro numero dierum, per quos dies ex-
 plorastis terram, totidem annis ductis pro eotidem
 diebus, sentietisque quid sit, in me esse contumacem. E-
 go Ioua & dico, & sine dubio efficiam, ut huius per-
 uersae multitudinis homines, qui contra me coierunt,
 consumantur, & intereant in hac solitudine.

SENTENTIA.

Nihil est perniciosius illis, qui docent minora
 sperare, quam ferant promissa Dei, quibus tamen ma-
 xima pars hominum credit. Deus ignavos & diffiden-
 tes auersatur, atque deserit; confidentes vero iuuat.
 Tantum quisque potest, quantum se diuina ope posse
 credit, si modo est eius fides fundata in Dei pro-
 missis.

BALAAMVS. Nam. 22.

ARGVMENTVM.

A fine

Asina Balaami ab ipso, quia restitaret, verberata loquitur, & Genius, qui ei in via obstabat, Balaamum alloquitur.

Balaamus, Asina, Genius.

VT te Deus malè perdat asina, quæ me inuitum de via auctis in agrum. At ego te pro isto hoc maleficio onerabo iētibus improba Ary, ary: quin ergo redis in viam? Nunc sumus inter duas macerias, non licebit mihi amplius declinare, Hei mihi attrinxi mihi pedem ad maceriam. At disperam, nisi te malè multo plagis. Ary, ary, quid hoc monstri est & succumbit, at iam faxo te attolles: alioqui hīc te contundam vsq; fuste, hem? A. Quid in te commisi, vt me iam tertium caderes? B. Rogitas improba, quæ me hīc ludificaris indignè? atq; vtinam mihi esset gladius præ manu: nam te hīc iam confoderem. A. Nonne ego sum asina tua, cui tu semper hætenus inequisti? Num quid tale solita sum facere tibi? B. nihil. G. Balaame, cur cecidisti asinam tuam iam tertium? Ecce ego ipse veni tibi aduersatum, quia hoc iter susceptum est contra meam sententiam: asina vero vbi me vidit, declinat me iam ter: quod nisi fecisset, profectò, iam te interfecissem, eam verò fuisset viuere B. Peccami, fateor: sed non videram te mihi obuiam in via. Itaq; si hoc iter tibi displicet, reuertar. G. Imò eas licet cum istis: veruntamen vide vt ea demum dicas, quæ tibi suggessero.

SENTENTIA.

Falsi vates minus interdum vident, quàm iumenta.

TRAN.

TRANSIORDANINI NUM. 32.

ARGUMENTVM.

Rubenenses & Gadini impetrant à Mose sedere
trans Iordanem.

Rubenenses & Gadini,
Moses.

HAEC regio, quam Israelitae ceperunt, caesis, Ioua
duce incolis, regio est apta pecori alendo, nos au-
tem habemus pecus: quod nisi tibi molestum est, Mo-
ses, liceat nobis possidere hanc terram, vt non traij-
ciamus Iordanem. M. Scilicet, fratres vestri ibunt in
bellum, vos hic manebitis ociosi? Cur deterretis ani-
mos Israelitarum, ne perueniant in regionem, quam
ipsis Ioua dedit? Ita nimirum fecere patres vestri,
quando eos ego misi à Cadabarne speculatum regio-
nem. Cum enim peruenissent ad fluvium Escolem, vi-
dissentq; terram, fregerunt deinde animos Israelita-
rum, ne irent in terram sibi à Deo datam. Qua re i-
ratus Deus eodem die iurauit, nullum eorum, qui e-
gressi essent Aegypto, qui modò excessisset vigesimum
annum, visurum terram, quam ipse promiserat A-
brahama, Isaaco & Iacobo, eo quod non paruissent
sibi: exceptis Calebo & Iosua, qui paruerant. Ergo
iratus eos ducebant vltro citroq; errantes per deserta
quadraginta annos, donec tandem desit totum illud
genus hominum, qui offenderant Iouam. Ecce autem
vos exististis pro patribus vestris, qui augeatis nume-
rum nocentium, vt ira Ioua in Israelitas ~~auge~~

D

auge

augeatur. Nam si deseretis eos, ductabit eos adhuc per deserta, atq; ita perdideritis hunc populum. R. Aedificabimus hic caulas pecudibus nostris & vrbes paruulis & imbellibus: nos verò in armis erimus parati ante Israelitas, donec collocauerimus eos suo loco. Nostri autem liberi, & cetera turba ad bellum inepta, manebunt in vrribus muratis, vt sint tuti ab incolis terræ. Nec reuertemur domum, quin prius Israelitæ venerint suæ quisq; in hæreditatis possessionem: neq; enim cernemus hæreditatem cum eis trans Iordanem, quibus obuenerit eis Iordanem orientem versus. M. Siquidem re prestabitis, quod pollicemini verbis, armariq; ad bellum, quotquot potestis ferre arma, Ioue spectante, Iordanem transmittetis, non redituri nisi, deturbatis à Ioua hostibus, terraq; subdita Iouæ imperio: si, inquam, ita agetis, inuenietis postea, purgati & Iouæ & Israelitis: atq; hac quidem lege possidetote terram, Ioua volente. Sin hæc non feceritis, sic habetote, vos peccare in Iouam, vestrumq; peccatum in vos recasurum.

SENTENTIA.

Quibus iam prospectum est, ij debent cæteros, quibus nondum prospectum est, adiuuare.

RACHABA. Iosue 2.

ARGUMENTVM.

Rachaba meretrix abditos apud se exploratores Israelitarum clam dimittit per fenestram, pacta cum eis de salute sua & suorum.

Mi.

Ministri Regis Hierichuntis, Ra-
chaba, Exploratores
Hebræi.

R Achaba, nos sumus huc missi à Rege, ut abducamus homines eos, qui diuerterunt ad te: venerunt enim gratia explorande totius regionis: proinde vide ut eos producas nobis. R. Ad me quidem venerunt homines quidam, qui ciuitates sint, me later: ij cū vespere clauderetur porta exierunt: nec scio quo se receperint. Si voletis consequi, velociter assequemini. Salua res est, abierunt. Nunc adeo hospites, quos occultauimus in tecto sub fascibus lini, ut eos seruem beneficio meo. Heus, heus hospites: dormitis? EX. nondum. R. Attendite quæ dicam, non ignoro, Iouam dedisse vobis hanc terram: nosque omnes incolas huius terre percussos vestri terrore abiiecisse animos. Nimirum audiimus ut exiccauerit Ioua mare rubrum, quo vobis pateret iter abeuntibus ex Aegypto: utq; tractaueritis duos reges Amorrhæorum, qui trans Iordanem habitant: Sehonem dico, & Oggum, quos deleuistis funditus. Quæ res ubi audita est, concidimus animis, nec iam quisquam est, qui audeat vel mutire in vos: propterea quod Ioua Deus vester Deus est tanquam supra in celo, quam infra in terra. Quocirca iurate nunc mihi per Iouam, si ego vos demerita fuero meo beneficio, vos quoq; parem gratiam reuerturos domui meæ paternæ, & mihi date certè signum quo consulatis saluti mei patris & matris, &

52 **DIALOG. SACRORVM.**

fratrum, & sororum, & omnium, quæ habent, assertio-
tisq; vitam nostram à morte. EX. Fidem damus: nec
recusamus mortem, (modo ne indicetis nos) cum Ioua
tradiderit nobis hanc regionem, ni vos bona fide con-
seruauerimus. R. Ergo hac lege demittam vos per su-
nem per hanc fenestram, quæ prospicit rus. Recte est,
euasistis. Nunc contendite in montes, ne incidatis in
eos, qui vos persequuntur: & ibi, dum redeunt, late-
rote triduum, post ituri. EX. Attende diligenter, quæ
dicemus. Cum ingressi fuerimus hos fines, tu appen-
des funiculũ istum rubrum de hac fenestra, per quam
nos demisisti: conuocabisq; ad te totam vestram fa-
miliam, Quod si quis è domo tua foràs exierit, suo id
periculo fecerit, nos aberimus à culpa. Quæ verò erũt
apud te, ea si quis attigerit, nos prestabimus damnum.
Quod si hanc rem palàm feceris, erimus liberi à iure-
iurando, quo tu nos obstrinxisti. R. Placet conditio,
valete. EX. Et tu.

SENTENTIA.

Pios aduersus impiorum iniuriam abscondere, pi-
um est, & Deus huiusmodi officia remuneratur.

GABAONITAE.

Ios. 9.

ARGUMENTVM.

Iosua deceptus à Gabaonitis foedus paciscitur
cum eis.

Gabaonitarum legati, Iosua.

Assumus huc è finibus remotis, Iosua & Israelita,
Anissi ad faciendum foedus vobiscum, si vobis ita
vide.

videtur. I. Fortassis habitatis in finibus his, quod si est, non est nobis fas inire fœdus vobiscum L. Nos quidem parati sumus dedere nos in tuam potestatem. I. Cuiusmodi estis, & vnde adestis? L. Assumus ex terra admodum remota hinc, moti nomine Iouæ Dei vestri. Audiuimus enim famam eius & quanta facinora ediderit in Aegypto, utq; acceperit duos Amorrhæos reges Transiordaninos. Sebonem Heseboniorum, & Ogum Basanæ apud Astorota. Hac de causa mandauerunt nobis nostri Senatores & vniuersi nostrates, ut sumto viatico veniremus obviam vobis, oblaturi vobis seruitium nostrum, & pacturi fœdus vobiscum. Atq; ecce panes, quos domi sumimus in comineatum, cum sumus profecti ad vos: qui iam marcuerunt, mucueruntq; ut videtis. Hæ quoq; lagene, quas repleuimus nouas, videtis ut sint lacera: vestimenta etiam & calcei nostri, iam detrita sunt longitudine itineris. Quare nolite putare, nos meditari dolum vllum: bona fide agimus, & ut res est, sic loquimur. I. Ergo componemus pacem vobiscum, vosq; conseruabimus, & id iureiuranda confirmabimus.

SENTENTIA.

Et pij interdum falluntur. Nam quominus sunt ipsi malitiosi, eò facilius credunt alijs, eos exultimantes ex suo ingenio. Itaq; cauenda pijs est credulitas, & cum columbina simplicitate coniungenda est serpentina astutia.

IOSV A. Iosue. 24.

ARGUMENTVM.

Iosue concio ad populum, In qua commemorat
Iouæ

Iovæ erga ipsos beneficia & populus sese Iovæ servituum promittit.

Iosua, Populus.

Avdite universi Israëlitæ, quamobrem iusserim vos huc convocari, & quid Iovæ Deus Israelitarum iusserit me vobis effari. Maiores vestri olim incoluerunt trans flumen, videlicet Thara pater Abrahami & Nachoris, colveruntq; deos peregrinos. Iovæ autem illinc evocavit Abrahamum autorem generis vestri, eumq; perduxit per omnes fines Chanaanæorum, & auxit progeniem eius, deditq; ei Isaacum: Isaaco autem Iacobum & Esauum: Esauo assignavit Seir montem possidendum. Iacobus eiusq; liberi descenderunt in Aegyptum. Ibi cum excrevissent in gentem magnam, numerosamq;, & potentem, divexabantur ab Aegyptijs, sed Deus Aegyptios mirè infestavit, tandemq; eductos ex Aegypto Israelitas deduxit ad mare rubrum. Quo Aegyptijs & quadrigarijs & equitibus persequentibus eos, invocaverunt Iovam, qui illos arcuit à vobis, densa quadam caligine, immissoq; mari, eos demersit, spectantibus oculis vestris tam inaudita facinora. Dum autem diu mansissetis in solitudine introduxit vos in fines Amorrhæorum transiordaninorum, eosq; bellum vobis inferentes subegit vobis: eisq; concisis, dedit vobis possessionem eorum agri. Exiit deinde Balacus Sefhoris filius, Moabitarum rex, qui vos bello lacefferet, accersivitq; Balaamum filium Phegoris, qui vobis imprecaretur diras. Sed noluit

noluit Deus audire Balaamū, convertitq; impreca-
 tionem eius in faustam precationem, & vos tutatus
 est à manu illius. Ita traiecto Iordane pervenistis ad
 Hierichuntem: & bello resistentes Hierichuntios,
 et reliquos populos superavistis auxilio Dei: qui qua-
 si missis ante vos vespis egit vobis in fugam duos re-
 ges Amorrhæorum, nullo vestro vel ense, vel arcu,
 vobisq; dedit & agrum non vestro labore cultum, &
 vrbes ab alijs, quàm à vobis, ædificatas, quas in-
 colitis: vineisq; & oliveticis, quæ non servistis, vivitis.
 Quibus de causis veremini Iovam, eumq; verè &
 sincerè colite, & auferte deos, quos maiores vestri
 coluerunt trans fluvium, & in Aegypto. Quod si
 non placet vobis servire Iovæ, dispicite hodie utrum
 servituri sitis dijs, quibus servierunt conditores ve-
 stri trans flumen, an dijs Amorrhæorū, quorum fines
 habitatis. Nam ego quidem, & domus mea serviemus
 Iovæ. PO. Absit, ut omissis Iova serviamus alijs dijs.
 Nam Ioua Deus noster est. Hic eduxit nos, maioresq;
 nostros, ex Aegyptia servitute, idem fecit in oculis
 nostris mira illa miracula, & nos custodivit in omni
 itinere, quod confecimus, et inter omnes nationes per
 quas iter fecimus, fugavitq; nobis omnes gentes, &
 Amorrhæos incolas. Nos quoq; colemus eum, est enim
 Deus noster. IO. Non poteritis colere, Iovam, est enim
 Deus sacrosanctus, Deus rivalis impatiens, quò feret ve-
 stra delicta, & peccata Quòd si eos relicto coletis deos
 peregrinos, avertetur: & vos non minus multis ma-
 lis conficiet, quàm autè bonis affecit. P. At eum cole-
 mus,

mus, IO. Ergo testamini vos diligere vobis Iouam ad colendum? PO. Testamur. IO. Itaq; tollite Deos istos peregrinos, & expiate animos vestros Iouæ Deos Israelitarum. PO. Iouam Deum nostrum colimus, & ei dicto audientes erimus. I. Igitur consignabo hæc literis, & erigam hoc ingens saxum sub hac quercu, quod testis erit (vt pote quod audiuerit omnia Iouæ ad vos dicta) si forte fregeritis fidem Deo vestro.

SENTENTIA.

Deo seruatori, bonorumq; datori, seruii debet.

IAEL. Iudic. 4.

ARGVMENTVM.

Iael Sisaram Chananeorum ducem dolo occidit.

Iael, Sisara, Baracus.

Diuerte ad me Sisara, quò fugis? diuerte ad intro. S. Benè mones. Sed vbi abdes me? I. Bono animo es: sub hoc centone hic latebis turissimè. S. Amabo, da mihi paululum aquæ, quod bibam, nam valdè sitio. I. Imò lac dabo ex hoc sino, quod melius est aqua. Heim bibe. Nunc quiescito, vbi texero te hac stragula veste. S. Sed sta ad ianuam case, vt si quis me quæret, neges hic esse. I. Fiet. Nunc demum facinus edam maius foeminea manu. Quid hoc? gestit animus iubetq; audere vlcisci hostens Dei & bonorum, Peristi Sisara, foeminea manu interimisti. B. Quis mihi nunc, quis demonstret, quo fugerit hostis? Quem ego si assecutus fuero, dispeream, nisi ei a vnam eripio malis modis. Sed quò se surripuit? quò fugit?

fugit? IA. O Deum immortalem, quantum ego facinus feci? quantam laudem inuenies Iael? Sed video ne Baracum? ipse est: sectatur hostem iam iacentem. Barace, huc sis ad me, ut tibi commonstrem hominem quem quæris. B. obsecro, est ne is apud te? I. Videbis, B. Proh superi, quid video? Sisaram iacentem humi exanimem? quis hoc fecit. I. Mulieris factum vides, B. At non muliebri tamen. Sed queso, tunc hoc fecisti? I ipsa res indicat. B. Video, sed narra obsecro, quo pacto egeris. I. Vidi fugientem, iussi, ut ad me veniret, eumq; operui centone. Deinde cum iam quiesceret cepi clauum, quem mallico adegi in tempus eius. Ille prouolutus ad pedes meos efflauit animam. B. Utinam sic pereant, quotquot aduersantur Deo.

SENTENTIA.

Turpi morte digni sunt, qui Deo aut eius populo aduersantur. Debiliū manu vincit Deus fortes.

GEDEON TRITVRANS

Iudicium 5.

ARGVMENTVM.

Genius Gedeonem mittit ad debellandos Madianitas.

Genius, Gedeon.

ASSit tibi Ioua, vir fortissime G. Queso te Domine, si adest nobis Ioua, cur tam dira patimur? Vbi nam sunt tot eius mira facinora, quæ nobis narrauêre maiores nostri, nos ab eo esse eductos ex Aegyptijs?

D 5

gyptijs?

Gyptijs : cum nos nunc deseruit, & addixit Madiani-
tis? GE. Vade cum tua ista virtute, & defende Israe-
litas à Madianitis. Ego sum tibi author vadendi. G.
Amabo te Domine, qua tandem re defendam Israeli-
tas, qui sum tenuissimus omnium Manassensium,
minimus totius paternæ familia? GE. Adiuuante
me, concides Madianitas ad vnum. G. Quaeso
te, nisi molestum est, vt signo aliquo mihi confir-
mes, te eum esse, qui mecum loquere. Noli discedere,
donec redeam ad te, & exproram, daperm, quam faci-
am apud te. GE. prestolabor tibi. G. Param omnia,
GE. Pone carnem, & panes non fermentatos super
hoc saxo, & effunde ius. G. Hei mihi ignis consum-
sit omnia. Iouæ Genius est : me miserum, qui viderim
Genium Iouæ, GE. Saluus es : pone metum, non ideò
morière.

SENTENTIA.

Dei ope quiuis quiduis potest.

GEDEON. Iudicum 6.

ARGVMENTVM.

Gedeon delectu habito dimissisq; domum imbelli-
bus, castra Madianitarum noctu explorat : deinde cum
trecentis militibus aggressus profligat.

Ioua, Gedeon, Præco, Phara, Madiani-
ta, alter Madianita, Milites.

Gedeon, tu nimis multos habes milites. Quòd si
cum istis copijs vinceretis hostes, Israelita iacta-
rent sese victoriam adeptos esse suo Marte, atq; ita
non ego laudarer, sed ipsi, id quod detraheret meæ glo-
ria.

ria. Proinde cura, ut proclametur in exercitu, ut timidi repetant domum & descendant ex monte Galaado. G. Praeco indica timidis & ceteris discessum, secundum legem, ut nosti. PR. Audite milites: Si quis edificauit nouam domum, neq; dedicauit, is domum repedato, ne si in praelio occubuerit, alius eam dedicerit. Item si quis vineam conseruit, neq; profanauit, domum repedato, ne si occubuerit in praelio, alius eam profanet. Item si quis uxorem desponsauit, neq; duxit, domum repedato, ne si in praelio occubuerit, alius eam ducat. Item si quis timidus est, & molli animo, domum repedato: ne animi sui mollitie effeminet animos aliorum. G. Rectè est, restant decem millia discesserunt 20000. I. Sed ne sic quidem satis pauci sunt. Nam quò pauciores erunt, eo mihi gloriosior erit victoria. Deduc ista decem millia ad aquas, ego eos illic tibi probabo, & ostendam, quosnam velim ire tecum, quos item nolim. G. Agite milites, descendite ad aquas. I. Da operam, ut quicumq; lambent aquam lingua more canum, hos secernas ab eis, qui ad bibendum procubuerint in genua. G. Ita factum est. Superfuit trecenti, qui ducta ad os manu lamberunt aquam: reliqui omnes proni in genua biberunt. I. Per istos trecentos dabo tibi victoriam, Gedeon: & Madianitas tibi dedam. Quocirca iube reliquis omnibus, ut domum repetant. G. Itè domum Israelitæ, exceptis his trecentis, & nobis relinquire commearum & iugas. I. Gedeon, descende, dum nox est, ad castra Madianitarum, ut intelligas me ea tibi tradere.

Quod

Quod si solus descendere vereris, descende vnâ cum
 Phara famulo tuo, vt audias, quæ dicentur, vt ita
 confirmeris ad inuadenda castra, G. Phara, de-
 scendamus clanculum in vallem, vt exploremus,
 quid animi habeant hostes. PH. Placet, G. Caue
 ne strepitum edas, hîc est via. PH. Tace, tace here G.
 Quid est? PH. Iam non procul absumus à castris. G.
 Sic habet, audio stertentes, hîc sunt extremi arma-
 torum. Sed tace, nescio quis loquitur MAD. Scin-
 tu quid ego somniauerim? AL. Sciam, si dixeris. M.
 panis hordeaceus videbatur mihi voluere secum stre-
 pitu per castra Madianitarû, qui tandem delatus est
 ad tabernaculum: quod valida vi impulsus & labe-
 factatum, à culmine deiecit. AL. Vis tibi certò inter-
 prater? Ensis est procul dubio Gedeonis, filij Ioa Isra-
 elite, cui in manum dedit Deus Madianitas vnâ cum
 vniuersis castris. G. Audisti? P. atq; equidem liben-
 ter G. Satis habeo, nostra est victoria, redeamus ad
 nostros. Habemus tibi gratiam Deus immortalis, qui
 nobis benè fortunatus hoc Consilium. PH. Non est dubio
 um, quin perierint Madianite. O felicem noctem, &
 quouis etiam die clariorem. G. adeste viri, expergisci-
 mini, vicimus: Deus dat nobis castra hostium: Sed
 audite diligenter, quæ dicam, distribuam vos in tres
 classes, seruetis singuli singulas tubas manu, testasq;
 vacuas, & in testis cades: sed videte, vt imitemini me.
 Cum venero ad extrema castra, facitote, vt videritis
 me facientem, cumq; audieris meam tubam, & eo-
 ram, qui erunt mecum, vos quoq; repente colliditote
 testas,

vestras, sumtisq; manu laeva tædis, dextera tubis clangi-
tore, & magnum strepitum circum castra editore,
simulq; proclamatore, Ioua & Gedeonis, Auditis ne,
MIL: Audimus & meminimus, G. Vadamus, Iam
ferè media nox est, ventum est ad vltimam partem
castrorum: vos ambite castra, sed excitantur custo-
des, clangamus properè, MIL. Gladius Ioua & Ge-
deonis. IO. Paan, GE. Deum immortalem, quid vi-
deo, Deus conuertit ipsorum enses in ipsos: confodi-
unt sese mutuis vulneribus. M. Vt cadunt crebri, iam
bona pars interijt, ceteri mandant se fugæ G. Fugi-
unt: instate viri, vrgete, consequimini, sectamini, vt è
tanto numero nullus euadant.

SENTENTIA.

Christianum bellum (quod in Gedeonico adum-
bratur) à voluntariis non coactis gerendum est, & præ-
stat esse paucos alacres quàm multos ignauos. Stulti
duces milites numerant, sapientes ponderant.

IEPHTHA. Iudicum 11.

ARGUMENTVM.

Iephthæ persuadent senatores Israelitarum, vt se
militiæ ducem præbeat aduersus Madianitas.

Senatores Israelitarum,

Iephtha.

MISSI sumus ad te Iephtha ab Israelitis, vt à te
postulemus, vt præbeas te nobis ducem ad geren-
dum bellam contra Ammonitas. Scimus enim, te esse
eo corporis & animi robore præditum, eaq; peritia
bell.

belli, vt nemo hodie possit id prestare melius. I. Enimvero vos exegistis me domo paterna præ odio; cur nunc venitis ad me rebus aduersis, cur non potius retinistis me, cum non egeretis, vt esset vobis copia mei, cum egeretis? S. Noli quæso. Iephta, meminisse iniuria; Si nos non rectè fecimus, qui te expulerimus, tu rectè facies, si maleficium pensabis beneficio, & innocentiam tuam magis commendabis. Quod si nobiscum profectus fueris, & debellaueris Ammonitas, constituemus te principem omnium Galaaditarum. Atq; ira fiet, vt tibi longè plus sis boni, quàm quanta fuit iniuria. I. Ego si reuocatis me ad debellandos Ammonitas, & Ioua subegerit eos mihi, obtinebo principatum in vos? S. Contestamur Iouam, nos esse facturos isto modo. I. Persuasistis Eamus.

SENTENTIA.

Præstantes viri, licet eis in præsentia non egeas, retineri debent in casus futuros.

RUTHA. Ruth. I.

ARGVMENTVM.

Noemim ex Moabica descendentem in Israeliticam terram, quamuis dissuadentem, comitatur præ eius amore Rutha eius quondam nurus.

Noemis, Rutha, & Orpha,
eius nurus.

Postquam Deus cœpit misericordiam sui populi (vt accepimus) eumq; leuauit fame, quæ coegerat me

& meum virum & liberos confugere ad Moabitas,
 iam nihil est, quod velim diutius agere in regione a-
 liena. Sed vobis, meæ nurus charissimæ, censeo rede-
 undum suam cuiquæ in domum patriam, postquam
 estis privatæ viris, iam satis me comitatæ estis. Ite
 sanè secundo Deo, quem precor: ut vobis rependat
 pietatem, qua vsæ estis in mortuos & in me. Det
 inquam vobis Iova, ut nanciscamini quietem, suam
 utraque apud maritum. Amplectimini me, charissi-
 mæ coniuges meorum olim filiorum. R. Heu nos mi-
 seras, siccine disiungimur à te? Ab non fiet suavis-
 sima socrus: quin ibimus tecum ad tuos populares N.
 Nihil op⁹ est, meæ filiolæ, an putatis me adhuc vterò
 edituram filios, qui futuri sint vobis viri? Rever-
 timini potius meæ filiolæ, abite. Nam ego quidem
 gradior sum, quàm ut sim apta viro. Sed fingite non
 abesse spem, meq; tradi viro, vel in proximam no-
 ctem, filiosq; gignere: an estis expectaturæ, donec
 adoleverint? poteritisne tam diu durare sine viris?
 Non ita filiolæ: parendum est necessitati. Et qui-
 dem valde angor vestro discessu, sed nolo repugnare
 vrgenti Deo. O. Vera prædicat: melius est reverti.
 N. Sapis, amplectere me. Vale, mea quondam nurus.
 O. Vale & tu mea quondam socrus N. Vides Rutha,
 ut tua fratria repetat patriam, & deos penates?
 Quid apud me hæres? revertere vnà cum ea. R. Ne
 me urge de te relinquenda. Nam quo tu cunque
 ibis, ego ibo: ubi tu commoraberis, ego commora-
 bor. Communis mihi tecum erit populus, communis
 Deus.

Deus.

64 DIALOG. SACRORVM.

Deus. Tecum vnà morior, tecum vnà humabo: ita omninò statui atq; ita mihi habeam Iouam propitium, vt vna mors est me à te separatura. N. Postquam ita animum obfirmasti, nolo improbius obistere tuo studio. Eamus Janè Deo bene fortunante.

SENTENTIA.

Beati, qui Deum Deiq; populum anteponunt & parentibus & patriæ, eos DEVS largè remunerabitur.

BOOZVS. Ruth. 2.

ARGVMENTVM.

Boozus comiter alloquitur Rutham spicas legentem, eiusq; pietatem collaudat.

Boozus, Messores, Curator
messi, Rutha.

ASSit vobis Deus messores. M. & tibi bene omnia
Asecundet. B. Quæ est ista puella. Curator, quam
 hîc video spicas legere? C. Moabitæ est, quæ huc se-
 quuta est Noemem, remigrantem ex agro Moabita-
 rum. Ea rogauit, vt liceret sibi legere spicas post mes-
 sores: id quod adhuc fecit à mane, tam paulùm ma-
 net domi B. Audi filia, ne iueris in agrum alium ad
 colligendas spicas, neue hinc abieris, sed hereto apud
 meas ancillas, & videto, vt sequaris eas, in quemcunq;
 agrum ibunt messum. Ego verabo, ne famuli sint tibi
 molesti. Quod si sities, petes porum ex iisdem vasis,
 quibus ipsi hauriunt. R. Quidnam est in me, quamob-
 rem digneris ita respicere me, cum sim peregrina?
 B. Perlatum est ad me qualem in te præstiteris erga
 tuam

tuam socrum, post obitum viri tui: ut q̄, relicto utroq̄, parente terraq̄, patria contuleris te ad populum tibi antea ignotum, quod factum Iova Deus Israelitarum rependet tibi cumulatisimo præmio, sub cuius quasi alarum præsidium tu te receperis. R. agnosco tuam gratuitam benignitatem & misericordiam, qui tam comiter confirmes animum meum consolando: cum tamen indigna sim, quæ vel in ancillarum tuarum numerum veniam.

SENTENTIA.

Pij fauent pijs, eisq̄; benefaciunt.

DISCALCEATVS.

Ruth. 4.

ARGVMENTVM.

Boozus, recusante altero propinquo, emit bona Noëmis, eamq̄; ducit uxorem.

Boozus, propinquus Ruthæ
Senatores.

HEus tu qui hâc transis, adestum, pauciste volo. P. quid nam id est? B. Consiste hic paulisper. dum euoco aliquot de senatoribus civitatis, qui transeunt per hanc portam, ut assint nobis in hoc negotio, nam seria res est egetq̄; testibus. Heus vos senatores, quæso vos, ut accommodetis huc nobis aliquantisper, vestram operam. non faciemus longius. S. Assumus, dic quid velis. B. Partem fundi, qui fuit cognati nostri Elimelechi, venundat Noemis reversa ex agro Meabitarum. Hanc rem visum est mihi

E

VE

vt tibi significarem, vt si emturus es, emas in præ-
 sentia senatus nostri: sin minus, indices mihi. Nemo
 est enim cognatus propinquior te, secundum quem
 ego sum. PR. Ego verò emam. B. Sed cum fundum e-
 mes à Noemi, & à Rutha Moabitide, vxore demor-
 tui, emes ea conditione, vt ipsam Rutham ducas in
 matrimonium, vt suscites nomen illius in eius hære-
 ditate. PR. Non licet mihi hac lege emere, ne cor-
 rumpam patrimonium meum. Eme si tu vis, meo lo-
 co: mihi quidem emere non licet. Atq; in huius rei
 testimonium accipe calceum meum de manu mea. E-
 go quemadmodum exui me hoc calceo: ita testor, me
 cedere tibi meum ius in hac re. B. Vos senes, & po-
 pulares, hodie mihi testes eritis, vt ego emam omnia
 bona Elimelechi, & Chilionis, & Michlonis, à
 Noemi: vtq; mihi vindicem in matrimonium Ru-
 tham Moabitidem, coniugem Machlonis, vt consu-
 lam nomini demortui in eius hæreditate, ne eius no-
 men tollatur ex eius consanguinitate & patria.
 Vos hodie testes nuncupo. S. E. Testabimur. Faxit
 Iova, ut mulier ista, quæ est intratura tuam do-
 mum, tam sit fœcunda, quàm fuerunt Rachel &
 Lia, quæ duæ prole instruxerunt domum Israeliti-
 cam: vtq; egregium quid facias in Ephrata, & ti-
 bi nominis famam compares Bethleheme: fiatq;
 domus tua similis domui Pharis, quem Iudas su-
 stulit ex Thamare, progenie tibi à Iova data ex
 puella.

SENTENTIA.

Qui

Qui vult defuncti possessionem, habeat & viduam
 Qui vult quod placet, habeat & quod displicet.

SAMSON Iudicum. 15.

ARGUMENTVM.

Samson vinctus ad Palæstinos deductus abruptis vinculis occidit maxilla asini mille viros.

Iudæi. Samson, Palæstini.

AN nescitis Palæstinos habere imperium in nos?
 S. Scio I. Cur ergo incendisti segetes eorum,
 magno nostro malo? S. Par pari retuli. I. Atqui huc
 venimus, vt te vinctum dedamus eis. S. Siquidem
 iureiurando confirmatis, vos non illaturos mihi ma-
 nus violentas, vinciatis licet. I. Fidem damus. S. A-
 gite, colligate, ducite, abducite, quantum potestis:
 P. Euge, abducitur ille hostis noster, capitalis, quò
 immisit sceleratas faces in segetes nostras. Nunc
 vlciscemur. Nunquam hodie effugies Samson &
 hïc tibi finis adest vitæ. S. Agite verò, si quid animi
 habetis, aggredimini vinctum: experiar tamen si
 quid habeo solitarum virium. Euge P. Perijimus,
 abrupit vincula, sed invadamus undiq;: non eva-
 det, præstemus nos viros. S. Sed unde mihi telum?
 Ecce autem commodum sese offert hæc maxilla asini,
 hæc præbebit vicem clavæ. Pugnate viri pro virili:
 sentietis qui vir sim. Hem tibi, qui primus me la-
 cessis, primus perito. Et vos qui hïc iam densa
 conglobati estis, sentite quæ sint vires Samsonis,
 qui vincit inermatis. Heus cogitatis pugnare pe-
 dibus? quò fugitis? Hïc adest hostis, ne prodite victo-
 riam. Tu quidem hïc iacebis. tu quoq; adiungeris

E

a

ci

63 DIALOG. SACRORVM

ei comes : dormite. Euge Samson quantam cædem fecisti? Maxilla asini quantam stragem edidi? maxilla asini prostravi mille viros.

SENTENTIA.

Qui Dei spiritu præditus est, invictus est, frustra; constringitur. Deus sæpe vilissimis telis vincitur hostes suos.

FINIS LIBRI

PRIMI.

DIALOGORVM
SACRORVM

Liber Secundus.

ELIS. 1. Reg. 3.

ARGVMENTVM.

Ioua Samueli prædicit, sese animadversurum in domum Elis sacerdotis, qui in filios suos non animadverterit.

Ioua, Samuel, Elis.

AMVEL. SA. Quid me vis? Accurram. Assum, vocatus à te. E: Non vocavi, Redi cubitum. S. Fiet I. Samuel. S. Assum, Eli, nam vocasti me. E. Non te vocavi, fili. Redi cubitum. S. Faciam. I. Samuel. S. Assum, nam vocasti me. E. Atat, nunc demum intelligo, quid sit. Discede cubitum. Quod si te vocaverit, respondeto: Loquere Ioua, audio

die

dio. I. Ego sum quiddam facturus in Israelitis, quod quisvis audiverit, prorsus obstupescet. Sum enim aliquando importaturus in domum Elis omnia, quæ decrevi, & rem ad exitum perducturus, eiq; ostensurus: me persequuturum culpam eius, in eius domum in perpetuum: qui, cum sciret filios suos malè audire non animadverterit in eos. Quam ob causam iuro, hanc noxam nullo vnquam vel sacrificio, vel libamine Elis posteritati remissum iri.

SENTENTIA.

Qui divinæ voci non est assuetus, eam interdum esse putat hominis. Peccantes natos non punire, grave peccatum est, Parentum, quamvis bonorum indulgentia perdit natos. Natos qui vere & sapienter amat, castigat: Sed ne quid iniuste immodiceque fiat.

S A V L V S. 1. Reg. 9.

ARGUMENTVM.

Saulus quærens asinas patris, it consultum Samuelem patrem, & ab eo discit se futurum regem.

Saulus, Puer, Puellæ,

Samuel.

E Nimvero satis iam diu conquisuimus asinas, neq; invenimus: revertamur domum, puer, ne pater meus omisissis asellis sit sollicitus de nobis. P. Non censeo redeundum esse re infecta. Aiunt esse divinum quendam & gravem virum in proximo oppido, quicquid dicit futurum, evenit. Conveniamus eum, si forte indicet nobis id, cuius causa venimus. S. Sed quid offeremus homini? nam etiam pane exhaustæ

E 3 sunt

sunt per nos, nec habemus, quod dono demus ei, & ire vacuos religio est, P. Tace: est mihi in presentia quadrans sicli argentei quem dabo ei, ut indicet nobis, quam viam insistamus, Olim inter Israelitas, qui ibant consultum Deum, dicebant se ire ad Videntem: nam qui hodie diciter Vates, olim vocabatur Videns.

S. Rectè mones? eamus. Ingressendum est hoc ascensu arduo. Sed video puellas, quæ exeunt a quatuor, addeamus eas. Heus puella, an non hîc est vates quidam? P. Est, & quidem incidetis in eum, si pergitis: properate modo, nam hodie venit in oppidum, quia populus facturus est rem diuinam in sacello, simul ac introieritis in oppidum, offendetis eum, antequam ascendat in sacellum epulaturus: populus enim non inibit epulas ante aduentum eius, quoniam eius est consecrare sacrificium: postea epulabuntur inuitati. Itaq; ascendite: non est dubium, quin inuenturi sitis eum.

S. Habemus gratiam, ascendamus in oppidum.

SA. Video adolescentem huc venientem vna cum puero. Nimirum hic est, quem heri prædixit mihi Deus, venturum ex regione Beniamitarum, ut eum vocatione creem imperatorem Hebræorum, ut eos vindicet ab iniuria Palæstinorum.

S. Amabo te, indica nobis domum Vatis.

SAM. Ego sum ille, conscendite ante me hunc collem: hodie epulabimini mecum, deinde dimittam vos manè, & indicabo vobis, quicquid cogitatis cum animis vestris. Quod attinet ad asinas perditas tertio ab hinc die, tu ne esto anxius de eis, reperiæ sunt. Sed quorsum de asellis? Ad te veniamus.

Debes

Debes existimare, te esse columnen totius nostrae nationis, omniumq; salutem positam esse in te, tuaq; domo paterna. Sa. Quid ais? in me ne, qui genus refero ad Ieminem, ortus est obscurissima familia Beniamitarum, quae tribus ex minima Israelitarum? S. Concedamus modò in hospitium, Deus prouidebit cetera.

SENTENTIA.

Deus opera sua in opinabilibus occasionibus ad exitum perducit.

SAMUEL. 1. Reg. 12.

ARGUMENTVM.

Samuel iam senex innocentiam suam, & Dei in Israelitas beneficia commemorat: eorumq; peccatum reprehendit, qui regem sibi depoposcerint: & impetrato diuinitus tonitru eos ad obedienciam cohortatur.

Samuel, Israelitæ.

EN ego vobis in omnibus obsequutus regem creandū deinceps iam vobis prefaturum. Nam me quidem iam senem esse, indicio est canicies. Mei liberò inter vos degunt, & ego vobis iam ab ineunte etate prefui. Hic assum, respondete mihi coram Ioue & coram eius vncto: si cuius bouem, aut asinum sustuli: si cui iniurius aut violentus fui, si à quoquam premium accepi vt in eius culpa conuincerem, paratus sum vobis reddere. I. Neque iniurius in nos aut importunus fuisti, neque quicquam ab vllò accepisti. Sa.

E 4

Te.

Testis est hodie apud vos & Iova, & Iovæ vnctus, nihil habere vos, quod me accusetis. I. Planè S. Ade-
 ste igitur, placet vobiscum disputare, quanta Iova,
 & Mosis & Aharonis creator & maiorum vestrorum
 ex Aegypto reditus auctor, tum in vos, tum in ma-
 iores vestros beneficia contulerit. Cum migrasset
 Iacobus in Aegyptum, invocatus à maioribus vestris
 Iova Mosen misit, & Aharonem, qui illos ex Aegyp-
 to eductos in hoc loco collocarunt. Postea ipsius obli-
 tos emancipavit Sisaræ duci exercitus Hazoris, tum
 Palæstinis & Moabitarum regi, à quibus bello vexa-
 ti sunt. Deinde invocantibus eis Iovam, peccatumq;
 confitentibus, quod eo relicto Baales & Astarotum
 coluissent: & auxilium contra hostes orantibus, seq;
 ei servituros pollicentibus, misit Ierobaalem, & Be-
 danem & Iephtham, & Samuelem, per quos ita vos
 ab hostibus vestris vndiq; vindicavit, vt in tuto esse-
 tis. Vos vero, cum videritis vos à Nahasso Ammo-
 nitarum rege invadi, postulastis à me vt mutato re-
 rum statu a rege vobis regi liceret: cum Iovam De-
 um vestrum regem haberetis. Igitur ecce vobis re-
 gem, quem delegistis, & efflagitastis: regem vobis
 præficit Iova. Si Iovam Deum vestrum verebimi-
 ni, eiq; servietis & dicto audientes sine contuma-
 cia vnà cum rege vestro parebitis, benè vobiscum
 egetur: Sin minus, & vos, & regem vestrum Iovæ
 manus impetet. Iam verò agite, videte, quan-
 tam rem Iova iam nunc in oculis vestris faciat. Tri-
 tici messis nunc est quo tempore tonare aut pluere in
 his

his finibus non solet. At que ego iam Iovam exorabo
 ut tonet atq; pluat: ut intelligatis, vos in Iovam gra-
 vem culpam cominuisse, qui regem vobis poposceri-
 tis. Iova cœli terrarumq; Deus, emitte nunc toni-
 trua, & nimbum, ut hic populus suum peccatum
 agnoscat. I. Ut tonat: ut pluit: heu nos miseros.
 Supplica pro nobis Iovæ Deo tuo, ne pereamus, qui
 ad tot superiora nostra scelera hoc insuper adieci-
 mus, ut regem nobis peteremus S. Bono animo este.
 Vos quidem ista re graviter peccastis: Veruntamen
 nolite à Iova deficere, sed cum toto pectore colite, ne-
 vè desciscite ad vana ista, quæ neque iuvare possunt,
 neque defendere, sunt enius vanissima, Neq; enim
 destituet Iova populum suum propter sui nominis ce-
 lebritatem, postquam semel cœpit vos sibi populum
 habere. Ego quoq; absit ut Iovam offendam, aut pro
 vobis supplicare. vosq; decente & recta via deduce-
 re intermittam. Tantum Iovam metuite, eumq; ve-
 rè & tota mente colite: videte enim, quantam rem
 apud vos fecerit, Quod si peccatis indulgebitis, &
 vos & rex vester peribitis.

SENTENTIA.

Insti homines (qualis fuit Samuel) nemini fa-
 ciunt iniuriam. Magna est hominum erga Deum in-
 gratitudo, qui toties tam fideliter à Deo defensi, tot
 beneficiis cumulati, tamen hominem regem sibi de-
 poscant: digni sanè, qui inclementi regi serviant,
 quando clementem repudiant. Immensa est Dei cle-
 mentia, qui sic ingratos tamen non deserat, Multum
 valent apud Deum preces iustorum, qui etiam alieno
 tempore vel pluviam possint impetrare.

E ✓

SORTI-

ARGUMENTVM.

Saulus Ionathanem filium suum vult occidi propter gustatum mel, contra votum populi. Sed populus eum prohibet occidi.

Saulus, Populus, Ionathan.

Hec adeste omnes populi primates, dispicite & conquirite, cuius hodie culpa fiat, vt Deus rogantem mihi oraculum von reddat. Nam Iovã ego opt. max. Israelitarum conservatorem iuro, si etiam Ionathan filius meus is fuerit, eum esse capite pœnas daturum. Vos totus populus consistite isthinc, ego & Ionathan consistemus altrinsecus. P. Vt libet facito. I. Iova Deus Israelitarum age severè. ducantur sortes. Atat. vos petit fors: alter nostrum sit oportet. Sortiamur. S. O. ho Ionathan, fors iudicat te. Indica mihi quidnam feceris. I. Gustavi paululum mellis de capite huius baculi, quem in manu habebam, quod tu, insciante me, fieri vetueras. Hoccine mihi capitale esse æquum est? S. Deum ego iuro, te moriturum Ionathan, qui tam præclaram victoriam peperit Israelitis? P. Nequaquam: per Iovam immortalem, ne pilum quidem amittet, qui hodie Deum suum facti adiutorem habuerit.

SENTENTIA.

In hæc vita unius, peccatum luunt interdum multi: quia sunt vnum quasi corpus, cuius membrorum omnium est tanta coniunctio atq; cognatio, vt sit co-
rura

rum consensus tum dolorum, tum voluptatum. Sed in altera vita, in qua punientur animæ, sui quisque, non alieni peccati, pœnas dabit.

OBEDIENTIA. 1. Reg. 15.

ARGUMENTVM.

Samuel Saulum reprehendit, qui Amalechitas clementius, quam Iova præceperat, vultus fuerit.

Saulus, Samuel.

Iovam tibi propiciam precor. Feci iussum Iovæ.

SAM. Quem ergo balatum & mugitum audio?

SAVL. Oves sunt, & capræ, & boves, quæ ex Amalechitis abegimus. Nam ab horum pecorum optimis quibusq; necandis abstinuere milites, ut Iovæ Deo tuo sacrificium fieret. Reliqua funditus excidimus.

SAM. Licet ne mihi, quod bona tua venia fiat, tibi significare, quid mihi Iova hac nocte dixerit? **SAV.**

Licet. **SAM.** Nonne cum te vel iudice parvus fueris, nunc Princeps es tribuum Israelitarum, vinctus à Iova rex eorum? à quo cum in hanc expeditionem missus sis, iussusq; sceleratos Amalechitas excindere, & bello internecionem persequi, cur ei dicto audiens non fuisti? teq; ad prædam, vetante Iova, convertisti? **SAV.** Imò Iovæ parvæ expeditionemq; ad quam ab eo sum missus, confeci, & deletis Amalechitis, Agagum eorum regem abduxi. Tantum milites de manubijs pecora, bovesq; devotorum primitias, desumserunt, quæ Iovæ Deo tuo immolarerentur apud Galgala. **SAM.** Quasi vero Iovæ tam placeant hostiæ & sacrificia,

sacrificia,

sacrificia quam eius dicto audientem esse. Scito obedientiam praestantiorem esse sacrificio, & obtemperacionem adipe arietum. Nam non parendi peccatum perinde est, ac magia, & contumacem esse eadem in culpa ponitur, ac simulacricolam esse: & quia Iouae mandatum repudiasti, ipse te vicissim regno exiget. SAV. Peccavi, qui contra Iouae iussum, contraq; tua dicta venerim, milites veritus, eisq; obsequutus. Sed da mihi quaeso hanc veniam, & mecum reuertere, ut Iouam adorem. SAM. Non reuertar tecum, qui Iouae mandatum aspernatus sis, & idcirco ab eo abdicatus regno Israelitarum, Vale. SAV. At non patiar te abire, vt non me comiteris. SAM. Quid me retines? abrupisti meum pallium & Ioua hodie Israelitarum regnum à te abrumpit, Idq; alteri te meliori tradit. Neq; verò fallet Israelitarum triumphator, neq; factum mutet. SAV. Fateor peccatum à me esse. Sed concede mihi hunc honorem apud senatores in eorum popularium, apudq; Israelitas, vt mecum redeas Iouam Deum tuum adoraturo. SAM. Age, age, praesi, sequar.

SENTENTIA.

Nihil placet Deo, quod eius praeepto contrarium est, etiamsi bono alioquin animo fiat. Debet enim homo Deo (sicut seruus hero aut filius patri) seruire non suo, sed illius arbitrio.

GOLIATHVS, I. Reg. 17.

ARGVMENTVM.

Da-

David à Saulo impetrat, vt liceat cum Goliatho pugnare, & illum cum funda & pedo aggressus occidit.

David, Eliabus, Goliathus, Israelita quidam, Alius Isr, Nuncius, Saulus.

Salvete mei fratres optimi. E. Deus det quæ velis, germane lepidissime. Vt valet pater? D. Optimè, gratia Deo: meq̄ misit ut viserem quid ageretur, vobisq̄ asserrem placentam, & decem panes & tesseram vestram acciperem. Dedit etiam mihi decem caseos, ad centurionem. Sed quam ego vocem audio? G. Quid opus est vos exire ad prælia dimicandum nobiscum? Ego sum Palæstinus, vos estis clientes Sauli. Deligete ex vobis aliquem, qui conserat manus mecum, qui si superaverit me prælio & interemerit, nos serviemus vobis: sin ego vicerò, vos nobis servietis. Quanta ego hodie ignominia afficio instructos in aciem Israelitas? Date mihi virum, qui cum contendem singulari certamine. D. Quis est importunus iste, & turgidus Gigas, qui tantoperè despicit nos præ se? cuius vocem & affectum contremiscunt omnes, & refugiunt? IS. Nescio quis est natus in nostram perniciem & dedecus: cum quo nemo audet conserere manus: adeò ingens est, & terribilis. D. Quid ergo præmij feret, qui sustulerit eum de medio, & aboluerit hoc tantum probrum Israelitarum? Nam quis est impurus iste Palæstinus, qui inurit tantam notam ignominie castris Dei immortalis? IS. Si quis eum deiecerit, Rex eum valdè ditabit, locabitq̄

locabitq; ei nuptum filiam suam, donabitq; immunitate perpetua domum eius paternam. EL. Cur venisti huc improbe puer? aut cur deseruisti pauculas illas ouiculas in saltu? Ego noui temeritatem, audaciamq; tui ingenij. Mirum, ni venisti spectatum prelium. D. Quid ego commisi? an non erat causa cur venirem? Sed adibo alios. Heus tu, quo premio afficit Rex eum, qui occiderit immanem illum Palestinum? S. Maximo, D. Quoniam? IS. Ordinabit eum maximis diuitijs & opibus, committetq; ei natam suam vxorem & liberabit domum eius patriam in perpetuum. D. Condignum sanè premium & regale. Equidem ausim aggredi hominem: nescio quomodo gestit animus indignaturq; tantum licere cuiquam in populum Dei. Hecine ut patiar? Impunè ergo nefanda illa probra enomuerit in sacram gentem? Mori me malim. N. Adolescentule, iubet Rex ut venias ad se. D. Nihil est quod faciam libentius. Eamus. O si fiat mihi potestas pugnandi cum eo, quantum bellum confecerit Deus vno occiso? N. Adduco tibi hic adolescentulum, Rex quem iussisti accersi. SAVL. Quid audio David? tu ne dixisti te audere in Palestinum illum portentosum, qui perterrefacit totas nostras acies? DA. Bono animo es & Rex, ne despondeat quisquam animum. Vos spectabitis, ego ipse subibo hoc certamen & congregiar cum Palestino, s. Vide quid dicas David. Nū possis pugnare cum eo adolescentulus, & rudis belli cum viro robustissimo & in armis exercitatissimo iam à puero, D. Nō

D. Nihili facio neq; vires, neq; usum armorum eius, habeo longè aliam rationem certandi. Audi quid dicam. Cum aliquando pascere oves patris mei, leo unà cum urso inuasit gregem, ovemq; corripuit. Eum ego consecutus cecidi, eripuiq; ovem è faucibus eius, Tum ursus in me irruere: ego verò prehensum vestro ad terram affligere, & cedere, atq; ita occidit & leonem & ursum. Non dubito quin idem exitus maneat nefarium hunc & deterrimum hostem, quò audet proscindere convicijs exercitum Dei immortalis. Iova qui defendit me à leone & urso, idem defendat etiam a Palæstino isto. S. quando tanta fiducia es, per me licet, descendas in certamen. Assit tibi Deus. Veruntamen es amandus. Volo accommodare tibi mea ipsius arma. D. Nunquam equidem armatus. Sed faciam periculum, si possum uti. Hæc lorica valdè me gravat, cassis quoq; premit caput: etiam caligæ sunt duplo maiores, quàm pro meis pedibus: nec ensis admodum decet meum latus: videorq; magis alligatus ensi, quàm ensis mihi. Vah non possum ingredi cum his impedimentis. Apage hæc arma, non sum assuetus his ferendis, malo ferre nota tela: pedum dico, & fundam unà cum his quinque levibus silicibus, quos geram in sacco. Benè spera rex, cernis me hodie victorem redeuntem, cum exuvijs hominis ferocissimi. S. Ita faxit Deus. G. Video ne ego hominem venire ad me? Tandem habeo, qui cum certem. Sed quæ malum, intemperie agitans Iraelitas? Quis misit nobis hunc pulchellum

pulchellum pusionem, rubicundum? Heus puer, mene putes canem, qui cogites pugnare pedo? ut te dii de-
 æq̄ omnes, quantum est, perdant. Accede ad me so-
 des, ut iam propinem te dilaniandum & comeden-
 dum volucris & bestijs. D. Tu quidem adoriris
 me, fretus gladio & hastili, scuto, ego verò aggre-
 dior te armatus solo nomine Iovæ armipotentis, Dei
 copiarum Israelitarum, in quas tu hodie contulisti
 omnia maledicta. Hodie Deus conclusit te in manum
 meam, ut te deijciam, abscindamq̄ tuum caput, &
 pascam volucres & feras non tantum tuo cadavere,
 sed etiam omnium, qui militant in vestro exercitu:
 ut sciant omnes mortales, eum demum esse Deum.
 quem Israelitæ agnoscunt & reverentur: discatq̄
 omnis hæc manus spectatrix, Iovam non adhibere en-
 sem, aut hastam in vincendo, cuius sit vnus gerere
 bella: quiq̄ tradiderit vos nobis in manus. G. Proh
 Iupiter, ego ne ut hodie hæc audiuerim, idq̄ à puero?
 ac me Deus perdat, nisi te iam discerpo his vngui-
 bus. D. Quin age, si quid potes: interim excipe hunc
 lapidem rectè in frontem. Ohe Goliathe, corruis, qui
 modò stabas tam firmè? At ego te contundam vsq̄
 hoc pedo. Hem tibi. Nunc istic iace, prostratus manu
 pueri, qui modò solo aspectu viros & cælum armis
 territabas. Hic te puer iugulat tuo ipsius gladio, ca-
 putq̄ tuum horrendum præfigit tuæ hastæ, quod
 ostendet exercitui.

SENTENTIA.

Nemo vel tam vir est, quin facilè vincatur abs
 quivis aduerso Deo, vel tam puer, quin facile vincat
 que

quemvis, propitio Deo. Dei est victoria. & credenti nihil arduum.

IONATHAN. I. Reg. 20.

ARGUMENTVM.

David & Jonathan inter sese rationem ineunt, quæ resciscere David queat, quis sit Sauli erga ipsum animus, & fœdus inter sese in perpetuum paciscuntur.

David, Jonathan.

Quodnam esse potest meum tantum in tuum patrem peccatum, Jonathan, ut me quærat ad necem? ION. Ad necem vero? non est credibile: nam tanta me res non lateret: quippe cum meus pater nullam rem tantam, tantulamue faciat, quam non mecum communicet, nedum ut hoc me calet. Non est ita. DA. At scit ut me habeas intimum: ideo hoc te fortasse calat, ne agrè feras. Crede mihi, nihili tam certum est, quam me in summo vitæ discrimine versari ION. Ecquid ergo me tibi hac in re commodare posse arbitraris? DA Cras, ut tute scis, agitur primus dies mensis, quo ego die soleo eum rege accumbere. Ruri latebo, te sciente: vsq; ad vesperam tertij abhinc diei. Quod si me requiret, dices tuo permissu excurrisse Bethlehemam in meam patriam, ad sacrificium gentilitium, quod vniuersi anniuersarium faciunt. Si laudabit, saluus sum: sin succensebit, scito eum nunquam ad sanio rem mentem reuersurum. Sed dabis hanc veniam mihi, quæ religiosissimo fœdere in familiaritatem recepisti, ut si commerui, tu me interficias potius, quam tuo patri dedas. ION.

B

Deus

Deus meliora. Imo si sensero eum obstinato animo in tuam ferri perniciem, admonebo te. DA. Sed quis mihi refert, utrum tibi asperius responderit? ION. Excemus subditum. Ita mihi benefaciat Ioua Deus Israelitarum, huius caeli, quod vides, conditor & habitator, mi David. ut ego cras, aut perendie, scrutabor, quid animi habeat meus pater; quem si intellexero benè esse in te animatum, mittam qui faciat te certiorum: sin autem tibi malum cogitare, id quoque tibi indicabo, ut me autore abeas saluus: assit quoque tibi Ioua, ut affuit meo patri, hac ego me facturum, testor Deum. Quod si fallam, tum Ionathani numen iratum sit, quod si tum, cum tui hostes omnes Dei nutu fuerint è medio sublatis, ego iam non ero in viuis, ut tua misericordia salutem meam inuicem custodire possis: at certa me in posterum familia & generi eam non donegabis. Itaque tunc iterum in eo foedus non solum tecum meo nomine, sed etiam cum tua domo nomine posterorum, tibi quoque tum mi David, quem amo ex animo facturum me, ut dixi. Sed accipe rationem. Cras, quod nouilunium celebratur, tu desideraberis, nam tua sessio vacabit. Descendes autem ad summum iter tribus diebus in locum, ubi commodè lateas, quotumque die negotium hoc fiet: eris quoque post saxum Azelium. Ego te facta veniam eò, & ad lapidis latus tres sagittas iaculabor, collimans ad scopum. Deinde parum ad eas perendas mittam, cui si dixerò, eas esse contra ipsum, venias licebit, tua res erit in tuto, testor Deum immortalem, sin autem ultra, abito sanè, Deo volens.

volens.

volente. Ac quos inter nos sermones contulimus, Ioua
esto eorum testis certissimus.

SENTENTIA.

Bonorum indiuulsa est amicitia, estq; arctior vir-
tutis, quàm sanguinis coniunctio.

NOVILVNIVM. I. Reg. 20.

ARGVMENTVM.

Saulus filium suum Ionathanem propter eius cum
Daude amicitiam iaculo transfigere conatur.

Saulus, Ionathan.

Cur non venis Isai filius ad cibum capiendum, neq;
heri, neq; hodie? I. Petijt à me veniam conce-
dendi Bethlehemi: futurum enim sacrificium geni-
licium in eo oppido, ad quod adesse iussus esset à fra-
tre suo. Itaq; magnoperè orare, vt si sibi vellem gra-
tissimum facere, facerem eò se conferendi, fratresq;
visendi potestatem. Hec causa est, quamobrem ad re-
giam mensam non veneris. S. O Improbæ & contu-
macis fœmina progenies: quasi ego nesciam te Isai
nati percupidum esse, ad tuum quidem & tue paren-
tis dedecus, atq; ignominiam. Nam quàm diu viues
in terris Isai filius, nunquam tu firmum regnum habe-
bis. Quare cura vt ad me sistatur: nam morte dignus
est. I. Cur ita tandem? quid commisit? S. Docebo te
hoc iaculo, quid commiserit. I. At ego hinc effu-
gam. O reus indignam: actum est de Dauide, nisi
aufugit.

F 2

SEN.

Impij piorum amicitiam ferre non possunt : iniu-
stis nihil est intolerabilius iusticia.

ACHIMELECVS. I. Reg. 21.

ARGVMENTVM.

Dauid fugiens Saulum ab Achimelecho sacerdo-
te panem ensemq; impetrat, sese ad regium quoddam
negocium ex ipsius regis mandato proficisci simulans.

Achimelech sacerdos,
Dauid.

Quid est quod solus sis, nullo comitatu? D. Rex mi-
hi quoddam negocium mandauit, quod negociū,
ne quis omninò mortalium rescisceret, neue quo mit-
terer, praecepit. Eam ob rem famulis certum quen-
dam locum assignaui. Quare si habes quinq; panes,
trade mihi: aut quod habes. ACH: Panem profanum
non habeo, sed sacrum habeo, si modo tui famuli à
mulieribus abstinuerunt. DA cum mulieribus nihil
nobis rei fuit hunc iam tertium diem, ex quo profe-
ctus sum: suntq; corpora meorum famulorum casta.
Quòd si forte tum, cum profecti sunt, fuerunt cum u-
xoribus, atq; ita corpora pura non habebant: at ho-
die quidem, antequam sacris panibus vefcantur, puri-
erunt, quoniam hic dies tertius est, quod spacium lu-
strationi tribuitur in nostra lege. ACH. Igitur acci-
pe panem sacrum. Nam nullum habeo, praeter hos
appositos panes, è conspectu Iouae sublato, summissis
statim in eorum locum recentibus. D. Habes ne hūc
pao

prætere a vllam hastam aut ensem? Nam neq; hastam
neq; ensem cepi: adeò me regis mandatum vrgebat.
A Hic est ensis Goliathi Pallæstini à te in valle quer-
cus occisi, inuolutus panno, post ephodum. Eum, tu si
vis, capias licet: nam alius nullus est. D. nullus est
isto melior, trade eum mihi.

SENTENTIA.

In periculis interdum simularunt sancti homines.
Lex est facta propter hominem, non homo propter le-
gem. Dauid urgente necessitate panes sacros in fone
comedit. quamuis non esset sacerdos & solis sacerdo-
tibus vesci per legem liceret.

DOEGVS. 2. Reg. 12.

ARGVMENTVM.

Saulus iniuste curat occidendos Iouæ sacerdotes,
quia ei Dauidem non indicauerint.

Saulus, Achimelechus,

Doegus.

AVdi Achitobi nate A. Assum Domine. S. Cur in
me coniurasti cum Isai nazo: cui & cibaria & en-
sem dedisti, & pro quo Deum consuluisti? qua insidia
mibi manifesto parantur? A. Ecquis autem est ex
tuis omnibus æque fidus, atq; Dauidi? regis gener, tuo
iussu profectus & apud te maxima dignitate habi-
tus? An nunc primum Dei oraculum eius nomine sum
percontatus? Absit à me omne scelus, caue ne mihi,
aut omninò meæ paternæ familiæ, vllum in hac re
crimen imponas, nam istius totius negocij sum planè
ignarus. S. Morieris Achimeleche, vnà cum tota tua

paterna familia. Agite mei cursores, circumdate & occidite hos Iouæ sacerdotes, nam Davidis partes tinentur: sciebantq; profugum esse, neq; me certiores fecerunt. Quid dubitatis? quæ vos religio impedit? Cur & vos mihi non paretis? Age Doëge, circumueni eos tu, & interfice. D. Fiet.

SENTENTIA.

Impius princeps sanguinarius est, & suspicioni iræque suæ magis credit & obsequitur, quam veritati. Miserum est cum iudice negocium habere, qui veram causæ dictionem non admittit.

DAVID LATITANS I. Reg. 24.

ARGVMENTVM.

David Saulum solum nactus in antro eius penulæ oram abscindit. Deinde digressus alta voce apud eum innocentiam suam testatur: & Saulus suam iniustitiam confiterur.

Comites Davidis, David,
Saulus.

Atat desleclit Saulus in hoc antrum, ad parendum necessitati. Dies aduenit David, quo die tibi Ioua promisit, se tibi traditurum tuum hostem in potestatem, vt eo utaris ad tuum arbitrium. DA. Tacete, vos tacete, obrepam ad eum pedetentim à tergo, dum ventrem exonerat. CO. Quid facit? non eum interfecit? ô hominem insanum, qui tantam, tam subito oblatam occasionem vlciscendi hostis non arripiat. D. Ab toto animo commoueor, posteaquam oram eius penu-

penu-

penulae abscidi. Avertat Ioua, vt hoc eius inuncto Domino meo faciam & ei manus asseram: vel hoc solo nomine, quod Ioua vinctus est. CO. Tu nimium religiosus es, Nos ipsi faciemus non ita cunctanter. D. Nolite Dei munus vsurpare: regem non fecistis, regem ne delete. Eiusdem est abolere, qui creauit. Sinite eum, Iam exit, ego eum subsequar. Hens Domine rex. S. Ecquis me reuocat? D. Cur fidem habes dictis eorum, qui dicunt Dauidem tibi malum moliri? Vides profecto oculis tuis, vt hodie Ioua in spelunca tui mihi fecerit potestatem? nec defuit, qui me in tuam necem cohortaretur, sed peperci tibi, neq; negaui manus allaturum Domino meo, qui esset vinctus Ioua. Sed vide, pater, vide tuae penulae extremum in manu mea: quod tum absciderim, neq; te interfecerim, cognosce & intellige, nullum me scelus commisisse, nullum contra te facinus admisisse, dignum quamobrem mea vitae insidias tenderes. Suscipiat hanc Ioua causam, teq; mihi sine mea opera vlciscatur, Verus est prouerbiu, a scelerato prodibit scelus. Te quidem mea manu non vlciscar. Cui tandem instat rex Israelitarum? quem tu persequeris? canem mortuum, pulicem. Iouam precor, vt huius sibi causae iudicium suscipiat, measq; partes defendens tuas in iniurias persequatur. S. tuam ne ego vocem audio David fili? hei mihi, tu equum & bonum habes, qui mihi bonum pro malo rependeris, id quod satis hodie ostendisti, cum mihi (quem in tuam manum Ioua conluserat) mortem non intuleris.

§ § DIALOG. SACRORVM

Nam quotusquisq; est, qui hostem suum nactus idem ne dimittat? Sed te pro isto tuo hodierno in me facto Ioua condigno premio remuneretur. Ego quidem scio te regem futurum & regnum in Israelitis obtenturum. Quare iura mihi per Iouam, te meam stirpem post meum interitum non esse excisarum, meue nominis memoriam de mea familia deleturum, D.
Iuro.

SENTENTIA.

Iniusti calumniatoribus facilimè credunt. Iniusti malum pro bono, iusti contra bonum pro malo reddunt, & Deus vtrosque tandem pro meritis remuneratur.

ABIGAIL. I. Reg. 25.

ARGVMENTVM.

Missi ad Nabalem famuli Dauidis ad petenda cibaria repudiantur ab eo. Quo audio Nabalis vxor Abigail munera Dauidi obuiam ferre properat, & ei obuiam facta eius in Nabalem iram pacat.

Famuli Dauidis, Nabal, Puer,
Abigail, Dauid.

David Isai filius te, Nabal, tuamq; domum, tuaq; omnia plurima salute impertit, Is, quia audiuit, vt consuram ouium facias, misit nos ad te, rogatum, vt (si cum tuis pastoribus non solum sine vilo maleficio aut iniuria, verum etiam cum magno beneficio sumus versati, ita vt eos ab omni iactura tutos praestiterimus, quàm diu fuerunt in Carmelo; cuius nobis rei tui famuli testes esse possunt) benignè nobis facias:
hoc

hoc praesertim tam fausto die: & quae commodè poteris, des cibaria ad ipsius Dauidis, cui propè dicemus filij, eiusq; comitum famem propellendam. N. Quis est iste Dauid? quis est iste Isai filius, ionè est, ad quem hodie serui passim à Dominis transfugiunt? Scilicet ego cibum portionemq; meam, & quae mactavi ad a-lendos meos tonsores, dem hominibus mihi prorsus ignotis? F. Aliundè nobis prospiciamus: nam hinc quidiem nihil auferemus, ut eum affectum video. Redeamus ad Dauidem. P. Meus Dominus consuluit sibi pessime. Eo narratum omnem rem heræ ut caueat. Hera, nunc, si quando, tua est opus prudentia. A. Num quod malum recens ortum est? P. Et quidem maximum. Missi à Dauide nuncij è desertis ad herum nostrum, ut aliquid hinc per humanitatem auferrent repudiati ab eo sunt: & tamen illos experti sumus viros planè bonos: nulla vnquam contumelia aut damno affecti, quamdiu sumus inter eos rusticati. Quin pro muro nobis noctes diesq; fuerunt, donec versati cum eis sumus pascendo pecudes. Proinde dispice tu diligenter, quid agas? alioquin actum est de Domino nostro, & tota eius familia? Nam ipsum quidem conuenire, hominem profligatissimum ac perditissimum, stulticia sit. A. Famuli, capite properè omnia haec, quae vobis tradam, quae imposita asinis feretis ante. Ego iam subsequar. Huc mihi properè asinum. Quam malè metuo, ne mei viri stultitiam luamus. O hominem insanem, qui pro nihilo habuerit, eum hominem in se irritare, à quo maxime potest & iuuari amico,

& ladi infenso. Sed video ipsum Davidem aduerso
 colle descendentem. Nescio quid iratus loquitur cum
 suis. DA. Nago frustra conseruauit omnia, quæ habet
 iste in desertis, ita ut nihil omnino de suo perdidit,
 & reddidit mihi malum pro bono? At ita perdat De-
 us hostes Davidis, ut ei ante crastinum mane nihil
 protsum reliqui faciam. A. Obsecro te Domine, tibi
 ante pedes suppliciter iacens, ut bona me venia audi-
 as. Vide mi David, ne hominem despiciatissimum.
 Nabalem dignum iudices, in quem iras vertas: qui
 sicut nomine, ita re ipsa stultus est. Nam ego quidem,
 cuius est culpam præstare, missos à te iuuenes non vi-
 deram, neq; enim fuissim abire vacuos: Sed vides
 profecto, vir clarissime, (neq; enim dubitari potest))
 te à Deo immortalis absterreri à sanguine faciendo in
 tuis inimicis per temetipsum persequendis: cum ipsius
 Nabalis insania eiusmodi sit ipsa per supplicium, ut
 nõ aliud tuis hostibus & inuidis imprecandum esse vi-
 deatur. Quare a quo animo patere, hoc munusculum,
 quod tibi hic affero, iuuenib; tibi merentib; dari aufe-
 rendũ, & mihi hanc noxam remitte. Sic tuas tibi fortuna-
 nas bella diuina gerenti in tuto constituat Deus, & te
 in omni vita omni malo prohibeat. Ac si quis tibi infe-
 stus, & tue necis cupidus existat, precor Deum, ut te
 semper incolumi, & fortissimè cõsistente, tuus hostis va-
 rrys iactatus procellis dispereat. Iam verò cū præclara
 Dei promissa consequutus Israelitarum dux fueris
 constitutus, tanta tua felicitas nulla quasi labefas
 & abitur labe conscientie, qua necesse esset tuum la-

ritiam contaminari recordatione effusi sanguinis, & supplicij ob priuatam iniuriam sumti. Deus faciet tibi meliora, meminerisq; aliquando mei. D. Grati-
as ago loue Deo Israelitarum, qui te mihi hodie mi-
serit obuiam: nec non tibi, quæ me tua oratione à
cede & vindicta iniuriæ in me commissæ auocaris.
Nam Deum immortalem testor, qui me tibi malefa-
cere prohibet, nisi tu mihi occurrere properauisses,
Nabalem ante diluculum fortunis omnibus fundi-
tus euertissem. Verum eius culpam tibi condono,
tuasq; munera grato animo accipio. Abi sanè domum
salua.

SENTENTIA.

Incitare potentiolem, uesania est: bonum malo
pensare, scelus. Iratum potentiolem muneribus ver-
bisq; pacare, sapientia est.

ABISÆVS. I. Reg. 26.

ARGVMENTVM

Dauid noctu clam in Sauli castra digressus eius
dormientis hastam matellamque surripit. Deinde di-
gressus illinc procul clamore eum excitat, suamq; in-
nocentiam iterum testatur, in calumniatores inuehens,
& ille iniquitatem suam iterum confitetur.

Dauid, Abisæus, Abner, Saulus.

Vter vestrum descendet mecum in castra ad Sau-
lum? **AB**. Ego, **DA**. Eamus sensim & pedetentim
per noctem, dum dormiunt hostes. **S**it, omnes sunt op-
pressi altissimo somno. **A**. Dauid, Dauid, **D**. Quid
est?

est? AB. Hic fertur Saulus in tentorio, hasta humi ad
 caput eius defixa. Abner & reliquis temerè circum
 eum iacent, nimirum tibi Deus facit tui hostis potesta-
 tem. Vis ergo ut eum ego hasta configam ad ter-
 ram vno ictu non repetendo? D. Noli eum perimere:
 quis enim offerat manum ei, quem Deus vnatione
 creauit regem, quin obligot se nefario scelere? Aut
 Deus eum perdat oportet, aut dies ei fatalis veniat,
 Aut in praelio cadat: Certè meam manum à rege cre-
 ato diuinitus auertat. Deus Sed cape hastam eius, &
 matellam: abeamus, A. Deus bone, ut alte sopiti sunt:
 nullus omninò expergiscitur, D. Non sine Numine
 hæc fiunt. Conscendamus montem. Volo ego de sum-
 mo cacumine clamare Saulum, & ei ostendere, me
 non minus fidum quam quemais eorum, quibus stipa-
 toribus vtitur. Satis iam procul absumus ab eis, ne
 repentino eorum aduentu possimus opprimi. Heus
 Saule, heus stipatores Sauli: heus Abner, non mihi re-
 spōdes? heus te appello Abner. AB. Quis tu es, qui cla-
 mas regem? D. Ne tu es vir eximius, & dignus, qui
 inter Israelitas principatum teneas. Itane verò re-
 gem dominum custodis, ut ad eum necandum miles
 quidem modò introierit tentorium? Haud egregium
 sanè istud fecisti. Per Deum immortalem vos estis
 digni supplicio capitali, qui tam malè custodiatis Do-
 minum vestrum, regem à Deo constitutum. Quæso
 vide vbi sit hasta & matella regis, quæ erat propter
 caput eius. S. Est ne ista tua vox fili mi David? D.
 Mea, ô mi Rex, & Domine. Sed cur tandem per se-
 que-

queris seruum tuum: aut quid feci, aut commisi? Veruntamen ne grauari paulisper audire me loquentem. Si Deus te mihi infestum reddidit, precor eum tibi propitium: sin homines sunt execrabiles, sunt in conspectu Ioua, de cuius me hodie patrimonio deturbant, quantum est in ipsis, & ad cultum deorum peregrinorum impellunt. Sed non sinet Ioua terram meo sanguine funestari, quamuis Israelitarum Rex occupatus sit in persequendo pulice (vt ita dicam) vt si perdicem per montes persequatur. S. Peccaui, reuertere David fili: iam enim tibi non male faciam, qui ita abstinueris te mea nece. Erraui nimisquam imprudenter, fateor. D. Hic depono hastam tuam, eam petito aliquis inuenum: ceteram Deus remuneretur queng, vt dignus, meritusq, est. Te quidem hodie tradidit mihi in manum, sed continui me a nece regis. Ergo quemadmodum tuam ego salutem charam habui, sic ille habiturus est meam, meq, hostili manu liberaturus. S. Macte virtute David fili, haud dubie conata perficies.

SENTENTIA.

Et iusti iuste, & iniusti iniuste facere perseuerant. Calumniatores tametsi vtrisque nocent, tamen reuera perniciosiores sunt iis, qui eorum calumniis credunt quam iis, quos calumniantur.

PHOEBAS I. Reg. 28.

ARGUMENTVM.

Phœbas Saulo Samuelem elicit ab inferis & ab eo Saulus futurum exitum suum cognoscit.

Sau-

Saulus, Phœbas, Samuel, Famuli.

PHœbas, redde mihi oraculum Phœbi, & excie, quem dicam tibi. PH. At tu scis, vt exterminaverit Saulus ex hac terra Phœbadas & divinos, cur me in tantum capitis periculum adducere vis? SAV. Iovam Deum immortalem iuro hanc tibi rem fraudi non futuram. PH. Ecquem vis tibi excierem? SAV. Samuelem. PH. Fiet: heu me miseram, disperij. Tu Saulus es, & me indignè decepisti. SA. Ne formida. Sed quid vides? PH. Video augustam quandam, & planè divinam personam è terra ascendentem. Sau. Quia est specie? PH. Vir est senex indutus pallium. SAV. Samuel est, præbebo ei honorem. SAM. Quamobrem me eliciendo inquietas Saule? SAV. Magnis premor augustijs. Palæstini me bello petunt, Deus adversatur, nec iam respondet, neque per vates, neq; per somnia, hanc ob causam accivi te, ut me doceas, quid mihi sit faciendum. SAM. Cur ergo me consulis, si ipse Iova tibi non modò non favet, sed etiam adversatur? faciet ille quidem, quod eloquutus est voce mea, tibiq; extorquebit regnum de manu, quod tradet alteri videlicet Davidi: quia non obtemperasti ei in vltiscendis Amalechitis, quibus insensus erat: eam ob rem ita sine dubio te accipiet. Quinetiam addicet tecum Israelitas Palæstinis. & cras tu, tuiq; liberi eritis vnà mecum: castra etiam Israelitarum tradet Palæstinis. SAV. Eheu. PH. Perij misera corruit. Saule, Saule, obsecrote, obsequere mihi:

mibi: cape cibum. Tu scis, ut sum tibi merigerata, & caput meum summo periculo obiecerim, ut exequeret tua iussa, agendum praebe te mihi facilem vicissim, & vescere cibo, quem tibi opponam, ut recreatis viribus aggrediaris iter. SAV. Non edam. FA. Quare? Imo vero edes. PH. Ins oramus. SAV. Quando tano operè vrgetis, fiat. PH. Agedum surge, & recumbe in hoc lectulo, dum ego vobis macto vitulum .altilem, quem habeo domi: subigoq² farinam, ex qua conficiam panes .sabcinericios.

SENTENTIA.

Qui Deum deseruerunt. tandem deseruntur à Deo. Deserti à Deo confugiunt ad eum, à quo ante obhoruerant, Diabolum, à quo nihil nec cognoscunt, nec consequuntur, nisi suum exitium. Et sanè æquum est, ut qui bonum fugit, incidat in malum.

ACHIS. 1. Reg. 29.

ARGUMENTVM.

Achis Gethæ rex admonitu procerum suorum Dauidem (qui ad ipsum confugerat) ab exercitu suo dimittit.

Proceres Palæstini, Achis
rex, David.

Quinam sunt Hebræi isti, quos habes in nostro exercitu? A. David est, Sauli Israelitarum regis seruus, qui mecum egit per hosce dies, vel potius annos in quo nihil adhuc reprehensione dignum deprehendi, ex quo ad nos aufugit. PR. Remitte hominem in eam prouinciam, cui tu eum præfecisti, ne, si nobiscum descenderit in certamē, in nos se conuertat:

Nam

Nam qua tandem re melius possit cum suo Domino reconciliari, quam horum hominum capitibus? Nonne hic est ille David, carmine illo in choreis celebratus? Saulus mille, decem concidit millia David. A. David, Iouam ego immortalem testor, te mihi, tuamq; castrensem consuetudinem probari: neq; enim vllum adhuc in te vitium, posteaquam ad me primum te consulisti, deprehendi. Sed optimatib. non places. Quamobrem discede cum bona pace, ne Palestinos proceres offendas. DA. Nam quid ego commisi? aut quid in me adhuc deprehendisti, ex quo primum in tuum conspectum veni, vt in bellum contra hostes tuos non proficiscar? A. Scio equidem te mihi tam placere, quam si diuinus esses genius. Sed vetant satrapa Palestini, te pralium secum inire. Quamobrem manè ubi diluxerit, proficiscere sane vna cum tui domini seruis, qui tecum venerunt. D. Equidem inuitis illis militare nolim: parebitur.

SENTENTIA.

Non ab re suspectum est perfugarum contra suos auxilium.

AMALECHITA. 2. Reg. 1.

ARGVMENTVM.

Amalechita quidam Dauidi necem Sauli nunciat, cuius necis auctorem ipse se esse dicit: eamq; ob rem Dauid eum iubet interfici.

David, Amalechita.

Video quendam huc venientem scissa veste & capite inperso puluere. Haud temere est, nimirum

alio

aliquem sinistram nuncium affert. Undenam ades-
 tu? A. Ex exercitu Israelitarum euasi. DA. Quid
 actum est? eloquere. A. Fugerunt milites è prælio,
 multi è vulgo ceciderunt: Saulus quoq; & Ionathan
 eius filius occubuerunt. DA. Qui scis Saulum et Iona-
 thanem occubuisse? A. Cum fortè venissem in Gel-
 boem montem, vidi Saulum innixum hastæ, cui cur-
 rus & equitatus iam iamq; imminebat. Respexit
 ille & me viso: Huc ades, inquit Accessi: tum ille:
 Qui tu es? Amalechita, inquam, ego. Aggredere
 me, inquit, & interfice, nam magno dolore discru-
 tior, nec adhuc possum emori. Hic ego quid agerem?
 videbam non victurum post tam gravem casum:
 itaq; interemi, abstuliq; coronam de capite eius, &
 armillam de brachio, quæ tibi afferro, ut vides. DA.
 Heu calamitosa cades, heu lugubre prælium, ò faci-
 nus audax. Cuias es? AM. Filius sum advenæ cu-
 iusdam Amalechitæ. DA. Te ne ergo non esse ve-
 ritum ista impura manu perdere unctum Iovæ? Tu
 iuvenis invade hominem, neca: meritò moreris, &
 tuo iudicio peris, qui te de rege interfecto iactave-
 ris.

SENTENTIA.

Si potentes sic tractarent eos, qui ipsis mortem
 aut malum inimicorum, tanquam rem lætam, nun-
 tiant, ut Amalechitam hunc, tractavit David: aut si sal-
 tem huiusmodi nuncios adversarentur: minus aude-
 rent assentatores.

NATHAN. 2. Reg. 12.

G

ARGV.

98 **DIALOG. SACRORVM.**
ARGVMENTVM.

Nathan Dauidem iussu Iouæ, ficta ad rem narrati-
one simili, ita prudenter adulterii homicidiiq; arguit,
vt ipse Dauid contra semetipsum ferat sententiam.

Nathan, Dauid.

DAuid, tuo homines erat in quadam vrbe, alter
diues, alter pauper. Diues ouibus & capris, bo-
busq; abundabat: pauper vnã omninò habebat ouic-
ulam, à se emptam & altam, quæ adoleuerat vnã
cum ipso & liberis eius, vessebatur eodem cibo cum
eo, bibebat eandem potionem, quiescebat in sinu eius:
breuiter, erat ei pro filia. Ad illam autem diuitem
venit quidam hospes, quem accepturus, præteritis pe-
coribus suis, ouiculam illam pauperis mactauit. DA.
Per Iouam immortalẽ, dignus est morte, qui fecit
istud: ouemq; certè quadruplo pensabit, qui tantum
facinus committere non dubitauerit. NA. Tu ille es,
Dauid, Deus creauit te regem Israelitarum, teq; li-
berauit ex manu Sauli: tibi tradidit domum Domi-
ni tui, & vxores, quas complecteris: tibi Israelita-
rum, tibi Iudeorum familiam dedit: alia atq; alia
insuper daturus, si ea non satis essent. Et tu contempto
eius præcepto Vriam Hetteum Ammonitarum telis
obiectum indignissimè trucidasti, eiusq; vxorem, nul-
la Iouæ habita ratione, in matrimonium duxisti. Ob
quæ flagitia nunquã à tua domo aberit clades. Nam
Deus constabit tibi malum domesticum: tuasq; vxo-
res te vidente alteri tradet, qui cum eis luce palàm
congregietur. Tu quidem occultè fecisti, sed ipse id fa-
ciat

ciat

ciet in luce, atq; in oculis omnium Israelitarum. *Da.*
Peccaui in Deum. NA. Deus quoq; remittit ille qui-
 dem tibi peccatum, neq; ob id morieris. Sed quia i-
 sta re inimicis Iouæ occasionem maledicendi dedisti,
 filius, qui tibi natus est, morietur. Hæc me tibi pun-
 giare iussit Deus.

SENTENTIA.

Callidè reprehendendi sunt potenter. Qui alterum
 damnat, seipsum damnat, si similia committit. Nihil
 est tam rectum, quin detegatur. Si peccatum tuum res-
 cisci non vis, peccare noli.

THECVANA. 2. Reg. 14.

ARGVMENTVM.

Thecuana fœmina à Ioabo sobornata oratione te-
 sta atq; figurata impetrat à Danide reuocationem Ab-
 salomi eius filij ob fratricidium profugi.

Mulier Thecuana, Dauid, Ioabus.

Fidem tuam, ô Rex. *D.* Quid mali habes? *M.* Mu-
 lier sum deserta, & viduata viro, cui superstites
 fuerant duo filij: ij cum rari fortè inter se contende-
 rent, nec esset, qui litem dirimeret, cecidit alter al-
 terum, eumq; morte mulctauit. Nunc vniuersa me
 familia vrget poscens ad necem eum, qui superest,
 ob interitum fratrem, cupiensq; perdere vnicum
 heredem parentum: & quod mihi misera lucis su-
 perest (quod certè est perexiguum) extinguere, meiq;
 viri nomen memoriãq; prorsus à rerum natura

tollere. D. Recipe te domum tuam : ista mihi curæ
 res erit. M. Verùm interim periculum est, ne te, tu-
 usq; nescientibus, pœna mihi & meis irrogetur. D.
 Si quis in te mutiat, deferto ad me : nã ille faxo
 nunquam postea te tanget. M. Sed memineris per
 Deum immortalem, multos esse occisi cognatos &
 vindices, à quibus omnibus exitium meo filio metu-
 endum sit. D. Eundem tibi ego Deum iuro, me pro-
 visurum, ne tuus filius ullum pilum amittat. M. Da-
 bis mihi veniam, si te liberius iam alloquar. D. Sanè.
 M. Quæ te (malum) ratio inducit, ut cum te mi-
 bi mulieri vilissimæ tam facilem præbeas, populo
 toti eiq; præstantissimo ita sis durus & inexorabi-
 lis, ut ei nolis condonare profugum tuum, cuius non
 minus est cupidus, quàm ego sum mei nati ? præser-
 tim cum in eo non minus fortasse tui generis propa-
 gandi spes posita est, quam me in meo. Neq; enim po-
 tes habere exploratum, te alium regni successorem
 esse procreaturum. Nam moriendum certè est, idq;
 incertum, an hac ipsa hora : & ita moriendum, ut
 in hanc vitam reditus non pateat ? non magis, quàm
 aqua semel effusa recolligi non potest, quò magis
 nobis habenda ratio est, ut in nostri generis propa-
 gatione quodammodo immortales reddamur. Quod
 si supplicij æquitatem prætendis, vide ne non æqui-
 tatem legi parendo, sed iniquitatem, Deum legis
 auctorem non imitando sequi videare. Neq; enim
 ille continuò fontes perdit, id quod tu minimè om-
 nium ignoras : sed etiam atq; etiam cogitat de re-
 concili-

concili-

conciliandis eis, qui ob suum aliquod factum eo sunt
 alienati. Atque ut iam meam rationem intelligas,
 equidem non sine dubitatione feci, ut te hac de re a-
 direm. Nam quod videbam populum ipsum tam
 parum apud te valere, ne ipsa nihil possem, valde
 metuebam. Et eam ob rem, quod callidius te indu-
 cerem, sic mecum ipsa cogitavi: Hem regem adibo;
 & cum eo quasi meum sit negotium, sic agam. Quod
 si obtinero, ut me contra eorum odium tueri velit,
 qui me vna cum filio meo fortunis omnibus vitaque
 ipsa evertere properent: tum ab eo contendam, ut
 si sibi constare velit, suam clementiam, quam uni
 expositam habeat, tam multis clausam esse non pa-
 tiatur. Quam me rem impetraturam esse, o Rex,
 non diffidebam. Cum enim preclare scirem, te in
 iure dicendo, & equitatem ab iniquitate dijudi-
 cando, singulari quadam, & plane divina semper
 fuisse prudentia preeditum, non dubitabam, quin
 qui tibi nunquam abfuisset, Deus idem nunc esset in
 hac iustissima causa affuturus. D. Ne me cæla, quod
 te rogabo. M. Roga sanè. D. Nonne istud totum fe-
 cisti impulsore Ioabo? M. Ita tibi secunda omnia
 opto, o Rex, ut nullius harum rerum quenquam ulla
 ex parte auctorem habeo, præter Ioabum: ipse iussit,
 ipse præmonstravit quæcumque dixi: eius instinctu
 rem omnem involucris figuratam tibi: quam tu pro
 tua divina sapientia, qua omnia, quæ in mundo con-
 stant, tenes, facile intellexisti. D. Impetrasti Ioabe,
 I sanè reductum adolescentem Absolomum. 1. Ago

tibi gratias immortales, ô Rex, nunc demum intelligo, me apud te valere gratia, postquam hoc sum a te consecutus.

SENTENTIA.

In aliena caussa facilius iudicant homines, quam in sua. Itaq; hominem ab aliena ad suam per similitudinem deducere prudentia est.

SEMEIS. 2. Reg. 166

ARGVMENTVM.

Semeis Dauidem conuiciis proscindit: quæ Dauid fert patienter.

Simeis, Abisæus, Dauid.

PROdi, prodi homo sanguinarie & scelerose, Expetit, à te Ioua omnem sanguinem domus Sauli, cuius tu regnum occupasti, quod Ioua Absalomo filio tuo tradidit. Nunc, nunc tua te scelera petunt, homicida crudelissime, quem ego hic iam lapidibus obruam.

A. Nonne indignum est canem istum mortuum regi conuiciari? Vis ne ut eum adoriar, eiq; caput decurtiam?

D. Quid tum postea, fili Saruic, si conuiciatur: & si ei Ioua mandauit, ut Dauidi malediceret, quis ab eo facti rationem reposcat? En meus ipse filius, qui ex meis visceribus ortus est, mortem mihi machinatur: quid faciet Iemine natus? Sinite eum maledicere, nam Iouæ iussu facit. Fortassè respiciet Ioua meam miseriam, mihiq; bonum responderet pro hodiernis huius conuicijs.

S. Sceleratissime, & flagitiosissime mortaliu omnium: non solum bipedum, sed etiam quadrupedum nequissime, qui per nefarias caedes

ad

ad regnum peruenisti, qui Sauli domum funditus ex-
tirpasti: qui hominem optimum, eius vxore constupra-
ta, crudelissimè occidisti, & eius neci plurimos te me-
liores addidisti, adulteriumq; homicidio cumulasti,
homo perfidiose & impure, quid potest in te satis gra-
uiter dici? quem ego hîc saxis iam mactabo, & vnus
iustissima cede tot nefarias cedes expiabo.

SENTENTIA.

Maledicta constanter ferre, magni est animi: non
torre, effœminati.

ACHITOPHEL. 2. Reg. 17.

ARGVMENTVM.

Achitophel Absalomo prudens, sed impium confi-
lium dat, de opprimendo Absalomi patre Dauide. Ve-
rum Chusæus Dauidi benè volens altero consilio illud
reddidit irritum.

Achitophel, Absalomus,
Chusæus.

Absalome, censeo vt ego nunc, lectis duodecim ho-
minum millibus, Dauidem hac nocte persequar:
eumq; perterritum & fatigatum, defessumq; omni-
bus qui cum eo sunt fuga delapsis, solum interficiam,
deinde ceteros omnes ad te sic reducam, vt sponsa
deduci solet ad sponsum. Ita fiet, vt cum tu vnus mar-
tem expetas, ceterorum omnium saluti consultum
sit. AB. Perplacet quidem tuum consilium: sed
vocetur huc etiam Chusæus Archita, vt audiamus,

G 4

quid

quid ipse quoque dicat. Chusæe, suadet Achitophel, ut regem hac nocte inuadamus: territumque & à suis destitutum, salvis reliquis, opprimamus. Tu quid censes: sequemur ne eius consilium, an non sequemur? C. Achitophelis consilium, hominis alioquin prudentis, hac quidem in re non probo. Tu scis, ut pater tuus, & qui eum comitantur, homines sint strenui, & ursa agresti pullis orbata ferociores. Præterea pater tuus vir rei militaris scientissimus non est cum reliqua turba per noctem acturus. Nunc latet in aliquo antro, aut alio loco. Quod si quis principio de tuis ceciderit, & rumor sparsus fuerit, factam esse cædem Absalomorum: illi ipsi, qui nunc sunt leonibus animosiores, exanimabuntur. Sciunt enim vniversi Israelitæ, patrem tuum virum esse fortissimum, nec non eius milites, verum meum consilium est, ut conveniant ad te omnes Israelitæ à Dane ad Bersabam, qui futuri sunt arena numerosiores, utque tu ipse inter eos præsens incedas. Tum eum adorti, ubi ubi erit, rore densius invademus, ut neque ipse, neque eius comitum vel unus evadat. Quod si se in aliquod oppidum receperit, id oppidum vniversi vel finibus cinctum in flumen ita everriculabimus, ut ne calculus quidem relictus fiat. AB. Melius est istud consilium, quam Achitophelis: obtemperabitur tibi.

SENTENTIA.

Impiorum prudentia bonis perniciosa est, piorum salutaris. Impiis favere & consulere contra pios,

MI-

impium est. Rursus impios ad piorum salutem decipere, pium est, & ipsis etiam impijs vtile. Minus enim graves pœnas Deo dabunt, si pios non occiderint.

ABSALOMVS 2. Reg. 18.

ARGVMENTVM.

Abfalomus ex prælio elapsus de quercu crinibus pendens à Ioabo necatur. Huius audita nece David se afflictat, & à Ioabo propterea obiurgatur.

Miles, Ioabus, Achimaas, Chusis,
Speculator, David,
Quidam.

CVM persequerer fugientes, & dissipatos hostes, Absalomum vidi cæsarie pendentem de quercu. I. Vidisti autem? cur non eum ad terram deturbatum occidisti? Nā meæ partes fuissent decē de argenteis nummis & baltheo remunerari. M. Ego verò, si mihi mille nummi in manum annummerentur, non sim manum filio regis iniecturus. Nam audientibus nobis præcepit Rex tibi, Abisæoq; & Ettaeo, ut adolescenti Absalomo caveritis: nedum ut ego tam perfidiosè tanto cum vitæ meæ periculo facerem: neq; enim res tanta regi gnota esse posset. Verum iā ad eū ventum est: tu ipse vide, quid tibi agendum putes. I. Videbis me non ita cunctantē moriere boni parentis perversa progenies. Accipe hæc tria tela de mea manu, recta in medium pectus. Vos mei armigeri circumfusi eum conficite. Tu præco, confectum bellum est, cane receptui ut à persequendo revocentur

G

V

tur

*tur milites AC. Vis ne igitur vt ad regem curram,
 eiq; renunciem, Iouam de eius hostibus sumfisse sup-
 plicium? I. Tu verò ne feceris hodie, alias facies:
 hodie quidem non es iucundum allaturus nuncium,
 propterea quòd regius filius est mortuus. Tu Chu-
 si, I. ad renunciandum regi, quod vides. C. Libenter,
 & quidem cursim. AC. Quid si ego quoq; Chusim
 cursu consequar? I. Cur consequaris fili? non es ob-
 tenturus euangeliū. AC. Sed quid si consequar? I. Per
 me licet. AC. Curro, facile Chusim antevertā. I. Nos
 verò hoc Deo hominibusq; invisum cadaver in hanc
 vastam voraginem in hac silva detrudamus, & la-
 pides insuper cumulatè exaggeremus, ut tam ne-
 farium facinus memoria, ac nomine loci noetur. Nā
 talibus sunt digni monumentis, qui mortem eius ma-
 chinantur, quorum beneficio vitam sunt adepti. SP.
 Heus rex, video hominem huc accurrentem solum. D.
 si quidem solus est, boni aliquid portat. SP. Video itē
 quendam alium currentem etiam solum. D. Is quoq;
 lætum nuncium adfert. SP. Ex cursu priorem conij-
 cere videor Achimaam esse, Sadoci filium. D. Virum
 bonum nominas, de nuncio læto venit. A. Salve Rex:
 & simul agendas Iovæ gratias existima, nam auspi-
 cio subacti sunt, qui in te arma sumferant. D. Salvus
 ne est adolescens Absalomus? A. Magnam homi-
 num turbam vidi, cum me huc mitteret Ioabus:
 cæterum quid sit nescio. D. Recede, consiste isthic. C.
 Regem plurima salute & læticia impertio, cuius
 Deus hostes omnes hodie ultus est. D. Salvusne est
 adolescens*

*adolescens Absalomus? C. Utinam sic sint omnes tui
 hostes, ô rex, & quotquot tibi malum machinan-
 tur. D. Fili, fili mi Absalome, utinam ego pro te
 sum mortuus. Absalome fili, fili, heu me miserum.
 C. Luctum attulit, non lætitiã: nec solum regi,
 qui audito interitu filij se coniecit in cœnaculum
 portæ, ubi in luctu sit, & se afflicter: sed etiam po-
 pulo vniverso, cuius læticiã, audita Regis tristi-
 cia, in mœrorem convertet, sed video Ioabum huc ad-
 venientem: stomachatur. I. O lepidum Regem, &
 dignum, cuius adhuc vivat filius: ubinam est? Q.
 Sursum est. IO. Quem ego nisi, sed me comprimam.
 O turpe spectaculum, Itane verò David? siccine tu-
 os omnes hodie dedecoras: & eorum honestissimam
 victoriam in fœdissimum luctum convertis? qui te
 tuosq; liberos, & vxores, tum iustas, tam concubi-
 nas, à crudelissima morte vindicaverunt? At non o-
 portet (quod tu facis) ita amare inimicos, ut ode-
 ris amicos. Nunc quidem facilè ostendis, te tuos
 omnes & nobiles & ignobiles pro nihilo habere.
 Nam equidem compertum habeo, te unius Absalomi
 salutem nostra omnium morte velle redemptam. Ve-
 rùm age prodi, & tuos affare leniter, nam per Deum
 immortalatem, nisi tu prodeas, efficiam, vt ante no-
 ètem omnes ad unum à te deficiant: quo gravius ma-
 lum nullum unquam in vita tibi evenit.*

SENTENTIA.

*Honora parentes tuos, si vis vivere diu. Indignus
 est vita, qui in auctorem vitæ suæ ingratus est. Dig-
 nus est infami morte, qui bonum malo pensat.*

▲rdentem

ardentem amorem ne summa quidem iniuria ex-
tinguit.

B E R Z E L A E V S.

3. Reg. 19.

A R G V M E N T V M.

Berzelæum pro eius in se meritis vult Dauid in au-
iam ducere. Sed illo propter senectam recusante ab-
ducit eius loco Chamaamum.

Berzelæus, Dauid

Salue nobis tandem reddite Israelitarum rex. D.
O salve multum Berzelæe, homo de me multum
benemerite. Trajicies tu mecum Iordanem: ego te ad
pud me alam Hierosolymis. B. At quot annos natus,
ut cum rege Hierosolymam ascendam? Ago nunc octo-
gesimum annum: poterone bonum à malo discerne-
re: poterone cibo & potione delectari? aut fidico-
num, fidicinarumue cantus audire: quid opus est, ut
tibi amplius sim oneri? Liceat mihi tecum paululum
trans Iordanem progresso (Cur enim tanto me cu-
m tuis beneficiis?) liceat, inquam reuerti, & in mea
patria finire vitã, inq; meorum parentum sepulchro
humari. Ceterum hic Chamaamus tecum perget?
hoc tu vteris, ut tibi visum erit. D. Ergo trajiciat
Chamaamus: ego eum omnibus beneficiis ornabo:
quibus ornandum esse iudicaueris: tibiq; omnia præ-
stabo, qua à me expetueris.

S E N T E N T I A.

In homines pios & gratos benè conferuntur be-
neficia.

BETH.

BETHSABA. 3. Reg. 1.

ARGUMENTVM.

Bethsaba de Nathanis consilio à vetulo Davide impetrat, ut rex creetur Salomo.

Nathan, Bethsaba, David,
Banaias.

AN non audivisti, Bethsaba, Adoniam Hagith & filium regem creatum esse in scio domino nostro Davide? Age dabo tibi consilium, quo tuæ, tuiq; filij Salomonis vitæ consulas. Conveni Regem Davidem, & ex eo quære, quæ fiat, ut cum Salomoni filio tuo regnum post se, soliumq; suum sit pollicitus, nunc regnet Adonias. Ego te adhuc cum eo colloquente ingrediar post te, & tuam orationem complebo. B. Bene consulis, adeo eum. Salve Rex. D. Quid vis? B. Domine, tu mihi per Iovam Deum tuum iurasti, Salomonem filium meum post te regem fore, & in solio tuo sessurum, At qui Adonias te nesciente regnū invasit, bovesq; & altilia, ovesq; & capras magna copia immolavit, ad quas epulas cum regios omnes, Ab Iatharemq; pontificem, & exercitus ducem Joabum invitaverit, Salomonem tuum non invitavit. In te autem, domine Rex, omnium Israelitarum oculi sunt intenti, ut eis significes, ecquis sit in solio tuo post te sessurus. Te quidem vita defuncto, mecum, & cum meo nato Salomone pessimè agetur. N. Salve rex Israelitarum. Iussistine Adoniam tibi in regnum succedere? Nam is quidem hodie riu descendit,

cendit,

scendit, pecoraq; multa maclauit & eò regios omnes
 natos, exercitumq; duces, & Abiatharem pontificem
 vocauit, qui nunc apud eum epulantur, Adoniamq;
 regem salutant, me verò, & Sadocum, Pontificem &
 Banaiam Ioiada filium & Salomonem tuum non in-
 uitauit. Velim ex te scire, hac res te auctore fiat, ne-
 que tu mihi significaueris, ec quis sit in tuo solio post
 sessurus. D. Euocetur huc mihi Bethsaba. Audi
 Bethsaba Per Iouam immortalẽ, qui meam vi-
 tam ex tot augustijs eripuit, quemadmodum tibi
 Iouam Deum Israelitarum iuravi, Salomonem fili-
 um tuum post me esse regnaturum, & in solio meo pro
 me sessurum, sic hodie faciam. B. Vitam regi Dauidi
 precor sempiternam. D. Conuocentur huc Sadocus
 pontifex, & Nathan vates, & Banaias Ioiada fi-
 lius. N. Assumus. D. Adhibete vestros conseruos, &
 Salomonem filium meum mule, quam habeo, imposi-
 tum deducite Gehonem: eumq; ibi tu Sadoce, & tu
 Nathan, regem Israelitarum ungitote: tum tuba
 clangitote, & Salomonem regem salutatote. Deinde
 vobis sequentibus, ipse venito sessum in solio meo, pro
 me regnaturus. Hunc enim tum Israelitarum, tum
 Iudeorum Imperatorem esse iubeo, N. Facit Ioua De-
 us tuus Domine rex, vt quemadmodum tibi affuit, sic
 affit etiam Salomoni, eiusq; solium etiam supra Da-
 uidicum extollat.

SENTENTIA.

Sapientioris consilium sequi sapientia est.

SALOMON. 3. Reg. 3.

AR.

ARGUMENTVM.

Duarum meretricum litem, de oppresso per somnum alterius infante contententium dirimit Salomo diuina sapientia.

Meretrix, Salomo, Altera
meretrix.

Tvam fidem imploro, o rex: audi me paulisper. **SO.**
 Quid noui rei est? loquere. **M.** Ego & haec mulier
 in eadem domo agimus, & utraq; peperimus: sed ea
 triduo post me: cumq; domi essemus, neq; quisquam
 praeterea adesset, mortuus est eius filius nocte, ut for-
 te incubuit ei. Itaq; media nocte surrexit, & surre-
 ptum meum filium, qui meo lateri accubabat, sup-
 posuit sibi, suum autem mortuum mihi, me dormien-
 te. Mane ubi me erexi mammam infanti datura,
 video mortuum. Hic ego cum iam diluxisset, cum e-
 um diligenter contempler animaduerti non esse e-
 um, quem pepereram. **A.** Non ita est, quin meus est,
 qui uiuit, tuus, qui interijt. **M.** Imò vero tuus mortuus
 est, meus uiuit. **A.** Mentiris. **M.** Non enim uerò menti-
 or, sed dicò quod res est. **SO.** Utraq; suum esse affirmat
 eum, qui uiuit, de mortuumq; repudiat. Cedo huc mi-
 hi tu cultrum, partimini equaliter puerum uiuen-
 sem, & date utrique dimidium. **M.** obsecro te
 rex, detur ei potius totum, quàm intereat. **A.** Nec
 meus esto nec tuus, ptacet, diuidi medium. **SO.**
 Eum adiudico priori, qua perimi uetat: nam ea ma-
 ter est.

SEN.

SENTENTIA,

Ad plerasque lites dijudicandas opus est divina sapientia. Iudici multa simulanda sunt, ut sapienter iudicet. Et verum & fictum amorem res ipsa detegit.

ROBOAMVS, 3. Reg. 12.

ARGVMENTVM.

Roboamus repudiato senum sano consilio iuvenum insanum consilium sequitur de opprimendo maiori in super servitute populo, quam ipsius pater Salomo oppresserat.

Roboamus, Senes, Iuvenes.

Petijt à me univèrsam Israelitarũ vulgus, ut quoniam meus pater iugo eos pressisset, ego illius servitutis gravitatem levarem, se enim ita demum mihi obœdituros. Nunc ex vobis, senes, scire velim, quid mihi suadetis, ut eis respondeam super hac re. S. Si hodie populo obsecutus fueris, eiq; obtemperans humanè responderis, habebis eum semper obtemperantem. R. Audio. Nunc exite paulisper foras: Introducantur iuvenes, æquales mei, mecumq; educati. Quid mihi auctores estis iuvenes, ut populo respondeam, petenti ut sibi à gravitate servitutis, qua sunt à parte meo oppressi, relaxem aliquid? I. Tu verò respondeas, tuorum membrorum minimum crassius esse, quam tui parentis medium corporis truncum. Quod si ille eos gravi iugo pressit, te pressurum graviore. Si eos scuticis cecidit, te eos scorpi- onibus constissurum. R. Probè, vestrum mihi consilium magis probatur, quam senum, Itaq; id sequar.

SEN-

SENTENTIA.

Senum propria est prudentia: iuuenum temeritas.
Stulti stultorum consiliis libenter obsequuntur.

SAREPHTHANA. 3. Reg. 17.

ARGUMENTVM.

Elias missus à Ioua Sarephthanam mulierculam
perpetua eius farina & oleo à fame tuetur.

Elias, Sarephthana mulier.

HEus mulier, quæso te, ut feras paululum aquæ in
aliquo vasculo, quod mihi bibendum des. S. Ego
verò & perlibenter. E. Sed heu, afferto tecum &
frustum panis. S. Ego verò (Iouam Deum tuum im-
mortalem testor) coctum non habeo: sed tantum fa-
rina pugillum in cado, & olei pusillum quid in am-
pulla. Nunc colligo paululum ligni ad id, quod ha-
beo, mihi, meisq; liberis parandum: quo consumo su-
perest, ut fame pereamus. E. Bono es animo, i factum
ut dixisti. Sed mihi prius despositum inde confectum
afferto, deinde tibi, tuisq; liberis factura. Nam hoc
tibi à Ioua Israelitarum Deo confirmo, non prius fa-
rine cadum & olei ampullam, exhaustum iri, quàm
Ioua terram pluuia irrigauerit. S. Faciam ut iubes.

SENTENTIA.

Tenues & famelicos respicit Deus. Tenues & fa-
melici multò facilius credunt Deo, quàm potentes &
saturi. Primitiæ debentur Deo & suis. Deus eorum la-
borem felicitat, qui Deo primas tribuunt. Faciliter
habet, qui Deo habet. quantulumcunq; habet.

ELIAS. 3. Reg. 18.

H

ARGV.

Elias cum latuisset tres annos & sex menses, quo toto spacio non pluerat, inuentus est ab Abdia, venit ad regem Achabum: & conuocatis Baalis Lucanisq; vatibus constituto inter ipsos & Eliam certamine de litatione, cum illi litare Baali non potuissent, ipse Iouæ litat? deinde vates illos necandos cûrat. Postremo conscenso monte Carmelo pluuiam impetrat, à Ioua.

Abdias, Elias, Achabus, populus,
Vates, Baalis, puer Eliæ.

Misit me rex ad quærendam tota regione aquam, si fortè gramen inuenire possimus, quo tolere-
mus equos & mulos, ne iumentis priuemur. Ipse rex
alia via eiusdem rei gratia profectus est. Iam enim
tres annos & amplius nulla fuit pluuia: itaq; omnia
aruerunt, nec vsquam viriditas vlla potest inueniri.
Dn. Elia, tuæ preces nobis inuexerunt banc siccita-
tem, quæ non nisi tuis eiusdem precibus finire po-
test, sicut ipse minatus es. Quod nisi pateris inueniri
te, actum est, perijmus. Sed video venientem huc ho-
minem hirsutum, qui habet latera cincta cingulo pel-
liceo. Fallor ne, an is est ipse Elias? certè videtur.
Heus tunc es dominus Elias? E. Sum. I nunciatum
domino tuo adesse Eliam. AB. Nunciatum verò?
quid peccaui, vt tu me Achabo necandum obijcias?
Iouam ego immortalẽ iuro, Deum tuum, nullam
gentem, nullum regnum esse, quò dominus meus non
dimiserit, qui te conquirerent, Cumq; negarent adese
se te,

se te, ille regna & gentes obstabatur, ut dicerent, an tu illic esses, quod te nusquam inueniret. Et tu mihi nunc iubes, ut domino meo nunciatum eam, adesse Eliam, qui postquam à te digressus fuero, auferet te Iouæ spiritus nescio quò. Ego interea, qui hoc Achabo nunciatum iuero, cum ille te non inuenerit, interficiat ab eo, & tamen Iouæ reuerens fui à pueritia: nisi forte tibi relatum non est, quid ego Iezabele vates occidente fecerim, ut eorum centum abdiderim in duabus cauernis, videlicet in utraq; quinquaginta, & eos pane & aqua aluerim. Et tu mihi nunc iubes, ut eam ad nunciandum domino meo adesse Eliam, quo me interficiat? E. Sic viuat armipotens Ioua, cui ego apparere ac ministrare soleo, ut ego me Achabo ostendam hodie, AB. Postquam istud mihi ita confirmas, ibo. Salue rex incidi in Eliam. A. In Eliam autem? AB. Ita. A. Eliam tu inuenisti? AB. Eum ipsum. A. Quæso te adest Elias vates? AB. Adest Elias vates. A. Duc me ad eum continuo. AB. Eamus huc, inueniemus. Atq; eccum tibi obuiam. A. Tu ne is es, qui perturbas Israelitas. E. Non ego Israelitas perturbo. sed tu, tuaq; paterna familia, qui omisis Iouæ præceptis, Baales sequimini: quæ causa fuit, ut Ioua vobis istos ardores immiserit. Verùm cura mihi conuocandos omnes Israelitas in montem Carmelum, Baalisq; vates quadringentos, quinquaginta: & lucanos vates quadringentos Iezabelis conuictores. A. Fiet ita, assunt quos iussisti Elia. E. Audite verò Israelite. Quousq; in utrunque crus claudicatis? Si Ioua Deus est,

bunc sequimini, si Baal Deus est. Baalem sequimini. Nihil ne responderis? Ego vnus Iouæ vates sum, cum Baalenses vates sint quadringenti quinquaginta, lucorumq; vates quadringenti. Dentur nobis duo tauri, quorum vnum illi sibi deligant, dissecentq; & lignis imponant, neq; ignem subiciant alterum ego immolabo, superq; lignis collocabo, nec ignem supponam, Tum vos Dei vestri nomen appellate: ego Iouæ nomen appellabo, Ac qui Deus igne de caelo demisso annuerit, seq; exoratum ostenderit, is Deus habeatur. P O P. Placet verò, atq; ita erit. E. Vos igitur, Baalis vates, deligite vobis taurum alterum, & priores facite, quoniam plures estis. Deiq; vestri numen inuocate, nullo igne subiecto lignis sacrificialibus. V. Accipiamus conditionem, Mactemus taurum, imponamus frustra lignis. O Baal, exaudi nos ò Baal, demitte ignem de caelo, quo te Deum esse ostendas. Baal, Baal, ò Baal præpotens Deus Baal, ò Baal, Deus noster noli comittere, vt vnus Iouæ vates plus possit apud Deum suum, quàm nos octingenti quinquaginta apud te, Effice Baal, vt quoniã te plures colunt, quàm Iouam, maiores etiam vires habere videaris. O Baal, Baal, Baal, ò Baal: non audis nos? Non te rite colimus hactenus? quid in te commisimus? non vis tuas vires ostendere? Quò plures babes cultores, nonne equũ est eò tu magis exorari? Baal, ò Baal, nisi nos exaudis, actum est de te, deq; tuo populo. Vnus hic Iouæ vates tuum cultum abolebit, Quis te colet ò Baal, quis te deinceps adorare volet? ò Baal, Baal, ò Baal, quis te

non

non contemnet, & pro nihilo ducet, si nos in tanto discrimine non exaudiueris? In quem verò magis necessarium vsum reseruabis tuam potentiam? Nos te inuocamus, nos aram tuam pratergredimur: & iam meridies est, neq; tu respondes, aut exoraris. O Baal, Baal, Baal, ó Baal: noli perdere nos. E. Clamare maiori voce, certè enim Deus est: Sed forsitan aliquid aliud contempletur & animo agitat, quàm vt possit istas tam exiles voces audire: aut occupatus est, aut iter habet & nisi forte dormit, vt sit expergefaciendus. V. Heu Baal Deus noster, quid amplius tibi faciemus? O Baal, ó Baal, ó Baal, E. Euge rectè, secate vos isto modo gladijs & cultellis, vt à vobis ipsi cruentati misericordiam Baalis exciteris. Sed nihil responderet, nec attendit vestros clamores? Surdo canitis. Agite iam omnis populus, accedite ad me, instauramus aram Iouae, quae diruta est. & saxa duodecim capiamus, pro numero tribuum filiorum Iacobi. Ex his saxis aram Iouae nomine construamus, & circum eam ducamus profundam scrobem. Agite componatur strues lignorum, mactetur taurus & super imponatur. Rectè est. Replete quatuor amphoras aqua, & eam in hostiam, inq; struem effundite. Iterate idem: tertiate, Bene est. Redundat aqua circum aram ipsamq; scrobens repleuit: ne quid fraudis subesse pateris. Nunc, ó Ioua, Deus Abraham, Isaaci, & Israelis, effice, vt hodie intelligatur apud Israelitas, & te Deum, & me seruum tuum esse, tuoq; iussu haec omnia fecisse. Exaudi me Ioua, exaudi me, vt sciat hic populus te Iouam esse De-

um, qui eorum animos retrò flexeris. POP. O rem miram: Ignis delapsus à Ioua & hostiam, & ligna & saxa, & humum absumpsit, & scrobis aquam lambit. Ioua Deus est, Ioua Deus est. E. Si igitur Iouam esse Deum agnoscitis, & ad terram proni adoratis, comprehendite Baalenses vates omnes, qui vos à Iouæ cultu magno vestro malo auocarunt. Cauete ne quis omninò euadat. Agite ducamus eos ad Cisonem fluvium, iugulentur hic vates omnes Baalis, ne quem deinceps à veri Dei cultu possint auertere. Perdite populi deceptores, corruptores atq; pestes, & dignas prestigijs vestris poenas date, vt deinceps adoretur & in honore habeatur is vnus, cui debentur omnia. Nunc Achabe, ascende, & i ad capiendum cibum, sentio enim iam adesse murmur pluriæ. Ego ascendam in verticem Carmeli, Sequere me puer. P. Faciam here. E. Age iam puer, dum ego hic in summo Carmeli iugo maneo, i spectatum mare versus: & mihi quod videris, renunciatum venito. P. Libenter here: neq; quicquam vidi. E. Reuertere eodem septies. P. Parebitur. Iam iterum venio, Iam tertio. Iam quarto. Iam quinto. Iam sexto. Superest, vt septimò speculatum eam. Here, vidi nubeculam instar palmæ hominis ex mari efferri. E. Inflat pluuia. I nunciatum Achabo, vt iunctis iugalibus in vrbem descendat, ne à pluuia opprimatur. PV. Eo. E. Ego succinctis lateribus ei Iezrael præcurram. PV. Salue rex iubet Elias, vt properè iungas equos, & te in vrbem recipias, ne te pluuia opprimat. A. Agite mei, festinemus: ingruit

gruit

*gruit pluvia: nigrescit cœlum nubibus, atq; vento.
Properemus: vix euademus, quin ma defiamus.*

SENTENTIA.

Iustorum preces, incredibile dictu, quantum polleant apud Deum. Iniusti iustos accusant eorum malorum, quorum sunt ipsimet auctores, Præsente Elia nihil possunt Baalenses. Præsente Ioua torpet Baal. Ve nox diei, sic veritati cedit mendacium. Impiorum plena sunt omnia, piorum exiguus est numerus. Sæpê magis vni credendum, quàm mille: nam paucorum est sapientia. O cœcum genus hominum, quando tandem hæc videbitis, aut quæ tandem lux penetrabit istos oculos? Nunquam ne nisi serò sapietis? Vtinam absit aliquis igneo spiritu igneaq; oratione Elias, qui caritatis ignem de cœlo deuocet, quo nostrarum precum sacrificia exardescant, vt deinceps solus Ioua extolatur.

MICHÆAS. 3. Reg. 22.

ARGUMENTVM.

Achabo Israclitarum regi consulunt falsi vates, vt Ramodia Galaaditam urbem bello adoriatur: fore enim, vt ea potiatur. At Michæas vates contrarium prædicit, eamq; ob causam conicitur in vincula.

Achabus Israclitarum, **Iosaphatus** Iudæorum rex, **Vates**, **Nunci**
cius, **Sedecias**, **Mi-**
chæas.

H

AD

Adsunt hęc vates, Iosaphate, plus minus quadrin-
 genti, quos ad explorandum Dei voluntatem cen-
 tu isti accersendos, IO. Videas: superest vt eos interro-
 ges, A. Quid mihi auctores estis, vates? censeis ne vt
 bello Ramotha adoriar, an ab incepto desistam? VA.
 Nos verò censemus, vt adoriaris: nam victoriam tibi
 annuit Dominus. IO. Num quis præterea hęc est Io-
 ue vates, ex quo sciscitemur? A. est item vnus: sed quem
 male odi, quoniam nihil vnquam mihi, nisi sinistrum,
 vaticinatur, is est Michæas, filius Imle. IO. Non decet
 regem ita loqui sed iube eum accersiri, A. Tu siste huc
 nobis, properè Michæam, NV. ita faciam, S. Videsne
 hæc Achabe cornua ferrea, quæ ego fero? Hæc tu modò
 quasi corru pedes, & fundes Syros ad interuencionem:
 ita tibi per me futuram pollicetur Deus, V. Ita pror-
 sus fiet. Aggredere sanè Ramotha, feciliter pugnabis,
 eamq; Dei beneficio capies. NV. Ceteri quidem Va-
 tes omnes, Michæa, regi vno gre felicem successum
 promittunt. Itaq; censeo, vt tu quoq; e: horum omineris,
 quemadmodum ipsi. M. At ego Deum immortalem
 iuro, me ea solam dicturum, quæ mihi diuinitus inspi-
 rata fuerint. A. Michæa, quæ est tua sententia? ar-
 mane in Ramotha inferimus, an non? M. Quid ni ins-
 feras? iam tibi victoriam annuit Ioua. A. Quousq;
 tandem mihi illudes? Te etiam atq; etiam obiestor
 per nomen eius Iouæ, ne mihi quicquam nisi verum di-
 cas. M. Nunc verum audies. Vidi omnes Isaelitas
 balantes in montibus, sicut oues sine pastore solent.
 Atq; Ioua: Non habēt isti dominos, inquit? redeantq;
 suam

suam quisq; domum, cum bona pace. A. Dixi ne ego tibi, eum nihil mihi nisi infaustum predicturum? M. Igitur audi certissimum oraculum: Vidi Iouam in solum suo sedentem omni caelesti exercitu dextra leuaq; stipatum, atq; ita dicentem: Ecquis mihi in errorem inducet Achabum, quo Ramotha, ibi casurus, innadat? Cumq; alius aliud diceret, processit quidam spiritus, qui stans ante eum: Ego, inquit, facturum me recipio. Cui Ioua: Quo nam modo? Tum ille: Aspirabo falsa omnibus eius vatibus, quae dicant, Probe, inquit Ioua, succedet, aggredere negocium. Nimirum ex his liquet, omnes istos tuos vates esse falso spiritu afflatos, & Deum tibi male cogitare. S. Accipe colapsum pro isto tuo mendacio. Nam qua ratione diuinum numen, cuius tu instinctu te loqui simulas, a me emigravit, ut te docuerit? M. Tum scies, cum trepidus te in intima penetralia penitus abdes. A. Corripe Michaeam, & eum deduc ad Amonem, praetorem vrbis, & Ioam regium filium: & iube meo iussu in carcerem concludi, atq; ibi pane atro & aqua parcè ac duriter pasci, donec saluus redeam. M. Siquidem saluus redibis, nihil causae est, quò minus dicar mentitus oraculum? atq; equidem hoc clarissima voce omnibus inculcatum volo.

SENTENTIA.

Falsi Vates (quorum ingens est numerus) dicere solent, quae placeant hominibus, & imprimis assentari principibus. Veri vates (qui pauca esse solent) assentari nesciunt, & improbis semper dura dicunt. Et quoniam improbi in hac vita dominari solent, fit ple-

runq; , vt veritatis præmium vincula sint & neces. Nam obsequium amicos veritas odium parit. O mundi potentes , vtinam hæc in animos vestros demittatis.

SYNAMITIS 4. Reg. 4.

ARGVMENTVM.

Elifæus ab hospita sua Sunamitide oratus, eius filium reuocat in uitam.

Elifæus, Gihezis, Sunamitis.

ECce Sunamitidem illam hospitam nostram. Gihezi : curre ei obuiam rogaturus, vtum valeat ipsa & vir, & puer eius. G. faciam, Salue mulier, satise salua es, & tuus maritus, & puer? valent ne? S. valent: sed sine me peruenire quò volo. G. Quonam properas? S. Ad tuum herum. G. Nescio quid noui videtur accidisse huic mulieri. Sed quid istud rei est? Heus mulier, tunc audes pedes vatis complecti, apage. E. Sine eam: animo eius malè est, quod me Ioua celauit. S. Petieramne à te filium: an non admonueram, ne mihi imponeres? E. Accingere Gihezis, & cape meum baculum, atq; abi: si quem offenderis, ne salute salutato, ne resalutato. Vbi eò perueneris bacillum faciei pueri imposito, G. Eo. S. At ego profectò nunquam te omittam, quin vnà mecum venias. E. Age sanè, tuæ voluntati obsequar, præi, iam te sequor. G. Hec feci vt iusseras: sed puer neq; vocem edit neq; audit, neq; potuit omninò expergeseri. E. Ne trepida mulier, introeamus cubiculum. S. Hic quidem planè mortuus iacet in meo lectulo. E. exite foràs, & me hic relinquite solum cum solo, clausa ianua G. Nescio quid

quid magnum exspecto: non abs re sese conclusit in-
 tus. S. Faxit Deus vt natum recipiam. G. Hospita.
 E. Quid nouæ rei est? G. Salua es, visus sum audire
 sternutantem puerum. S. Reuixi, si verum predicas.
 E. Heus Gihezi. G. Me vocat: quid est bere? E. Ac-
 cerse hac mihi istam fœminam. G. Te vocat. S. Adeo.
 E. recipe iam tuum filium incolumem. S. O diuine
 vir, quas tibi gratias agam pro tanto munere? E.
 Deo hoc totum acceptum ferendum est, mulier, non
 mihi, qui per me possum nihil.

SENTENTIA,

Fides est omnipotens. Suorum preces, quamuis
 maxima petentium, exaudit Deus.

NAAMAN. 4. Reg. 5.

ARGUMENTVM.

Naaman Syrus ab Elisæo à lepra sanatus ei gra-
 tias agit, & dona offert: sed quæ Elisæus non accipit.
 Deinde digressum Naamanem consequutus Gihezis
 Elisæi famulus, ab eo pecuniam & vestes aufert per
 mendacium: eamq; ob causam ab Elisæo reprehensus,
 fit leprosus.

Naaman, Elisæus, Gihezis, Mi-
 nistri Naamanis.

REUERTOR ad te Elisæe, & meum tûm in Deum,
 tûm in te peccatum confiteor, veniam peto. E.
 Quidnam peccasti? N. Cum tu me per ministrum tu-
 um iussisses corpus in Iordano septies immergere, si
 à lepra (cuius depellendæ causâ veneram) sanus esse
 vellem: primùm indignatus sanè sum, & me tibi
 despiciatui esse ratus, quod tantùm ministrum ad
 me

me misisses. Nam speraueram, te ipsum exiturū, & inuocato Dei nomine manū loco admoturū, & ita mor-
bū sanaturum. Deinde indignū mihi videbatur, tantū
tribui vestris aquis, ut cum Abana: uel Pharphar fluij
Damasci, vestris nibilò deteriores essent, ad me sanan-
dum inutiles, Jordanis tantam habere vim putaretur.
Itaq; abibam ira plenus. Quod uisi mei famuli fuis-
sent me sapientiores, equidem medicinam repudias-
sem. Sed cum illi dicerent absurdum esse, me qui rem
quamlibet magnam salutis causa facturum essem à
tām parua re fugere, tentavi quid possent aqua Isra-
elitarum, & me septies in Iordanem immersi: quo
facto ita sum (ut uides) sanatus, ut non sit pueri cor-
pus nitidius, aut integrius. Quapropter intelligo iam,
& confiteor nullum in toto mundo esse Deum, nisi
eum, quem vos Israelitæ colitis. Itaq; pro tām singu-
lari beneficio queso te, ut a me in unu sculum hoc acci-
pias. E. Apagesis ego ut munus accipiam? N. At ne
me repudia. Non equidem id facio, quo tibi tantum
meritum remetiar, quod neq; fieri potest: sed ut hoc
mei in Deum, & in te grati animi pignus apud te re-
linquam. E. Istum gratum animum apud te habero:
dona ne addito. N. Atqui. E. Ne vrge tantoperè.
Nam (ut tu semel scias) Deum immortalem iuro, cui
ego appareo, atq; administro, me nihil à te acceptu-
rum. N. Si ita decreuisti, nolo improbius instare.
Ceterum oro te, ut hinc mihi terræ duorum mulorum
onus asportare liceat, nam statui deinceps nullis dijs,
præterquam vni Iouē, adolere aut sacrificare. E. Lau-
do,

do,

do, affortato sanè N. Præterea est aliud, super quo i^o velim consulere. Solei meus dominus, quandocunq; in eadem Remonis, adorationis gratia commeat, meis humeris inniti, vbi, eo inclinante se, non possum quin me quoq; inclinem. Eam mihi rem loua ignoscet, opinor. E. Ita. Abi cum bona pace. G. Hem par sit dominus meus accipere oblata sibi ab isto Syro munera? At mihi ita sit loua propitius, nisi eum cursu consequor, aliquid accepturus. Immunis ut abeat tam diues homo, tanto affectus beneficio? Non conuenit. N. Religio miq; habeo, nihil ei dedisse. Sed viasone eius famulum cursu contendentem? ipse est, quantum ex incessu conijcio: G. E curru defilit, & mihi procedit obuiam. N. Saluane omnia puer? G. Pax, te tribus verbis volo. Modo ad herum meum venerunt duo de vatum genere iuuenes, e monte Ephraimitarum. Ea de caussa rogabat herus, ut mihi ad nos argenti talentum des, & duas vestes de splendidioribus. N. Imò verò duo talenta auferas, atq; vtiuam plura voluisset, libenter dedissem. G. Non est opus. N. Ne dubita accipere, erit aliquis eorum vsus. Vos colligite hoc argentum in duobus fiscis: addite has duas vestes. Vos duo præferte ei has sarcinas. Iubeto tuum herum meo nomine saluere plurimum. G. Faciam. Vale. N. Et tu. G. O me felicem cui res tam benè succedunt. Ite hac iuuenes, sequimini me per hoc obscurum ostium: deponite hic sarcinas, ia mihi nihil opus est vestra opera. Quod reliquum est, ipse facile per me perficiam. Abite M. Vale ergo. G. Valetet vos quoq;. Nunc res
mibi

mibi benè gesta est, abscondam hic hunc thesaurum, ubi cum nemo præter me nesciat. Sed iam ne meus berus aliquid suspicetur, si nimis diu absim, offeram me ei. E. Vnde noster Gehezis? G. Nusquam equidem iui. E. At etiam audes velle mibi verba dare? quasi ego non vnà animo adfuerim, cum homo de curro reuertit tibi obuiam. Hocine tempus est accipiendorum vllorum munerum? Improbè à te factum. Itaq; pro isto tuo peccato lepra, qua liberatus est Naaman, in te, & in tua progenie in posterum hærebit.

SENTENTIA.

Bona spiritualia plerunq; aspernatur mundus, quia splendore carent & apparatu mundano. Ne famulorum quidem consilium contemnendum est: sæpe etiam est olitor valde oportuna loquutus. Dona spiritualia non emuntur precio carnali. Auaritia mendaces facit, & homines in miseriam præcipitat. Dei spiritum latere frustra coneris.

HAZAE L. 4. Reg. 8.

ARGVMENTVM.

Hazaeli percontanti prædicit Helisæus mortem Benadadi regis Syriæ, & insuper ipsius Hazaelis regnum, & scæuitiam in Israelitas,

Hazael, Elisæus.

Benadadus Syriæ rex, qui nunc ager est, misit me ad te Elisæe, ad percontandum de salute sua. E. Renunciato ei, eo morbo leuatum iri: & tamen Ioua mibi interiturum significauit. Heu. H. Quid tibi volunt

lunt

tunt ista suspiria, quae fixo vultu ita alte trabis? E.
 O Hazaël, Hazaël, video, quantam tu vastitatem sis
 Israëlitis illaturus. Tu eorum aedificia incendes, tu
 iuvenes ferro trucidabis, tu pueros elides, tu gravidas
 mulieres discerpes. H. Ego ne vilissimus homuncio
 tanta facinora potero? E. Ostendit mihi Ioua te fore
 regem Syrorum.

SENTENTIA.

Piis dolet populi Dei calamitas quamuis merito
 & diuinitus illata.

IEHVS. 4. Reg. 9.

ARGVMENTVM.

Iehus ab Elisæi puero vnctus rex Israelitarum, Ior-
 amum Israelitarum, & Ochoziam Iudæorum regem,
 & Iezabelem Iorami matrem occidit.

Puer Elisæi, Iehus, Duces, Specula-
 tor, Ioramus Israelitarum Rex,
 Nuncius, alter nuncius,
 Iezabela.

HAbeo quoddam ad te mandatum, dux. E. Quem
 nostrum appellas? P. Te ipsum dux: secedamus
 intro. Ioua, te Iehu Deus Israelitarum hoc oleo per
 me vngit regem suorum Israelitarum: iubetque vt
 Achabi domini tui stirpem trucidet. Statuit enim
 suorum omnium tum vatum, tum reliquorum san-
 guinem a Iezabele expetere, vniuersamq; Achabi
 domum

domum perdere: & eius memoriam, genusq; stirpitus
 ex Israelitis tollere: eamq; eo redigere, quo redacta
 domus est Ieroboami Nabati filij, & Base Azia filij.
 Iezabelem autem comedent canes in agro Iezraela-
 no insepultam. Sed ego hinc fuga me proripio. D.
 Quomodo se res habet, Iehu? quorsum venit ad te lym-
 phatus iste? I E. Hominem nostis, eiusq; orationem. DV.
 Minime verò, Doce nos quidnam dixerit, I E. Vnxit
 me regem Israelitarum de Iouæ mandato, cui cer-
 tum est Achabum, Achabiq; domum per me vlsiscisci.
 DV. Supponamus prope re regi vestes nostias, sociū,
 eumq; collocemus in editissimo graduū. Tu præco,
 proclama tuba, regem esse Iebum. I E. Nunc Duces, si
 vobis ita videtur, caute, ne quis ex oppido, euadat,
 qui huius rei nuncium Iezraelam perferat. Nos con-
 scendamus equos, & eo festinemus ire. Nam illic de-
 cumbit Ioramus, sanandorum vulnerum gratia, quæ
 in prælio contra regem Hazaelem à Syris accepit: eo-
 demq; venit Ochozias Iudææ rex, ad eum visendum,
 S. Video quendam hominum globum IO. Tu conscen-
 do equum, & ei cursu prouectus obuiam quære, vt va-
 leat. N. Fiet. I E. Accurrit huc eques quidam. N.
 Rogat rex Iehu, vt valeas. I E. Quid, vt valeam? rece-
 de pone me. S. Peruenit nunciū ad eos, neq; reuer-
 titur. IO. Heus tu conscende equum & eodem curre
 M. Fiet. I E. Accurrit huc alter. N. Rogabat rex Ie-
 hu, an valeas? I E. Quid an valeam? recede pone me
 S. Peruenit ad eos nunciū, sed non reuertitur. In-
 cessus autem ferocitas declarat esse Iebum. Nam sis
 fili-

filium. IO. Iunge curruum equis, auriga: ecce arans ho-
mini obuiam Ochozia. IE. Tandem veniunt ipsi re-
ges opportunè. IO. Vales ne Iehu? IE. Quid, vales ne?
durantibus tot matris tuae Iezabelis stupris, & male-
ficijs? IO. Fugiamus Ochazia: circumuenimur. IE.
Siquidem potestis effugere: experiat tamen, an me-
us arcus possit de regis corpore sanguinem elicere:
hem sibi, hinc moriturus eras. Tu Badaccat triuinuit
abijce eum in fundum Nabothi Iezraelensis. Nam
memini, cum aliquando ego & tu Achabum huius
partem in eodem curru sequeremur, ei oraculo dictum
esse, Iouam sanguinem Nabothi, eiusq; natorum pri-
die eius diei respexisse: eamq; in agro eiusdem Na-
bothi, quem ille iudicio per calumniam oppressisset, in
illum vindicaturum esse. Quare sume hoc cadauer,
Idq; in fundum abijce, sicut ferunt Ioua dicta. Sed
fugit Ochozias: persequimini eum, occidite, pereat
hoc ad flagitia concors hominum genus. Pergamus
in oppidum: nondum peracta ultio est, Superest totius
mali fons Iezabel, quam iam videre videor: de fene-
stra prospicientem. At etiam fucata est: mirum ve
morti placeat. IEZ. Nunquid benè accidit Zambri,
qui dominum suum interfesit? IE. Ecquis istic à me
est? Rectè, vos eius eunuchi precipitate eam. Peri fœ-
minatum impurissima, & à meis equis conculcate.

SENTENTIA.

Etiam subditos armat & excitat Deus in principes
Impios. Aequum est enim vt qui aduersus Deum, Do-
minum suum consurgit, (id quod faciunt omnes im-
pij) aduersus eum consurgant ipsius serui.

ARGVMENTVM.

Ioæ Israelitarum regi se ægro tum visenti prædicat
Elifæus victorias, quas sit de Syris reportaturus.

Ioas, Rex Israelitarum,
Elifæus.

Heu pater patriæ, heu columen Israëlitarum, tu
quidem nunc ager iaces. E. Non est eiulandi tem-
pus, cape arcum & sagittas. I. En cæpi, quorsum? E.
Impone manum arcui. I. Feci. E. Apert fenestram ad-
uersam orienti. I. Aperui. E. Iaculare, Hem sic volo:
collimasti, ista, ista est salutaris nobis, mortifera Sy-
ris sagitta, quos tu in Apheco, Dei præsidio, occisionè
occides. Sed perge porro, cape sagittas. I. Cæpi: quid
tum? E. Feri terram. O factum malè, si quinque
percuississes, aut sexies, tum poteras Syros delere fun-
ditus. Nunc eos ter tantum superabis, quoties vide-
licet terram pulsauisti.

SENTENTIA.

In vate plus est præsidij, quàm in exercitu. Vatis
mors est Regi deploranda. Fata abstrusa sunt.

IONAS. Iona, I.

ARGVMENTVM.

Vexati tempestate nauitæ, inuocatis frustra dijs, fa-
staq; iactura, Ionam vatem excitant, qui in naui dor-
miebat. Deinde sorte iacta, vt eum fontem & tempe-
statis causam esse deprehenderunt, iaciunt in mare, i-
pliusmet admonitu. Ita pacatur tempesta.

Nau.

Nauclerus, Nautæ, Ionas.

PRÔ Iupiter, quanta sauit tempestas? quanti undarum fluctus nostram nauem undiq; verberant? Dicis Neptunum & Aeolum, omnesq; adeò Deos in nostram coniurauisse perniciem. Ne saui tantopere aquarum prepotens Neptune? ne eos perde, qui se tuae Fidei mandauerunt, Tuq; ð Aeole, cui potestatem in ventos dedit Iupiter, cobibe iam effrenatum eorum impetum NAVT. Dÿ immortales, quid habetis in animo? buccine venisse nos, vt tam miserè periremus? Parcite, quæsumus, parcite: nos vobis sacra faciemus, ubi Neptune tantum, vobis agnam Tempestates matetabimus: tantum liceat hinc saluis euadere. AL. Leda proles Castor & pollux amica nautis sidera, obsecro vestram fidem, reddite nobis mare tranquillum, reddite amicam cœli serenitatem. NAVC. Nihil agimus video, tam surdi sunt Dÿ. quàm est ipsum mare. NAVT. Quid superest? NAVC. Vt iacturam faciamus. NAVT. Durum. NAVC. Sed necessarium: extremo autem malo extremum adhibendum est remedium, atque vtinam vel sic euadere liceat. Festinate, dericiamus has merces. Praestat rem perdere, spem aliquam retinentes, quàm cum re certum exitium expectare. Vos ð cœli marisque potentes Dÿ, este saltem contenti hac nostra miseria: quid mortem insuper minamini? Hei mihi, magis magisq; furiant venti, ingrauescit tempestas, irritantur superi, non placantur nostris votis & precibus. Quid iam quò me versam? Erat hîc nescio

quis peregrinus. Vbi nunc est? NAVT. Dormit ad infirmum nauis latus. NAVC. O supinam securitatem. Heus, heus peregrine, quem tandem dormiendo modum facis? potes in tanto periculo indulgere somno? Quin tu surgis, & tuum in hoc temporis articulo Deum inuocas: si quis forte superiorem existat, qui hoc a nobis malum auertat, & presens auxilium ferat? NAVT. Frustra laboramus, causa tanti mali perscrutanda est. Oportet aliquem hic adesse, qui se nefario aliquo scelere obstrinxerit, propter quem tempore irascantur Iij. Sortiendum est quis sit in causa. NAVC. placet: ducantur sortes. Euge, fors hunc peregrinum designat. Vides te peregrine accusari, Dic quaeso, vnde tantum in nos malum ortum sit, quod vita genus sequaris, vnde & quò eas, cuias sis, & quae gente natus. I. iam iam nullum superest effugium: reneor manifestò, ò insuitabilem Dei potentiam. Ego sum Hebraeus, Iouæ caelestis Dei cultor, qui & mare & terram fabricatus est. Is me Niniuen ire iusserat, ut eum populum, ocio & luxu diffluentem, & perditum, mea admonitione ad meliorem frugem, & saniores vitae rationem deducerem. Cuius ego muneri tristitiam defugiens statueram Tarsum in Siciliam me conferre, & eius conspectum evitate, cuius oculis omnia sunt subiecta. NAV. Perijimus funditus. Inscire prorsum homo, & malè abs te factum. Sed postquam factum quod est, infectum fieri non potest, quid tibi nunc censes faciamus, ut placatiore mari vitamur, quod vehementius semper agitari vides? I.

Vos

Vos verò me in mare deturbetis, si id sedatum vultis.
 Nam certò scio ego, mea vnius causa vos hac tam ve-
 hementi tempestate affliètari. NAV. Auertant supe-
 ri, vt tua morte saluti nostra consulamus. Non fa-
 ciemus, agite viri fortes, incumbamus remis, conemur
 ad terram appollere. Eia adhibete summas vires:
 eia rumpamus hos fluctus. O rem miseram: crescis
 assidue malum, nulla ratione terram possumus attingere.
 I. Frustra sudatis inuito Deo. NAVC. Quid ergo est, tene nos in mare? I. Nisi mauultis mecum
 vnà perire. NAVC. O desperatissimum perfugium,
 sed tamen satius est te solum, quam nobiscum inter-
 ire, Faciendum est socij: nulla alia ad euadendum
 via est video. Effertur mare, rumpitur nauis, mors
 nobis versatur ob oculos. Demergamus eum, Obse-
 cramus te Ioua, ne perda nos ob huius viri mortem,
 neue à nobis pœnas sanguinis eius expetas. Vides nos
 necessitate impulsos facere, & tu omnia tuo arbitra-
 tu moderaris: laciatur. O rem admirabilem, videtis
 vt subito sedata sit tempestat, eo deiecto? videtis ma-
 re sic tranquillum, vt nunquam tranquillum? Agno-
 sco, agnosco ego Iouæ potestatem immensam, is nimis
 tum Deus est, ceteri nequicquam pœcibus interpel-
 lantur. Vni, vni debetur gratia, vni itaq; sacra vota q;
 faciamus.

SENTENTIA.

Frustra implorantur falsa numina, sæuente vero
 Numine. Deum effugere nec terra nec mari possis.
 Cum fontibus nauigare, hoc est, versari noxium est.
 Manente causa pœnæ, manet pœna.

I 3

RABO

Rabaces ab Assyriæ rege Senacheribo missus, Hierosolymitanos, qui erant in muris, ipse extra muros, iubet deditioem facere: & in Iouam eiusq; populum petulantissimè inuehitur, nemine quicquam respondente.

Rabaces, Eliacimus.

VOS hac nomine regis magni, id est, regis Assyriorum, Ezechia nunciare. Qua tandem fiducia nitatur? verbis ne, an consilio, an viribus dimicare cogitet? qua tandem spe fretus ab eo defecerit? an videlicet confidit confracto isti culmeo baculo, id est, Aegyptijs, cui si quis innitatur, ei manum perforet? talis est Aegyptiorum rex Pharaon in omnes, qui ei confidunt. Quod si mihi dicetis, vos Iouæ Deo vestro confidere: an non is est, cuius Ezechias sacella arasq; sustulit: insitq; Iudeos & Hierosolymitanos, vt Hierosolyma ad certam quandam aram Deo supplicarent? Age Ezechia, vis cum Domino meo rege Assyrio sponsonem facere, si tibi dederò duo equorum millia, nisi tu non possis ad eos totidem equites suppeditare. Tu ne ausis vultum subire vel vnius pratoris, minimi seruatorum domini mei? & fiduciam tibi collocas in Aegyptiorum curribus & equitibus? An porrò sine Ioua ad hunc locum vastandum ascendi? Ioua ipse me iussit in hanc regionem proficisci, eamq; depopulari. E. Quæ sumus te, vt nos Syriacè (scimus enim) alloquaris, non Iudaicè, in auribus hominum, qui sunt

sunt

sunt in manibus. R. Quasi ad dominum tuum aut ad
 te miserit me dominus meus, ad haec dicenda, ac nos
 ad eos qui sunt in muris, ut vobiscum Cimerdam suam
 comedant, & urinam bibant: Audite Iudaei, regis
 magni, regis Assyriorum dicta. Ne vobis imponat
 Ezechias: neque enim poterit vos ab eius manibus de-
 fendere: neue ab eo persuaderi vobis sinite, ut Ioue fi-
 datis quasi vos defensuro, neque urbem istam in ma-
 num Assyriorum regis permissuro. Nolite Ezechiae
 credere, sed potius Assyrio regi obtemperare, qui vobis
 mandat, ut secum benenole agatis, & vos ei dedatis,
 & suis quisque vineis & ficibus, & puteis tantisper v-
 tamini, donec veniat ad vos in vestra similem terram
 transferendos, in terram frumenti, & vini, & panis,
 & vinearum, & oliuarum, & olei, & mellis feracem,
 ut hac ratione vestrae saluti prospiciatur, neue E-
 zechiae fidem habeatis: fallit enim vos inani fiducia
 defensionis Iouae. An reliquarum gentium Dij suam
 quisque terram ab Assyriae rege defenderunt? Vbi sunt
 dij Hemathi & Arphadi? vel Sepharphaimi? vbi Ena?
 bi Aae? nunquid Samariam ab eius manu tutati
 sunt? Quis tandem est ex omnibus omnium terrarum
 Dijs, qui suam terram ab eius manu defenderit, ut
 Ioua Ierosolymam defensurus esse videatur? E. Ob-
 mutescamus, neue ei quicquam respondeamus: ita
 enim fert Regis mandatum. Sed eamus haec Regi
 punciatum.

SENTENTIA.

Res secundæ insolentes sæpè reddunt homines, & in ipsum etiam Deum petulantes. Prosperos successus sibi asscribunt superbi, cum debeant Deo. Cum maledicis & verbosis rixandum non est, sed Deo committenda causa.

EZECHIAS. *Esaï. 38.*

ARGVMENTVM.

Aegrotans rex Iudzorum Ezechias, cum esset ei ab Esaia vate denunciata mors, precibus à Ioua impetrat vitæ prorogationem.

Esaïas, Ezechias.

Impera domi Ezechia: nam isto tibi morbo moriendum est. Hæc est Dei voluntas. EZ. O durum nuncium. O sancte Deus, meminervi, quam fideliter & integro animo te semper coluerim, & ad tuam voluntatem vitam omnem direxerim. Hic atatis bonos? sic religionem remuneraris? Mene nunc in medio atatis cursu in eas angustias esse redactum, vt subeundam sit sepulchri ostium, & reliquo vitæ tempore carendum? Eheu, iam non ego fruor communi hoc cælo: cælo ego non fruor, tuus amœna luce illustrantur, qui in terra degunt vitam? iam ego auellor à charo conspectu & consuetudine hominum, qui hunc orbem incolunt? Ex hac vita discedo, & emigro tanquam è pastorali tugurio, fatali cui stamine filo ante diem amputato paulatim atteror, & consumo in horas: neq; quicquam propius exspecto, quam si iam iamq; absumptæ animam agam. Ad manè si ventum est,

me me-

*membra omnia dīto cruciatu dilanitari sentiens moro-
 rem in vesperum expecto. Hirundinis aut gruis ritu
 stridulas voces emitto, & columbarum more querulos
 edo gemitus, cœlumq; suspiciens, consumptis lacry-
 mis, ipsa oculorum tabe, intolerabiles animi testor do-
 lores. O rerum Domine omnium, ais mihi fieri iniu-
 riam, cuius te vindicem esse par est. Miserum me, quid
 iam, quid mihi venire in mentem possit, quod possum
 tuum animum ad id, quod volo flectere? Mea ne vita
 breuitatem miserabiliter commemorem? O rerum
 author, & moderator, longius est profectò naturale
 viuendi spacium, quàm quantulum à te mihi conce-
 ditur. Hæcine mihi etate tam immatura spiritus
 reddendus est? An tu me videlicet sempiterno somno
 consopire paras, ut postea in vitam reuoces? aut cuius
 altissimam tranquillitatem acerbissimo casu conta-
 minari qassus sis, eum scilicet iam lethe absumptum,
 putido busto vindicabis? & cuius vitam egrotantis
 tuæri neglexeris, eundem morte deletum amico, lucis
 vsu rursus donabis, peccatis (quorum de fonte mors
 scater) quasi post tergum reiectis, & æterna obliuione
 oblitteratis? Deinde à quibus gratitudinem, & ex ea
 manantem laudationem expectas? à mortuis credo?
 sepulti te celebrabunt, & tuum paratum miseris præ-
 sidium predicabunt hamati? Viui, viui tibi gratias
 agent, velut ego hodie: & parentes liberis comme-
 morabunt tuam egentibus omnibus expositam tute-
 lam. Intende me salutem, Ioua: & nos de tuis lau-
 dibus carmina, quàm diu viuemus, in æde tua modu-*

labimar. ES. Ades animo, rex. Iubeor tibi lata nunciare. Iona, Deus Davidis, auctoris generis tui, tuam precationem audiuit, et atq; lacrymas respexit. Itaq; sic habeto, te per eum sanari, & tertio ab hinc die ascensurum in fanum. Quin imò addet tuae vitae quindecim annos, teq; eripiet è manibus regis Assyriorum, unà cum hac vrbe, cuius se defensorem praebebit propter semetipsum: tum etiam propter Davidem sui cultorem. Sed vos famuli sumite palatham, quam ulceri eius imponatis, ut conualecat. EZ. Sed quo signo intelligam me in sanitatem restitui, & tertio die venturum in eadem? ES. Vides hoc Achazi solarium? EZ. Video. E. Optio tibi datur, virum velis umbram decem gradibus procedere, an reuereri. EZ. Facile est umbram progredi: potius retrocedat. O. rem miraculosam: nunc nunc video, volente Deo nihil esse arduum.

SENTENTIA.

Piis precibus usq; adeò flectitur Deus, ut interdum etiam decretum suum rescindat. Quamuis morbos interdum naturalibus remedijs incurabiles sanat Deus, tamen naturalia remedia non semper repudiat. Non medicinae, sed Deo tribuenda est sanatio: & tamen vrendum est medicina.

IEREMIAS. Ier. 16.

ARGVMENTVM.

Ieremias urbis & templi ruinam vaticinatur: eum ob causam comprehenditur à sacerdotibus & vaticibus

bus ad necandum. Sed facto ad tumultum concursu, proceres & senatores & Ahicamus id prohibent.

Ieremias, Sacerdotes, Vates, Proceres, Senatores, Ahicamus.

Audite omnes omniam Iudaeae urbium homines, quotquot hoc templum, in cuius ego sto vestibulo, intratis, adorandi numinis gratia, audite, quae Deus mea voce vobis effatur. Nisi eum audieris, & ex lege quam vobis praescripsit, viuetis: tunc autem dicta vas tuum eius cultorum, quos ipse ad vos mittit, per quos maturè admonere nunquam intermisit, ea inquam, nisi audieris, hanc ipsam eadem sacram in eum statum rediget, in quem Silonem redegit, & hanc urbem omnium orbis terrarum gentium ludibrio exponet. **SA.** Quid sibi vult clamor iste? **V.** Omnibus minatur exitium. **SA.** At sibi non minatur, sed constat maximum malum. **Quin inuadimus hominem? V.** Atqui ita opus est. **SA.** Comprehendite eum viri, caute ne effugiat: faxo iam scias Ieremia, quae mala nobis obnuncias, te in te metipsum excitauisse, itane verò, ut huius templo Silonis ruinam, & urbi vastam euersionem & solitudinem denunciaueris, & hac tam dira impunè protuleris? morte poenas lues. **V.** Meruit certè. **PR.** Vnde tantus iste tumultus, sacerdotes? aut quid vult tantus hominum concursus: quid nouae rei accidit? **SA.** Hic homo dignus est qui capite det supplicium, qui quidem tam horrendas clades huic urbi sit vaticinatus, quemadmodum, vos ipsi audistis. **I.** Audite me, si placet, & vos omnes

omnes

omnes populares audite me. Ioua ego optimi maxime
 in finem huc veni, ea in fanum & urbem praedicturus,
 quae vos audiistis. Quare corrigite vestram vitam et
 mores, Deiq; vestri admonitioni obtemperate, ut mu-
 tet consiliam malumq; quod in vos cogitat, auertat,
 Quod ad me pertinet, equidem video me in vestra ma-
 nu esse: vos mihi, quod videbitur facietis licet. Ve-
 runtamen sic habeto: si me interfeceritis, vos, urbemq;
 & hanc rempublicam innocentis sanguinem suppli-
 tio luturos. Certe enim Ioua misit me ad vos, ut vo-
 bis audientibus ea omnia dicerem. P. Nos quidem
 non videmus iustam causam, cur hic capite plectatur:
 si quidem nos nomine Iouae Dei nostri affatus est. Audia-
 re vos vicissim nisi molestum est. Michas Morastita
 vates fuit tempore Ezechie regis Iudaeorum, qui Iouae
 optimi maximi nomine omni Iudaeo populo audi-
 ente ausus est dicere, Sionem in agrum redactum a-
 ratum iri, Hierosolytamq; in rueta collapsuram, &
 montem sacrum in solitudinem redigendum. Nun-
 quid in eum morte animaduertit Ezechias, aut vllus
 Iudaeorum? An non Deum reuerentia & precatione
 sibi placauerunt, maximeq; quod ab illo iam iamq; im-
 mineret, depulerunt & nos iam immmani scelere ani-
 mos nostros obligabimus? Quid Vrias, nihil ne vos mo-
 uebit? Is fuit filius Semiae, ex Charabiarimo, qui
 eadem in urbem hanc ab Ioua est uocatus, qua
 modo Ieremias. Quod cum Ioacimus rex audiisset,
 nec non eius milites & proceres, eum quaesuit ad ne-
 cem, id ubi rescivit ipse territus aufugit in Aegyptum.

Sed

Sed eò misit rex Elnathanem, & quosdam alios, qui illinc extractum ad eum adduxerunt, eumq; ferro crudeliter necavit & eius corpus in plebeiorum sepulchrum projiciendum curavit. Itaq; qui fuerit exitus, videtis. Nunc dispicite, verum nefarium huius facinus, an consideratum illius prudentiam malitis imitari. AH. profecto nunquam sinam vos manus Ieremia sanguine commaculare,

SENTENTIA.

Veritas odium periculumq; parit. Malo vate aut doctore nihil iniquius: plerunq; plus sapiunt & plus æquiritatis habent in eruditi, quam doctores. Penam si vis effugere, fuge culpam. Mitiora immitanda sunt exempla, immitiora declinanda.

ANANIA, Ierem. 28.

ARGUMENTVM.

Ananias Iudæis liberationem ad biennium falso vaticinatur. Ieremias contra graviolem insuper captiuitatem prædicit, & ipsi Ananiæ mortem à Ioua denunciat.

Ananias, Ieremias.

Audi tu Ieremia, vna cum vniverso hoc populo, qua iussu DEI vobis denuncio. Ego, (inquit Ioua optimus maximus, Israelitarum Deus) iam rumpam iugum regis Babyloniorum, & post duos annos referam in hunc locum omnia vasa templi, quæ Nabuchodonosor hinc ablata Babylonem deportauit: Ioconiamq; filium Iocacimi Iudæe regis, omnesq; captiuos Iudæos, qui sunt abducti Babylonem, huc reducam, fracto Babylonie imperio, l. Utinam ita faciat Ioua, & iudicia omnia ad rem conferat, atq; huc vasa sacra re-
por-

portet, captiuosq, omnes e Babylone reuocet. Veram
audi, & quae apud te & omnem populum eloquar, tra-
de memoria. Claruerunt ante me & te tam olim Va-
tes, qui multis nationibus, magnisq, regnis bellu, aut
fame, aut peste praesignauerunt. Quod si quis ali-
quando secunda pronuntiabat, eius praedictum aut rei
euentus a diuino afflatu profectum comprobabat, aut
frustratio refellebat. Hoc quia in hac vaticinatione
futurum certo scio, malo te rei exitu confutari, quam
mea oratione irritari. A. Cedo mihi istam torquem?
audite vero omnes, qui hic estis, quid ferant mea di-
cta? Quemadmodum hoc ego collare pertrampo, ita
Iouam scitote perfracturum dominationem Naba-
chodonosoris, post biennium, I. Nolo tecum amplius vi-
uari. A. Abeas: licet ego hoc teneo, & tenebo, ne trepi-
dato? Iudei, aduentat iam certissimum vobis praesidium
& salus. Bono animo este. I. Assum tibi a Deo Anania,
qui tibi me ita renunciare iubet: Vincula lignea, in-
quit, rupisti Anania, sed pro eis ferrea feres. Nam ego
ferreum ingum collo imponam omnium istarum gen-
tium, quo seruiant Nabuchodonosori Babylonioru re-
gi, sub cuius ego ditionem etiam agrestes bestias sub-
iunxi. Haec sunt, de quib. te, Anania, Deus meo mini-
sterio praemonitum voluit. Sed non est, crede mihi A-
nania, no est quod incitationem & per motionem diui-
nam ostentes, & hunc populum spe inani erigas. Neq,
enim a Deo missus ades, cuius ego inflatu perniciē tibi
proximam denuncio, teq, hoc anno vita defuncturum
confirmo: quonia tuis verbis deficiendi ab eo causa es.

SEN-

Mali doctores solent improbis fausta dicere, & quæ placeant. Boni contra. Hinc fit, vt boni inuisi sint, mali amentur, & autoritate polleant. Veris vatis raro creditur ante euentum: præsertim si assunt falsi vates, qui veris contraria doceant. Mali vates dum peccatas improborum verbis leniunt, re ipsa exasperant. Cum peruicacibus rixandum non est. Qui improbis blandiuntur, eos à Deo auocant.

SEDECIAS. Ier. 38.

ARGUMENTVM.

Jeremias consulentem se Sedeciam, Iudææ regem monet, vt se dedat Chaldæis, alioquin venturum & ipsum & urbem in miseram calamitatem.

Sedecias, Jeremias.

VOlo ego te consulere super rebus meis Jeremias: sed noli me quicquam celare. I. Rem omnem tibi aperiam, sed ea conditione, ne me interim as neque consilium meum repudies. S. Per Deum immortalem, qui nostros animos creauit, non perimam te: neque tradam illis hominibus, qui tuam necem cupiunt. TE, Satis habeo: Accipe iam quod sit Dei consilium. Si te contuleris ad principes Babylonios, et tua, tuorumque vite consules & incendium ab urbe depelles. Sin minus, & urbs Chaldæis dedita igni cremabitur, neque tu eorum manus euitabis. SE. i. At enim valde metuo, ne me Chaldæi Iudæis, qui ad ipsos transfugerunt tradant, omnia irrisione ludendum. I. Non tradent crede mibi:

mibi: optempera Dei monitis, cuius ego voluntati in-
 terpres tibi sum datus: si te ipsum amas tuamque salutem
 prouides, Quod si te dedere renuis, hac tibi diuinitus
 denunciatio: Omnes mulieres, quae supersunt in regia,
 eductae ad principes Chaldaeos, te in os indignissime
 irridebunt, ut circumuentum & proditum à tuis ne-
 cessarijs, & in ipso caeno perfide destitutum. Tua au-
 tem uxores omnes & liberi tradentur Chaldaeis: neque
 ea eorum manum effugies, qui in manu regis eorum
 venias, qui hanc quoque urbem incendet. S. Vides ne-
 quis haec resciscat, ne tu pereas. Quod si proceres audi-
 erint nostram congressionem, teque conuenerint, rogan-
 tes, qua de re inter nos actum sit, & mortem minan-
 tes nisi indicaueris, dices, te à me precibus petiuisse,
 ne committam, ut in domum Ionathanis reducaris ad
 miserabilem mortem.

SENTENTIA.

Veritas cum periculo dicitur. Imprudentes dum
 leuius aliquod malum ineuitabile vitant, incurrunt in
 grauius, quod fuerat euitabile. Qui tolerabiles poenas
 Deo dare recusat, eum incidat ad grauiiores.

FINIS LIBRI.
 SECVNDI.

DIA-

DIALOGORVM SACRORVM

Liber tertius.

TOBIAS. *Tobie 4.*
ARGVMENTVM.

Tobæus Tobiam filium suum pietatem docet. De-
inde iubet, vt ducem quærat ad petendam ex Media pe-
cuniam, ibi à se depositam. Tobias Genium, qui se ho-
minem simulabat, nactus cum eo proficiscitur.

Tobæus pater, Tobias filius, Raphael
Genius, Anna mater.

 *V*M ex hac vita discessero, nate, sepe-
lito me honorificè: tum autem ma-
trem tuam honorato: neue eam, do-
nec viuet, deserito, neue ei parum mo-
rigerando vitam reddas acerbam. Re-
cordare fili, quot dolores perpeffa sit propter te, cum
esses in eius utero. Cum igitur vitam finiuerit, eam
mecum honestè sepelito in eodem sepulchro. ac per o-
mnem vitam memento Creatoris tui, neue eum offen-
de, eiusue præcepta omitte. Quantumcunq, tibi Ioua
largitus erit, de eo ne parcito liberalitatem exercere.
Ad homines inhumanos ne te aggregaueris. A respi-
ciendis egentibus Israelitis ne abhorrueris, ne Ioua vi-
cissim tuis temporibus aduersis à te respiciendo abhor-
reat. Quod si tue facultates non ferent, vt largè id
K facias:

facias : at pro eo, quantum id erit, quod suppeditabit,
 ne parce in bonignitatem conferre, vt diuitias tibi,
 & argenti auriq; thesauros in beneficentia repositos
 habeas. Nam thesauri nihil impios inuant. At hac
 virtus & morte vindicat : ac quisquis beneficentiam ex-
 ercet, Dei conspectum videbit, quemadmodum habet
 scriptum illud: Ego per beneficentiam conspectum tuum
 videbo: quam qui exercent, caelestes habendi sunt. Tu
 ergo nate, corpus tuum ab omni libidinis obscenitate
 erue, vxoremq; de tua cognatione ducito, nequaquam alie
 nigenam, aut alius sanguinis, quam tuorum maiorum.
 Nos enim vatum progenies sumus. Memoria repete
 Abrahamum, Isaacum, Iacobum, qui vxores de sua si-
 bi gente ascuerunt, extraneorum affinitate repudiatas,
 eorumq; liberis fortunati fuerunt. Animum intende, fili,
 ad ea, quae ages. Quod tibi nolis fieri, alijs ne facito.
 Operarij mercedem ne retineto noctem vniam post eum
 diem, in quem cum eo pactus eris, vt & te praemio re-
 muneretur Deus. Corpus tuum ab ebrietate abstineto.
 In nulla nequitia te oblectaueris, De tuo victu largire
 esurientibus. De tuo vestitu indue nudos. Quod tibi su-
 perat, id omne in beneficentiam confer: neq; id grauatè.
 Hoc est verè pane et vino sepulchra iustorum perfunde-
 re. Audi & attende quemlibet, qui modò verum tibi
 consilium det. Ab Ioua omnibus temporibus pete, vt
 tuas rationes, consiliaq; dirigat: neq; enim homini in
 manu positum est consilium : sed vni Deo opt. max.
 qui quicquid vult efficit, alios deprimens, alios effe-
 rens. Haec mea dicta & pracepta omnia conseruato,

&

& nunquam non ante oculos habeto, fortiq; & infra-
 esto animo esto, nam Ioua tibi auxilio prasidioq; erit, si
 ei toto animo totoq; pectore studueris. Nunc fili illud
 tibi indicabo de pecunia quam habeo apud Gabelem,
 tibi cognatione propinquum (ea est decem argenti ta-
 lenta) Rage in Media; nam incertum est, quando sum
 moriturus, Tu fili, si Iouam metues teq; omni scelere
 conseruabis, magnas ab eo opes consequeris. TOBI. O-
 mnia ut precepisti mihi pater, sic faciam, sed velim
 tibi consilium des, qua ratione queam istam à Gabe-
 le pecuniam recuperare: nam neq; ille me, neq; illum
 ego agnoscam: neq; quo signo repetam pecuniam scio,
 neq; qua via eatur in Mediam teneo. TOBSEVS.
 Quod ad signum pertinet, hoc dices: me, cum ille mihi
 mancipium suum tradidisset, dixisse, Accipe de manu
 mea, atq; ex quo ei argentum in manum tradidi, an-
 num hunc esse vigesimum. De via autē quere tibi iam
 hominem aliquem fidelem, qui tecum vadat, cui pre-
 mium dabimus. Proficiscere, fili, adhuc viuento me &
 argentum pete. Ioua te Deum Israelitarum in itinere
 conseruet tibiq; beneuolentiam, studiū, misericordiam,
 et illius & omnium qui te videbunt, conciliet: teq; no-
 bis sospitem & incolumem & ducat & reducat ante
 meum interitum. TOBI. Eo igitur ad conquirendum
 ducem. Et fortasse prasit adest, qui faciat. Nam video
 inuenem quendam in via stantem, accinctum, et ad iter
 (ut videtur) paratum. RAPH. Adolescens cuius es?
 TOBI. Domine, posses ne mecum in Mediam proficiscis?
 RAPH. Equidem noui vias omnes, sumq; aliquando

vsus hospitio Gabelis gentilis nostri, gentis Rages, in
 finibus Media, quae Rages distat ab Ecbatanis itinere
 duorum dierum, estq; montana: Ecbatana autem in
 campestri loco posita sunt TOBI. Presto! are paulisper,
 si placet, dum hanc rem patri renunciatum eo. Nam
 magnopere cupio te comitem habere, tibiq; dabo mer-
 cedem pro itinere. RAP. I. properè. Ego hâc manebo
 donec redeas: noli diutius morari. TOBI. Naclius sum
 virum bonum, pater, nostri generis, qui mecum profi-
 scatur. TOBAE. Euoca eum ad me, vt scisciter vnde
 terrarum sit, & an satis fidus sit tibi futurus comes.
 TOBI. Faciam: Heus accerseris à patre meo. RAP. Eo.
 Salue vir diuine. TOBAE. Si salueo, cur mihi haec vsu
 veniunt, vt oculis captus in tenebris caecus sedeam? RA.
 Qui tibi oculorum lucem caecando ademit, idem te,
 quia vir bonus es, sanabit. TOBAE. Ita faxit Iona.
 Sed ad rem. Meus hic filius Tobias vult ire in Medi-
 am, frater, poteris ne ire cum eo? & ego tibi mercedem
 dabo. RAPH. Potero, quippe qui vias omnes nouerim,
 omnemq; illam regionem peragrauerim, & montes te-
 neam. TOBAE. Cuias es: cuius generis, & qua ex ci-
 uitate? RAPH. Quid amplius quæris, cum mercenari-
 um habeas, qui tuum filium comitetur ex tui animi
 sententia? TOBAE. Frater, nomen tuum scire velim,
 & cuius nationis sis. RAPH. Ego sum Azarias Hana-
 neelis filius, de familia Solomni maioris, tuus gentilis
 TOBAE. Quod salutare faustumq; sit. Sed noli egrè
 ferre, frater, quod voluerim tuae familiae genus cogno-
 scere: meus gentilis es, egregia & nobili oritur fami-
 lia.

lia. Nimirum nosti Hananoelem et Nathanem, duos Solomiti filios, qui mecum itabant Hierosolymam, cum Israëliticam terram incoheremus, mecumq; ibi adorabant: neq; vnquam ad deos peregrinos, qui in ea regione habebantur, descuerunt, quod ceteri gentiles nostri fecerunt. Quare vade frater feliciter cum filio meo: & redite feliciter, adiuuante Deo. Ego tibi in singulos dies drachmam solvam, & victum vi filio. Quod si vos Deus opt. max. saluos reduxerit, istud tibi primum augebo. RAPH. Omitte timorem, nam ego cum filio tuo, saluus cum saluo, & ibo & redibo. TOBAE. Compara tibi, Tobia fili, qua ad profectiorem sint necessaria, & proficiscere cum isto fratre. Deus omnipotens vos incolumes ducat, & reducat, & vobis hoc iter ductu Genij sui prosperet. TOBI. Valet mei parentes obseruandi. TOBAE. Vale, & ambula prospere. AN. Obobobo. TOBAE. Quid fles? AN. Rogas? Nihil ne vereris puerum abs te amittere, qui in oculis nostris obseruando nostram senectutem reddere leuiorem? quasi verò non nos sine illo argento aliturus esset Deus noster. TOBAE. Ne time soror. Nam & prosperè ibit, & incolumem ad nos reuersum tu ipsa tuis oculis aspicias. Deus ei noster Genium attribuet, qui ei iter bene fortunet, eumque saluum reducat. AN Eheu.

SENTENTIA.

Parentum est filios docere pietatem. Piorum curam mandauit Deus Genijs suis.

ASMODAEVS. Tob. 6.

ARGUMENTVM.

K f

Raphael

Raphael Genius agit cum Tobia de ducenda in matrimonium Sara Raguelis filia. Deinde ubi ad Raguelem peruenerunt, fit matrimonium.

Raphaël, Tobias, Raguël,
Edna.

Iam tandem perueniemus Ecbatana, Tobia frater. **H**ac nocte diuertemus apud Raguelem. Is senex quidam est, qui filiam habet vnicam, forma prestantem, nomine Sara. Ego cum eo agam, ut eam tibi det in matrimonium. Est bona indole pradita, & patri dilectissima. Ausculta mihi, & de ea agito. Vbi Raga redierimus, celebrabimus nuptias. Non dubito, quin non sit ille tuis postulatis contradicentus, neq; eam contra legem Mosis alienigenae traditurus. Nos eam ad patrem tuum ducemus. **TOB.** At audio, frater, eam iam septem viris esse traditam, qui ante quam in eius complexum venerint, mortui sint, ab Asmodeo (ut dicitur) demonum regi necati. Quapropter ne me ille interficiat, non mediocriter pertimesco. Quod si fieret, parentibus tristissimi causam exitus preberem, qui alium nullum neq; filium neq; filiam habent, à quo eis vita defunctis parentetur. **RAPH.** Verere modò iouam, eiusq; memor esto: tum etiam patris tui preceptum recordare, à quo iussus es uxorem eiusdem tecum familia ducere. Tum me auctore nihil demonum timueris. Satis exploratum habeo, te eam in hanc noctem in matrimonio esse habiturum. Igitur ubi in cubiculum cum ea introiueris, sumito cor piscis, quem tu in Tigri flumine dilacerasti: & ex eo sub eius pallam suffitum facis.

facito, Et nidore olfacto demon puellam fugit, nunquam eam reperiturus postea. Cum autem tibi cum ea congregari libebit, surgitote de lecto geniali, louamq; oratote, & obsecratote, vt vobis pro sua clementia opem ferre, puellaeq; mederi velit. Tum demum cum eam rem habebis, ex qua liberos mares percreabis. Sed omnem timorem abijce: nam ea tibi destinata est ante orbem conditum, per teq; eam Ioua à demone vindicaturus est. TOB. Quid futurum sit, viderit Deus. Sed certè facis tua oratio, vt à coniugio non abhorream. RAPH. Iam appropinquamus domo Raguelis: & ecce eum ante suas ades. Salue. RAC. Saluete & vos. Aspice huc Edna, quam hic Adolescens forma referat Tobaeum fratrem meum? E. Vnde estis, fratres? RAPH. Ex captiuis qui sunt Niniuae, ex Nephthalina tribu. ED. Nostis ne Tobaeum fratrem nostrum RAPH. Nouimus. ED. Valet ne? RAPH. Valet. TOB. Iste Tobaeus, frater (vt dicitis) vester, pater meus est, RAG. O faustam diem. Libet te complecti. Iouam tibi propitium precor, fili: nam ex viro optimo & probissimo natus es. Age vxor, si quid est lauius, apparetur coena: placet arietem maectari. Volo ego hos hospites accipi liberaliter. Succedite nostro lecto: prestemus nos bilares. T. Iam tempus admonet, Azaria vt de matrimonio mentionē iniicias. RA. Memini. Quoniam filiam habes iam nubilem, Raguel, & hic est adolescens, & equalis illi, & tribu, lis petebat, vt eam sibi nuptum locares. RAG. Non me preterit, satius esse eam tibi, quam alteri tradi.

K 4

Sed

Sed verum tibi dicam. Eam iam septem viris locavi
(vi tu scias) qui omnes ante eius congressum mortui
sunt. Verum ede & bibe, & istam rem omitte. T. Ni-
hil agis: neq; cibum ego, neq; portionē capiam, quin tu
eam mihi in matrimonium concesseris. R. A. Postquam
ita infixum in animo habes, obtine to sanē. Et quia cō-
sanguinei estis, ego iam nunc eam tibi in matrimoniū
trado, ex instituto Mosaico & Israëlitico. Huc ades
Sara, accipe hāc Tobias, Ioua Deus cælestis vos hac no-
te custodiat incolumes, suaq; in vos clemētia utatur.

SENTENTIA.

Piorum opera fiunt autore & duce Deo. Pij volu-
ptatibus etiam licitis imperant, non seruiunt. Pij fu-
gant demonia. In pios potestatem non habet demon.

R A G U E L. Tob. 10.

A R G V M E N T V M.

Tobias Ragueli socero suo valedicit, secum abdu-
cens illius filiam Saram, vxorem suam.

Tobias, Raguel.

MI socer Raguel, tu à me postulasti, vt manerem a-
pud te dies quatuordecim, & cum filia tua v-
xore mea Sara suauiter viuerem: id quod tibi conces-
si. Nunc finita est dies: Itaq; peto abs te, vt me dimittas.
Mei enim parentes ambo dies numerant, neq; pu-
tant hoc loco rem esse. R. Doleo me tam paruum spa-
cium à te petisse. Sed nihil obstat, quo minus id fiat
longius. Mane apud nos diutius: ego mittam ad tuum
patrem nuncium, qui ei totum negocium renunciet,
ne sit de te sollicitus. T. Quaeso te, noli me remurari:
cupio omnino ad parentes reuerri. R. Quando vrges,
non

non temerabor inuitum, En trado tibi meam filiam
 Saram, nec non dimidium facultatum mearum. Ite
 feliciter, Deus Ioua, Deus maiorum nostrorum, vos
 fecundet, mihiq; ex vobis liberos mares ostendat, qui
 Iouanae legi dent operam. Agite deosculari vos volo.
 Vide mea filia, vt tuum socerum, & socrum (qui nunc
 tui parentes sunt) habeas in magno honore, maritum
 diligas: familiam regas: domum gubernes: & teipsam
 praestes inculpatae et cum bona pace profecta, efficias,
 vt bonam de te famam viuentes ad huc lati hilaresq;
 accipiamus. Et tu Tobia fili, vale: Ioua te Deus cae-
 lestis saluum perducatur, mihiq; ex te & filia mea Sara
 liberos Ioua studiosos, eiq; probatos, ostendat, ante-
 quam moriar. Ecce Saram filiam meam in potestate
 tua: noli eam vnquam male tractare. Ite sanè incolu-
 mes. S. Valetate parentes charissimi, valetate cognati &
 amici omnes. T. Vale socer: vale socrus: valetate o-
 mnes. Ago Ioua gratias, qui me letum reddiderit, &
 tot beneficijs tam mirificè affecerit.

S E N T E N T I A.

Vxoris est sequi virum, & propter eum parentes
 patriamq; relinquere. Est enim matrimonij coniu-
 ctio arctior, quàm naturæ.

T O B A E V S. Tob. II.

A R G V M E N T V M

Tobias ex Media reuersus venit ad parentes, & fel-
 le piscis oculis patris sanat à cœcitate: qua de re pater
 Deo gratias agit.

Raphael, Tobias, Anna, Tobæus.

K 5

F74-

FRATER, tu scis quam sollicitum reliqueris utrunque parentem. Quapropter antecedamus ego & tu, vixore tua cum famulis, reliquosq; nostro comitatu subsequente. TOB. Bene mones R. Prepara fel piscis. A. At, at, o mi vir. adueniat meus Tobias, cum comite. Curro ei obuiam. R. A. Tui patris, quem video esse cecum, oculi felle isto aperientur, atq; sanabuntur. Itaq; cum ad eum accesseris, illinito eius oculos isto felle: tum ille fellis mordacitatem sentiens sibi oculos fricabit: atq; ita deiecta albugine, & caelum & te laetus videbit. A. O gnate, iam mortem non deprecor, postquam tuum conspectum cernere licuit. TOB. Salue mea mater. Sed accedit huc pater: Hei mihi collapsus est, Accurram. O mi pater salue. TOBAE. Salue fili optatissime, ut vales? TOBI. Optimè, est Deo gratias. Sed patere me tibi oculos illinire hoc felle. Nam spero hoc tibi fore salutare. TOBAE. Libenter patiar. TOBI. Expectemus paulisper. TOBAE. Sertio fellis mordacitatem. TOBI. Frica tuos oculos. TOBAE. O supra modum mirandum miraculum. Nunc te liquido video fili: amplectere me. Gratias ago Iouæ Deo Israëlitarum, qui cæcos illuminat, qui mihi oculos aperuerit: cuius nomen nullis vnquam seculis satis dignè laudari poterit, qui in me hoc tantum munus contulerit. Hic vulnerat & sanat: hic occidit, & vitam dat: huic huic gratias ago, qui te nobis feliciter expedito itinere saluum letumq; restituit.

SENTENTIA.

Deus

Deus suos à miseria tandem liberat. Medicina mor-
dax. Deo gratiæ sunt agenda de omni bono.

RAPHAEL. Tob. 12.

ARGUMENTVM.

Raphael Tobæo & Tobix, sibi mercedem soluere
volentibus, se indicat eisq; officium præcipit.

Tobæus, Tobias, Raphael.

Tobia fili, solvamus isti homini, qui te comitatus
est, mercedem: & eam cum corollario, IOB. Pater,
denuo ei dimidiam partem pecunia, quam illinc attu-
li. Nam is me incolumem duxit & reduxit: meamq;
uxorem sanavit, & argentum à Gabele abstulit, &
tibi oculos sanavit: pro quibus omnibus, quæ nam ei
referrî par gratia potest? Huc ades AZARIA, accipo
frator mercedem tuam, id est, dimidiam pecuniam,
quam illinc apportasti: & vale. R. Canite Iouæ car-
men nouum, eiq; gratias agite, & eius nomen celebra-
te pro cæcis eius in vos collatis beneficijs: crebriq; pre-
cibus, supplicationibus & beneficentia erga egentes
cum affectato quoad viuetis. Nam plus apud eum va-
let assiduum beneficentiæ officium, quàm argenti au-
riq; copiosa congeries: utpote cum beneficentia vindicet
à morte. Equidem nihil vos de rei veritate celas-
bo. Quo tempore tu, tuaq; natus SARA, sancti operis
numinis precib. suppliciter magno cum animi angore
implorabatis, vestras ego preces (ut vos sciat) ad ma-
iestatis solium subuehebam, cumq; tu mortuos sepelie-
bas, aderam tibi, tuisq; difficilissimis rebus, ab Ioua,
qui

qui te oculorum cæcitate tentauerat (solet enim hoc pacto periculum facere bonorum) missus sum ad te sanandum, & Saram tuam iurum. Sum autem Raphael Genius, vnus de principibus, qui ad gloriae solium famulantur. Nolite timere, Bene vobis se res habet. Agite Iouæ gratias pro tantis miraculis, quæ vobis exhibuit. Nam quod me, quandiu vobiscum versatus sum, edere & bibere vidistis, species illa fuit, quæ vestris oculis obuersabatur: cum re ipsa neq; ederem, neq; biberem. Quare mandate hæc omnia literis, quæ vos vestri erga Deum officij per omnem vitam admo- neant, atq; hanc rem in omnem omnium ætatum æternitatem testentur: & Iouæ gratias agite, eiusq; sacram memoriam piè retinete, meq; iam absoluite, vt ad Deum me recipiam, à quo sum missus ad vos.

SENTENTIA.

Deus piis sæpe, ne cogitantibus quidem prospicit.
Per cruces ducit Deus suos ad felicitatem. Piorum primordia tristia, exitus læti.

ACHIOR. Iudith. 5.

ARGVMENTVM.

Quærenti Oloferni de Iudæorum statu narrat Achior: & quoniam eos inuictos esse dicit (nisi fortè Deum suum offenderint) iratus Olofernes, eum iubet ad Bethulienses Iudæos deduci, vt vnà cum illis pereat.

Olofernes, Achior, Proceres.

NArrate mihi, vos Chanaanæi, de istius nationis hominibus, qui in montanis habitant: quas incolant vrbes, quantam habeant copiarum multitudinem, quare plurimum valeant & possint, quo rege & exerci-
tus

tus duce vtantur: & cur soli ex occidentalibus mi-
 bi obuiam venire neglexerint. A. Audi domine orati-
 onem serui tui. Enunciabo tibi rem omnem, vt sese ha-
 bet, de gente ista montana, qua finitimos tibi fines in-
 colit: neq; vllum ex ore meo mendacium excidet. Ho-
 mines sunt prognati à Chaldeis, qui principio Meso-
 potamiam incoluerūt. Cum enim Deos patrios Chal-
 deorum detrectarent: patrijsq; moribus relictis, vnum
 sibi Deum cœlestem ad adorandum delegissent, ab illis
 exagitati in Mesopotamiam aufugerunt. Ibi cum a-
 liquandiu commorati essent, iussi à Deo suo in Cana-
 nam commigrare, paruerunt, atq; in Chananea
 commorati magnum auri argentiq; & pecoris nume-
 rum comparauerunt, vbi tam diu incoluerunt, donec
 in innumerabilem hominum multitudinem excreue-
 runt. Deinde cum à rege Aegypti crudelius tracta-
 rentur, & lateres conficere indigne & labore seruilī
 cogerentur, Deum suum implorarunt, qui totam Ae-
 gyptum in elactabilibus calamitatum ictibus percu-
 it. Quibus malis coacti Aegyptij, eos tandem ab sese
 emiserunt, Sed Postea remisso malo, cum eos fugien-
 tes reuocare, rursusq; in seruitutem redigere cona-
 rentur, Deus illis mare rubrum disclusit, ita, vt ab v-
 troq; latere aqua in muri firmitatem concreta staret,
 qua illi via in sicco per medium maris solum pertran-
 suerunt. Eodem Aegyptius exercitus consequutus a-
 qua submersus ita est, vt ex innumerabili multitudine,
 ne nuncius quidem euaserit. Traiecti mare ru-
 bium, in solitudinem montis Sinae venerunt, vbi mor-
 tali-

sal-

talium nemo consistere vnquam, aut habitare potue-
 rat, ibi dulces ex amari fontes ad bibendum habue-
 runt, & victum de caelo per quadraginta annos acce-
 perunt. Ac quocunq; vnquam venerant, Deus eorum
 hostes pro eis, nullo arcu, nulla sagitta, nullo scuto, nul-
 lo gladio debellauit neq; vnquam huic genti resisti
 potuit, nisi si quando à sui Dei cultu deflexit. Nam
 quoties alium Deum, quam suum, coluerunt, direpti
 sunt, & omnes à bello contumelias pertulerunt. Quo-
 ties autem Dei sui cultum repetuerunt, Deus eis ce-
 lestes resistendi vires dedit. Ad extremum Chanaan-
 eos, Iebusæos, Pheræos, Hettæos, Heneos, Amorbæ-
 os, & fortissimos quosq; Hesebonios deleuerunt, eo-
 rumq; agros & oppida occuparunt. At quam diu se-
 se à Deo suo offendendo continuerunt multis bonis fru-
 iti, Deoq; suo (qui improbitatem odit) prospero vsi
 sunt. Et ante hæc tempora, cum ab ea viuendi ratio-
 ne, quam eis Deus tradiderat, declinauissent, diuersis
 diuersarum gentium bellis prostrati, & tandem fre-
 quentes in extraneas regiones captiui abducti sunt,
 eorumq; & fanum solo æquatum, & oppida capta, &
 ab hostibus compilata sunt. Sed nunc ad Deum suum
 conuersi ex dispersione ac dissipatione congregati sunt,
 desertasq; montes occuparunt, & Hierosolymam (in
 qua eorum sacrarium est) obtinuerunt. Quare dis-
 querendum est, domine, si qua in offensa sunt apud
 Deum. Nam si sunt, facile eos, ipso concedente, superas-
 bimus. Quod si nihil ab eis est commissum, bello su-
 sedendum censeo, ne, Deo pro eis propugnante, infamiam

infamiam

miam apud omnes mortales subeamus. PR. Quis est iste, qui tantum tribuit Israelitis, ut eos putet Nabuchodonosori posse resistere? homines imbelles, & rei militaris ignaros, qui me hercule vnum cui, Olofernes, exercitus impetum sustinere non poterunt. Inuadamus modò, & Achiori ostendamus, eos posse superari. O L. Quoniam tu nobis istud oraculum, praeclare vates, edidisti, Israëlitas à Deo suo defensum iri, ut intelligas vnum esse Deum Nabuchodonosorem, contra cuius inuictam potestatem ne illorum quidem Deus stare possit, nos, qui ab eo missi sumus, illos ad vnum funditus ad interuersionem ita delebimus, & equitatu proculcabimus, ut eorum montes sanguine redundent, & campi corporibus compleantur, citiusq; illos ad fugam, quam nobis ad perdendum vires deficient. Hæc est totius orbis domini Nabuchodonosoris indeclinabilis sententia. At tu Ammonitarum mercenarie, Achior, qui tam diuinum nobis oraculum effatus es, esto sanè tanta partiseptis potentie, & quos nobis anteponis ad eos desice, ut cum eis potius, ut dignus es pereas, & inter eos à nostra acie contrucidatus des pœnas. Quod si tandem tuæ superstitioni confidis, ut me, qua suscipio, prestare non posse credas, quid metu exalbescis? Sic tibi tuta sunt orania, non peribis nisi cum illis, quos perire non posse vaticinaris. Vos mei satellites, abripite hunc Betuliam, ad suos Israëlitas: ut illorum potius exitij, quam nostræ sit socius victoriæ.

SEN-

Veritas inuisa mundo. Etiam de veritate rogantes veritatem audire nolunt. Assentatorum plenæ sunt domus, auresq; potentium. Assentatorem qui amat, ruinam amat. Casum antecedit superbia.

IVDITHA. *Iudithæ. 8.*

ARGVMENTVM.

Iuditha Bethuliensium primates obiurgat, quod de vrbis deditioe pacti sint & eos consolata sese ad eum succurrendum parat,

Iuditha, Ozias, & cæteri Senatores.

ATTendite primates populi Bethuliensis. Promisistis populo, et quidem interposito iuramento, vos urbem hostibus post quinque dies esse dedituros, nisi Deus vobis interea tulerit auxilium, Ita ne vero tempus diuinae statueris misericordiae, & ei diem vestro arbitrio dicitis? Hocine tandem est Deum ad clementiam pellicere? an ad iracundiam instigare? Dicite mihi vos, qui Dei voluntatem in certum quoddam curriculum includitis, potestis ne, non dicam Dei, sed hominum animus qui sit, & consilium, peruestigare? Quia Dei horum omnium auctoris, mentem ne eius tenetis Nihil minus fratres. Nolite Dei iram prouocare, qui si nolit intra quinque dies auxiliari nobis, ac potest intra quot volet, potest nos quolibet die vel tutari, vel hostium crudelitati obicere. Vos verò nolite Dei quasi vadari consilium. Neque enim is est, ut aut minis, hominum more, terrendus, aut arbitrio cuiusquam sit coercendus. Quare expectemus ab eo salutem, eiusq;
auxi

auxilium petamus. Spero eum, pro sua facilitate, no-
 stras preces auditurum, praesertim cum nulla hodie in
 nostro genere neque tribus extet, nec natio, neque popu-
 lus, neque ciuitas, quae deos colat fabriles: quae res
 superioribus temporibus in causa fuit, ut patres no-
 stri bello & direptionibus vastari, & ab hostibus ma-
 gna clade concisi sint. At nos alium Deum non agno-
 scimus: unde sperare debemus, cum non esse nos no-
 strumque genus despecturum. Quod si in hostium pote-
 statem venimus, non tantum nobis nocuerimus, sed e-
 tiam reliqua iudaea, nostraque sacraria deperulanda
 reliquerimus, quorum pollutionem, & consanguineo-
 rum nostrorum metum, & nationis captiuitatem &
 nostratum possessionum vastitatem Deus temeritati
 nostrae accepta feret, & à nobis penas reposcet, ubi-
 cumque gentium sumus seruituri, ut à nostris dominis in-
 dignitates omnes & contumeliae vobis sint perferen-
 dae. Neque enim talis seruitus nobis Dei gratiam, sed
 hominum afferet infamiam. Quamobrem fratres
 (quandoquidem à vobis aliorum animi pendunt, vobis
 sacrarium, vobis fanum, vobis ara nititur) demonstra-
 te consanguineis vestris, non esse desperandum: con-
 traque quicquid acciderit, fortiter esse & constanter
 ferendum: Deoque in his omnibus gratias agendas, qui
 nos tentat sicut olim patres nostros tentauit. Recor-
 damini abrahamum, isaacum, iacobum, Mosen, deni-
 que omnes veros Dei cultores & amicos quot, quan-
 tos, quam varios perpeffi sint dolores. Constituite
 nunc altera ex parte eos, qui Dei periclitationis im-
 pati-

L

pati-

patientes, contemimus de eo, & grauius & senserunt,
 & loquuti sunt, vt foedè perdit, & à serpentibus exa-
 nimati sint. Quare ne horum desperationem sequa-
 mur, sed illorum superiorum fiduciam imitemur, cogi-
 itemusq; nos, non vt hostes extremo supplicio affici,
 sed vt seruos fontes salutaris verberationis medicina
 corrigi. OZ. Recte tu quidem omnia, & quae nemo
 neget. Neq; nunc primum tua prudentia, intelligen-
 tia, consilium innotescit: quin iam ab ineunte etate
 vulgò comperitum est, ista esse in te singularia. Sed &
 plebem isti ad efflagitandum, & nos plebs ad iuran-
 dum adegit, quod iusiurandum violare nobis nefas
 est. Quocirca precare tu pro nobis Deum, quae pia &
 religiosa mulier es, vt pluuia nostros lacus impleat,
 ne siti deficiamus. IV. Quemadmodum igitur id, quod
 dixi, à Deo esse sentitis: ita etiam id quod facere de-
 creui, an ab eodem proficiatur, periculum facite, De-
 umq; orate, vt meum consilium comprobet. Sum enim
 facinus editurus, quod omnis posteritatis memoria con-
 celebret. Vos hac nocte ad portam eritis, ego cum
 ancilla mea exhibo, ac spero fore, vt Deus intra dies
 post quos vrbis deditioem concessistis, per me Israe-
 litis subueniat. Sed nolo vos in meum propositum in-
 quirere (neq; enim vobis, nisi re perfecta, enuntiabo)
 neq; quicquam aliud, nisi Deum pro me vsq; ad me-
 um reditum orare. OZ. Bene vale, Deo tibi ad ho-
 stium vltionem viam praecunte.

SENTENTIA.

Deo praescribendum non est. Infantibus etiam in-
 sum-

summa desperatione de Deo bene sperandum est. Magnum est in innocentia praesidium.

OLOFERNIS. *Inditha, 10.*

ARGUMENTVM.

Iuditha ad Olofernem perducta ei per dolum promittit de Iudæis victoriam.

Excubitores, Iuditha, Milites,
Olofernes.

CVias es mulier? unde, quò? I. Ex Hebrais sum, quos, quia exploratum habeo venturos in vestram potestatem, ab eis transfugio, meq; ad Olofernem Imperatorem recipio, vt ei illorum arcana aperiam, viamq; demonstrarem, qua omnibus montanis, sine suorum cuiuspiam caede potiatur. EX. Bene tua vita prospexisti, quæ ad dominum nostrum venire, & citò venire decreueris. Nos te ante eum sistemus. Quò cum perueneris, nolito animo formidare, quò minus rem omnem ei exponas. Nam hoc tibi confirmare possumus, te eo benefico esse vsuram. Deducamus eam ad Imperatoris tabernaculum, Vos reliqui interea excubias nihilominus habete. Nos centum eam ducemus. Heus tu, quò tam manè, tanto studio et frequentia festinatur? AL. Dicitur, transfugam quandam Hebraeam ad Imperatorē duci, quæ sit mirabilè pulchritudine. M. Accurramus. O venustatem incredibilem. Quis militiam detrectet aduersus Hebræos, qui tales habeant mulieres, pro quibus pugnando occumbere quis dubitet? I. Salus imperator maxime. O. Allegate eam mei satellites. Bono animo es mulier

L 2

depo-

depone animi metum. Nam ego nemini vnquam malefeci, qui terrarum orbis domino Nabuchodonosori seruire voluerit. Quod nisi tui me, montium fiducia, contempsissent, nunquam ego meam in eos hastam vibrauissem. Sed ipsi sibi malum hoc confluxerunt. Verum dic mihi, quam ob causam ab eis ad nos per fuga transferis. Nam ad salutem venisti, sume animum: viuet & in hanc noctem, et in posterum, neq; tibi quisquam officiet: contraq; tecum bene agetur, quomodo solet cum seruis domini mei regis Nabuchodonosoris.

I. Attende igitur quae dicam domine & ea memoria manda. Dicam autem nihil vanum (absit) sed ea dicam, quae si sequi voles, rem tibi perfectam tradet Deus, neq; tuus te conatus frustrabitur. Ita viuat omnium terrarum rex Nabuchodonosor, & eiusdem tibi concedita potestas, à quo ad omnes mortales corrigendos missus es, ut per te non solum homines illi seruiant: verum etiam ferae, pecora, volucres sub eius imperium tua virtute subiiciantur. Nam non solum de tua sapientia, tuiq; ingenij acumine fama apud nos percrebuit, sed etiam per omnes iam oras sermones dissipati sunt, te vnum esse toto in regno optimum, potentissimum, & in rei militaris prudentia admirabilissimum. Iam verò Achior quae in tuo consilio dixit, & quae tu ei respondisti, audita nobis sunt. Nam comprehensus à Bethuliensibus, rem omnem eis exposuit. Cuius tu caue ne orationem negligas, sed memoria tradas: est enim vera: neq; enim superari, neq; aranis debellari natio nostra potest, nisi Deum suum scelere

lere

lere aliquo sibi infestum reddiderit. Quare ne tuus
 labor irritus & inanis fiat, expectandum est, dum sce-
 lus quoddam, quod iam in animis conceptum habent,
 commiserint: quo scelere cum Deum irritauerint, fa-
 cile & sibi perniciem, & tibi victoriam conciliabunt.
 Cum enim com meatu & aqua deficiantur, statuerunt
 pecora inuadere: & quæ gustare Deus in lege vetuit,
 omnia decreuerunt insumere, frumentiq; primitias,
 et vini oleiq; decimas (quæ seruabunt dicata sacerdoti-
 bus, qui Hierosolymis apud Deum nostrum ministrant)
 consumere habent in animo, quæ nec manibus tange-
 re, cuiquam profano fas est. Idq; ut sibi facere liceat,
 miserunt Hierosolymam (nam & Hierosolymitani
 eadem fecerunt) qui sibi potestatem à senatu asse-
 rant: qua potestate ad eos relata, facturi sunt quod
 dixi, & tum demum in tuam potestatem venturi.
 Horum ego omnium non ignara ab eis aufugi eius-
 modi erga te sacinus ex Dei mandato editura, ut ad
 eius auditum omnes sint mortales admiraturi. Sum
 enim religiosa, cæliq; præpotentē Deum noctes diesq;
 colo. Interea apud te cōmorans, domine, noctu itita-
 bo in vallem Deumq; precabor: qui ubi me certio-
 rem de eorum perfectō scelere fecerit, veniam id tibi indi-
 catum. Tum tu cum omnibus copijs, nullo ex eis re-
 pugnanter, proficisceris. Te ego per mediam Iudæam
 ad ipsam perducam Hierosolymam, tuumq; currum
 in media vrbe sistam, ut eos tanquam pastore destitu-
 tas oves abigas, nullo tibi nec cane oblatante. Hæc
 ego, mibi præsignificata, & prænunciata, ut tibi enun-

ciarem, missa sum. OL. Benè fecit Deus, quod te populo præmisit: quæ res & nobis victoriam, & domini mei contemptorib. perniciem afferat. Quod si tu, quàm es & forma eleganti, & oratione eloquenti, tam præstabis, quæ locuta es, & Deus tuus mihi Deus erit, & tu Nabuchodonosoris domestica per totum orbem celebraberis. Agite mei serui, ducite hanc in meam cellam, eiq. de meo peno alimenta præbete. I. Dabis veniam, non licet mihi gustare tua, nisi velim mihi malum conflare. Sed vescar eis, quæ mecum attuli. OL. Quid, ubi quæ tecum habes, defecerint, vnde tibi talia subministrabimus? cum vestratq. cibaria non habeamus: I. Sic tu benè viuas, domine, vt ego non ante consumsero, quæ habeo, quàm Deus per me effecerit, quæ decreuit facere.

SENTENTIA.

Qui verū audire non vult, dignus est qui mendacijs decipiatur. Qui veritati non credit, is mendacio facile capitur. Mulieris pulchritudo & oratio fallax. Bonum consilium qui repudiat, is in malum consilium cadit.

VIRAGO, Iudithæ. 13.

ARGVMENTVM.

Iuditha noctu caput Olofernus ferens Bethuliam portis apertis intrat, & caput illud ostendens, eis, quid facto sit opus, præscribit. Deinde quonam pacto Olofernem interfecit, Achiori narrat.

Iuditha, Excubitores, Ciues,
Ozias, Achior.

HEUS, heus vigiles aperite, aperite portam. Deus noster nobis adest, qui hodie insignem & præclarum victoria honorem tradidit Israëlitis. E.
Iudi.

Iudithæ vox auditur, socij: descendamus properè ad portam. Conuocentur huc senatores, vos incendite faces I. Vide Abra, ut istud caput habeas in promptu, ut id poscente me continuè de pera, vna cum velo, depromas. Iam hic aderit omnis ciuitas, C. Præluceat funalibus vos: aperite portam ianitores: intromittite eam, ut videamus quid noui ferat. I. Laudate Deum, laudate Deum, qui ab Israelis stirpe misericordiam suam non auerterit, sed hostes nostros hac nocte per meas manus fregerit. En vobis caput hostis vestri Olofernis, summi Assyriorum Imperatoris. En velamen, in quo ille iacebat ebrius, quem Deus mea facie deceptum muliebri manu occidit: meq; euntem, manentem, redeuntem, inuiolatam, intemeratamq; conseruauit, neq; ab vlllo violari permisit. Et nunc & illum vicisse & me euasisse, & vos liberator esse letor: vosq; ut Dei bonitatem, infinitamq; misericordiam predicetis, exhortor. C. Agimus Deo nostro gratias, qui tibi tantam virtutem tribuerit, ut hodie per te nostros hostes in nihilum redegerit. OZ. O omnium mortalium fœminarum Deo acceptissima fœmina: ò cœli terrarumq; creatoris Dei nunquam satis predicanda laudes: qui tuum vulnus in caput principis hostium nostrorum direxerit: quo facto, tantam tibi hodierno die nominis gloriam comparauit, ut tua virtutis laus tamdiu in hominum mentibus hæsuræ, & linguis celebranda sit, quamdiu huius immortalis Dei facinoris memoria durabit, quæ quidem in tantis nationis nostræ angustijs non dubitaueris

vitam tuam ruinae opponere, & iam despondentibus animos subuenire. I. Attendite nunc fratres. Hoc caput in pinnas murorum nostrorum suspendetis. Deinde orto Sole vniuersi armati eruptionem facietis, ita vt ad eorum oppugnanda praesidia descendere videamini. Tunc accidet id (quod erit necesse) vt ad Olofernis tabernaculum concurratur, quo inuento mortuo, tantus illos timor occupabit, vt praesidium sibi in fuga ponant. Tum vos sequamini licebit, eosq; passim Deo concedente obteratis. Sed ante accersatur mihi Achior Ammonita, vt Israelitarum contemptorem (à quo ad nos, tanquam ad certam necem amandatus est) videat. Adestum Achior, Deus Israëliitarum (cui tu testimonium dedisti, vltorem esse hostium suorum) caput omnium infidelium, hac nocte mea manu trancauit. Quod vt ita esse credas, ecce tibi caput Olofernis, qui sua arrogantia Deum Israelitarum despiciabatur, tibiq; mortem in communi Israëliitarum cade assignabat. AC. O te non solum in omnibus Iudae domicilijs, sed etiam in omnibus gentibus felicem, cuius audito nomine homines ad Deum laudandum excitabuntur. Sed iam narra mihi, si placet, quomodo te hac tota in re gesseris. I. Principio cum hinc (vt scis) profecta incidissem in vigiles, ab eis deducta sum ad Olofernem, apud quem magna omnium expectatione iussa dicere, cur aduenissem, simul aui me esse per fugam, quae desperatione rerum nostrarum ad eum transissem: demonstrauiq; ea, quae ex te audiuisset, esse vera. Neq; enim genus hoc hominum posse superari

rari

rari, nisi aliquo facinore admisso. Sed iam fame pressos Israelitas cogitare vesci eis, quibus vesci lex prohiberet: quo scelere si se obstrinxissent, facile eos viduum iri. Quare expectaret, dum id scelus esset perpetratum: mihiq² interea in eius castris versanti faceret, quandoq³ vellem, exeundi potestatem, ut Deum precarer, & illo scelere commisso à Deo certior fierem, eumq³ de eo admonerem: tum demum eum esse superaturum. Credit ille, mihiq³ omnia, quae petieram, concessit. Ita triduo in castris versata sum: noctu interim in vallens: Deum salutandi gratia ventitans, Deiq³ praesens auxilium suppliciter implorans. Quarto deniq³ die ab illo ad computationem accersita, adfui: ostendiq³ me, quicquid imperasset, esse facturam. Potatur: ipse mei cupiditate ardens. largius sese inuitat. Clausa caena, cum ceteri vini pleni discessissent, Bagoa eunuchus tabernaculum externè clausit, me ibi sola relicta cum Oloferne: qui ebriitate & somno oppressus in lecto recubnerat. Hic ego, cum pedisse quae meae mandauissem, ut extra cubiculum manens exitum mihi tutum curaret, Deum (ad illius lectum stans) cum animo meo orauit, ut mihi tum meisq³ adesset. Deinde ad lecti columellam, quae erat propter caput Olofernis, accedo: inde acinacem detraho & ad lectum me applicans, sinistra caesariem eius prehendo, Deumq³ tacitè precata, ut me in ea re confirmaret, collum summa vi bis ferio: amputatoq³ capite corpus à stragula veste prouoluo, & ablato velo exeo, ac pedisse quae caput trado: quo in escariam pe-

ram indito, amba de more, sic quasi ad supplicationem egressa, huc iusto peruenimus. C. Salui sumus, reuiximus, o faustam noctem, que nos ab eterna nocte vindicas. AC. Quanquam quod dixi Oloferni de Dei vestri potestate, non aliter dixi, quam sentiebam; tamen nunc multo magis hac re confirmatus credo, vobis loq, deinceps non iam Israelitarum laudator, sed ciuis esse, & in vestrum numerum pignore circumcissionis affici.

SENTENTIA.

Superbissimus quisq; turpissima morte dignus est. Vel foemina manu potest Deus hostes suos vlcisci. Cæso duce facile vincuntur milites.

SUSANNA. DAN. 13.

ARGUMENTVM.

Susanna à duobus senatoribus (quia ipsorum libidini obsequi recusasset) accusata adulterij, ad supplicium damnata ducitur. Sed diuinitus superuenit Daniel, qui interrogationis prudentia Senatorum calumniam palàm facit: atq; ita in ipsorum caput supplicium conuertit.

Duo Senatores, Concio, Susanna, Daniel puer.

AVdite vniuersa Iudeorum concio, quamobrem in vestrum iudicium adducta sit hæc Ioacimi vxor Susanna. Heri cum nos duo iudices in hortis eius mariti soli deambularem, hæc cum duabus pedisequis ingressa est, quas vbi foras amandauit, hortorumq; ianuam obserauit, venit ad eam quidam iuuenis, qui tum in occulto latebat, & cum ea concubuit. Nos qui in hortorū angulo eramus, animaduerso tan-

to flagitio, accurrimus, & eos vidimus quidē coeuantes, sed illum comprehendere nequiuimus. Nam cum esset valentior quā nos, aperta ianua exiit. Tantum hanc prehensam rogabamus, qui esset ille iuuenis: sed noluit nobis enunciare. Hæc nos, impositis hæc rea (sicut mos est) manibus, testamur. C. Satis explorata res est, Senatores sunt qui testificantur: & ijdem iudices, dubitari non potest. Plectatur capite, quemadmodum lex iubet. SV. O Deus immortalis, qui occulta nosti: qui omnia etiam antequam facta sint perspicis: tu scis, vt hi falsam contra me testimonium dixerint, ac vides, vt capite dem pœnas, cum nihil eorum commiserim, quæ isti contra me per calumniam malitiamq; commenti sunt. DVO SEN. Non est iurandum, si turpissimum facinus inficiatur. Sed interim ducatur ad supplicium, vt hoc detestabile facinus expietur, ne tam foeda in populo macula hæreat? DAN. At ego testor, ne in huius sanguinem nullo modo consentire. CON. Quidnam istud est, quod clamas tu? DAN. Itane stulti estis israelite, vt neque questione habita neque veritate comperta, Israëlitem condemnaueritis? Reuertimini in forum, Dico istos contra eam falsa esse testatos. SEN. Ergo tu sede in medio nostrum, & tuam nobis pronuncia sententiam, postquam tibi senatus diuinitus datur. DAN. Seiungite procul alterum ab altero, vt eos examinem. Adducito huc mihi istum. Vetute annis, veterator malitia, nunc tuas scelera petunt, quæ factitabas antea, cum insontibus

con.

condemnandis, fontibus absoluendis, iniqua iudicia faceres. Ioua innocentem & iustum interfici vetante. Nunc igitur, hanc si quidem vidisti, dic sub qua arbore congressos videris. SE. Sub lentisco. DA. Probe in tuum caput mentitus es. Iam enim Genius, mandato ab illo accepto, discindet te medium. Amouete hunc, adducite huc alterum. Age genus Chananaeum, non Iudaeum, te venustas decepit, tua tibi cupiditas mentem peruertit. Ita verò agebatis cum Israëlitidibus, quae praemetu in vestrum congressum veniebant? Sed non Iudae proles vestram nequitiam sustinuit. Age igitur, sub qua illos arbore congressos deprehendisti? SE. Sub ilice. DA. Tu quoque probe in tuum caput mentitus es: iamque praesto est Dei Genius cum ense, qui te medium dissecet, ambosque perdat. C. O Dei bonitatem immensam à quo nunquam deseruntur, qui in eo fiduciam suam collocarunt. Abripiamus ad necem hos nequissimos & improbissimos verulos, ut ex lege eadem pena plectantur, quam innocenti moliebantur.

SENTENTIA.

Impij peccata peccatis tegere volunt. Deus innocentium preces exaudit. Impij in foueam cadunt, quam pijs excauarunt.

CHALDEI. DAN. 2.

ARGVMENTVM.

Nabuchodonosor, Babyloniae rex Chaldaeos iubet, ut somnium quoddam suum (quod ipsi exciderat) dicant, & interpretentur, quod cum illi non possent, imperat eos necari.

Nabuchodonosor, Chaldaei.

AGI

. b

A Site verè coniectores, augures, arioli, Chaldaei, homines explicandi ea, quae sunt obscuritate inuolutae, peritissimi, euellite hunc mihi ex animo scrupulam, meumq; mihi somnium aperite, enim interpretationem auxius desidero, eam ob rem estis conuocati.

CH. Vitam tibi, rex, sempiternam precamur. Eloquere sanè nobis somnium, & nos id interpretando euoluemus.

N. Oblitus sum, quod nisi vos & somnium mihi, & somnij significationem edisseritis, & vos per summum dedecus vitam amitteretis, & vestrae domus complanabuntur. Sin autem editis, multis à me muneribus & premijs atq; honore afficiemini. Proinde facite, si sapitis.

CH. At somnium dicere tuum est, nos interpretationē recipimus.

N. Enimuero video vos ex eo excusationis occasionem arripere, quod videtis eam rem mihi memoria excidisse. Sed nihil agitis. Nisi enim me hac suspitione leuatis, non potest esse dubium, quin vno omnes animo statueritis, me longis quibusdam ambagibus pessime deludere, & tempus consumere dicendo: quamobrem eloquimini mihi somnium, vt intelligam, vos interpretari posse.

C. Nemo est in terra, qui istud prestare possit, neque quisquam vnquam rex, aut princeps, aut dominator tale quid quaesuit ex vlla diuino. Est enim, quod tu rogas, omninò difficilius, quam quod possit quisquam expedire, praeter vnos deos, qui inter mortales non versantur.

N. Papa, ergo vos prorsus inutiles estis, & hominum animis inani praecleara rei professione tenebras offunditis? Qui vestri erit vsus? Comprehendite satellites, colliga-

te, abducite ad extremum supplicium istas omnes nebulones. Iubeo ego atq; impero, totum hoc tam indoctum & insipiens doctorum & sapientum genus ad necem trahi, vt quorum nullus in vita vsus est, eorum mors sit viuentibus salutaris.

SENTENTIA.

Deus sapientum sapientiam perdit. Deus sapientes huius mundi implicat inexplicabiliter.

DANIEL, Dan. 2.

ARGVMENTVM.

Daniel Nabuchodonosori somnium ipsius dicit & interpretatur: quod quidem est de quatuor mundi imperiis, videlicet Chaldæorum, Persarum, Macedonum, & Romanorum, quibus succedit regnum Christi, quod omnia illa abolet.

Daniel, Ariochus, Nabuchodonosor.

Noli interimere istos sapientes, Arioch, quos infa-
sit rex occidi. Sed deduc me ad eum, ego suscipio
interpretationem. A. Placet, sequere me. D. Sequor.
A. Nactus sum hominem ex captiuis Iudæis, ó rex,
qui pollicetur interpretationem. N. Tunc is es, Bal-
thasar, qui possis mihi & quid in somnis viderim, &
quid id significet, effari? D. Quod tu quæris arcanum,
ó rex, non sapientes tibi, non coniectores, non arioli,
non prestigiatores possunt explicare: verum est in
cælo abditorum demonstrator Deus, qui ea tibi præ-
monstrat, quæ olim euentura sunt. Igitur tuum
somnia, & visum, quod tibi secundum quietem

occurt.

occurrit, huiusmodi est: Cum in lecto cubiculari iaceres, in cogitationem venisti quid posthac futurum esset: id quod tibi ignotorum ille doctor declarat, idemque mihi, non propter excellentem sapientiam, qua vnus ceteris mortalibus praestem, verum mihi idem aperuit quo tibi plana faciam ea, quae tu cum tuo animo cogitasti. Tibi in somnis obiecta est species quaedam inuisitata magnitudine simulacri, ante tuos oculos stans, aspectu terribili, cuius caput erat ex auro probatissimo, pedes et brachia argentea, venter & femora aerea: pedes partim ferrei, partim cretacei. In eo spectando dum tu haeres, saxum sua sponte auulsum incidit in eos pedes, eosque contriuit, quo casu confectum simul est ferrum, creta, aes, argentum atque aurum: omniaque fragmenta ventus tanquam aestate stipulas ex aera, sic suslulit, ne vestigio quidem relicto, ipsum autem saxum, quo icta est statua mutatum est in ingentem montem, qui totum terrarum orbem compleuit. Et hoc quidem est somnium. Iam interpretationem audiemus. Tu rex es regum: tibi caelestis ille Deus nobilissimum regnum, & praclarissimam largitus est potestatem: omnesque homines, quotquot vbique terrarum sunt, terrestresque bestias & aerias volucres sub tuum imperium ditionemque subiunxit. Ita tu caput aureum: Post te autem exister aliud regnum tuo deterius, id erit argenteum. Deinde aereum, cuius ditio late in omnem terram patebit. Post quartum surget, durum, & plane ferreum, Vt enim ferri duxitate omnia atteruntur &

comminuntur, ita eius imperij volentia & rigor omnia violabit et confundet. Pedes autem pedumq; digitos, quos vidisti partim ferreos, partim fictiles, regnum illud dissidens erit, & ex parte ferreum regorem obtinebit, sicut vidisti ferrum cum argilla coniunctum. Illa vero digitorum, partim ferro partim argilla constantium, diuersitas regni inaequalitatem loquitur, quod partim valens, partim debile futurum est. Quodq; ferrum vidisti argilla coniunctum, illi quidem propinquitate inter se coniungentur, sed inuicem non cohaerebunt, quomodo ferrum in terram ferruminari non potest. Eius regni tempore suscitabit Deus regnum, nulla vnquam temporum serie delendum, neq; alij genti tradendum, quod quidem frangat & abolebit omnia illa regna, ipsumq; permanebit in sempiternum. Quemadmodum vidisti e rupe saxum, nulla manu eratum, quod ferrum, terram, aes, argentum, aurumq; perfregit, ita Deus ille maximus tibi praesignificat ea, quae post hoc tempus futura sunt: estque somnium certissimum, & cum re ad verbum conueniens. N. O immensam ineffabilemq; sapientiam, o profundum & ingeniosum intellectum: offerre huc cui odores & libamina. Dignus est, cui suffimina fiant, cuique diuini honores praestentur. O Balthasar: vester Deus verè Deus est deorum, regumq; dominator, & obscurorum explicator: postquam tu rem tam profunda ignorantis caligine demersam, potuisti in lucem eruere.

SENTENTIA

Deus

Deus arcana sua pijs, & per pios etiam alijs patefacit. Omnia in deterius abeunt vsq; ad aduentum Christi. Christi imperium æternum est.

FORNAX. Dan. 3.

ARGUMENTVM.

Nabuchodonosor Babyloniz rex erectam à se statuam auream imperat à cunctis suis populis congregatis adorari. Hoc cum Sidracus, Mefacus, & Abdenago Iudæi facere recusassent, in ignis fornacem coniiciuntur. Sed cum ab igne indemnes fuissent, Nabuchodonosor ipsorum Deum solum esse confessus, imperat adorari.

Sidracus, Mefacus, Abdenago, Præco,
Delatores, Nabuchodonosor,
proceres.

Quorsum pertinet tanta hominum multitudo, tam diuersis nationibus in hunc locum conuocata?
M. Nescio: Nisi quod, dum video immanem illam statuam iussu regis erectam, metuere incipio, ne quid rex impium cogitet. **AB.** Ego quoq; valde commoueor: ac ne velit eam adorari, vereor. **S.** Quid agemus igitur, si iusserit? **A.** Nos vero nos adorabimus: nam hoc quidẽ esset, Deo cultum renunciare. **S.** Qua tandẽ istud ratione? **A.** Rogas? Hominem, viuam Dei immortalis effigiem, ad pedes inanis & stupidi rei mortalis, simulachri procumbere? Quid indignius, aut magis impium fieri aut cogitari potest? **M.** At licebit periculũ deprecandi gratia, cultum simulare, cum tamen animus in Deo semper fixus hereat. **A.** Apagesis. Satisne se vira probaret mulier, si, cum alteri corpus suum prostitueret, se tamen virum suum semper in animo ferre

M

ferre

ferre diceret, Hæccine tibi iusta excusatio videretur?
M. Nequaquam A. At qui non minus est hoc absurdum. Tunc, qui vnus es, teipsum diuides, & alteram tui partem Deo, alteram Veioni addices? Quæ tanta animi mollicies est, aut quæ peruersitas, nos, quos honestum esset propter mortales dominos quamlibet mortem oppetere, quiq; id in alijs laudamus metu frangi, & ab officio & pietate erga Deum immortalem deduci? S. Quid ergo censes? A. Subeundum quemuis cruciatum potius, & fortiter occumbendum, quam tantillum modo de via deflectendum. S. O masculinum pectus: laudo te. Equidem ita sentiebam, sed volui quid animi haberes, tentare. Verùm edicitur silentium, & video in loco edito præconem: audiamus quid proclamet. PR. Pax sit vobis. Edico vobis, qui ex quacunq; natione, populo lingua presentes adestis, vt simulatq; sonum audietis tubæ, tibiæ, citharæ, sambucæ, Psalterij, symphonia, & reliquorum concertuum, procumbatis, & signum aureum adoretis, quod rex Nabuchodonosor erigendum curauit. Quod si quis non paraerit, continuo in ignem candentis fornacis iniicietur. SI. Deum immortalem, quod scelus video? Eone impietatis & insanie prolabi homines, vt id tanquam Deum colant, quod hominum manu factum, homine deterius est, & inferius? M. O versamiam: Illud vide sis, vt prociderunt omnes. Ego certè centies mori malim. DELA. videtis ne illos tres Iudeos, qui non procubuerunt? AL. Video: enunciandum id est regi. DE. Rectè sane, eamus ad eum. AB. Adeo.

Adeone concedisse constantiam, ut in tanto numero nullus sit quem non labefactauerit metus? DE. Optamus tibi rex vitam quam longissimam. Tu edicto cauisti, ut omnes audito cantu musico procumbere, & aureum simulacrum adorarent: rebellibusq; pœnam descripsisti ut igni cremarentur. Nunc homines quidam Iudæi quos tu procuratori Babylonica præfecisti, Sidracus, Mesacus, & Abdenago, tuum edictum contemnunt, neq; eosdem tecum deos colere, neq; statuam adorare curant. N. Itane est? Ergo inuenientur, qui meum imperium detrectent? ergo ego non Maximus? properate adducite eos properè. DE. Fiet. N. Iam ego eos docebo, quid si mihi non obedire: iam efficiam, ut sciant me esse regem. DEL. Adducimus tibi homines, o rex, N. Itane est Sidrace, Mesace, & Abdenago, ut vos neq; meos deos veneremini, neq; auream statuam à me erectam adoretis? Quid nunc salutem non estis parati, auditis concentibus musicis, accedere ad eam? Nam nisi facitis, protinus in fornacem immitteremini. Ecquis verò est Deus, qui vos à meis manibus liberet? S. Nihil sumus solliciti, quomodo tibi ad ista respondeamus. Est Deus, quem nos colimus, qui & potest nos ex flammis seruare: & ex tuis manibus rex profectò seruabit. Quod etsi non ita esset, tamen omnino (ne tu erres) neq; deos tuos coleremus, neq; ante statuam inclinaremur. N. Proh Deum atq; hominum fidem, tanta esse quenq; audacia, ut ausit mihi in os repugnare? ue, comportate ligna, subijcite ignis alimenta, effructe tum sepulchrum huius qui nunc est.

M 2

VOS

Vos verò o fortissimi viri totius exercitus, comprehēdite hos tres viros, colligate, Eia, quid statis? nihil opus est detrahere vestes, vincite vnā cum omni amictu. Hem, sic volo, precipitate eos in flammam. Videamus quid possit eorū Deus. Properate ignaui, ego vobis hoc sceptrō comminuam capita. Papa, videte vt flamma eos hauserit, qui ipsi in flammam alios coniecerunt. Sed quid o rem miraculi plenam: quid ego video? Eho, mei preceres, nonne tres viros in ignem constrictos inecimus? P. Factum, rex. N. Atqui ego video quatuor viros solutos in media fornace ingredientes, illos, & indemnes: quorum quartus forma est augusta, & plane diuina. O rem inauditam accedam propius ad ostium fornacis. Heus Sidrace, Mesace, & Abdenago, summi Dei cultores, exite huc. S. Assumus o rex, è torrita flamma, diuina benignitate erepti. P. R. Dii boni, quid hoc rei est? quanta miracula hodie cernimus? Videte sultū, vt ignis in horum corpora nullam vim habuerit: vt ne pilus quidem crematus sit: vt amictus integri nulla flamma nota iniusti sint. N. Gratias ago Deo Sidraci, Mesaci, & Abdenagonis, qui genium suum miserit ad liberandum sui cultores, qui ipsius fiducia nixi, spreto regis edicto, maluerunt sua corpora ad cruciatum tradere, quam vlli Deo, praterquam suo, vllum cultum aut honorem habere. Itaq; decerni placet, decretumq; in omnibus omnium linguarum nationibus & gentibus promulgari, vt qui malè de hoc Deo dixerit, turpissimo exitio plectatur, eiusq; domus publicetur & euertatur, vt
illius

illius facinus memoria & nomine loci notetur. Nam
præter hunc unum, præsens ac salutis præpotens Deus
nullus est.

SENTENTIA.

Maxima pars mundi homines magis metuit quàm
Deum. Mori fatius est, quàm simulachra colere. In iu-
stissimum quemq; gravissimè sæviunt principes huius
mundi. Deus suos nouit vel ex medijs flammis eripe-
re. Pij patièdo vineunt.

BALSASAR. DAN. 5.

ARGUMENTVM.

Accersitus ex matris consilio à Balsasare Babylo-
niæ rege Daniel vates, ei legit & explanat scriptum
manus in pariete, quod Chaldæi non potuerant.

Balsasar, Regina, Daniel.

Nullumne esse è vobis, qui hoc legere & explanare
possit? O homines ad nullam rem idoneos. Quid
attinet vos in tanto honore esse, si cum maximè opus
est, tum minimè potestis? R. Regem multùm diuq; sal-
uere iubeo. Audini vt tu te crucies & astues, quod ne-
mo possit tibi hoc scriptum enucleare. Sed ne te affli-
cta neue tantopere pertimesce. Vir est quidam in tuo
regno mente sanctissimorum Deorum præditus, cuius
excellens perfectaq; doctrina, peritia, sapientia, tem-
pore patris tui cognita perspectaq; fuit: quo nomine
Rex eum magorum, ariolorum, diuinorum, Chaldæo-
rumq; magistrum esse voluit, quod eum Danielelem
(nam id est ei nomen, quanquam Rex Balsasarena
nuncupauit) compertum esset singulari ingenio & pru-
dentia valere, inq; somnijs interpretandis, ambiguisq;
aperiendis, & obscuris declarandis longè alios omnes

M 3

ANTE-

antecellere. Proinde si me audies, eum euocabis, et se ista difficultate liberet. B. Euocetur sanè R. Mox aderit, ne trepida. D. Assum tuo accersitu, ó rex. B. Tunc es ille Daniel ex captiuis Iudæis, quos meus pater huc è Iudæa traduxit? D. Etiam, B. Audio te Afflatu augustissimorum Deorum agi, scientiâq; & prudentia atque sapientia facile principem esse. Eo-
 am ob rem te aduocaui. Sed quam ob rem, audi. Cum his leto solutoq; animo opiparè conuiuarer vna cum mei regni optimatibus, ecce extitit quedã quasi ma-
 nus, quæ digitis inscripsit in tectorio parietis è regione candelabri, ea quæ tu vides, ad quæ explicanda euo-
 caui omnes Babylonios sapientes: sed eorum nemo nem modo interpretari, sed ne legere quidem potest. Te autem accepi implicata euoluere, & obscura op-
 timè declarare posse. Nunc itaq; si potes hoc legere, & mihi quid sit, eloqui, purpura & aures torque in-
 signitus, tertium regni principatum obtinebis. D. A. Tu tibi dona habeto, aut ea alij largitor. Ego ta-
 men hoc scripsum & legam, & tibi planum faciam. Itaq; ades animo, ó rex. Nabuchodonosori patri tuo olim largitus est Deus magnificum regnum, splendo-
 remq; egregium: qua de causa omnes eum gentes & nationes trepidè metuebant, quippe qui quoscunq;
 visum erat, interimeret, caderet, efferreret, deprimeret. Sed cum iam secundis rebus elatus intemperanter super-
 biter, & animos tolleret, de solio deturbatus est, & omni splendore amisso, ex hominum consortio eiectus, cum in brutam naturam sensumq; translatus inter-
 ferat

feras habitavit: & herbarum pastu boum ritu delectatus, ventos, imbresq; & omnes naturales cœli mutationes nudato corpore pertulit: donec tandem recognouit summum illum Deum, terrestris huius imperij principem esse, & ei quem vellet præficere. Tu quoque Balsasar, qui es eius satu editus, nihilo te modestiorem præbuiſti, cum tamen ea omnia præclarè scires: sed te contra cœlorum Dominum insolentius gossisti: & nunc vasa terrestris eius domicilij proferrè iussisti, quibus tu, tuiq; proceres, & vxores, tum iustæ, tum concubinæ, in bibendo vino abusi estis. Quinetiam deos celebrauisti aureos, & argenteos, æreos, ferreos, ligneos & lapideos, qui neq; cernunt, neq; audiunt, neq; sentiunt: Deo autem, in cuius manu tua vita & facta omnia sunt, nullum honorem habuisti. Quare ab eo missa est hæc manus, cuius scriptum hoc est: Mensus est, mensus est, ponderauit & diuisit. Sensus autem: Mensus est, mensus est Deus tuum regnum, & id consummauit: ponderauit, ponderatus es in trutina, & inuentus leuior: diuisit, diuisum est tuum regnum & Medis Persisq; distributum.

SENTENTIA.

Cum maximè opus est, tum minimè iuuant huius mundi sapientes. Cum trepidat & nihil potest humana sapientia, tum maximè sese exerit diuina. Qui alieno exemplo non sapit, is periculo maloq; dignus est. Hominum imperia in Dei sunt arbitrio.

M 4

H A.

HAMAN. *Esther. 7.*

ARGVMENTVM.

Estera regina regi Assuero patefacit perfidiam Hamanis in Iudæos, eamq; ob causam rex illum iubet in crucem tolli, ab eo ipso erectam, ad tollendum in eam Mardocheum Iudæum.

Assuerus, Estera, Haman,
Harbona.

L Autè sanè & prolixè à te accepti sumus regina, v-
xor charissima. Quamobrem roges iam, quidlibet
licet, id rogatum feres. Dic quid petas: vel sit dimidi-
um rogni mei, tamen impetrabis. E. Siquidem habeo
te propiciam, ô rex, & si ita tibi videtur, vitam mihi
meisq; popularibus concedes. Hoc vnum peto. Nam
sumus proditi, & indignissimo crudelissimoq; exitio
destinati. Quod si seruituri addiceremur, e quidem ta-
cita ferrem: quanquam indignus esset hostis, qui tan-
tum regi damnum compararet. AS. O superi, quis ho-
minum est tam audax, vt id ausus sit etiam cogitare?
aut vbi is est? E. Ecce hic adest hostis infestissimus, ho-
mo hominum quantum est pessimus, Haman. AS. prob
Deum atq; hominum fidem: ô cælum: ô terra, ardeo,
tanta inuentum esse quenquam audacia H. Exijt ita
inflammatus, Quantum ego illum video res mihi ad
restim redijt. Sed tamen tentabo animum regine, si
fortè miserescat mei, quod si hac non succedat, actum
est, illicet, petij. Regina, iam non deprecor culpam, me-
rui, fateor: nec potest vilam supplicium maius esse meo
crimine. Sed te supplex, genua amplectens, per istam
cle-

clementiam. AS. Quem neq, pudor neq, mea maie-
 stas deterruit. Sed quid video? At at, etiam ad lectum
 reginae? O magne Iupiter, etiam ne ut reginam domi
 apud me vi comprimam? Corripite, velate vultum: in-
 dignus est qui lucem tueatur. HARB. At etiam si sci-
 as, quid machinatus sit in Mardocheum, hominem de
 te, rex, optimè meritum, utpote per quem facta in te
 coniuratio patefacta sit: Crucem ante domum suam
 in altitudinem cubitorum quinquaginta erigendam
 curavit, in quam eum tolleret. AS. Percommodè ca-
 dit, auctorem in eam tollite, ut eadem, qua alios ca-
 ptat, via capiatur.

SENTENTIA

Muliebrium illecebrarum magna vis est in vtranq;
 partem: hoc est, vel ad nocendum, vel adiuuandum,
 Malum consilium consultori pessimum. Impij suo i-
 psorum laqueo iugulantur.

ARTAXERXES. Nebe. 1.

ARGUMENTVM.

Nehemias à rege Artaxerxe veniam & opes impe-
 rat, eundi instauratum urbem Hierosolymam.

Artaxerxes, Nehemias.

Qui sit, ut vultu sis adeò tristi, cum non egrotas?
 Mirum ni animi tristitia est. N. Rex in perpetu-
 um viue. Possūne non tristi vultu esse, cum vrbs, in
 qua sepulchra sunt maiorum meorum, euersa sit,
 & eius porte igne deflagauerint? A. Quidnam ergo
 petis? N. Si tibi videtur, & si quid apud te valeo, ut
 me dimittas in Iudaeam, ad instaurandam urbem pa-
 triam, A. Ego verò dimitto. Tu dicito? quid tibi ad

M 5

istud

istud fieri velis. N. Curabis, si placet, vt mibi dentur
 litera ad praetorem Syriae, qui me curant deducendum,
 dum perueniam in Iudaeam. Deinde litera ad Asa-
 phum regiae siluae custodem, qui mibi ligna suggerat
 ad reficiendas portas arcis, quae est aedi coniancta: vro-
 biq; moenia, & domum, in quam sum diuersurus. A.
 Dabuntur quae petis. N. Ago tibi gratias immorta-
 les, rex, tibiq; fortunatissimum, longissimumq; rega-
 num precor.

SENTENTIA.

Regis animum Deus habet in manu, eumq; quo-
 cunq; vult inclinat. Cui propitius est Deus, huic concii-
 liat beneuolentiam potentum.

NEHEMIAS. Neb. 5.

ARGVMENTVM.

Expostulant pauperes Iudaei de diuitum erga se ini-
 quitate auaritia. Et Nehemias diuites cogit in ordi-
 nem.

Plebeij, Nehemias, Diuites,
Sacerdotes, Populus.

Magnus est ium nostrum, tum nostrorum libero-
 rum numerus: comparandum est inde frumen-
 tum, quo viuamus. AL. Oppignorandi sunt fundi no-
 stri, & vineae, & domus, vt nos frumento contra fa-
 mem muniamus. AL. Iam pro nostris agris, & vineis,
 ad tributum regi pendendum, pecuniam sumimus mu-
 tuam: An equum est, vt cum eiusdem nobiscum con-
 sanguinitatis sint alij, eademq; sit liberorum eorum
 atq;

atq; nostrorum conditio, nos tamen liberos nostros in
 seruitutem dedimus, sicutq; iam filiarum nostrarum
 nonnullae emancipatae, neq; eas vindicare possimus,
 cum fundos & vineas nostras teneant alij? N. O ino-
 dignum facinus. Ita ne vero diuites scenus à vestris
 exigitis? Ergo nos consanguineos nostros Iudaeos, in
 exteris gentes venditos, pro nostris viribus redemerim-
 us: & vos eosdem emeritis, ut Dominos non amise-
 rint, sed mutauerint? Non recte facitis. Nonne in
 metu Dei nostri viuetis, ut barbarorum, hostium no-
 strorum, vituperationem euitetis? Ego quoq; & mei
 cognati atq; famuli argentum eis, frumentumq; mu-
 tuo dedimus. Agite remittamus hoc nomine. Reddite
 eis hodie agros suos, & vineas, & eliueta, & domos:
 tum centesimam condonato argenti & frumenci, &
 vini, & olei, quae eis mutuo dedistis. P. Reddemus,
 neq; ab eis quicquam exigemus. Sic faciemus, ut tu
 hortaris. N. Vos verò sacerdotes iurate vos ita fa-
 cturos. S. Faciemus. N. Ergo quemadmodum ego
 meum gremium excutio, sic quicumq; non hac presti-
 terit, eum excutiat Deus ex domo & labore suo: sicq;
 esto excussus, vacuusq;. PO. Amen.

SENTENTIA.

Auaro homine nihil est iniquius. Auarus animam
 venalem habet. Multum pollet etiam apud iniquos,
 iustus & grauis homo.

VERITAS. 3. Esd. 3.

ARGUMENTVM.

De-

Darius Persarum rex proponit optimatibus suis trium stipatorum suorum sententias ad iudicandum, quæ nam esset optima. Sunt autem eæ, de viribus vini, regis, mulierum, & veritatis. Hic cum stipatores iussu regis, suæ quisq; sententiæ rationem reddidisset, palmam obtinuit Zorobabel, qui veritati primas tribuisset: & à rege præter statutum disputationis præmium impetrat, vt Hierosolymitanum fanum instauret.

Darius, Anagnostes, Stipator, Alter Stipator, Zorobabel, Optimates.

HAEC causa est, mei proceres, cur vos iusserim conuocari. Cum mei corporis custodes, dormiente me, inter se (vt fit) confabularentur, eò delapsi sunt, vt certatim dicerent suam quisq; sententiam, e qua res maximam vim habeat: ea condicione, vt cuius dictum ego & Persidis triumviri doctissimum iudicassetus, huic victori pronunciatò ea darentur, quæ iam audietis, recita scheda. AN. cuius dictum sapientissimum erit, is à Dario ingentia dona, & victorie ornamenta consequitor, purpuraq; induitor, & auro bibito, & in auro dormito: & aureis frenis curatum byssinamq; cidarim, & totq; circumdatum cololum habeto: & secundum Darium primus, propter suam sapientiam, sedeto. Darÿq; familiaris dicitor. Primi sententia est hæc: Maximam vim habet vinum, Alterius: Maximam vim habet rex. Tertij: Maximam vim habent mulieres, sed omnia vincit veritas. D. Nunc euocentur huc iuuenes, vt ipsi sua dicta declarant, Dicite iuuenes sua quisq; sententiæ rationem.

nem.

nem. ST. PRI. Quantam vim habet vinum, o viri, omnes, a quibus bibitur, homines fallit: eandemq, regis ac privati, eandem serui ac liberi, eandem pauperis ac diuitis mentem efficit, omniumq, animos ad letitiam & hilaritatem conuertit: neq, doloris vllius, neq, debiti memor, omnium animos diuites reddit, oblitumq, vel regis, vel satraparum efficit, vt nihil nisi magnificum loquantur, vtq, cum potauerunt homines & fraternae necessitudinis & amicitiae memoria deposita, continuò gladios stringant: neq, postea, vbi à vino resipuerunt, quid fecerint, recordentur. O Viri nonne per magnam vim vinum, quod haec fieri cogat? AL. O viri, nonne per magnam vim habent homines, qui & terras et maria, quaeq, in eis insunt, omnia teneant? At qui Rex omnib. antecellit et dominatur, in eosq, principatum tenet, ita vt quicquid iubet, faciant, si iubet vt inter se belligerent, parent: si contra hostes emit, vadunt, & montes, & muros & turres demoliscunt: occidunt, & occiduntur, neq, regis dictum excedunt. Quod si vicerunt, ad regem omnia referunt, tum quae praedati sunt, tum caetera. Item, qui non militant, neq, bella gerunt, sed terram colunt, hi quoq, vbi sacra messuerunt, ad regem referunt, coguntq, alius alium tributa regi ferre. Is vnus si iubet perimere, perimunt: si dimittere, dimittunt, iubet verberare, verberant: iubet vastare, vastant: iubet construere, construunt: iubet excindere, excindunt: iubet serere, serunt: cunctusq, eius tum populus, tum Magistratus eidem parent: eosq, interim accumbente, cibum capiente, dormiunt.

dormiunt.

dormiente, circum vndiq; custodiam agunt, neq; cuiquam discedere, & sua negocia curare licet, neq; eius dictis non parere. Quare sic statuo, viri, regis maximam esse vim, cui sic obtemperetur. Z. magnus quidem rex est, viri & homines multi, & vinum multum potest. Quid, qui his dominatur? Quis autem horum principatum tenet? nonne mulieres? regem genuerunt: & omne mortalium genus, qui mari ac terra dominantur, ab his ortum est: hæ ipsos educauerunt vinearum satores, ex quibus vinum fit: hæ hominum vestes faciunt: hæ hominib; gloriæ sunt, nec possunt sine fæminis homines esse. Quod si aurum argentumue, aut aliquam rem præclaram comparauerunt, nonne pulchre, alicuius, & eleganti forma mulieris amore cepti his omnibus omisiss in eam oculos defigunt? eam biant ore intuentur? auroq; & argento, & omni rerum pulchritudini anteponunt? Homo, omisso suo ipsius parente à quo educatus est, suaq; patria vxori adhaerescit, & cum vxore vitam finit, & patris & matris, & patrie immemor. Atq; vt perspiciatis, mulieres in vos dominari, nonne quæ labore & industria pæatis, omnia mulieribus datis atque offertis? Sumit homo gladium, & foras ad latrocinandum & furandum proficiscitur, & mare & flumina tranat, & leones videre sustinet, & per tenebras grassatur: atq; vbi furatus, pradatus, grassatus est, ad amicam omnia refert: plusq; diligit hominem suam coniugem, quam parentes: vsq; adeo, vt propter fæminas multi mente alienati, multi

serui

serui facti sint, multi perierint, multi lapsi sunt & peccauerint. Quid? an mihi non creditis? nonne ingens regis potentia est? nonne omnes eum nationes vel tangere formidant? At qui videbam, cum hominis praeclarissimi Bartaci filia Apame, regis concubina, ad regis dextram sedens de eius capite diadema auferret, suoque imponeret: tum regis malam sinistra manu feriret, rege interea eam ore hianti aspiciente, & arridenti arridente, & succensenti blandiente, quo eam sibi conciliaret. An non multum valent mulieres, o viri, quae haec faciant? multum sane & mulieres polent, & ingens terra est, & excelsum caelum: & Sol cursu velox, qui vno die caelum circumuectus eodem recurrat, vnde profectus est, magnus sane est: sed veritas maxima est, & omnium potissima. Veritatem omnis terrarum orbis vocat: veritati caelum ipsam fauet: veritatem omnia reformidant & tremiscunt: neque quiquam in ea vitiosum inest. Vitiosum vinum est, vitiosus rex, vitiose mulieres, vitiosi mortales omnes, & eiusdem vitiositatis sunt eorum opera omnia in qua vitiositate veritatis expertes pereunt. Ac veritas aeterna pollet, & perpetuo viuit vigetque: neque ea est, quae cuiusquam ratione de recto deflectat, ac non eadem sit omnibus: sed ab omni iniquitate & priuatione aliena, equum facit, eiusque facta probant omnes, nec inest in eius iudicio quicquam iniquum. Ceterum & ab hac, & à regia magnificentia, & à potentia, & à maiestate seculorum omnium laudetur Deus veritatis. O.

Maxio

Maxima veritas est maximamq; vim habet. D. Vici-
 cisti, pete quid vis etiam prater ea, qua scripta sunt :
 nos id tibi dabimus, quoniam doctissimus inuentus es,
 & à me proximus sedebis, meusq; familiaris vocabe-
 re. Z. Memento voti tui, quod te Hierosolymam in-
 stauraturum pollicitus es, tum cum regnum assecutus
 es : omniaq; vasa Hierosolyma exportata eò remissu-
 rum, qua seposuit Cyrus, cum de Babylone exscinden-
 da votum fecit, eaq; se illò missurum, promisit. Et tu
 recepisti te instauraturum fanum quod igni crema-
 runt Idumaei, tum, cum à Chaldeis peruasata Iudaea
 est, & nunc hoc est, quod à te postulo, rex domine atq;
 flagito : haec est magnificentia, quam à te expecto.
 Oro igitur, vt votum prestes, quod caeli regi tuo ipsius
 ore nuncupasti. D. Laudo te, & bene mones: fa-
 ciam.

SENTENTIA.

Honesta est de virtute contentio. Vtinam inter se-
 se sic certarent hodie stipatores principum. Vtinam &
 principes bona veraq; dicta sic & iudicarent, & remune-
 rantur. Sed fuit illud seculum argenteum : nostrum
 est ferreum. Certè rara sunt hodie in aulis huiusmodi
 certamina. Omnia vincit veritas.

FINIS LIBRI
 TERTII.

DIA.

DIALOGORVM SACRORVM

Liber Quartus.

MARIA Luca. i.

ARGVMENTVM.

Gabriel Genius Mariæ nunciat se edituram filium Dei: quærentiq; modum, demonstrat id fore à Spiritu sancto. Illa credens assentitur.

Maria, Gabriel.

SALVE ornatissima, Domino coniunctissima, mulierum felicissima. Quid metuis Maria? bono es animo, nam accepta es Deo. En ego tibi renuncio, te isto utero conceptum parituram natum quem IESVM nomine vocabis. Is erit maximus, & filius summi parentis censebitur: eumq; donabit rerum omnium præpotens Deus solio Davidis auctoris generis eius. Itaq; posteris Iacobi regnabit in æternum, nec ullus erit eius regni finis. M. Quomodo fiet istud, cum ego viri noticiam non habeam? G. spiritus sanctus sese in te insinuabit, teq; Dei optimi maximi vis gravidabit. Itaq; sanctissimus isto foetus, ut erit, ita etiam dicetur Dei filius. Elisabet ha quoq; (quo magis credas) tua cognata, iam senex concepit filium, & nunc sextum iam mensem fert uterum, & tamen inter steriles habebatur. Vsq; aded nulla res est, quam Deus non possit. M. Ecce me Domini servam, eveniat mihi prout tu dixisti.

SENTENTIA.

N

Deo

Deo nihil est arduum. Promittenti Deo credendum est, etiamsi quid naturæ contrarium promittat. Neq; enim naturæ obnoxius est auctor ipse naturæ.

BAPTISTA. *Matt. 3. Marc. 1. Luc. 3.*

ARGVMENTVM.

Ioannes Baptista populum docet vitæ correctionem, & de Christo vaticinatur.

Ioannes Baptista, Plebs, Publicani, Milites.

Progenies viperina, qui vos sommonuit futuram pœnā fugere? Edite ergo vitæ melioris indices fructus, & ne ideo magnos vobis spiritus & arrogantiam sumite, quod patrem habetis Abrahamū. Dico enim vobis, Deum posse ex his saxis suscitare liberos Abrahamo. Iam vero securis arborum radici admota est, omnisq; arbor fructum bonum non edens excindenda est, & in ignem injicienda. **PL.** Quid ergo faciemus? **IO.** Qui habet duas vestes, impertiat non habenti: & qui habet cibaria, idem faciat. **PV.** Nobis autem, magister, quid faciendum est? **IO.** Nihil amplius, quàm quantum vobis decretum est, exigite. **MI.** Quid etiam nobis? **IO.** Ne quem pulsate, aut per sycophantiam circumuenite, & stipendijs vestris estote contenti. Sed audite vniversi, Ego quidem abluo vos aqua, ad vitæ emendationem. Sed me prestantior me subsequitur: & ita prestantior, ut ego non sim dignus, qui eius calceos tum soluam corrigiam. Is vos abluet sacro spiritu, & igne: qui quidem vannum manu tenet, aream suam per purgaturus, frumentumq; in horreum comportaturus, & paleam igni crematurus inextincto.

SEN-

SENTENTIA.

Bona arbor bonos fructus edit, Abstinentum ab iniusticia, si poenas vitare velis.

NATHANAEL. Ioan. 1.

ARGUMENTVM.

Nathanaël à Philippo monitus venit ad Iesum & in eum credit.

Philippus, Nathanaël, Iesus.

DE quo scripsit Moses, in nostra disciplina, & vates, eum reperimus, Iesum dico, filium Iosephi, à Nazareth. N. A. Nazareth potest aliquid bonum existere? P. Prouise mecum. I. Video huc venire verè Israëlitam, id est, hominem ab omni fraude alienum. N. Vade me nosti? I. Prius quàm te Philippus appellaret, cum esses sub ficu, videbam te. N. Magister, tu es filius Dei, tu es rex Israëlitarum. I. Quoniam dixi tibi, te à me sub esse visum, ita credis, maiora his ficu videbis. Credite mihi, posthac videbitis coelum apertum, & Genios diuinos ascendentes, & descendentes ad me.

SENTENTIA.

Vnde minimè speres, inde existit bonum. Ad eundus est Christus, vt eum agnoscas. A minoribus, si credas, ad maiora venies.

NICODEMVS. Ioan. 3.

ARGUMENTVM.

Iesus differit cum Nicodemo de renascendo.

Nicodemus, Iesus.

Magister scimus te doctorem venisse diuinitus: nam nemo ista tam portentosa facere possit, qua tu facis, nisi sit Deus. I. Accipe igitur doctrinam eo dignam,

N 2

qui

qui venerit à Deo. Qui denuò natus non fuerit, mihi crede, Dei regnum adipisci nō potest. N. Que pacto potest homo nasci, qui sit senex? Nunquid potest iterum in ventrem suæ matris ingredi, atq; nasci? I. Cum de Dei regno, quod diuinum est, locutus sim, debes existimare hanc quoq; generationem, de qua loquer, per quam ad illud regnum perueniatur, esse diuinam. Proinde omitte istam à muliere natiuitatem. Nam si quis à muliere renasceretur, talis esset renatus, qualis fuisset ante quam renatus: id est, esset adhuc terrestris & humanus, propterea quòd ex re terrestris & mortali quod nascitur, (cuiusmodi est mulier) id terrestris & mortale est, quandoquidem quæq; sui similem gignit. At ex spiritu qui fuerit renatus, is diuina quadam & spiritui conueniente natura præditus erit: quoniam quod à spiritu gignitur, id eius simile est, à quo originem habet, videlicet spiritus. Neq; verò mireris, quod dixerim, vobis esse renascendum: quamuis hanc natiuitatem non videas. Nam quod accidit in vento, cuius quauilibet in partem spirantis sonitum audis: neq; tamen oculis cernis, vnde veniat, aut quò feratur: idem fit & in omnibus ex spiritu genitis, vt hæc generatio sentiri & intelligi possit, oculis aspici non possit. N. Quomodo possunt ista fieri? I. Tu Israelitarum magister es, & hæc nescis? At qui hoc tibi confirmo, nos non ignota, aut tantum audita dicere, sed perspecta & visa testari: sed tamen testimonium nostrum vos non accipitis. Quod si terrestria, quæ dixi vobis, non creditis: quomodo, cælestia si dixerò, crederis? Si hanc similitudinem

dinem

dinem, quã ego duxi à vento, (quæ res tērestis est, & subiecta sensibus) non capis, ideoq; non credis: quomodo intelliges rem ipsam, cuius declaranda causa similitudine vsus sum, quæ res cœlestis diuinæq; est, neq; sub sensus cadit? Atqui hæc nisi à me didiceritis, à quo discatis, nullus est. Neq; enim potestis in cœlum ascendere, & ea à Deo discere. Nam in cœlum nemo ascendit, præter eum hominem, qui de cœlo descendit, qui quidem est in cœlo. Is autem ego sum, à quo nisi hæc didiceritis, desperanda vobis cognitio est. Quocirca attende, quale sit hoc renasci, de quo loquor. Quemadmodum Moses serpentem illum aneum extulit in deserto, in quem serpentem intuentes à serpentum morsu sanarentur: ita me oportet extolli, vt omnes in me intuentes, à me pendentes, mihiq; fidentes, non pereant, sed vitam adipiscantur æternam. Hæc est igitur renascendi conditio, superius à me proposita, sine qua negavi quenquam posse regnum cœleste consequi. Nam qui mihi fidem habent, ita immutantur, tantoq; meliores fiunt, vt planè renati dici possint, & cœlesti regno digni sint. Etenim tanto genus humanum profecutus est amore Deus, vt vnigenitum filium suum tradiderit, cui quicumq; fidem habeat, non pereat, sed ad vitam perueniat æternam. Non enim emisit Deus filium suum in hanc vitam, vt homines condemneret, sed vt per eum seruentur homines. Qui ei fidem habet, non damnatur: qui vero non habet, is iam damnatus est, qui vnigeniti Dei filij nomini fidem non adiunxerit. In hoc autem damnantur homines, quod cum venerit in or-

ben lux, tenebras magis quàm lucem amant: quippe quorum prava sint opera. Siquidem quisquis vitiosa facit, lucem odit, neq; in lucem prodit, ne eius facta arguantur: qui verò recta facit, is in lucem prodit, ut patefiant eius opera, utpote facta diuinitus.

SENTENTIA.

Renascendum est, & ex carne in spiritum migrandū. Ut enim terrestria, quæ graua sunt, in cœlum ascendere aut in cœlo esse non possunt: ita iniusticia, quæ res terrestris & grauis est, in regnum Dei venire, aut ibi esse nequit. A solo Christo salus est.

SAMARITANA. IOAN. 4.

ARGVMENTVM.

Iesus apud fontem cum muliere Samaritana de vera potione veroq; Dei cultu colloquitur. Cumq; superuenissent euntium cibum apportantes discipuli, eos quoq; de vero cibo docet.

Iesus, Samaritana, Discipuli.

DA mihi bibere, mulier. S. Quomodo tu Iudeus à me muliere Samaritana petis potum, Neq; enim habent vllum Iudæi cum Samaritanis commercium. I. Sî intelligeres munus Dei & quis sit, qui à te potum petit, tu ipsa peteres ab eo, tibiq; ipse daret aquam perennem. I. Domine, neq; situlam habes, & puteus est profundus: vnde ergo habes istam aquam perennem? Nam tu maior es patre nostro Iacobo, qui tradidit nobis hunc puteum: qua aquatione vsus est ipse, & filij eius, atq; pecora? I. Hæc aqua sitim ad tempus tantum explet, mea autem ad perpetuitatem, ita vt qui ex aqua à me accepta biberit, non sitiat vnquam: nam ea
aqua

aqua fiet in ea fons scatens in omnem perennitatem.
 S. Domine, imperti me ista aqua, ne amplius siti-
 am, nene huc ad hauriendum veniam. I. I. euocatum
 virum tuum, & huc cum eo venito. S. Non habeo vi-
 rum. I. Recte ais, te non habere virum. Quinq; enim
 viros habuisti: nunc quam habes, non est tuus vir. Istud
 verum dixisti. S. Video te esse vatem, itaq; non com-
 mittam, vt tibi frustra incidisse videar. Maiores nostri
 monte hoc Deum coluerunt. Atqui vos contenditis,
 Hierosolymis esse colendum. Quid tu censes? I. E. Mulier,
 crede mihi, veniet tempus, cum neq; in monte hoc neq;
 Hierosolymis colatis patrem. Vos, quid colatis, nescis-
 tis: nos quid colamus, scimus: quippe quia salus à Ia-
 dao est. Sed veniet tempus, & quidem iam est, cum
 veri cultores patrem animo & verè colent. Etenim à
 talibus se pater coli postulat. Animus est Deus: & qui
 eum colunt, animo & verè debent colere. S. Scio ven-
 turum esse Messiam. Is cum venerit, rem omnem nobis
 planam faciet. I. E. Ego sum ille, qui tecum loquor.
 DISC. Video magistrum ad puteum sedentem, & col-
 loquentem cum quadam muliere, AL. Mirum est so-
 lum cum sola. Sed scit ipse, cur id faciat. S. O fau-
 stum diem. Sed ego quid cunctor ire in urbem, vt me-
 os tam bono vuncio officiam? DISC. Comparau-
 mus cibum magister, vescere. I. E. Ego cibum habeo
 comedendum, quem vos nescitis. DISC. Num
 quis absentibus nobis attulit ei quod edat? I. Mibi
 passus est, id facere, quod vult is, qui me misit, eiusq;
 opus absolueret. Vos quidem dicitis, ab hinc qua-

tuor menses futurā messem. At ego sic: Erigite oculos,
 & videte agros, vt iam ad messem flaucant. Et messor
 premium auferet, & sator fructum condit ad victum
 perpetuum, vt satoris simul & messoris commodo cau-
 rum sit. In quo sane dictum illud comprobatur, quod
 ait: Alium serere, alium metere. Ego vos misi ad me-
 tendum, in quo vos colendo non laborastis. Alij labo-
 rant, vos in eorum laborem inuasistis.

SENTENTIA.

Christus venit ad docendum, seruandumq; fontes.
 Christus æternum viuificumq; cibum potionemq; dat,
 Deus animo & vere adorandus est, nullo locorum di-
 scrimine. Dei voluntatem exequi cibus esse debet ho-
 mini Christiano.

CENTURIO. Matth. 8.

ARGUMENTVM.

IESVS à Centurione exoratus, eius puerum mem-
 bris captum, verbo sanat.

Centurio, Iesus.

Domine, puer meus iacet domi membris captus, gra-
 uiter cruciatur. I. Ego ibo eum curatum. C. At
 ego non sum dignus cuius tu rectum subeas: sed tantū
 iube verbo, & sanabitur. Nam ego quoq;, qui sub al-
 terius sum potestate, tamen obtineo auctoritatem in
 eos, quibus præsum, milites: ac si quem iubeo ire, it: si
 venire, venit: si seruum facere quid, facit. I. O rem ad-
 miratione dignissimam. Credite mihi, ne in Israelitis
 quidem tantam fiduciam inueni. Et sine dubio multi
 de oriente atq; occidente profecti accumbent cum A-
 bramo, Isaaco & Iacobo in regno cœlesti: cum in-
 ter ea q;, ad quos regnum pertinebat, in alta noctis ca-
 liginē

lignae demersi nihil aliud agent, quam fletunt & fremdebunt. Tu abi & ut confidisti, sic obtineto.

SENTENTIA.

Christus tam facile morbis imperat, quam dux militibus. Primi erunt ultimi, & ultimi primi.

PISCATORES. Luc. 5.

ARGUMENTVM.

Petrus iacto reti iussu Iesu plurimos pisces capit. ¶

Iesus, Petrus.

Subduc in altum oriam, Petre, ut retia laxetis ad pradam P. Praceptor, totam noctem laborantes nihil cepimus: sed tamen, postquam ita iubet, demergam rete. O rem miram! Adeste socij, adiuuate nos. Rumpitur rete, ita multis piscibus est plenum. Corripe tu istas plagas altrinsecus, vos, vos inuergite in nauiculam. Desinite, desinite, sustinete rete: iam haec plena est, infundamus in alteram. O rem inauditam! penè submerguntur cymba, praepiscium multitudinem. Quae te Domine, abi à me: nam homo nocens sum. I. Ne metue: deinceps iam homines piscaberis.

SENTENTIA,

Abfq; Christo piscari, hoc est homines docere, operam ludere est. Christo auspice, felix est piscatura.

SIMON. Luc. 7.

ARGUMENTVM.

IESVS miranti cum animo suo Simoni, apud quem ipse cibum capiebat, cur se pateretur ab impudica muliere attrectari, causam reddit.

Simon, Iesus.

Iam dudum specto mulierem istam, quae meum hunc hospitem tam molliter curat. Qui si vates esset, intel-

N 5

lige.

ligeret utiq, quæ et qualis sit mulier, quæ ipsum attrē-
 erat, nam prostituta pudicitia est. I. Simon, paucis te
 volo S. Dicas licet magister. I. Duos debitores habebat
 quidam creditor, quorū alter quingentos, alter quin-
 quaginta debebat denarios si li cum non essent sol-
 uendo, utriq, condonauit. Dic, vter eum plus amare de-
 beat? S. Opinor, cui plus condonauit. I. rectè iudicas:
 Vides hanc mulierē? cum introiissem domum tuam,
 ne aquam quidem ad lauandos pedes meos dedisti: ea
 lacrymis eos profudit, & suo capitis capillo extersit.
 Tu mihi osculum non dedisti, ea postquam sum ingressus
 suus, non destitit mihi pedes deosculari. Tu nec oleo mi-
 bi caput vnxiisti: ea vnguento etiam mihi pedes per-
 unxit, Qua de causa sic habeto, ei multa remitti pec-
 cata, quoniam multum amauit. Cui autem minus re-
 mittitur, minus amat, Remittuntur tibi peccata, mu-
 lier: tua te fiducia seruauit: abi cum bona pace.

SENTENTIA.

A sinistris suspicionibus abstinendum. Ex coniectu-
 ra iudicare, temerarium est. Magno beneficio magnus
 amor conciliatur.

I A I R V S. Mar. 5. Luc. 8.

ARGUMENTVM.

Iesus à Iairo exoratus eius filiam it sanatum, & inter
 eundum mulierem profluuiio sanguinis laborantem sa-
 nat. Deinde, vbi in Iairi domum venit, eius filiam, quæ
 interea decesserat, reuocat in vitam.

Iairus, Iesus, Mulier, Petrus,
 Nuncius.

Est mihi vnica filiola, optime Iesu, duodecimum an-
 num ægens, quæ nunc domi desperato morbo labo-
 rat.

rat. Obsecro te, & obtestor etiam atq; etiam, ut do-
 mum venias, eiq; manus imponas, ut reuiuifcat, & re-
 nalefcat. I. Faciam verò, eamuis. M. Salua sum, si pos-
 sum vel extremam eius oram vestis attingere. Cona-
 bor, nec me hac hominum turba impediet, quo minus
 ad eum accedam. I. Quis nam tetigit mea vestimen-
 ta? P. Tu vides, quanta te hominum multitudo cir-
 cumfistat, & comprimat, & rogas, quis te tetigerit? I.
 certè tetigit me aliquis: nam sensi vim quandam ex-
 ire à me. M. Perij misera, non latuit eum. Obsecro te,
 ignosce mihi, ego sum ill. I. Narra mihi rem omnem,
 ut sese habet. M. Ego misera, iam duodecim annos lan-
 guebam profusio sanguinis, cum interea toto illo tem-
 pore multis adhibitis medicis & omnem rem insansis-
 sem, neq; qui quã profecissem, sed indies deterius ha-
 berem: iamq; ab omnibus medicis oram desperata.
 Cum autem tuorum factorum admirabilitatem fama
 atq; auditione accepissem, accessi ipsa sic mecum co-
 gitans: O me felicem, si vel limbum eius toge liceat
 tangere. Hoc animo per mediam turbam accessi propi-
 us, nec me spes fefellit: nam simulatq; te tetigi, sensi
 vim omnem morbi fugatam esse, & omnem sanguinis
 fluxionem constitisse. I. Bono animo es, filia, tua te fidu-
 cia seruauit: abi cum bona pace, ex tuo malo sano.
 N. tua filia mortua est, Iaire: quid tam molestus
 es magistro? I. Ne metue, Iaire, tantum confide: e-
 uadet. Sed quem ego domi strepitum audio, intro-
 eamus. Eho, quid tantopere fletis? quid eiulatis?
 Pax sit rebus. Non est mortua puella, sed dormit.

Ex. 6.

Exite foras omnes. Vos, Petre, Iacobe, Ioannes, & vos
 puella parentes manete intus, Videbitis quanta sit Dei
 potentia. Cedo mihi istam puella manum: puella surge.
 IA. Bone Deus quam mirificus es? O mea filiola, vi-
 deone ego te renatam? I. Videte diligenter, ne quis vos
 resciscat: & puella cibum praebebat.

SENTENTIA.

Plus potest vel limbis vestis Christi, quàm vniuersa
 hominum scientia. Quae alijs insanabilia, Christo sunt
 facilima.

PHILIPPVS.

Matt. 14. Mar. 6. Luc. 9. Ioan. 6.

ARGVMENTVM.

Iesus quinq; panibus & duobus piscibus quinq; viro-
 rum millia satiat.

Discipuli, Iesus, Philippus, Andreas.

Vides quae te circumstet hominum multitudo, in
 tam vasta solitudine? & iam dies multum incli-
 nauit: itaq; censemus vt eam dimittas, vt in finitima
 rura & vicos diuertens sibi cibaria comparer. Hic e-
 nim, quod edat non habet. I. Nihil opus est, vt abeant.
 Praebete vos ei cibum. D. At non satis nobis suppetit,
 vnde tantum hominũ numerum pascamus: sunt enim
 (quantum licet conijcere) plus minus quinquies mille
 viri, vt mulieres & paruulos omittamus, nisi forte ea-
 mus emtum panes. I. Vnde autem ememus ad tam
 multos, Philippe? P. Equidem non video: nam ducen-
 tis denarijs vix tantum emi possit, vt inde ad singulos
 minimum quantum perueniat. I. Quod habetis videte.
 A. adest hic puer, qui habet quinq; panes bordeaseos,
 &

Et duos pisces: praeterea nihil est. Sed haec quantula sunt ad tam multos? I. Afferte huc modo. Iubete omnes in viridi gramine discumbere catervatim, centenos & quinquagenos. Cedo mihi istos panes. Nunc pater caelestis, qui pro tua benignitate pascis omnia, neque in multis pascendis tenuior, neque in paucis copiosior es, qui nulla lege rerum teneris, a quo omnium natura pender, effice rogo, his tantulis cibarijs multiplicandis, ut haec hominum multitudo admirabiliter saturata tuam inexhaustam liberalitatem recognoscat. Agite discipuli, distribuite hos cibos in omnes: satis superque erit, unde ad satietatem comedant.

SENTENTIA.

Christi cibus est inexhaustus. Plus habet Christus, quam egent homines.

PANIS. IOAN. 6.

ARGUMENTVM.

IESVS de viuifico pane, hoc est, de seipso disserit apud Iudaeos.

Iudæi. Iesus.

Magister, quando huc venisti? I. E. Vos profecto me queritis, non quia miracula vidistis, sed quia pane satiati estis. Procurate cibum non interiturum, sed in omnem perennitatem permansuram, quem quidem ego vobis dabo. Nam me pater comprobavit Deus. IV. Quid agemus, ut diuina opera faciamus? I. E. Hoc est diuinum opus, ut fidem habeatis ei, quem misit, Deus. IV. Quid ergo tui speciem das, ut eo viso tibi credamus? quod tale facis, quale fecit olim Moses? quod ducit maiores nostri Manna vixerunt in solitudine, quem

quem

quemadmodum literis proditum est: Panem de caelo dedit comedendum? IESUS. Non Moses (mibi credite) panem vobis de caelo dedit: sed meus pater verum vobis de caelo panem dat. Nam Dei panis est, qui de caelo descendit, & vitam dat hominum generi. IV. Domine, da nobis perpetuò panem istum. IESUS. Ego sum panis vitalis: qui venit ad me non esuriet: & qui mihi fidem habet, non sitiet vngquam. Sed hoc vobis dico: & vidistis me, neq; fidem habetis. Quisquid mihi dat pater, ad me veniet: & venientes ad me non eicio foras. Descendi enim de caelo, non ut mea, sed ut eius, qui me misit, voluntati parerem. Hæc est autem eius, qui me misit, patris voluntas, ut ex eo omni, quod mihi commisit, nihil perdam, sed id ultimo exuscitem. Hæc est autem eius, qui me misit, voluntas, ut quisquis filium aspiciat, eiq; credit, is vitam æternam adipiscatur, & à me ultimo die in vitam revocetur. V. Nonne hic est Iesus, Iosephi, filius, cuius nos patrem matremq; novimus? quo pacto igitur ait, se de caelo descendisse? IESUS. Ne mussate inter vos. Nemo potest ad me venire, nisi pater, qui me misit, trahente eum, à me ultimo die in vitam revocandum Scriptum est in vatibus, omnes fore divinitus doctos. Quisquis ergo ex patre audiuit & didicit, is ad me venit, non quia patrem quisquam viderit, nisi quis est à Deo, is patrem vidit. Credite mihi, qui mihi fidit, is vitam habet æternam. Ego sum panis vitalis. Manna vsi sunt maiores vestri in desertis, & tamen mortui sunt. Hic est panis, qui de caelo descendit, eiusmodi, ut, qui eo vescatur non sit moriturus.

Ego

Ego sum panis viuus, qui de cælo descendit: quo pane qui vescetur viuet in perpetuum. Panis autem, quem ego dabo, caro mea est: quem pro humani generis vita dabo. IV. Quomodo potest hic nobis carnem suam dare comedendam? IE. Hoc vobis confirmo, nisi & carnem meam comederitis, & sanguinem meum biberitis, non habetis vitam in vobis. Qui comedit meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego cum in vitam reuocabo ultimo die. Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus est verè potus. Qui mea carne vescitur, meumq; sanguinem bibit, is in me manet & ego in eo. Quemadmodum viuuit pater, qui me misit, ita & ego per patrem viuus: & qui me comedit, is quoq; per me viuet. Hic est panis, qui de cælo descendit: cuius longè alia vis est, quàm Manne, qua vsi maiores vestri tamen mortui sunt. Hoc pane qui vescitur, viuet in sempiternum. IV, Dura vox, quis eam audire possit? IE. Ergo hoc vobis absurdum videtur? Quid si me videatis eò ascendentem, vbi eam antea? Nonne multò vobis absurdius videbitur, vt qui in cælum ascenderit, is in terris comedatur. Non sunt mea dicta ita accipienda, vt dicam ipsam carnem meam comedi. Nam caro quidem nihil iuuat sed est diuina quedam comedendi ratio, qua vita æterna comparatur, de qua ratione verba facio. Nam quemadmodum, qui panem comedit, is per panem viuuit: ita qui per me viuuit (id quod mihi credendo & à me pendendo efficitur) is me comedere dicitur.

Sed

Sed sunt quidam ex vobis, qui fidem non habent. Hanc ob causam dixi vobis neminem posse ad me venire, nisi hoc ei datum fuerit à patre meo. Iam verò multi à me propterea discedunt. Quid vos? num etiam vultis discedere? P. Domine, quem ad eamus? tu verba vitæ æternæ habes? & nos credimus & nouimus, te esse Christum, Dei viuentis filium. I. E. Equidem vos duodecim elegi, sed vestrum vnus Diabolus est.

SENTENTIA.

Animæ cibus magis est procurandus quàm corporis. Vt pane corpus, sic veritate (qui Christus est) anima pascitur.

P R A E P O S T E R I, Matth. 15. Mar. 7.

A R G V M E N T V M.

IESVS à Pharisæis & Scribis de discipulorum suorum illois manibus reprehensus, in illos reprehensionem retorquet, demonstratq; peccatum non extra, sed intus esse in animo.

Pharisæi & Scribæ, Iesus, Discipuli, Petrus.

Cur faciunt discipuli tui contra institutum antiquorum, vt cibum capiant illois manibus? I. Cur & vos contra præceptum Dei facitis instituto vestro? Deus enim (vt ait Moses) parentum vtrunq; coli præcipit: & si quis patri matriue maledixerit, eum morte mulctari. At vos ita homines instituitis, vt parentibus demonstrent, donaria à se in fiscum templi collata in ipsorum parentum vtilitatem esse cessura, Ita estis in causa, vt nihil ad illam honoris speciem addat, dum se satù parentibus facere arbitrantur, si in templum dona-

donat.

donaria conferant: quamuis parentibus non, ut debent, subueniant, quo vestro instituto Dei preceptum rescidistis. Multa sunt eiusdem generis alia, in quibus dum hominum instituta tenetis, Dei precepta omittitis: loripes viceoram, & poculorum, & cetera eiusmodi. Ficti homines, recte vaticinatus est de vobis Esaias, ubi ita dicit: Hic populus ad me ore accedit, & me labijs colit: sed animo procul à me absunt. Verum frustra me ex institutis preceptisq; hominum venerantur. Sed attendite omnis multitudo, & intelligite: Non quod intrat per os, coinquinat hominem, sed quod exit per os, hoc vere coinquinat hominem. Si quis habet aures ad audiendum, audiat, DIS. Ecquid scis Pharisaeos isto tuo dicto esse offensos? I. Omnis stirps, à patre meo caelesti non plantata, extirpabitur. Sinite eos: duces sunt caeci caecorum. Quod si caecus caecum ducat, ambo in foueam cadent. P. Ediffere nobis sententiam istam. I. Adeone etiam vos tardi estis? aut nondum intelligitis, nihil quod extrinsecus in hominem intrat, posse eum coinquinare? non enim in cor penetrat, sed in uentrem fertur, & in latrinam per excrementa ciborum eijcitur. Sed quae ex homine per os exeunt, ea ex corde proficiscentia coinquinant hominem. Hinc nascuntur maleuolentiae, hinc adulteria, hinc supra, caedes, furti, falsa testimonia, sordes, maliciae, dolus, proteruitas, inuidentia, maledicta, superbia, stulticia. Haec tam multa intrinsecus manantia, polluant hominem. At illois manibus cibum capere non polluit hominem.

O

SEN.

Ficti homines speciem pietatis habent: eiusdem vim repudiant. Quo quisq; plus tribuit rebus exterioribus, eò minus habet interiorum. Tanto minoris quisq; facit speciem, quanto plus habet rei.

CHANANAEA. *Matt. 15. Mar. 7.*

ARGUMENTVM.

IESVS à Chananza exoratus eius filiam liberat à furia.

Chananaea, Discipuli, Iesus.

Miserere mei, ó tu Dauidide: filiam habeo, quae furij miserè agitur. Heu me infelicem, ne respondere quidem dignatur. Obsecro te etiam atq; etiam, miserere mei, respice me, vtore tua in me clementia & mansuetudine D. Absolve eam, quaesumus: clamore nos obtundit. I. Non sum missus, nisi ad oues perditas domus Israëlis. C. Domine, subueni mihi. I. Sine primùm saturari liberos. Neq; enim conuenit liberorum panem obijcere catellis C. Etiam sane, & tamen catelli quoq; comedunt de micis liberorum, quae decidunt de mensa dominorum suorum. I. O. mulier, magna est tua fides. Obtineto sanè quod vis. Et propter istud dictum abi lata: nunc furia emigravit è tua filia.

SENTENTIA.

Christus exorabilis est etiam ijs, quos maximè videtur excludere. Fide Christus expugnatur.

FERMENTVM. *Mattb. 16. Mar. 8.*

ARGUMENTVM.

Iesus discipulorum diffidentiam & tarditatem arguit

guit, qui quod ipse de fermento spirituali dixerat, intelligebat de carnali.

Iesus, discipuli.

CAUETE vobis diligenter à fermento Pharisaeorum, & Sadduceorum, tum etiam Herodis. D. Hoc dicit, quia panes non accipimus. I. Quid vobiscum cogitatis, diffidentes, panes à vobis esse omissos? adeone caeci animo estis? adeone sensum omnem amisistis, ut nihil intelligatis, neque vobis veniat in mentem illorum quinque panum, quos in quinque hominum millia disper- tui? quot enim corbes frustis refertas abstulistis? D. Duodecim. I. Quid, cum septem panes in duodecim millia dissecui, quod canistrorum frusta abstulistis? D. Septem. I. Qui sit, ut non intelligatis, me non de pane loqui, dum iubeo vitari fermentum Pharisaeorum & Sadduceorum.

SENTENTIA.

Dicta Christi spiritualia interdum secundum carnem interpretantur etiam Christiani. Hominem à carne ad spiritum traducere est difficile, diffidentia ex homine, quamuis pio, aegrè pellitur.

CLAVIGER.

Matth. 16. Mar. 8. Luc. 6.

ARGUMENTVM.

Iesus discipulos sciscitatus, quæ nam esset hominum de se fama, & audita Petri confessione, ei claves regni cœli promittit: deinde eius carnalem in cruce deprecanda animum obiurgat: & de hominis abnegatione docet.

Iesus, Discipuli, Petrus.

O 2

quem

Quem me dicunt homines esse? **D.** Alij Ioannem Baptistam, alij Eliam, alij Teremiam, alij aliquem ex veteribus vaticibus, qui in vitam redierit. **I.** Vos aut quem me esse dicitis? **PE.** Christum, Dei viventis filium. **I.** Beatus es Simon Bar Iona, quoniam istud à carne & sanguine edoctus non es, sed à patre meo, qui est in caelis. **Es ego tibi vicissim dico: Tu es Petrus, & super banc petram edificabo Ecclesiam meam, quam ne vniuersæ quidem Orci vires superabunt: tibiq; dabo claves regni caelestis: ac quicquid obstrinxeris in terra, erit obstrictum in caelis: & quicquid solueris in terra, erit solutum in caelis.** Caterum etiam atq; etiam caute, ne cuiquam indicetis me esse Christum. Me quidem oportet Hierosolymam proficisci, omnesq; à senioribus & pontificibus & scribis, contumelias & indignitates perpassum, interfici, tertioq; post die resurgere. **PE.** Respice te Domine: nunquam istud tibi accidet. **I.** Abi è meo conspectu, Satana: impedimento mihi es, quòd diuina non sapis, sed humana. Quòd si quis me vult sequi, renunciet sibi ipsi, & me, crucem ferens quotidianam, subsequatur. Nam qui vult vitam suam seruare, eam perdet. Qui vero vitam perdiderit mea causa, & Euangelij, eam seruabit. Quid enim prodest, quenquam etiam totum mundum lucrari, si vitæ suæ iacturam facit? aut quid habet quisquã, quod cum vitæ suæ compensare possit? Etenim quem mei, meorumq; dictorum in hoc adultero sceleratoq; hominum genere pœnituerit, eius me vicissim pœnitebit, cum & meo & paterno splendore conspicuus veniam,

am,

am, una cum sanctis & diuinis Genijs. Nam venturus sum, & pro suis queng, factis remuneraturus. Quinetiam hoc vobis confirmo, quosdam esse ex hoc conuentu, qui non sint obituri mortem, quin me regni diuini prepotentem venisse viderint.

SENTENTIA,

Christi cognitio ab homine non proficiscitur, Sequendus Christus est, isq; omnibus preferendus.

LUNATICVS.

Matth. 17. Mar. 9. Luc. 9.

ARGVMENTVM.

Iesus Lunaticum, quem eius discipuli sanare non poterant, sanat, ab eius patre exoratus.

Pater Lunatici, Iesus, Dæmon,

Quidam, Alius.

Magister, oro te, vt me meumq; vnicum filium, quem tibi hic adduco, respicias. Agitatur nescio quo furiali spiritu muto: credo eum Diane incitatione ita miserè infestari. Nam cum subito eum mala illa pestis corripuit, tum verò ad motis dolorum facibus repente diuexatur, & cruciatibus fodicantibus horribiles gemitus & dentium stridores edens, spumas agit in ore: & vix tandem sanis cruciamentis perfractus, à tam immanium furiarum vinculis laxatur. Eum deduxi ad tuos discipulos, & oravi, vt eum à tanto malo liberarent, sed non potuerunt. I. O dissidens hominum genus, & prauum: quousq; versabor inter vos? quem ad finem vos perferam? Huc mihi adducatur. P. Ecce eum tibi: Hei mihi, vide sis vt repente, te viso, concidit: vide, vt spumans voluetur. I. Quampridens

dem hoc ei euenire coepit? P. Iam à pueris: ac sepè in ignem, sepè in aquam præceps ruit, vt dicas eum in mortem ferri. Sed tu si quid potes, opitulare nobis, nostri miserus. I. Si potes credere, nihil est quod credenti fieri non possit. P. Credo ego quidem, Domine, sed tu adiuua fidem meam. I. Spiritus mute & surde, ego tibi impero, vt istinc emigres, remigraturus nunquam. D. Bruuu. QUIDAM. Vt conuulsus est? vt mortuo similis? ALIVS. Imo ego puto plane mortuum, ita nihil omnino mouetur. I. Cedo mihi istam manum, surge, esto incolumis. Trado tibi filium tuum omni morbo vacuum.

SENTENTIA.

Homini imbecillitas diffidentiae argumentum est. Fides est omnipotens. Christus etiam infirmæ fidei opitulatur.

LAPIDANTES. IOAN. 8.

ARGVMENTVM.

IESVS de se ipso cum Iudæis disserit, eorum vanam ob Abrahamicam stirpem arrogantiam retundit, veram libertatem docet, & lapidationem ab eis effugit.

Iesus, Pharisæi, Iudæi.

EGO sum lux mundi. Qui me sequetur, non ingredietur in tenebris, sed utetur luce vitæ. P. Tu de te ipso testaris, testimonium tuum non est verum. IESUS. Et si ego testor de me ipso, verum est tamen testimonium meum, quoniam scio vnde venerim, & quò abeam: id quod vos nescitis. Vos more hominum iudicatis, ego non iudico quenquam. Et tamen vt maximè iudicem, iudicium meum verum sit: vixite qui non sum solus, sed

sed unà etiam aſſit qui me miſit, pater. In veſtra quo-
 que lege ſcriptum eſt, duorum hominum teſtimonium
 verum eſſe: Ego de meipſo teſtimonium dico: dicite
 etiam iſ, à quo ſum miſſus, Pater. P. Vbinam eſt
 tuus pater? IE. Vos neq, me nouiſtis, nequo patrem
 meum. Si me noſſetis, meam quoque patrem noſ-
 ſetis. Ego abiturus ſum, & vos me requiretis, atq, in
 peccato veſtro moriemini. Quò ego abibo, vos non po-
 teſtis venire. IVD. Num ipſe ſe interficiet, vt dicat,
 quò ipſe abiturus eſt nos venire non poſſe? IE. Vos
 hinc infernè eſtis, ego supernè. Vos ex hoc mundo e-
 ſtis, ego non item. Ideoq, dixi vobis, vos in peccatis ve-
 ſtris morituros: id quod fiet, niſi credideritis me eum
 eſſe. P. Nam quis tu es? I. Iamdudum id vobis ſum
 elocutus. Equidem multa de vobis habeo verè di-
 cere: ſed vt ille qui me miſit, verax eſt, ita ego quo-
 que ea demum, quæ ex eo audivi, hominibus renuncio.
 Verum enims vero cum me extuleritis, tum demum in-
 telligetis me eum eſſe, qui me ſponte faciam nihil:
 contraq, ſicut me docuit pater, ita loquar: mecumq,
 habeam eum, qui me miſit. Neque enim me ſolum
 deſeruit pater, ad cuius ego arbitrium omnia ſemper
 facio. Quod ſi vos, qui mihi creditis (video enim
 eſſe non parum multos) in meis dictis manebitis, verè
 diſcipuli mei eritis, veritatemq, intelligetis, quæ vos
 in libertatem vindicabit. IVD. Nos Abrahami pro-
 genes ſumus, neq, cuiquam vnquam ſeruiimus: &
 tu audes dicere, nos factum iri liberos? IE. Credite
 mihi, quicumq, facit peccatum, ſeruus eſt peccati.

At qui seruo non est domi perpetua mansio, filio est. Ergo si vos filius libertate donabit, re ipsa liberi eritis. Neq; verò me præterit, vos esse progeniem Abrahami: sed enim cupitis me necare, postquam mea in vobis oratio locum non habet. Ego quod cognoui à patre meo, loquor: itidem vos, quod didicistis à patre vestro, facitis. IVD. Noster quidem pater Abrahamus est. IE. Si Abrahami filij essetis, Abrahamo digna faceretis. Nunc cupitis me perimere, hominem qui verum vobis sum essatus, id quod audiui ex Deo. At nihil tale faciebat Abrahamus. Vos patre vestro digna facitis. IV. At qui e stupro nati non sumus. Vnum patrem habemus Deum. IE. Si à Deo patre essetis, amaretis me, quippe cum à Deo profectus venerim. Neq; enim mea sponte veni, sed ab eo missus. Cur meam orationem non agnoscitis? cur mea dicta audire non potestis? Vos ex patre Verone estis, & patris vestri libidinibus ministros vos libenter præbetis. Ille iam ab initio fuit homicida, nec in veritate perstitit, nempe veritate vacuum. Quod si falsum loquitur, de suo loquitur: ut pote mendax, mendacijq; pater. At mihi vos, quia verum dico, non creditis. Quis me vestrum coarguerit peccati? Quod si verum dico, cur mihi non creditis? Qui à Deo est, Dei dicta audit. Vos ideo non auditis, quia à Deo non estis. IVD. An non recte dicimus te esse & Samaritanum, & furiosum? IE? Ego furiosus non sum, sed patrem meum decoro: vos verò me probro afficitis, sed non ego mea laudi studeo: est qui studeat & cum ratione. Credite mihi: qui mea dicta obseruauerit,

mor.

mortem non videbit unquam. IV. Nunc planè vide-
 mus te furere, Abrahamus ipse mortuus est, & ipsi va-
 tes: & tu eum à morte in perpetuum vindicas, quis
 tibi dicto audiens fuerit? Num tu maior es patre no-
 stro Abrahamo, qui tamen mortuus est, ut etiam ipsi
 vates? Quem tu te facis? IE. Si ego meipsum lauda-
 rem, laudatio mea nulla esset. Pater meus est, qui me
 laudat, quem vos, cum dicatis vestrum esse Deum, ta-
 men non nouistis. At ego noui: id quod si negarem
 vestri essem similis, id est, mendax: sed noui eum, eiusq;
 dictis pareo. Abrahamus ille parens vester gestiuit vi-
 dere diem meam, & vidit, & vidisse gauisus est. IVD.
 Quinquaginta annos nondum habes, & Abrahamum
 vidisti? IE. Imo antequam Abrahamus esset, ego eram.
 IVD. Proh scelus, hęcine nos tam indigna ferre &
 quin eum cooperimus lapidibus? Agite fiat lapidatio.
 Sed quid hoc est? nusquam comparet: euauit.

SENTENTIA.

Patrem sequitur sua proles. Cui quisq; oboedit, eius
 filius aut seruus est. Ex opere iudicatur de homine, Im-
 pij sunt ex Diabolo nati. Seruire iusticię, ea demum li-
 bertas est. Simulatores dum se negant homicidas, in
 eo ipso vestigio homicidia moliuntur. Simulatorem si
 homicidij argueris, occidet te, si poterit, ut se non homi-
 cidam esse ostendat. Utinam tantum saperet mundus,
 ut ex suis eos fructibus cognosceret.

COECVS NATVS IOAN. 9.

ARGVMENTVM.

IESVS cœcum natum sanat. Pharisei postquam hoc,
 etiam interrogatis eius parentibus, rescuerunt, de Iesu
 malè dicunt: & sanatum, quia de Iesu benè dicebat, eij

O S

ciunt

ciunt. Et Iesus ei sese aperit; & Phariseos cœcitatibus arguens, de seipso, bono pastore, disputat.

Discipuli, Iesus, Cœcus natus, Vicini,
Pharisei, Parentes cœci.

Magister, utrum propter suum hic, an propter parentum peccatum cœcus natus est? **IE.** Propter neutrum: tantum ut diuina in eo opera demonstrarentur. Me oportet rem agere eius, qui me misit, dum dies est. Veniet nox, cum agi non poterit. Donec in hac vita ago, lux sum hominum. Sed age iam, huic homini lucem conferam. Confectum est. Abi lotum in piscina Siloæ. **C.** Faciam, & quidem libenter. O me felicem, si possum adipisci id, quod homines vocant lucem, quo ita delectantur ut negent quisquam esse incundius. At ego nunquam ne suspicari quidem potui, quale esset, neque omnino animo & cogitatione comprehendere, quid album, quidne atrum dicant. Ita mihi natura iniqua fuit, ut mihi rem omnium predicatione suauissimam inuiderit, sed iam videor mihi ad piscinam peruenisse, lauabo me, ut sum iussus, O Deus immortalis! quod hoc rei est? hoccine est videre? Ho, ha, vix sum mei compos, pro gaudio. Video ego cœlum, terram, homines, Bone Deus, quis est hodie iam fortunatus, quam ego sum? ô populares, aspiciate, aspiciate eum, qui ex utero matris cœcus est exceptus, nunc liquidò videntem. **A.** Estne hic ille, qui solebas sedens mendicare? **ALIVS,** plane. **ALIVS** Fieri non potest. Alius est eius similitudine. **C.** Imò ego verè ille ipse sum. **V.** Quo pacto tibi aperti sunt oculi? **C.** Quidam homo, quem Iesus nuncupant

cupant, puluerem sputo suo temperatum meis oculis illeuit: Deinde iussit ut irem lotum in Siloa: quo facto, sensum videndi sum assecutus. V. Vbi est iste? C. Mo later V. Deducamus eum ad Phariseos. C. Quo libet. V. Adducimus vobis hominem, Pharisai, qui ait, se, cum à natiuitate cæcus esset, videndi munus à Iesu esse assecutum. PH. Quomodo istud amabo? C. Cæno mihi oculos illeuit: quibus deinde ablutis, video. PH. Is homo non est à Deo profectus, ut qui Sabbathum non agat. ALIUS. Qui possit improbus bona tam stupenda? PH. Tu quid de eo censes, qui tibi oculos aperuerit? C. Ego ne? Vatem esse. IVD. Credibile non est, eum qui nunc videt, cæcum fuisse. Euocentur huc eius parentes. ALIUS. Sane placet. Hæus vos, accersite eos. NVNC. Fiet. IVD. Placet hanc rem altius sciscitari. NVNC. Assunt. IVD. Hiccine est filius vester, quem vos prædicatis cæcum esse natum? Quis sit ut nunc cernat? PA. Hunc filium esse nostrum, & cæcum fuisse natum, scimus: quomodo nunc cernat, nescimus: quisne ei oculos aperuerit, nos fugit, ipse iam grandis est, ipsum interrogate, de se ut eloquatur. PH. Appelletur iterum, ades tu, fatere verum. Nobis satis cognitum est, hominem illum esse sceleratum. C. Sceleratus sit, nec ne, nescio: vnã illud scio, me, cum cæcus fuerim, nunc oculis vti. PH. Quid fecit tibi? quomodo illustrauit tua lumina? C. Iam vobis dixi, neq; audiistis. Quid denuò vultis audire? Num vos quoq; vultis eius discipuli fieri? PH. Abi in malam rem, Tu es eius discipulus: nos Moysi sumus discipuli.

Satis

Satis scimus, cum Mose locutum esse Deum: at hic unde sit, nescimus. C. Ergo in eo est admirabilitas, quod vos nescitis unde sit, cum mihi oculos patefecerit: Iam scimus, improbos à Deo non audiri: sed si quis pius est, & Dei voluntati parens, eum audit Deus. Nunquam post hominum memoriam fando auditum est, quenquam illustrasse oculos cæci nati. Quod nisi esset is profectus à Deo, nihil posset. PH. Tu scelerum plenus es, & nos doces? Abi foras in malam crucem. IE. Audio eum, quem nativa cæcitate liberaui ex-actum esse à Iudæis. Et ecce eum. Hæus tu, habesne fidem Dei filio? C. Quis autem is est, ut ei fidem habeam? IE. Vides eum, is ipse est, qui tecum loquitur. C. Ego verò fidem habeo. IE. Ego in hunc terrarum orbem ad hoc discrimen, & ad hunc delectum, veni, ut qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant. PH. An tibi nos videmur cæci? IES. Si cæci essetis, non essetis in vitio. Nunc quia dicitis vos cernere, peccatum in vobis hæret. Sic accipite: Qui non intrat per ianuam in caulam, sed aliò transcendit, is fur est, & latro. Qui autem intrat per ianuam, pastor est ouium. Huius ianitor aperit. Huius vocem exaudiunt oues. Hic suas appellat nominatim, easq; educit, eductisq; præit viam: hunc oues consequuntur, ut cuius vocem agnoscant. Alienum autem non sequuntur, sed defugiunt: quoniam non agnoscunt alienam vocem. Verùm ut intelligatis, quid mihi velim, sic habetote. Ego sum ianua ouium. Omnes, quicumq; ante me venerunt, fures sunt & latrones, nec eos audierunt oues. Ego sum

IANUA

ianua, Per me qui intrabit, seruetur & ingressum
 & egressum liberum habebit, & pascuam nanciscetur.
 Fur non aliam ob causam venit, quam ut furetur
 malet, perdat. Ego veni, ut vita fruatur, & melius
 habeant. Ego sum pastor bonus. Pastor bonus animam
 ponit pro ouibus. At mercenarius ille, non pastor, cuius
 sue non sunt oues, si quando videt lupum venientem,
 relictis ouibus in pedes se conijcit: lupus oues agit, ra-
 pit. Ille mercenarius fugit: neque mercenarius: nec
 curam habens ouium. Ego sum pastor bonus, & meas
 oues, vicissimq; eis sum notus. Quemadmodum nouit
 me pater, ita ego noui patrem: & animam pono pro
 ouibus. Habeo autem alias oues, quae non sunt huius o-
 uilis, quae etiam mihi adducendae sunt, meamq; vocem
 audient: atq; ita fiet vnum vniue vnusq; pastor. Ideo
 me pater amat, quia animam pono eam resumpturus.
 Eam quidem nullus mihi eripere potest, sed ipse mea
 sponte eam pono: habeo enim potestatem eam ponen-
 di, rursumq; sumendi. Hoc mihi in mandatis dedit
 meus pater. IVD. Furiosus est, & insanit: quid eum
 auditis? AL. Hec non sunt furentis. Potestne furia
 caecorum oculos lucis vsu donare?

SENTENTIA.

Quos sanaturus est Christus, prius caecat: hoc est cae-
 cos esse ostendit. Simulatoribus nihil est vel pertinaci-
 us vel crudelius. Equidem sic mihi persuasi, etiamsi re-
 liqui omnes veritati crederent, simulatores non esse
 credituros. Quos mundus eicit. Christus accipit, eisq;
 sese aperit. Qui diuina sapiunt, mundo furere viden-
 tur. Aperi hic tandem oculos, o caece munde, & noli
 con-

con-

continuo furoris arguere, si quis aliquid vel agit vel dicit, quod tu, ô belua centiceps, vel non approbas, vel non intelligis. Cognosce, & iterum tertioq; cognosce, antequam iudices. Nam de fol iuge brieue sentence: ad pœnitendum properat citò qui iudicat.

RENOVALIA. Ioan. 10.

ARGVMENTVM.

Iesus Iudæis Christum Deiq; filium se esse fateretur. ob eamq; caussam illi eum lapidare conantur.

Iudæi, Iesus.

Quamdiu nostros animos suspensos tenebis? Si tu es Christus, dic nobis apertè. I. Id dixi vobis, nec creditis, ea quæ patris mei nomine facio, satis de me testantur. Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis, quemadmodum dixi vobis: Oves meæ vocem meam audiunt: ego eas cognosco, ipsæ me sequuntur: ego eis vitam largior sempiternam. Non possunt unquam perire, neq; mihi eas quisquam de manu eripuerit. Pater meus, qui mihi mandavit, maximus est omnium: ne eas possit quisquam de eius manu extorquere. Ego autem & pater unum sumus. IV. O audaciam: videtis quàm nefaria vox? Agite obruamus hominem lapidibus. IE. Multa ego vobis præclara opera, patre meo auctore, edidi: quod tandem est eorum, propter quod me lapidatis? IV. Nullam bonam ob rem te lapidamus, sed ob impia tua in Deum dicta: simul quòd homo cum sis, Deum te facis. IE. Eho, an non ita scriptum extat in vestris literis. Ego vos Deos appellavi? Si Dii appellati sunt illi, ad quos Dei sermo habitus est, quod scriptum rescindi non potest: me quem
pater

Pater consecrauit, & in hunc terrarum orbem misit, vos impium dicitis, si dixi me Dei esse filium? Si patre digna non preesto, mihi ne credite: sin etiam, si non mihi ac factis credite: & tandem cognoscite & patrem in me, & me in patre esse. IV. Enimvero ista iam non sunt ferenda, iniiciamus ei manus, quid stamus? Papæ ubi est? nusquam est: ubi est? ubi? euanuit in auram, prestigator: at non semper euadet: tenebitur aliquando.

SENTENTIA.

Quæ non intelligunt, damnant imperiti. Homicidia sua, religionis nomine, prætexunt simulatores. Vera dicta habet mundus pro impijs.

THOMAS. IOAN. II.

ARGUMENTVM.

IESVS discipulos suos se comitari iubet, euntem ad Lazarum in vitam reuocandum.

Iesus, Discipuli, Thomas.

Abeamus iterum in Iudæam. D. Magister, modò te volebant lapidare Iudæi, & eòdem redi? IE. Diei hora sunt duodecim. Qui interdium iter facit, non offendit: utitur enim communi hac luce. Qui autem noctu, offendit: caret enim lumine. Iam vero Lazarus ille noster amicus obdormiuit: eum ego eo expergescitum. D. At si obdormiuit, saluus est, IE. Planius dicendum est: Lazarus mortuus est, id quod equidem vestra causa gaudeo, ut rei fidem adiungatis, cum sciatis me non adfuisse tibi. Sed eamus ad eum, TH. Eamus & vos morituri cum eo.

SEN.

Christo mortuum excitare tam facile est, quam homini dormientem. Christo mors somnus est.

LAZARVS. Ioan. 11.

ARGVMENTVM.

Iesus Lazarum in vitam suscitatur.

Martha, Iesus, Maria, Iudæi.

Cum essem domi, allatus est mihi nunciu, aduenire Iesum. Itaq, ei extra vicum obviam procedo. Sed eum aduenientem video, adibo & salutabo. O Domine, si assuisses hic, meus frater non fuisset mortuus. Sed nunc etiam scio, te, quicquid à Deo petueris, impetraturam esse. I. Reuiuiscet frater tuus. MARTHA. Scio eum reuicturū, cum reuiuiscant homines in illo nouissimo die. Ego sum resurrectio & vita, ita ut mihi confidentes omnes & mortui sint reuicturi, & uiui nunquam sint morituri. Credis hoc? MART. Etiam Domine. Ego credo te esse Christum illum Dei filium, orbi expectatum. Sed eo euocatum Mariam sororem meam, que domi misera luctu tabescit. I. Quam multa acerba & perperu aspera euenire in hominum vita necesse est. Me miserescit harum miserandarum muliercularum, que charissimi fratris morte concussa, mœrore conficiuntur: & iam ad me, sicut ad certum asylum confugient, opemq, meam & presens auxilium implorabunt. Atq, ecce eas hic accurrentes, cum magna hominum multitudine. Ipsa autem Maria ut plorat, ut lamentatur, ut suo luctu omnibus lacrymas

EXCII-

excussit: Nā credo mihi ad pedes iacebit supplicās. **MARIA.** O Domine, si tu hīc affuisses meus frater nō fuisset mortuus. **IE.** Vbi eum posuisti? **IV.** Veni visum. Vt commotus est & lacrymarum vim profudit nimirum eum valde amabat, **ALIVS.** Non poterat is, qui cæco oculos reclusit, efficere, ut ne hic moreretur? Sed videte ut rursus conturbatur **IE.** Hīc est monumentum, amouete saxum. **MART.** At iam fœtet, Domine, nam quadriduum est. **IE.** Dixime ego tibi, te, si potes credere, visuram gloriosum & plane diuinum factum? Tollite modo saxum. Pater, gratias tibi ago, quod me audiuisti. Equidem sciebam, ut me semper audias: sed dicebam propter circumstantem hominum multitudinem, ut credant me à te esse missum. **Lazare** veni foras. **IV.** O rem seculis omnibus inauditam. Videte, videte hominem è sepulcro emergentem, vinctis pedibus & manibus fasciis, vultusq; sudario obuelato. O immensam Dei potentiam, **IE.** Soluite eum, & dimittite liberum.

SENTENTIA.

Christi vox etiam à mortuis auditur, & nos viui carere non audimus,

REPUDIUM. Matt. 19. Marc. 10.

ARGUMENTUM.

IESVS cum Phariseis & discipulis de diuortio colloquitur.

Pharisei, Iesus, Discipuli.

Licetne viro repudiare uxorem, qualibet de causa?

Quid vobis præcepit Moses? **P.** Moses permisit uxoris nunciium remittere, scripto diuortij instrumen-

P

to. I.

10. I. An non legisti, vt qui eos principio fecit, marem simul & foeminam fecerit? utq; ita pronunciatum sit: propterea vir, relicto utroq; parente, adhaerebit suae coniugi, fietq; ex duobus vnum corpus. Itaque iam non sunt duo, sed vnum corpus. Proinde, quod Deus coniugauit, homo ne disiungat. P. Cur ergo praecepit Moses, ei dari diuortij tabulam, eamq; repudiari? I. Habuit videlicet rationem vestrae pertinaciae. Verum olim non erat ita factitatum. Quin hoc vobis confirmo, quicumq; repudiansit uxorem suam, nisi ob stuprum, & duxerit aliam, adulterat: & qui repudiatam duxerit, adulterat. Eadem in causa sunt & foeminae. DISC. Si ea est viri cum uxore conditio, non expedit connubia coniungere. I. At non omnes id prestare possunt, sed ij duntaxat, quibus datum est. Nam eunuchorum alij ita ex utero matrum orti sunt, alij manu castrati sunt, alij seipsos castrauerunt, propter regnum caeleste. Qui hoc potest prestare, prestato.

SENTENTIA.

Deus ipse, propter hominum pernicitatem aliquid interdum permittit, quod alioquin permittendum non esset. Olim fuit mundus minus malus, & omnia abeunt indices in deterius, Libidinibus resistere, nisi dono Dei, nemo potest.

DIVES. Matt. 19. Mar. 10. Luc. 18.

ARGVMENTVM.

IESVS ab adolescente interrogatus, vitae viam docet: & quam sit ea diuitibus difficilis, ostendit: deq; praemijs suorum disserit.

Ado-

trem, aut matrem, aut coniugem, aut liberos, aut a-
 gnos reliquerit, mei nominis & Euangelij, regniq; di-
 uini gratia: is & in hoc aeuo, etiam inter tot acerba,
 centuplum accipiet, & in futura aetate vita fruatur
 sempiterna. Sed multi primi erunt vltimi, & vltimi
 primi. Nam in regno caelesti idem vsu venit, quod in
 quodam patre familias, qui primo mane exiit ad con-
 ducendos in vineam suam operarios: & cum singulis de-
 narijs in diem cum eis decidisset, eos in vineam dimi-
 sit, iterumq; circiter horam tertiam egressus, vidit ali-
 os ociosos in foro manentes, quos etiam in vineam su-
 am dimisit: seq; eis, quod aequum esset, daturum pro-
 misit: item circa sextam & nonam horam egressus,
 fecit idem. Hora autem ferè vndecima egressus, cum
 alios desides inuenisset: Quid hic (inquit) statis to-
 tum diem ociosi? Nemo nos conduxit, inquiunt illi.
 Tum ille: Ire & vos in vineam meam, & quod erit a-
 quum, accipietis. Vespere mandat vineae dominus pro-
 curatori suo, vt operarios vocet, eisq; praemium persol-
 uat, initio facto ab vltimis ad primos. Hi qui vene-
 rant hora ferè vndecima singuli acceperunt denarios,
 ac primi, qui sese plus accepturos rati essent, cum tan-
 tundem accepissent, murmurabant in patrem famili-
 as, quod vltimos, qui vniam horam opus fecissent, ipsis
 aequauisset, qui totius diei onus pertulissent, & ardores.
 Tum ille vni ex eis: Amice, inquit, non facio tibi in-
 iuriam. Nonne denario mecum de pactus es? aufer
 tuum, & abi. Libet mihi tantum dare huic vltimo,
 quantum tibi. An mihi non licebit meis vti meo arbi-
 trio?

trio? An ne tu oculum malignum habes, quia ego sum benignus? Ita in regno caelesti ultimi primorum, & primi ultimorum conditione erunt. Multi enim sunt evocati, sed pauci electi.

SENTENTIA.

Diuitia magno sunt ad salutem impedimento, Diues diuitiis, deniq; homines iis, quæ habent carissima, renunciare humanis viribus nequeunt: diuinis queunt.

DIVES IMMISERICORS.

Luc. 16.

ARGUMENTVM.

Diues immisericors apud inferos cruciatus, ne tantulam quidem misericordiam ab Abrahamo impetrare potest.

Diues, Abrahamus.

Pater Abrahamo, miserere mei, & mitte Lazarum, qui summo digito in aqua intincto linguam mihi refrigeret: discretior enim in hac flamma. **A.** Fili memineris, te bonis in vita, Lazarum malis esse defunctum. Nunc vicissim hic in voluptate, tu in dolore es. Præterea constat omnino inter nos & vos vasta vorago, et hinc ad vos, aut istinc ad nos aditus transire volentibus non pateat. **D.** Saltem illud oro te, pater, ut eum mittas in domum mei patris, ut meos fratres (habeo enim quinq;) commonefaciat, ne ipsi quoq; committant, ut in hunc tam tetri cruciatus locum veniendum sit. **A.** Habent Mosen, & ceteros vates, eos audiunto. **D.** Est illud quidem aliquid, pater Abrahamæ. Sed si quis à mortuis ad eos fuerit profectus, facilius vitam

corrigent. A. Si Moſen & vates non audiant, ne ei quidem, qui reuixerit, obtemperaturi ſunt.

SENTENTIA.

In clementes inclementer punientur. Qualem ſe quiſq; alteri præbuerit, talem in ſe experietur Deum. Impiorum ſera pœnitentia. Beati qui plorant, nam conſolatione afficientur. Væ gaudentibus, dolebunt enim. Nam rerum viciffitudo eſt. Qui ſancta doctrina ad ſanitatē non reuocatur, deſperandus eſt.

FILII ZEBEDÆI.

Matt. 20. Mar. 18.

ARGVMENTVM.

IESVS Jacobo & Joanni, regnum petentibus, crucem proponit.

Mater Iacobi & Ioannis, Ieſus,
Iacobus & Ioannes.

MAgiſter, volebant quidam à te petere hi mei duo filij. IE. Quidnam id eſt? IA. Vt tibi, cum ſplendorem & imperium fueris adeptus, alter dexter, alter ſiniſter aſideamus. IE. Neſcitis quid petatis. Potiſtisne idem mecum poculum ebibere, eademq; lotionē abluī? IA. Poſſumus. IE. Meum quidem poculum bibetis, mea q; lotionē lauabimini. Sed vt mihi dextra lauag; aſideatur, non eſt meum dare, niſi eis, quibus id paratum eſt à patre meo.

SENTENTIA.

Ad regnum Dei non niſi per crucem venit, & tamen non hominis meritum, ſed Dei donum eſt.

VINI.

VINITORES.

Mattb. 23. Marc. 11. Luc. 20.

ARGUMENTVM.

IESVS, à Pontificibus & Scribis & Senioribus de auctore suæ potestatis interrogatus, ipsos vicissim de auctore lotionis Ioannis interrogat. Deinde per similitudines eis futurum prædicit, vt propter se repudiatum, regno priuentur.

Pontifices, & Scribæ, & Seniores, Iesus.

Dic vobis, ex cuius auctoritate ista facias, & quis tibi dederit vt tantum posses? I. Ego vicissim vos quiddam rogabo, de quo si mihi responderitis, dicam vobis, ex cuius auctoritate hæc faciam. Latio Ioannis vnde erat? à cælo, an ab hominibus? P. Si à cælo dicimus, dicet: Cur ergo ei non credidistis? sin ab hominibus, periculum est, ne vniuersus nos populus lapidet. Omnes enim Ioannem habent pro vate. Neque- mus scire nos. Age nescimus. I. Ego quoq; non dicam vobis, qua hæc auctoritate faciam. Sed quid censeris? Habebat quidam duos natos, quorum priorem aggressus est his verbis: Nate, abi ad faciendum opus vobis in vinea mea. Cui ille: Non libet, inquit, post tamen mutata sententia abiit. Alteri deinde eodem modo dixit: qui pollicitus iturum se, non iuit. Vter paruit voluntati patris? P. Prior. I. Credite mihi, publicani & meretrices antecedunt vos in regnum diuinum. Venit enim ad vos Ioannes, vir integra vita, cui vos non credidistis: publicani & meretrices crediderunt.

P 4

Quod

Quod cum videretis, ne sic quidem mutastis animum,
 vt ei crederetis. Accipite aliam similitudinem: Fuit
 quidam paterfamilias, qui conseruit vineam: quam
 cum sepibus circumdedisset torcularq; in ea defixisset
 & castellum extruxisset, elocauit agricolis, domoq; po-
 stea multo tempore abfuit. Post suo tempore misit ad
 agricolas seruum, ad percipiendum fructum vineae,
 quem illi malè acceptum plagis, inanem remiserunt.
 Iterum mittit alium: eum quoq; lapidibus contusum,
 & ictibus indignissimè multatum, vacuum remise-
 runt. Nec satis, addit tertium: quem etiam vulneri-
 bus confectum eiecerunt. Pergit mittere alios atq; al-
 ios: qui omnes vel pulsati, vel occisi ab eis sunt. Et
 iam cum vnum haberet filium, eumq; carissimum, ita
 secum cogitabat: Quid agam? mittam ne ad eos fili-
 um, meas delicias? an mittam, fortasse eius conspe-
 ctum reuerentur. Itaq; facit. At vitatores eo viso
 sic loqui inter se insistant: Hic quidem est heres, inter-
 vimus eum, vt inuadamus in hereditatem. Itaque
 eiectum è vinea perimunt. Cum ergo tederit vinea
 dominus, quid faciet agricolis illis: P. Malos malè
 perdet, & vineam alijs tradet agricolis, à quibus fru-
 ctum percipiet suo tempore. Sed absit, vt quid tale eue-
 niat. I. Nunquam ne legistis dictum illud in monu-
 menti literarum? Quem lapidem improbauerunt
 structores, adhibitus est ad caput anguli. A Domino
 profectum est, & mirum vobis videtur. Quamobrem
 sic ex me accipite. Auferetur à vobis regnum diuinum,
 & dabitur genti suam fructum editura. Ac quisquis
 inci.

inciderit in lapidem eum, confringeretur: & in quem lapis inciderit, eum conteret. Nam in regno cœlesti similiter accidit, atq; in rege quodam, qui nuptias filio suo facturis seruos suos misit, qui inuitatos ad nuptias vocarent. Cumq; illi noluissent veni, alios item seruos misit, quibus negocium dedit, vt ostenderent inuitatis, ipsum parauisse prandium: iuuenos & altilia esse mactata, omnia deniq; esse parata: venirent ad nuptias, At illi eum aspernati discesserunt, alius in suum agrum, alius ad mercaturam. Ceteri comprehensos eius seruos è via per summam ignominiam sustulerunt. Quare audita, iratus rex, eò suas copias misit & homicidas illos pedidit, eorumq; vbera incendit. Deinde suis seruis mandauit, vt (quoniam parata erant nuptia & qui ad eas erant vocati, non fuerant digni, qui in eis adessent) per vias passim abirent & vt quemq; inuenissent, ad nuptias vocarent: illi in trinia profecti, quoscunq; inuenerunt, eò coegerunt, tum malos tum bonos, ita vt completeretur cœnatio cõuiuis. Ad eos contemplandos ingressus rex animaduertit ibi quemdam non nuptiali vestitu indutum: & Amice, inquit, quid hic intrasti sine vestimento nuptiali? Cumq; ille obmutuisset, iussi rex famulos, vt eum pedibus manibusq; constrictum, in terribissimas tenebras abriperent, vbi futurus esset ploratus, stridorq; dentium. Multi enim sunt vocati, sed pauci electi.

SENTENTIA.

Publicani & meretrices ad Dei regnum sunt aptiores, quam populorum magistri atq; gubernatores. Qui diuinis donis ornatus ingratum se præbet, is donis pri-

uatur. Optima quæq; maximè improbantur à potentissimis quibusq;

DENARIUS,

Math. 22. Mar. 12. Luc. 20.

ARGUMENTVM.

IESVS à Phariseorum Herodisq; discipulis, de tributo Cæsari pendendo, malitiosè interrogatus, prudenter respondet.

Discipuli Phariseorum, Herodiani, Iesus.

Magister, scimus quòd verax sis, diuinamq; viuendæ rationem verè & sincerè tradas, neq; vllus omnino hominis gratia de veritate deducaris. Proinde dic nobis, quid tibi videatur: liceatne nobis censum pendere Cæsari, necne? **I.** Quid me tentatis, Simulatores? exhibete mibi nummum tributarium. **D.** En tibi denarium. **I.** Cuius est imago hac, & inscriptio? **D.** Cæsaris. **I.** Itaq; reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ Dei, Deo.

SENTENTIA.

Astutis astutè respondendum. Captiosa ad nocendum interrogatio vitiosa est. Sed ad eandem astuta ad eipsam tuendum responsio vitiosa non est.

SADDUCÆI.

Math. 22. Mar. 12. Luc. 20.

ARGUMENTVM.

IESVS à Sadducæis de septem maritorum vxore interrogatus, cuiusnam futura esset in altera vita, docet, ibi nulla fore matrimonia, & obiter resurrectionem fore ostendit. Deinde legisperito, de maximo legis præcepto,

cepro, respondet. Postremò, illos quadam interrogatio-
ne de genere Christi compescit.

Sadducæi, Iesus, Scribæ, Phari-
sæi, Legisperiti.

Magister, Moses scripto sanxit, si quis mortuus fue-
rit sine liberis, superstitè vxore & fratre, ut is
frater eius vxorem duceret fratriq; prolem suscitaret.
Fuerunt autem apud nos fratres septem, quorum pri-
mus ducta vxore sine liberis mortuus est, fratriq; vxo-
rem habendam reliquit. Eodem modo alter, & ter-
tius: donec tandem singulis ad vnum mortuis, vltima
omnium moritur fœmina. Cum ergo reuixerint homi-
nes, cuius ex septem erit vxor, cum omnes eam habu-
erint? **I**E. Erratis ignoracione literarum, & diuinæ
potestatis. In hac vita homines conubunt: sed quibus
contingit donari vita illa nouata, ij nullis inter se ma-
trimonijs copulantur, siquidem ne mori quidem iam
possunt, suntq; quasi cœlestes & diuini Genij, Deiq; fi-
lij. Mortuos autem ad vitam reuocari vel Moses in-
dicat in rubo (si fortè vnquam legistis) vbi Deus ait:
Deum esse Abrahami, Deum Isaaci, Deum Iacobi. Vi-
uentium nimirum Deus est, non mortuorum, cum ei o-
mnes viuant. Qua in re vehementer erratis. **L**. Quan-
do hic tam expositè respondit, volo ego quoq; eius acu-
men explorare. Magister, quodnam est primum &
maximum in lege præceptum? **I**. Audi Israelita: Do-
minus Deus tuus Dominus vnus est: Dominum Deum
tuum toto animo, omni cura, studio, cogitatione, ope-
ra amato. Hoc est primum & maximum præceptum.
Alte-

Alterum ei simile est: Alterum ut teipsum amato, Maius his præceptum nullum est, Ab his duobus tota legis & vatum doctrina pendet. L. Præclare sanè Magister dixisti. Nam vnus est Deus, præterea nullus, quem summa animi ope, cura, studio, opera, cogitatione amare, nec non alios ut seipsum diligere, omnibus præstat pietatis & sacrificijs. IE. Non longè abes à regno diuino. Sed ut vos ego vicissim interrogem Pharisei, Quid censetis de Christo? cuius prognatum fore? P. Davidis. IE. Quis sit ergo, ut eum David, numine afflatus, Dominum vocet ad hunc modum: Dixit Dominus Domino meo, Sede ad dextram meam, donec tuos tibi hostes scamni instar calcandos tradidero: Si eum David Dominum vocat, qui fieri potest, ut sit Davidis prognatus?

SENTENTIA,

Sublata morte, sublata erunt matrimonia; ut pote ad generis humani propagationem instituta, qua propagatione iam nihil opus erit, nemine moriente. Amor legis est perfectio.

PETRVS. Luc. 22. Ioan. 13.

ARGVMENTVM.

IESVS moriturus discipulos suos modestiam amoremq; docet; sui desertionem, & Petri abnegationem prædicit; deq; suo ad patrem discessu & Spiritus sanctæ missione differit.

Iesus, Petrus, Discipuli, Philippus,
Iudas Thaddæus.

Inter

Inter gentes ut quisq; plurimum opibus valet, ita
 maxime rex est, & potentissimus quisque facillime
 principis nomen obtinet. At vestra longe alia est ratio:
 quantoq; quisq; maior est, tanto summissius se gerat:
 & quanto plus imperio pollet, tanto magis ministrum
 se praebeat: vter enim maior est, qui accumbit, an
 qui ministrat? nonne qui accumbit? At qui ego inter
 vos sum sicut ministrans, vobisq; (qui permanseritis
 mecum in meis rebus aduersis) iegatum mihi à patre
 meo regnum similiter lego, ut edatis & bibatis in ea-
 dem mecum mensa in regno meo: & in tribunalibus
 sedentes, ius duodecim tribubus Israelitarum dicatis.
 Filioli, adhuc parumper vobiscum futurus sum? que-
 retis me, & quemadmodum dixi Iudeis, quò ego iturus
 sum, eos venire non posse: ita vobis quoq; nunc dico.
 Itaq; hoc nouum vobis praeceptum do, ut ametis vos in-
 ter vos, & ametis, quemadmodum ego vos amaui. In
 eo cognoscent omnes, vos meos esse discipulos, si mu-
 tuo vos amore complectemini. P. Domine quò abitu-
 rus es? I. Quò ego abiturus sum, non potes me nunc
 loqui, sed postea sequeris. P. Quò minus nunc possum?
 animam pro te ponam. I. Animam pro me pones? Cre-
 de mihi, nondum cecinerit gallus, cum te me ter abiu-
 raueris. Simon, Simon, Satanas ille (ne tu sis nescius)
 experituit vos ad cribrandum, quasi frumentum: ve-
 rum ego oravi pro te, ne tu de constantia gradu deice-
 reris. Tu vicissim aliquando recreatus, confirmato fra-
 tres tuos. P. At qui paratus sum & carcerem tecum
 & mortem subire. I. Hoc tibi confirmo, Petre, gallum
 bedre

bedre

hodie non cantaturum, quin tu me tibi notum esse res
 negaueris. Porro cum dimisi vos sine crumena, & pera,
 & calceis, num qua re caruistis? D. Nulla. I. At nunc,
 qui habet crumenam, adhibeto, nec minus peram.
 Quiq; non habet gladium, vendito pallium suum &
 comparato. nam in me (ne vos nesciatis) superest com-
 probandum scriptum illud: Et inter improbos habitus
 est; habentq; mea res finem. D. Domine, ecce hic duo
 gladij. I. Satis est. Ceterum nolite animo perturbari:
 fidem habetis Deo, & mihi fidem habete. In domo pa-
 tris mei mansiones multa sunt. Quod si secus esset, di-
 cerem vobis: Eo paratum vobis locum: id quod si fece-
 ro, reueniam ad vos mecum assumendos, vt, vbi ero e-
 go, ibi vos quoq; sitis. Et quidem quò & qua via profi-
 ciscar, scitis. T. Nos verò nescimus, quo eas, tantum
 abest vt viam tenere possimus. I. Ego sum via, veritas
 & vita. Nemo venit ad patrem nisi per me. Si cognos-
 ceretis me, meum quoq; patrem cognoscereis: & iam
 nunc cognoscitis, & vidistis eum. PH. Domine, ostende
 nobis patrem: id satis erit nobis. I. Tantum iam tem-
 pus vobiscum versor, & tu me non nosti? Philippe, qui
 videt me, videt Patrem. Quò fit, vt tu iubeas vobis pa-
 trem ostendi? Non credis & me in patre, & patrem in
 me esse? Quæ vobis dico, mea sponte non dico, sed ipse
 pater, qui in me manet, hac agit. Credite mihi, & me
 in patre, & patrem in me esse: aut certè de ipsis factis
 mihi credite. Hoc vobis confirmo, eum, qui mihi fidem
 habebit, eadem mecum, vel etiam maiora facturum.
 Nam ad patrem meum me confero, facturum quic-
 quid

quid per meum nomen petierit, ut patris gloria in fi-
 lio colabretur. Si quid (inquam) petieritis per nomen
 meum, id ego faciam. Si me amatis, praecepta mea
 conseruate. Ego verò exorabo patrem, ut alium vobis
 confirmatorem det, qui vobiscum perpetuò maneat:
 Spiritum illum certum veritatis auctorem dico, quem
 hominum vulgus non potest comprehendere, quia eum
 neq; videt, neq; cognoscit, at vos cognoscitis, quoniam
 apud vos mansurus, & in vobis futurus est. Non re-
 linquam vos pupillos: inuisam vos. Post paulo iam me
 non videbunt homines, at vos videbitis: quia ut ego
 viuo, & vos viueris. Tum cognoscetis & me esse in pa-
 tre meo, & vos in me, & me in vobis. Qui tenet prae-
 cepta mea, eaq; conseruat, ille est, qui me amat. Qui ve-
 rò me amat, amabitur à patre meo, eundemque ego
 quoq; amabo, meq; ei aperiam. D. Quid caussa est, ut
 nobis te ipsum sis aperiturus, promiscua hominum mul-
 titudini non item? I. E. Qui me amat, dicta mea vitæ
 exprimet, eumq; meus Pater amabit, & ad eum veni-
 emus, & apud eum degemus, Qui me non amat, dicta
 mea non exequitur. Sermo autem, quem auditis,
 meus non est, sed patris, qui misit me. Hec quidem
 sum vobis elocutus apud vos manens. Sed ille confir-
 mator (Spiritum sanctum dicto) quem mittit Pater
 nomine meo, vos docebit, & recolet omnia, quaecunq;
 dixi vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vo-
 bis: nec eam, qualè homines solent. Nolite animo per-
 turbari, neq; formidare. Audiuistis ut dixerim vobis,
 abire me renisurum vos. Si me amaretis, gauderetis,
 quia

quia dixissem ire me ad Patrem, qui maior me sit. Et nunc dixi vobis, priusquam euenit, vt cum euenerit, credatis. Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim huius mundi princeps, nec habet, quod in me carpat, tantum eò res tendit, vt intelligant homines, me amare Patrem, & ita facere, vti mihi mandauit. abeamus hinc.

SENTENTIA.

Inter Christianos quò quisq; maior, eò summissior. Ex charitate cognoscitur Christianus. Vt quisq; sibi maxime confidit, ita facillimè labitur. Spiritus sanctus Christianum perficit.

PILATVS.

Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 18.

ARGVMENTVM.

Iesum accusant Iudæi. Pilatus interrogat, Iesus de suo regno & officio respondet. Pilatus eum ad Herodem mittit.

Pilatus, Iudæi, Iesus, Pontifices.

Quodnam crimen affertis in hunc hominem, quem mihi vincitum tradidistis? **I**. Nisi esset maleficus, nunquam eum tibi tradidissemus. **PI**. Adducite eum vos, & ex lege vestra iudicato. **I**. Nobis non licet interficere quenquam, sed si queris crimina, eum deprehendimus peruertentem gentem, & prohibentem Cesari tributa dare, seq; Christum regem esse dicentem. **PI**. Libet ex ipso sciscitari. Hous tunc es rex Iudæorum? **IE**. Tu ànc istud sponte dicis, an ex alijs auditum?

ditum? **PI.** Quasi ega Iudaeus sim. Tui te populares,
 & pontifices mihi tradiderunt. Quid commisti? **IE.**
 Regnum meum terrestre non est: quod si esset, mei sa-
 tellites pugnauissent, ne Iudaeis addicerer. Verum reg-
 num meum hic positum non est. **PI.** Tu ergo rex es?
IE. Recte ais. Ego ed natus sum, & in hunc terrarum
 orbem ingressus, ut testimonium perhibeam veritati.
 Quisquis à veritate est, vocem meam audit. **PI.** Quid
 est veritas? Hems pontifices, & plebs Iudae, ego nul-
 lum deprehendo crimen in hoc homine. **PO.** Atqui ne-
 mo est hodie nocentior, neq; supplicio gratiore dignus.
PI. Non audis, quae in te referant crimina? nihilne
 respondes? Vides ut te grauius accusent: quid taces?
 nequeo mirari satis, **PO.** populum suae doctrina à
 Galilea ad hunc vsq; locum excitat. **PI.** Estne is Ga-
 lileus? **PO.** Est. **PI.** Percommodè sedit, quod est di-
 tionis Herodis, qui nunc in vrbe est. Itaq; eum ad il-
 lum duci iubebō.

SENTENTIA

Auctoritati suae credi volunt calumniatores piorum
 Christi regnum mundanum non est.

BARRABAS.

Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19.

ARGUMENTVM

Pilatus Iudaeorum importunitate fatigatus, IESVM
 damnat ad crucem, Barrabamq; latronem liberat.

Pilatus, Pontifices, Iudæi, Iesus.

Nunc Iudæi adduco vobis eum, ut intelligatis me
 nullum in eo crimē inuenire, Ecce homo. **PO.** Cru-
 cifige, crucifige. **PI.** Comprehendite eum vos, & cru-
 cifige.

Q

cifige

cifigite. Nam ego nullum in eo crimen inuenio. IV D.
 Nos legem habemus, quæ iubet eum morte plecti, quia
 filium Dei se fecit. PI. Metuo quorsum euadant hæc.
 Vnde nam es? mihi non eloqueris? An nescis, me pote-
 statem habere tui vel crucifigendi, vel relaxandi? I.
 Non haberes vllam in me potestatem, nisi id tibi da-
 tum esset supernè. Itaq; qui me tibi tradidit, in maiore
 culpa est. PI. Hic quidem mihi amittendus est, video.
 IV. Si eum amittis, non es amicus Cesari. Quisquis
 enim regem se facit, aduersatur Cesari. PI. Age iam
 educam eum ad vos. Ecco rex vester. IV. Tolle in cru-
 cem, tolle in crucem PI. Regem ego vestrum in cru-
 cem? IV. Nullum habemus regem, præter Cesarem.
 PI. Nibi! ago, video: cedendum est multitudinis
 libidini. Cedò hu; mihi aquam. Hac manuum lotionem
 restatum volo, Iudæi, me in sanguine huius innocenti-
 simi rei ab omni noxa abesse, Vestra culpa esto. IV. Eius
 sanguinem nos, nostriq; posteri luunt. PI. Ergo Bar-
 tabam hunc latronem liberum habete, Iesum autem
 vestro arbitrio in crucem tollendum abducite.

SENTENTIA.

Potestas à Deo est, Cesari malunt seruire inimicū
 Christi, quàm Christo: & latronem liberari, quàm in-
 fontem, Vtinam non eadem fierent hodie.

SIMON. Ioan. 21.

ARGVMENTVM.

Iesus in vitam suscitatus piscantibus suis discipulis
 apparet. Deinde cum eos prandere iussisset, Petro vio-
 lentam mortem prædicit.

Iesus.

Iesus, Discipuli, Ioannes, Petrus.

HEW inuenes, nunquid edulij habetis? D. Nihil, IE.
 Iacite rete ad dexteram nauis partem, & inueni-
 etis. D. Faciemus. O miraculum! tanta est in nostro
 reti piscium multitudo, vt trahere non possumus. IO.
 Dominus est. PE. Ego igitur indufium succingam, &
 ad eum ad ripem natabo. DIS. At nos nauigabimus:
 neq; procul à terra absumus, iam appulimus: Hic est
 pruna impositus piscis & panis. IE. Afferte de piscibus,
 quos modo cepistis. PE. Attraham rete ad terram. O
 magnum numerum piscium. DI. Quot sunt? PE. E-
 numerabo. Sunt centum quinquaginta tres DIS.
 Mirum est, rete non esse raptum. IE. Venite pransum.
 Vescimini hoc pane & pisce. Simon Ioannides, diligis
 me plus, quàm hi? PE. Etiam Domine, tute scis quàm
 te amem. IE. Pasce agnos meos. Simon Ioannides,
 diligis me? PE. Etiam Domine, tute scis vt te amem.
 IE. Pasce oues meas. Simon Ioannides, diligis me? PE.
 Domine, tu omnia scis, tu nosti quàm te amem. IE.
 Pasce oues meas; simul & hoc accipe. Cum esses iu-
 uenù, ipso te cingebas, & ibas, quò volebas: sed cum
 senueris, alius te, cum manus extenderis, cinget, & du-
 cet quò noles, Sequere me. PE. Hic autem quid? IE.
 Si eum volo manere, donec reueniam, quid ad te? tu
 modo sequere me.

SENTENTIA.

Iubente Christo, qui piscatur, feliciter piscatur: id
 quod de hominibus, secundum spiritum, accipiendum.

Q a

est

est. Qui Christum amat, huic Christus oues commenda-
dat. Discipuli eadem conditio est, quæ magistri.

LINGVÆ. Act. 2.

ARGVMENTVM.

Cum Christi discipulos nouis linguis loquentes Iu-
dæi putarent ebrios esse, Petrus ad eos orationem ha-
bens, demonstrat illud esse donum Spiritus sancti à
Christo in vitam excitato effusi. Hoc audito, illi pœni-
tentiam agunt, & in Christi nomine lauantur.

Iudæi, Petrus.

Nonne omnes hi, qui loquuntur, Galilei sunt? AL.
Sunt. I. Ecquid est, quod nostrum quisq; vernacu-
larem sibi linguam audiat? Parthi, Medi, Elamita,
Mesopotamia incola, & Iudæa, & Cappadocia, Pontiq;
& Asia, & Phrygia, & Pamphylia, & Aegypti, & eius
Lybie partis, quæ est secundum Cyrenem, & peregri-
nantes Romani, tum Iudæi, tum aduentitij, Creten-
sesq; & Arabes, audimus eos rerum diuinarum am-
plitudinem nostris cuiusq; linguis eloquentes. Hoc quis-
dem iam non humanum est. Equidem sic obstupesco, ut
nesciam, vigilemne, an somniem. Quid hoc rei est? AL.
Bacchi agitatio est? O Bacche, pater es eloquentia. I.
Quid ais? AL. Vini pleni sunt, mea remulencia est.
Vnde enim tam multas linguas, tam diuersas, tam re-
pente didicissent? P. Viri Iudæi, & Hierosolymæ inco-
le omnes, attendite, & mecum, quæ dicam, recognosci-
te. Non sunt hi remulenti, quemadmodum vos arbi-
tramini (est enim hora diei tantum tertia) sed viget il-
la vatis vœlis predictio: Vltimis autem temporibus
(inquit Deus) omne hominum genus uno spiritu per-
fuso

fundam, ita ut vestri filij filiaq, vaticinentur, & iuue-
 nes visis, & senes in somnijs edoceantur. Quin etiam
 serui & ancillae tunc meo spiritu dilibuti vaticinabun-
 tur. Sed id signis quibusdam praesignificabo, cum supra
 in caelo tum infra in terra: videlicet sanguine et igne,
 & fumido vapore, ipse Sol tenebris obducat & Luna
 sanguine, antequam Domini magnus ille & insignis
 dies veniat. Quisquis autem Domini nomen inuoca-
 verit, euadet. Audite verba haec, viri Israëlitae, Iesum
 Nazarenum, at quem virum? qui vobis à Deo repre-
 sentatus est portentis, miraculis, signis, quae per eum
 Deus in medio vestrum edebat, ut scitis: hunc vos, de-
 finito Dei consilio & prouidentia traditum, hominum
 impiorum opera comprehensum, ad palum alligatum
 sustulistis: quem Deus, ereptum ex mortis doloribus,
 in vitam reuocauit, quatenus fieri non poterat, ut à
 morte teneretur. Dauid enim dicit de eo: Propositum
 mihi Dominum ob oculos semper habeo: eoq, mihi
 dextero, nulla re commoueor: nec verò solum mentis
 atq, animi laticia gestio, verum etiam ipso corpore fi-
 dentur persto: quod tu animam meam apud inferos
 non deseres, nec permittes, ut is, qui tibi sua pietate
 placet, interitu deleatur: sed me vitam vitam dolo-
 bis, mihiq, cumulatissimam apud te voluptatem presta-
 bis. Scilicet apud vos, viri fratres, liberè de summo
 patre Dauide loqui: is & vitam finit, & sepultus
 est, & eius monumentum apud vos ad hoc tempus ex-
 rat. Sed cum vates esset, & sciret Deum sibi inuasisse,
 sese ex foetu lumborum eius, quod ad humanam con-

ditionem pertinet, suscitaturum Christum, & in eius solio collocaturum, praescius Christi resurrectionis dixit, eius neq; animam apud inferos relinquendam, neq; corpus interitu esse delendum. Hunc IESVM suscitavit Deus, cuius nos omnes testes sumus. Is Dei dextera eleuatus, & promissum sancti Spiritus à patre consecutus, effudit hoc, quod vos nunc videtis, & auditis. Neq; enim David ascendit in caelum, sed is ipse loquitur ad hunc modum: Dixit Dominus Domino meo, sede ad dextram meam, donec tuos tibi hostes instar subsellij calcandos tradidero. Hoc igitur pro certo habeat omnis Israelis posteritas, Dominum & Christum factum à Deo esse hunc ipsum Iesum, quem vos crucifixistis. IV. O nos impios: Quid agemus, viri fratres? P. Mutate pristinam mentem, & abluimini cuncti in nomine Iesu Christi, ad remissionem peccatorum, & accipietis munus sancti Spiritus: ad vos enim pertinet promissio, & ad vestros liberos, & ad omnes remotiores, quoscunq; vocauerit Dominus Deus noster, Quamobrem habete curam salutis vestrae, eripite vos ex hoc peruerso hominum genere. IV. Benè & liberaliter dicis, & nobis omnino sic placet. Eluamur.

SENTENTIA.

De spiritualibus carnaliter iudicant carnales.

CLAVDVS. Act. 3.

ARGVMENTVM.

Claudum sanant Petrus & Ioannes. Deinde concursa facto populi Petrus ad populum de IESV. (in cuius

nomine fuerit sanatus ille) verba facit. Hic superueniunt sectæ doctorum, & Apostolos in vincula dant.

Claudus, Petrus & Ioannes, Populares, Sacerdotes & Antistites fani, & Sadducæi.

Respicite hunc miserum claudum, viri optimi, quem mater claudum peperit, ita ut nunquam sese pedibus potuerit sustinere. Date mihi aliquid, honoris et amoris Dei gratia, ut vobis Deus sese vicissim benignum prebeat. PE. Aspice nos. Neq; argentum mihi, neque aurum est: sed quod habeo, hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. C. O mirum miraculum, ut mihi roborati sunt pedes? ut nunc firmiter incedo? O quam dulce est, consecutum esse bona, quibus carueris? Ago tibi gratias DEVS optime maxime, cuius tanto sum beneficio sanatus. Vab, quam iuuat ingredi & salire? PO. Nonne hic est mendicus ille claudus, qui solebat præ foribus templi sedens mendicare? ALIVS. Plane is est? nec possum satis mirari, hunc tam expeditè nunc ingredi, qui antea loco se mouere non posset. PO. Videor mihi somnare. subsequamur eum: ingreditur in porticam Solomonis. PE. Quanta huc concurrat multitudo? quid hoc admiramini, viri Israëlite, aut quid nos intuemini, quasi priuatis viribus, aut pietate effecerimus, ut hic incederet? Deus Abrahami, & Isaac, & Iacobi, patrum nostrorum, illustravit puerum suum Iesum, quem vos in conspectu Pilati adductum repudiastis,

Cum ille absoluendum iudicasset. At vos, sancto & in-
 nocente repudiato, petistis hominem homicidam vobis
 condonari, & vitam auctorem occidistis, quem Deus à
 mortuis excitauit. Cuius nos testes sumus: eumq; no-
 minis fiducia hic, quem videtis & nostis, corroboratus
 est, & illius confidentia integerrimam valetudinem, in
 vestro omnium conspectu consequutus. Et nunc fra-
 tres, scio vos per imprudentiam fecisse, vt etiam ve-
 stros principes: sed Deus, quæ tot suorum vatum voce
 prædixerat, passurum esse Christum, ea hoc modo per-
 fecit. Quamobrem revertimini ad sanitatem, vt delea-
 antur vestra peccata, donec recreationis tempora ve-
 niant à Domino, cum prænunciatum vobis Iesum Chri-
 stum mittet: quem oportet celo contineri, vsq; ad tem-
 pora instantiationis omnium, quæ Deus tot suorum
 sanctorum voce vatum iam olim prædixit. Moses e-
 nim maioribus nostris ita dixit: Vatem vobis suscita-
 bit Dominus Deus vester ex vestra consanguinitate,
 mei similem: ei parebitis ad omnia, quæ vobis dicet.
 Quod si quis vati illi dicto audiens non fuerit, is ex
 medio hominum tolletur. Eodem modo tam multi va-
 tes, qui à Samuele deinceps fuerunt, qui hæc tempora
 prædixerunt, & tanto ante denunciauerunt. Vos estis
 ex vatibus orti, & in eo fœdere comprehensi, quod per-
 cussit Deus cum maioribus nostris, cum diceret Abra-
 hamo, per eius semen felicitatem consequuturas omnes
 orbis terrarum nationes. Ad vos primum Deus susci-
 tatum puerum suum Iesum misit, qui vobis felicita-
 tem afferret, si modò vestram vnusquisq; à suis vitijs
 desisset.

desisset.

descisceret. SAC. Enimvero iam ferendum non videtur, tantam eis licentiam dari, ut populum publicè doceant. Nam quid futurum est? SAD. Quid, nisi vs nobis relictis, omnes ad eos transeant? Nam quod vobis resurrectionem mortuorum, per nescio quem Iesum, futurā predicāt, facile animos imperita multitudinis in suam sententiam pertrahunt. AN. Itaq; maturè occurrendum huic malo est: Comprehendite eos, satellites, conijcite hos nugatores in vincula. Hac illi nocte garriant, cras nobiscum serio disputaturi. Non iam cum indoctis rationem habebant, quos possunt facile seducere: ad pontifices eis, & principes, & senatores, & scribas veniendum erit, qui eorum argutias vehementius refutabunt. Nam plebem quidem habent ad omnia sequacem.

SENTENTIA.

Christi nomen est omnipotens. Veritati solent invidere & aduersari docti huius mundi.

PRIMATES. Act. 4.

ARGUMENTVM.

Petrus & Iohannes de sanato claudo apud primores causam dicunt: & illis interdientibus ne deinceps Iesum doceant, obtemperaturos negant.

Senatores, Petrus & Ioannes, Primate, Annas, Caiphas.

Q^Uanam potestate, & cuius nomine hoc fecistis?
 PE. Si nos hodie de collato in hominem infirmum beneficio interrogamur, principes populi, & Israelitarum senatores, quam rem sanatus sit: hoc vobis omnibus, cunctoq; Israelitarum populo notum esse volumus.

mu, sanatum esse in nomine Iesu Christi Nazareni,
 quē à vobis crucifixum Deus à mortuis excitavit. Per
 eum hic astat in vestro conspectu sanus. Hic est lapis à
 vobis edificantibus reiectus, qui adhibitus est ad caput
 anguli, nec est in vlllo alio salus, nec vllum aliud nomen
 est sub caelo hominibus, datum, per quod nobis liceat
 seruari. PR. Hoc supra omnia mira mirabile est, homi-
 nes illiteratos & idiotas, tam confidenter & sciē-
 loqui. SE. Atqui erant hi Iesu comites, & hic homo
 verè sanatus est. Iubeantur exire paulisper è concilio,
 vt hac de re inter nos consultemus. Exite paulisper.
 Quid faciemus hominibus his? Nam conspicuum ab his
 miraculum editum esse, omnibus Hierosolymæ incolis
 manifestum est, nec possumus negare. CA. Ita est. Sed
 ne hac res in vulgus dimanet latius, minemur eis acer-
 ritimè, ne amplius hoc de nomine cuiquam mortalium
 verbum faciant. Nam qua ratione in eos animaduert-
 tamus, non video. Omnis populus hac de re Deum lau-
 dat: homo, cui tam difficili in re tam presens auxili-
 um oblatum est, annum agit supra quadragesimum,
 estq; omnibus notissimus. AN. Benè mones. Intromit-
 tantur. CA. Attendite Galilei, Interdicitur vobis, ne
 omnino vocem mittatis, nequè doceatis nomine Iesu.
 PE. & IO. Vtrum aequum sit & Deo probari possit,
 vobis obtemperare potius quàm Deo, vos videritis.
 Nos quidem non possumus quæ vidimus & audimus
 non dicere. CA. Vos, nisi malo coacti recte facere re-
 scitis. Sed nisi parebitis, vestra contumacia pœnas acer-
 bissimas luetis.

S E N.

SENTENTIA.

Beneficia diuina pro maleficijs habent primores orbis, veritatemq; prædicari non patiuntur. Veritatem suam cœlauit Deus sapientes & literatos, eamq; patefecit paruulis. Deo magis obœdiendum est, quàm hominibus.

GAMALIEL. Act. 5.

ARGUMENTVM.

Cum fuissent Petrus & Ioannes ex vinculis diuinitus liberari, primores, eo cognito, illos euocant, & illi doctrinæ suæ causam dicunt. Tum Gamalielis suasu dimittuntur.

Apparitores, Antistes fani, Quidam Pontifices, Sacerdotes, Petrus, Gamaliel.

*C*arcerem quidem inuenimus clausam diligentissimè, & custodes foris ante ianuam astantes: sed ubi aperuimus, neminem intus inuenimus. AN. Vide or videre rerum naturam inuerti. Nunquam huiusmodi monstra ne fando quidem audita sunt. Quid? egresfosne esse clauso carcere? QV. Homines illi, quos vos in custodiam dedistis, sunt in fano, & ibi populum docent. AN. Hæc sunt eiusmodi, vt quemuis de mente deijciant. Sequimini me apparitores: adducam eos in concilium. PO. Sed sine vi: etenim concitabitis in nos vulgi seditionem, & statim ad saxa venietur. Nam magnum est plebis in eos studium. SA. Nisi prouidemus, actum de nobis est, iam nullo in precio sumus: omnium oculi in eos sunt coniecti: prospiciendum aliqua ratione est. AN. ecce homines. PON. Nonne

Nonne nos vetuimus isto nomine docere? At qui repleuistis Hierosolymam doctrina vestra, & vultis in nos illius hominis sanguinem deringere. PET. Parendum Deo magis est, quam hominibus. Deus maiorum nostrorum Iesum suscitauit, quem vos in patibulo suspensum interfecistis. Hunc Deus ducere & seruatorem sua dextera extulit, vt per eum Israelitis ad saniores viuendi rationem reuersis, veniam daret peccatorum. Et nos sumus ei testes harum rerum: nec non sacer ille Spiritus, quo Deus ei obediētes afflaunt. PON. O audacissimos impostores. Quid agimus viri? quin de his penas sumimus? GA. Iubete, si placet, eos paulisper foras discedere. Considerate, viri Israëlitæ, de hominibus his, quid eis sitis facturi. Superioribus diebus extitit Theudas quidam, qui sese iactabat esse aliquem, cū quo homines ad numerum quadringentorum sese coniunxerunt. Is occisus est, & quotquot ei parebant, dissipati & ad nihilum redacti. Post eum extitit Iudas Galilæus, tempore professionis, multumq; ad sese hominum traduxit: sed & is perijt, & omnes, qui ei obtemperabant, postigati sunt. Nunc quoq; vos summones, vt vobis ab his hominibus temperetis, eosq; missos faciatis. Nam si hoc consilium & opus ab hominibus est, dissoluetur: sin à Deo est id dissoluere non potestis, nisi forte vultis videri Deo repugnare. AN. Non malè consulit Gamaliel. PON. Vt mihi quidem videtur. Sed euocemus homines, eosq; virgis eademus, & vetemus vllam Iesu nominis mentionem facere.

SENTENTIA.

Nihil

Nihil est ad veritatem credendum durius primoribus huius mundi. Boni consiliarij maxima est utilitas. Qui Dei operi repugnat, Deo repugnat.

STEPHANVS. Actor. 6.

ARGVMENTVM.

Accusatus impietatis Stephanus, causam dicit tanto spiritu, vt ei resistere non valentes Iudæorum primi, eum lapident.

Testes, Pontifex, Stephanus,
Senatores, Scribæ.

Hic homo non desinit impiè contra hunc religiosissimum locum, & contra legem loqui: Etenim audiimus eum dicere, Iesum Nazarenum eiusurum esse hunc locum, & traditos nobis à Mose ritus mutaturum. **P** Suntne ista vera? **ST.** Attendite, fratres & patres. Deus gloriosus apparuit patri nostro Abrahamo, cum esset in Mesopotamia, antequam Charræ degeret: eiq; mandauit, vt ex solo natali digrederetur, veniretq; in terram, quam ipse ei ostenderet. Tum ille ex terra Chaldaea profectus, Charræ habitauit, vnde eum (mortuo eius patre) Deus in hanc terram transtulit, quam nunc incolitis: in qua nullam ei possessionem tradidit, ne vestigiū quidē pedis: & tamen promisit sese ei eius possessionem daturum, et eius post eum soboli, cum liberos non haberet. Locutus est autem cum eo, ad hunc modū: eius posteros peregrinos fore in terra extraneorum, eorumq; seruiturē & iniurias per quadringentos annos perpassuros. Sed illam ego gentem, cui seruient, (inquit) vlciscar: exhibuntq; postea, & me hoc ipso in loco adorabunt, eamq; rem initio cum eo circumcisionis fœdere

fœdere firmavit. Is genuit Isaacum, eumq; octavo die
 circumcidit. Isaacus Iacobum, Iacobus duodecim sum-
 mos patres. Summi patres invidia adducti, Iosephum
 in Aegyptum ducendum vendiderunt. Sed affuit ei De-
 us, eumq; ex omnibus angustijs eripuit, & effecit, ut
 Pharaon Aegypti rex, ei sua sibi sapientia commenda-
 to, totius Aegypti, totiusq; sue familiae principatum
 traderet. Cum autem, orta fame in omni Aegypto &
 Chananea, patres nostri in magna essent difficultate
 cibaria, Iacobus, qui audiisset frumētum esse in Aegy-
 pto, eos illo semel atq; iterū dimisit: Estq; Iosephus al-
 tero itinere à fratrib. suis agnitus, eiusq; genus Pharao-
 ni declaratum. Tum Iosephus patrem suum Iacobū, &
 familiam omnem, ad homines septuaginta quinque ac-
 cersit. Descendit igitur Iacobus in Aegyptum: ubi
 sum vitam finisset, ipse & patres nostri translati sunt
 Sichemam, & in sepulcreto siti, quod sibi Abrahamus
 argenti precio à filijs Emoris emerat. Interea propin-
 quante promisso tempore, de quo Deus Abrahamo iu-
 rauerat, crescebat populus in Aegypto multiplici nu-
 mero, donec extitit rex alius, qui Iosephum non nove-
 rat. Is nostrum genus frustrari conatus patres nostros
 eo usq; afflixit, ut etiam fœtus eorum exponi curaret.
 ne conseruarentur. Quo quidem tempore natus est Mo-
 se, vir Deo acceptus, qui domi paternaë tres menses e-
 nutritus, cum tandem expositus esset, sublatus est à filia
 Pharaonis, ab ea pro filio educatus? fuitq; Moses in
 omnibus Aegyptiorum disciplinis eruditus, & dictis,
 factisq; potens. Cumq; iam quadragesimum etatis an-
 nans

nam compleret, venit ei in mentem, consanguineos suos Israelitas visere: cumq; vidisset quendam iniuria affici, eum defendit, eiusq; iniuriam, caso Aegypto, ultus est: arbitratur autem consanguineos suos intelligere, Deum ipsis per ipsum salutem dare: quod illi non intelligebant. Postero die conspicuus eos contemnentibus, pacem inter eos conciliare studebat, consanguineos esse commemorans: cur alius alij noceret? Sed qui alteri faciebat iniuriam, eum repulit, querens, quis eum principem & iudicem in eos constituisset? Num se vellet interficere, quomodo pridie interfecisset Aegyptium? Ex eo dicto Moses aufugit, & in terra Madianitarum peregrinus fuit, ubi filios duos genuit. Peractis autem quadraginta annis, apparuit ei in solitudine montis Sinae Genius Domini in flamma & ardore rubi. Quo spectaculo admiratus, cum ad visendum accederet, audita Domini ad eum vox huiusmodi est: Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abrahami, Deus Isaac, & Deus Iacobi. Hic cum tremefactus Moses non auderet intueri: Detrahe tibi (inquit ille) calceos de pedibus: nam locus, in quo tu stas, sacer est. Vidi afflictionem populi mei, qui est in Aegypto: eorumq; gemitu audito, ad eos liberandos descendi. Itaq; volo mittere te in Aegyptum. Hunc Moysen, quem illi repudiauerant, querentes, quis eum principem & iudicem constituisset: Hunc ipsum Deus principem & liberatorem misit, ductu Genij, qui ei in rubo apparuerat. Hic eos eduxit, miraculaq; fecit, & prodigia, tum in Aegypto et mari rubro,

TUM

tum in desertis, annis quadraginta. Hic est Moses ille, qui dixit Israelitis: Dominum Deum ipsorum patrem suum ex eorum consanguinitate suscitatum, ipsi Mosi similem, cui parerent. Hic ille est, qui in multitudine fuit in desertis, cum Genio, qui cum eo locatus est in monte Sina, & cum maioribus vestris: qui vitam accepit doctrinam, quam nobis traderet, cui noluerunt dicto audientes esse maiores nostri, sed eo reiecto, animis sese in Aegyptum conuerterunt, & ab Aarone petierunt, ut sibi faceret deos, qui se antecederent: nam Mosi illi, à quo essent ex Aegypto eucti, sese nescire quid accidisset. Itaque vitulum tam fecerunt, & sacrificium statuae peregerunt, delectati operibus manuum suarum. Et Deus auersus, eos fuit prelabi ad cultum istorum, quemadmodum in veterum monumentis scriptum est: Nunquid tibi victimas & sacrificia obtulisti quadraginta annis in desertis, posteri Israelis? an non adhibuisti tabernaculum Molochi, & sidus Dei vestri Romphanis? quae vos simulacra fecistis ad adorandum, ob quae ego transferam vos ultra Babylo-nem. Tabernaculum oraculare habuerunt maiores nostri in desertis, sicut praescripserat is, qui Mosi rationem eius faciendi ostendit. Quod ab illis acceptum, eorum successores, una cum Iosua introduxerunt tum, cum inuaserunt in fines earum gentium, quas Deus eorum aduentu exterminauit: donec ventum est ad tempora Davidis, qui vsus Deo fauente, voluit domicilium inuenire Deo Iacobi. Solomo autem eadem ei edificauit. Sed non in templis manufactis habitat Supremus ille, quem-

quem-

quemadmodum dicit vates : Cœlum mihi sedes est, & terra pedibus meis subsellium: Quam mihi vos domum ex truetis, (inquit Dominus) aut quis mihi locus requiei erit? Nonne mea manus fecit ista omnia? Perstinales, & animo & auribus incircumcisi: vos semper Spiritui sancto resististis, & vos, & maiores vestri. Nam quem illi vatum non sunt insectati? An non eos necauerunt, quia aduentum iusti prænuuciauerunt? cuius vos modo proditores fuistis & interfectores, qui Geniorum administratione, acceptam legem non seruastis. PO. Distrumpor præ iracundia. Hunc cine tam arroganter? STE. Ecce autem video cœlos apertos, & filium hominis Deo ad dexteram asistentem. SE. & SC. O impudentiam. Quid eum audimus amplius? inuadamus in eum vniuersi, eijciamus eum ex vrbe. Agite iam lapidetur. Vos testes, vestrum est initium facere lapidationis, sustinete partes vestras. TE. Nos vero perlibenter. Atq; ut simus expeditiores, hic apud te, adolescens, vestimenta nostra deponemus. SC. quid cunctamini? ferite, ferite etiam atq; etiam, geminate. Vos omnes cooperite hunc lapidibus, conijcite vniuersi, iacite grandine densius. ST. Domine Iesu, accipe spiritum meum. TE. Propereamus, obruamus eum lapidibus. ST. Domine, noli in hos vindicare hoc facinus.

SENTENTIA.

Veritatem impietatis loco habent rectores huius seculi. A quibus veritatem vincuntur, eis vim inferunt. Sic pugnant rectores tenebrarum huius mundi.

R

COR.

Accersitus à Cornelio Centurione Petrus eum de Iesu docet, & in eius nomine lauat.

Cornelius, Petrus.

AV diuini modò intrus aduenire eum, quem curam accersendum. Itaq; ei ex eo obuiam, O salue multum mi. P. Ah, quid agis? surge, quid me ita accedis? Ego quoq; homo sum, ne tu me diuinis honoribus afficias. Ingre diamur. Quinam sunt isti, quos hìc conuenisse video? COR. Mei sunt cognati, & necessarij atq; amici, quos huc iussi conuocari. PET. Vos scitis, ut nefas sit homini Iudaeo herere, aut congregari alicui extero. Sed me Deus docuit, neminem profanum aut immundum conserere hominem. Quamobrem accersitus nihil dubitavi venire. Nunc scire velim, quam ob causam me accersueritis. CO. Quarto ab hinc die ad hanc horam etiam ieiunus, & domi mea hora nona precatio nes faciebam. Ecce autem, vir quidam exiit in meo conspectu, veste splendida: & tua (inquit) precatio, Corneli, exaudita est, tuaq; misericordia & benignitas Deo in memoria insedit. Mitte ergo Ioppen, accersitum Simonem, cognomine Petrum (is diuersatur apud Simonem coriarium, ad mare) qui vbi aduenerit, colloquetur tecum. Ego continuo misi ad te: & tu rectè fecisti quod venisti. Nunc nos omnes in Dei conspectu assumus, ad audienda omnia, tibi à Deo mandata. P. E. T. Reipsa comperio, nullum DEO personarum esse discrimen: contraq; apud omnes nationes, qui eum metuant, vixitq; innocenter instituerunt, ei esse

ei esse

eū esse acceptos. Omnium summa est in disciplina, qua
 curauit erudiendos Israelitas, quos leto pacis nuncio
 afficit per Iesum Christum. Vos scitis quae res acci-
 derit per totam Iudaeam, usq; à Galilea, post lotio-
 nem, quam publicauit Ioannes: de IESV loquor Na-
 zareno, sacro Dei numine & potentia praedito: qui vlt-
 ero citroq; commens, multa multis beneficia conse-
 rebat, omnesq; sanabat, quotquot à Veione illo diue-
 ocabantur: quippe cum Deus ei adesset. Et nos testes
 sumus omnium, quae fecit cum in reliqua Iudaea, tum
 Hierosolymis. Quem ipsi Iudaei palo affixam sustule-
 runt. Eum Deus tertio die in vitam reuocauit, & ma-
 nifestò ostendit, non vulgo, sed nobis designatis diuini-
 bus testibus, qui quidem cibum potionemq; sumimus
 cum eo, postquam à morte reuocatus est. Ac munus ab
 eo assignatum habemus, vt vulgo praedicemus, & testi-
 ficemur, cum viuentium esse, mortuorumq; iudicem à
 Deo destinatum. Hunc omnes vates testantur, eum
 esse, per cuius nomen veniam peccatorum consequan-
 tur, quoquot ei confidunt. Sed quid hoc nouae rei est?
 numine corripuntur omnes, qui me audiunt, & iam
 diuersis linguis loqui incipiunt. Num quid caussa est,
 cur minus aqua abluantur, qui eodem nobiscum nu-
 mine afflati sunt? Abluantur sane nomine Domini.

SENTENTIA.

Nullius conditionis hominem non admittit Chri-
 stus. Apud omnes nationes, quicumq; Deum metuunt,
 innocenterq; viuunt, Deo accepti sunt.

CIRCVMCISI. Actor. II.

R 2

AR.

ARGVMENTVM.

Reprehensus à Christianis Iudæis Petrus, quod cum Cornelio, extraneæ gentis homine, congressus fuisset, causam dicit, & obtinet.

Christiani, Petrus.

Nos quidem factum tuum probare nullo pacto possumus: ut liberè loquamur. PE. Quodnam id est tandem? CH. Quod homines præputio præditos conuenisti, & cum eis cibum cepisti. PE. Si vobis videtur, rem omnem, prout sese habet, enarrabo: vos ea audita indicabitis. CH. Placet enarra. PE. Cum in oppido Toppe orarem, visus sum mihi videre (cum essem extraneus) vas quoddam descendens, quasi lintheum magnum quod quatuor capitibus de cælo demissum, ad me vsq; peruenit. Id cum attentus contemplerer, vidi quadrupeda terrestria, & feras, & reptilia, & aëreas volucres: simulq; vocem audiui, dicentem mihi: Age Petre, macta & vescere. Tui ego: Minimè, Domine, nihil enim vnquam immundum aut impurum per os meum intrauit. At illa vox iterum de cælo inquit: Quæ Deus purgauit, tu ne pollue. Idq; ter factum est, & tum demum omnia in cælum subducta sunt. Tum continuò præsto fuerunt tres homines in ea domo, in qua eram, ad me casarea missi. Cum his, ut abiecerem omni cunctatione congregarer, diuino afflatu admonitus sum. Iuerunt vnà mecum sex fratres hi, ac nobis hominis domum ingressi renunciauit ille, ut Gentium domi suæ vidisset astantem, & sibi præipientem, ut mitteret luppen homines, qui accerserent Simonem,
cogno-

cognomine *Perrum* : ex quo ea audiret, quæ & ipsi cogissent, & ipsius toti familia salutaria. Hic cum ego loqui cepissem, illi diuino afflatu correpti sunt, quemadmodum & nos fuimus principio. Tum recordatus sum illud Domini dictum, quo dixerat Iohannem quidem abluisse aqua, sed nos Spiritu sacro ablutum iri. Quod si eodem illos munere affecerat Deus, quo nos, cum in IESU CHRISTI Domini fidem venissemus : ego quis eram, ut possem obsistere Deo? CH. Iam nihil addimus: sed gratias Deo agimus, qui etiam exterius, per vitæ castigationem, aditum ad vitam patefeceris.

SENTENTIA.

Imitanda est Petri modestia, qui, quod diuino iussu fecerat, eius tamen causam hominibus reddere non dedignatur. Quos Deus admittit, eos repudiare nemo debet.

RHODE. Act. 12.

ARGUMENTVM.

Eductus diuinitus ex carcere Petrus Christianis narrat, quemadmodum fuerit eductus.

Petrus, Rhode, Christiani,

Aperite mibi has fores aliquis. RHO. Nescio quis pulsatur ostium: prouiso quis sit. PET. Et quis mibi aperit tandem? RHO. Petrus est, Petrus est. O me felicem: ô populares, salui sumus, Petrus præ foribus vestibuli stat. CHR. Insanus. RHO. Minime verò. Agnoui eius vocem. CH. Genius eius est. PET. Heus, heus, an expectatis, dum ego has effringam fores? RH. Non auditis eum pulsare? CH. Aperiamus. O

R 3

mirum

mirum uiraculum. Tunc ergo verus ades Petrus? **PE**
Pax sit rebus: Audite ut me Dominus eduxerit è car-
 cere. A quater quaternis militibus per vices custodie-
 bar. Cumq; hac nocte dormirem inter duos milites,
 vinctus duabus catenis, carceremq; custodirent ante
 ianuam custodes, ecce adest Genius Domini, cuius in
 aduentu domus splendore illustrata est. Is me pulsato
 latere expergefatum, iussit surgere confestim, conti-
 nuòq; mihi è manibus exciderunt catenæ. Tum ille?
Precinge te, inquit, & indue sandalia. Atq; ita feci,
 iussusq; amicare pallium, & eum sequi, parebam: cum
 iam egressus, nondum intelligerem rem veram agi, sed
 mihi visum contere viderer, et iam prætergressi pri-
 mos & secundos custodes, venimus ad portam ferre-
 am, qua itur in urbem: quam vltro nobis patefactam
 egressi, processimus vicum vnum, atq; ibi me relinquit
 ille. Tum ego, ubi ad me redi, aperte intellexi, eum à
 Domino missum esse ad me, ex Herodis manu, & tan-
 ta Iudæi populi expectatione eripiendum. Hec vos
 Iacobo & fratribus nunciabitis. Mibi aliò conce-
 dendum est.

SENTENTIA.

Deum nulli carceres, nullæ catenæ prohibent, quò
 minus liberet suos. Quos liberare vult Deus, tenere ne-
 mo potest.

PHILOSOPHI. Actor. 17.

ARGVMENTVM.

Paulus Athenis de Deo & Christo, & resurrectione
 locutus, à Philosophis deridetur, à Dionysio Arcopas-
 gita admittitur.

Stoi-

Stoici, Epicurei, Paulus,
Dionysius.

Possimus ne ex te scire, quæ sit ista tam nova do-
 ctrina, quam offers? Nam inaudita quedam no-
 stris auribus offers, Iesum, nescio quem nouum Deum,
 & alteram vitam prædicans. Hæc qualia sint velimus
 ex te discere. P. A. Video vos omninò Athenienses pau-
 lo supersticiosiores. Nam cum præteriens vestra spe-
 ctarem sacra, aram quoq; offendi, in qua inscriptum
 inerat: Ignoto Deo. Eum vobis ego Deum, quem ig-
 norantes colitis, annuncio. Deus, qui fecit mundum, &
 omnia, quæ in eo constant, cum sit cæli terræq; Domi-
 nus, non habitat in templis manufactis: nec hominum
 manibus colitur, quasi vlla re egeat, qui ipse omnibus
 vitam, spiritum, omnia deniq; conferat: quique du-
 ctum ex vnus sanguine omne hominum genus, in omni
 terra solo collocauerit: quibus statim viuendi tempora,
 certosq; inhabitandi terminos præfixiuit, vt suum Do-
 minum quærerent, & fortè peruestigare & inuenire
 eum possent, cum tamen non procul ab sit ab vnoquoq;
 nostrum: cum per eum viuamus, moueamur, & simus,
 & quidam etiam vestrorum poetarum dixerunt: Eius
 enim genus sumus. Quod si genus sumus Dei, non debe-
 mus existimare, auro, & argento, aut lapidi arte & in-
 dustria humana celato, numẽ esse simile. At nũc, omis-
 sis ignorantie tẽporibus, Deus omnibus vbiq; hominib;
 denunciatur, vt vitam corrigant. Statuit enim diem in

quo vniversos homines, cum summa equitate iudicaturus est per virum quendam, per quem id facere decreuerat: quem dum à morte reuocauit, certam eiusdem conditionis adipiscenda spem fecit omnibus. E. Festiuum nugatorem, qui hinc nobis homines morti eripit STO. De hoc satis in presentia: alia te de eadem te audiemus. DION. At ego ita affectus sum tua oratione, peregrine, vt iam nihil dubitem, quin ita sit: statimq; à te non discedere (si tibi molestum non est) nisi ista doctrina, quantum satis est, instructus. PAUL. Mihi verò nihil iucundius fieri potest, quam & tecum, & cum omnibus ita animatis ea communicare, quae diuinitus edoctus passim diuulgare sum iussus.

SENTENTIA,

Mundana sapientia diuinam pro stultitia habet. Deus ex suis operibus, sicut opifex, cognoscitur.

LTSIAS. Act. 21

ARGUMENTVM.

Comprehensus in templo Paulus à Iudæis illis eripitur à Lysia tribuno, eiusq; permisso apud Iudæos causam dicit. Sed tumultuantibus Lysias cum virgis cædi iubet. Verum vbi ciuem Romanū esse cognouit, soluit.

Iudæi, Lysias, Paulus, Centurio.

Succurrite, viri Israëlitæ. Hic est homo ille, qui contra populum, & legem, & locum hunc omnes vbiq; docet. Quinetiam Græcos introduxit in sacrum, & sanctum hunc locum profanauit. ALIJS. Extrahamus eum è fano: intermiamus eum. Quid expectamus?

mus? iampridem debuit interfici, Quod si factum es-
 set, has turbas euitassemus. ALIVS. Vapula, homo se-
 ditiose. Hic nos te iectibus trucidabimus. Hem tibi.
 ALIVS Desinamus hunc verberare, populares: nam
 video huc venire tribunum cum militibus. LY. Vnde
 tam subito tanta orta est seditio? Eho, hiccine in cau-
 sa est? comprehendite hunc milites, & ei iniicite ca-
 tenas. Quisnam est? aut quid fecit? Tacete clamus
 homines. Possumus ex vobis scire, quidnam commise-
 rit? Alius aliud nescio quid clamat. Nihil intelligo,
 abducatur in castra. Quae(malum) hac tanta violen-
 tia est? Hic iam, credo, opprimemur in turba. IV D.
 Interime eum. PA. Licetne mihi te alloqui? LY. Scisne
 Graecè? Nonne tu es Aegyptius ille, qui superioribus
 diebus concitata seditioe eduxisti in silvas illa qua-
 tuor millia hominum sicariorum? PAV. Ego homo sum
 Iudaeus, Tarsensis, civis non obscura Ciliciae civitatis.
 Sed oro te, permitte mihi ad populum loqui. LYS. Per-
 mitto. PAV. Audite meam hanc ad vos defensionem,
 fratres & patres. Ego homo Iudaeus sum, Tarsi in Ci-
 licia natus, & in hac vrbe educatus ad pedes Gamali-
 elis, patrijs legibus accuratè institutus, et Dei cupidus,
 quemadmodum vos omnes estis bodie: qui hanc vi-
 uendi viam sum capitaliter infectatus, viros simul &
 mulieres constringendo & in carcerem condendo. Te-
 stis est mihi pontifex, totusq; senatus, à quibus etiam
 epistolas ad fratres acceperam, & Damascum profi-
 ciscebar, eos quoq; qui ibi essent, vinctos Hierosoly-
 miam ad supplicium adducturus. Sed in eo itinere cum

appropinquarem Damasco, circiter meridiem, repente
 de caelo multa me lux circumfulsit: & collapsus ad
 terram vocem audiui dicentem mihi: Saule, Saule,
 quid me insectaris? Tum ego. Quis es, Domine? Atq;
 ille: ego sum Iesus Nazarenus, quem tu insectaris.
 Qui autem mecum aderant, lucem viderunt illi qui-
 dem, & territi sunt, sed vocem non audierunt allo-
 quentis me. Tum ego: Quid agam Domine? & Do-
 minus: Surge, inquit, & proficiscere Damascum. Ibi
 tibi dicentur omnia, quae te facere statutum est. Cumq;
 praelatis illius splendore non viderem, manu ductus a
 meis comitibus, perueni Damascum. Ananias autem
 quidam vir pius, & legi conuenienter viuens, testimo-
 nio omnium illic habitantium Iudaorum, venit ad me,
 & astans mihi: Saule frater, inquit, aspice, cumq;
 ego eodem temporis vestigio in eum intuitus essem, De-
 us patrum nostrorum (inquit ille) destinauit te ad cog-
 noscendam eius voluntatem, & ad iustum videndum,
 vocemq; ex eius ore audiendum: quoniam testis ei futu-
 rus es apud omnes homines, earum rerum, quas &
 videris, & audieris. Et nunc quid cunctaris? age-
 dum, ablucere, & inuocato Domini nomine, peccata tua
 eluc. Reuerso autem mihi Hierosolymam, & in tem-
 plo oranti, accidit vt extra meipsum raptus, viderem
 eum dicentem mihi: Propera & Hierosolyma cele-
 riter exi: non accipient enim tuum de me testimoni-
 um. Cui ego: Domine inquam, sciunt ipsi, vt ego soli-
 tus sim in custodiam dare, & per collegia virgis cade-
 re eos, qui tibi confiderent: vtq; cum tui testis Stepha-

ni sanguis effunderetur, adessem, & eius neci consensu-
 riens, vestimenta custodirem eorum, qui eum inter-
 ficiebant. Tum ille, Vade, inquit, nam ego te ad procul
 remotas gentes amandabo. VD. Tolle istum ex orbe
 terrarum: neq, enim conuenit eum viuere. LYS. Ni-
 hil vnquam tale vidi. Necesse est grauiorem aliquam
 esse causam, quae vniuersum populum in hunc commo-
 ueat. Neq, enim ita clamarent & vestes discinderent,
 pulueremq, in aërem iacerent. Hæc non solent sine
 maxima causa fieri. Milites intromittite eum in ca-
 stra, et virgis cogite causam fateri propter quam cau-
 sam ita in eum clametur. CEN. Fiet, Dissoluetur iam,
 & funibus deligetur. PA. Licetne vobis hominem Ro-
 manum indemnatum verberare? CEN. Vide quid a-
 gas, Lysia: Nam hic homo Romanus est LYS. Itane?
 adibo eum. Dic mihi, es ne Romanus? PAV. Etiam.
 LYS. Ego ipse magno precio in istam ciuitatem susce-
 ptus sum. P. at ego natus sum. LY. Desistite milites,
 iam satis superq, factum est.

SENTENTIA.

Iniqui homines Veritatem vi opprimere conantur.
 Pellitur è medio sapientia, vbi vi res geritur. Romana
 ciuitas plus habet auctoritatis apud homines, quam
 Christiana. Sic fit & hodie: si cuius præpotentia eiuita-
 tis aut principis auctoritate commenderis, locum vbiq,
 inuenies. Sin nihil nisi iustitiam habeas, vilissimus eris.

ANANIAS. Actor. 13.

ARGUMENTVM.

Paulus vinctus Ananiam pontificem acerrimè repre-
 hendit

hendit, ut ex legem. Deinde dicens se sperare resurrectionis reum. Phariseos & Sadduceos inter se comittit, & ab illis aduersus hos defenditur:

Paulus, Ananias, Assistentes, Lyfias,
Sadducæi, Pharisei.

FRATRES ego ad hoc tempus, Deo conscio, optime mihi conscius fui. **ANA.** Percutatur ei os. **PA.** Percussurus est te Deus, paries incrustate. Ergo tu sedes, ut de me ex lege iudices, & contra legem iubes me pulsari? **ASS.** Pontifici Dei conuiciaris. **PAV.** Nesciebam, fratres, eum esse Pontificem. Scriptum est enim: principi populi tui ne maledicito. Verum audite fratres, qui in hoc concilio adestis. Ego Phariseus sum, Pharisei filius: sperata resurrectionis mortuorum reus sum. **SA.** Lepidum nugatorem: hoc se modo euadere posse sperat. **PH.** Non malè loquitur: nihil in eo mali video. Quod si Spiritus cum eo locutus est, aut aliquis Genius, ne Deo repugnemus. **SAD.** Ideo eum defenditis vos, quia se vobiscum sentire clamat. **PH.** Nos eum defendimus, quia defensione dignus est. Quid enim commisit? vultis opprimere insontes? **SA.** Imò vos vultis tueri fontes? **LY.** Videndum nobis est, ne hic ab istis discerpatur. Tu iube huc descendere exercitum, ut eis eripiatur, & in castra abducatur.

SENTENTIA.

Iniustus iudex, incrustatus paries. Pij profunt interdum aduersariorum inter se controuersia, quemadmodum rixantibus inter se canibus euadunt homines. Si quando tuetur simulator pius, id magis sui, quàm æqui amore facit.

NE

NEPOS PAULI. Actor, 22.

ARGUMENTVM.

Lyfias à Pauli nepote de Iudæorum in Paulum coniuratione certior factus, copias parandas curat, quæ Paulum ad Felicem prætorem tutò perducant.

Centurio, Lyfias, Nepos Pauli.

PAULUS is, qui est in vinculis, me euocatum rogauit, ut hunc ad te adolescentulum adducerem: habere enim eum aliquid ad te. *LY.* Cedè mihi manum, adolescentule, Dic mihi hîc in occulto, quid habeas, quod velis mihi enunciare. *NE.* Iudæi constituerunt petere à te, ut cras in consilium educaas Paulum, quasi aliquid diligentius in eum quasituri. Sed tu noli eî obtemperare: nam insidiantur ei homines ex eis supra quas draginta, qui sese deuouerunt, si vel comedarent, vel biberent, quin eum interfecissent. Et nunc parati tuum mandatum expectant. *LTS.* Laudo te, quòd magis scitè admonuisti. Discedes hinc & nemini hæc indicabis, quæ mihi demonstrauisti. Vos duo centuriones paratos habete milites ducentos, qui Cesariam proficiscantur, & equites septuaginta, bastatosq; ducentos ad horam tertiam noctis, & iumenta adhibete, ut eò impositum Paulum ad Felicem prætorem perducant. Ego ad eum epistolam scribam.

SENTENTIA.

Ficti homines pijs pertinacissimè insidiantur. Sæpè minus est in gentilibus iniquitatis, quàm in iis, qui se Dei populum gloriantur.

TERTVLLVS. Actor, 24.

A R.

ARGVMENTVM.

Paulum accusat Tertullus orator apud Felicem præ-
torem. Paulus crimina diluit. Felix causæ cognitionem
differt in aduentum Lysiaë tribuni. Paulumq; iubet re-
missus custodiri.

Felix præses, Tertullus orator, Paulus,
concio Iudæorum.

A Dest hic reus ille Paulus, Anania Pontifex, & vos
seniores. Superest, vt vester orator accuset. **TER.**
Quod maxima pace per te fruimur, quodq; tua pru-
dencia hæc provincia recte administratur, nobis omni-
no gratissimum est optimè. Felix: & agimus gratias
quam possumus maximas. Sed ne tibi diutius sim me-
lestus, queso vt nos pro tua equitate paucis audias.
Inuenimus hominem hunc pestilentem, & seditiones
omnibus vbiq; terrarum Iudæis, concitantem, ac sectæ
Nazarenorum principem eo vsq; vt etiam fanum pro-
fanare conatus sit. Eum nos comprehensum, voluimus
ex nostra lege iudicare. Sed intercessit Lysias tribunus,
eumq; magna vi è manibus nostris eripuit ac iussit, vt
eius accusatores apud te adessent. Ex quo quidem Ly-
sia poteris, si querere voles, certior fieri de omnibus
criminibus, quibus nos hunc infirmulamus. Atq; hæc ita
se habere, testis est vniuersa Iudæorum, quos adesse vi-
des concio. **CON.** Ita est. **PAV.** Licetne mihi causam
dicere? **FEL.** licet. **PAV.** Equidem eo confidentius pro
me dico, quod scio te multos iam annos huic genti di-
cere: vt possis intelligere, me non plures duodecim com-
pleuisse dies, ex quo Hierosolymam, ad diuinum cul-
tum

sum

tum concessi Neq̄, vero me in templo inuenerunt cum
 aliquo colloquentem aut vulgi seditionem facientem,
 neq̄, in collegijs, neq̄, oppidatim: nec me eorum possunt
 conuincere, de quibus accusant. Illud autem libenter
 apud te confitebor, me ex institutione, quam sectam
 dicunt, Deum colere patrium fidemq̄, adiungere omni-
 bus, quæ in disciplina nostra & vaticis scripta extant:
 tantumq̄, mihi de Deo spondere, vt exploratum habe-
 am mortuos tum bonos tum improbos, aliquando re-
 uicturos: id quod se ipsi quidem non sperant, Atq̄, e-
 quidem in id incumbo, vt rectam conscientiam Deo
 semper hominibusq̄, probare possim. Veneram autem
 post annos complures, vt muneribus egestatem nonnul-
 lorum meorum popularium allouarem, ac fere a liba-
 rem, cum me expiatum offenderunt in fano, nulla cum
 turba, aut tumultu. Ii sunt quidam ex Asia Iudei,
 quos oportebat apud te presto esse, & accusare, si quid
 in me haberent, aut etiam hi, si quod deprehenderunt
 in me crimen, dicant sanè, dum asto in concilio. Nisi
 forte criminosa est vna hæc vox, quæ inter eos sic cla-
 manti: Ego hodie à vobis reus agor defensa mortuo-
 rum resurrectionis, FEL. iam finem facite. Cum Ly-
 sias tribunus venerit, cognoscam de vestra causa. Inter-
 ea tu Centurio Paulum custodi, ita, vt remissius ha-
 beatur, neue aliquis necessariorum eius aditu aut fa-
 mulatu probibeatur.

SENTENTIA.

Veritatis professionem seditionem interpretatur
 calumnia, calumniatores modò clementiando, modò

torquendo, nihil canide dicunt. Calumniatoribus calumnia impunè est; infontibus innocentia non item. O iudices, vbi nam dormit lex rationalis.

FESTVS Act. 25.

ARGVMENTVM.

Paulus ad Agrippam regem causam dicit, in qua de sua legatione mortuorumq; resurrectione differit. Festus præses eum insanum appellat; Agrippa infontem iudicat.

Festus præses, Agrippa rex, Paulus.

Videris hunc hominem, Agrippa rex, & omnes vi-
ri, qui hic adestis, de quo omnis me Iudæorum mult-
tudo tum Hierosolymis, tum hic interpellauit, clamās,
indignum esse eum viuere amplius. Ego verò cum com-
perirem, nihil eum capitale admisisse, & ipse ad Augus-
tum prouocauisset, statui mittere: & tamen quid cer-
tum de eo scribam ad dominum, non habeo. Ea de cau-
sa produxi eum ad vos, & maxime ad te, rex Agrip-
pa, vt te disquisita habeam, quod scribam. Absurdum
enim mihi videtur, mittere vincetum: neq; crimina,
qua ei imponantur, significare. AGR. Liberum est ti-
bi, pro teipso dicere. PAV. Quod omnia, de quibus à
Iudæis postulor, hodie sum apud te, rex Agrippa, de-
fensurus, hominens Iudæicarum consuetudinum atq;
controuersiarum vel inprimis peritum, equidem beatū
sue existimo. Quamobrem oro te, vt me equo animo
audias. Ac meam quidem actam ab incuntes etate vi-
sam (principiò enim versatus sum Hierosolymis inter
meos populares) norunt omnes Iudæi, iam diu scientes
(modo velint fateri) me vixisse Pharisaum, que ex-
actis-

aeternissima nostrae religionis secta est. Et nunc hic sto re-
 us speratae praestationis eorum, quae maioribus nostris à
 Deo promissa sunt: quo quidem se peruenturas duode-
 cim tribus nostrae, Deum noctes diesq; assidue colendo,
 sperant. De hac spe, rex Agrippa, à Iudaeis accusor.
 Itane verò incredibile apud vos indicatur, à Deo mor-
 tuos excitari? Equidem statueram, multa mihi contra
 Iesu Nazareni nomē esse facienda, itaq; feci Hieroso-
 lymis: multosq; sanctos per potestatem, qui mihi à pon-
 tificibus permessa erat, in carceres conclusi, & capite
 mea sententia damnavi. Quin eos per omnia collegia
 tormentis saepe cogebā nefaria dicere: iamq; immodicè
 in eos furens, persequerbar etiam ad exteras vides.
 Cumq; aliquando proficiscerer Damascum, cum pote-
 state mihi à pontificib. permessa, die medio, Rex, in iti-
 nere vidi de caelo Solis splendore maius lumen, quod me
 meosq; comites circumfulsit. Cumq; omnes ad terram
 corruissemus, vocem audiui affantis me, & Hebraeo
 sermone dicentis: Saule, Saule, quid me infestaris? Du-
 rum tibi fuit contra stimulos calcitrare. Tum ego:
 Quis es inquam, Domine? Ego sum: inquit ille, IESVS,
 quem tu infestas. Verum surge, & consiste in pedes.
 Nam ego tibi apparui, vt te in ministrum, & testem
 constituam eorum, quaeq; vidisti, quaeq; tibi demonstra-
 bo vindicando te à populo & gentibus, ad quas nunc
 te mitto, ad eorū oculos aperiendos, vt è tenebris in lu-
 cem, & ex Satanae potestate ad Deū se conuertant, &
 ita peccatorū veniam consequantur, & ad eandē cum
 his sortem perueniant: qui, quia in fidem ueiam vene-

rant, sancti facti sunt. Nec ego, rex Agrippa, caelesti
 visioni non fui dicto audient: quin primum eis, qui
 Damasci erant, & Hierosolymis, perq; omnem Iudae
 regionem, nec non ipsis gentilib. correctionem vitae de-
 nunciarem, & exhortarer, vt ad Deum sese conuerte-
 rent, & vitae correctionem factis ostenderent. Hac me
 causa Iudaei in fano comprehensum, conabantur inter-
 ficere. Sed diuino presidio ad hunc vsq; diem steti, par-
 uos iuxta ac magnos commonefaciens, neq; quicquam
 dicens extra ea, quae tum ceteri vates, tum Moses fu-
 tura ante denunciauerunt: Christum videlicet esse
 mortem passurum, primumq; ex mortuis in vitam re-
 uocatum, lucem populo & gentib. nunciaturum. FES.
 Insanis Paule. Nimia te litera ad insaniam redigunt.
 PA. Non insanio optime Feste: sed veracis & sobrii
 hominis verba profero. Scit rex, ad quem confidenter
 loquor, vt quem nihil horum latere putem: neq; enim
 in tenebris gestum est. Credisne, rex Agrippa, vatibus?
 Credis, scio. AG. Propemodum mihi persuades, vt
 Christianus fiam. PA. Deus faciat, vt non prope-
 modum, sed planè, non solum tu, sed etiam omnes, qui
 me audiunt, hodie fiant tales, qualis ego sum: exce-
 ptis his vinculis. FES. Surgamus, discedamus hinc. Hic
 homo mihi videtur, nihil morte dignum, aut carcere,
 commisisse. AG. Poteras absolui, nisi prouocauisses
 ad Caesarem.

SENTENTIA.

Vera sapientia stultorum iudicio, insania est. Licet
 interdum ex calumniatorum mente magis quam ver-
 bis crimina diluere. Neq; enim nominatim accusabatur

Pau-

Paulus de resurrectione mortuorum: sed cum esset in ipsius doctrina (quæ ei crimini dabatur) etiam resurrectio seruiuit non iniuste causæ suæ.

IVDEX. Matth. 25.

ARGVMENTVM.

Christus in vltimo aduentu suo de bonis malisq; sententiam pronunciat.

Iesus, Iudex, Dextri, Sinistri.

VENITO beati patris mei: possidete paratum vobis regnum ab orbe condito. Nam cum esurirem, deditis mihi comedere: cum sitirem, bibere: hospitem me accepistis: nudum vestiistis: agrum visitauistis: in custodia mihi datum inuistis. D. Domine, quando te vidimus esurientem, vt aluerimus? aut sitientem, vt potum dederimus? quando autem hospitem, vt acceperimus? aut nudum, vt vestiuerimus? quando agrum, aut in vinculis, vt inuiserimus? I E. Credite mihi, quatenus minimo horum fratrum meorum fecistis, mihi fecistis. Vos autem abite à me, execrabiles, in ignem aeternum. Veio ui, eius q; genij paratum: qui me neq; esurientem cibo, neq; sitientem portione refecistis: hospitem non suscepistis: nudum non vestiistis: infirmum, & in carcere coniectum non inuistis. S I. Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, neq; subuenimus? I E. Credite mihi quatenus horum minimo non fecistis, mihi non fecistis.

SENTENTIA.

Pro suis quenq; factis remunerabitur Christus, Quod cuius Christianorum fit, id ipsi Christo fit.

S 2

DE-

DECEM DEI PRÆ-
CEPTA, ET ALIA DE-
INCEPS SEQUENTIA, QUÆ
ad Reipub. institutionem pertinent,
ex Exodi cap. 20. & reliquis.

DEVUS hæc omnia Israelitis ad hunc modum effatus
est: Ego sum Ioua Deus tuus, qui te eduxi ex do-
micilio seruitutis Ægyptiæ.

1. Deos alios nullos, præter me habeto.
2. Simulacrum vllius rei, quæ extet aut supra in
cælo, aut infra in terra, aut in aquis sub terra, ne faci-
to, neue ea venerator, neue colito. Nam ego sum Ioua
Deus tuus, Deus impatiens socij: qui parentum cul-
pam etiam in liberos persequor, vel ad tertiam vsq₃,
quartamq₃ stirpem osorum mei: clementiaq₃ vtor ad
millesimam vsq₃ stirpem ergamei amantes, meaq₃ præ-
cepta conseruantes.
3. Ioua Dei tui nomen inaniter ne adhibeto: nèq₃
enim sinez impunitum Ioua, qui eius nomen inaniter
adhibuerit.
4. Diem sabbathi sanctè agere memento. Sex die-
bus agito, tuaq₃ opera omnia patrato. Septimo autem
die, quod Ioua Dei tui Sabbathum est, nullum opus fa-
cito, neu tu, neu tuus filius, aut filia, neu tuus seruus,
aut ancilla, neu tuum iumentum, aut apud te degens
peregrinus. Nam cum sex diebus fecisset Ioua cælum,
et terram, mare, quæq₃ in eis sunt omnia, feriatuſ est die
septi-

septimo: qua de causa Ioua Diem sabbathi faustum
sacrumq; fecit.

5. Parentē vtrumq; honorato, vt diu etatem pro-
ducas in terra, quam tibi Ioua Deus tuus donat.

6. Ne hominem occidito.

7. Ne adulterato.

8. Ne furator.

9. Falsum testimoniam contra alium ne dicitō.

10. Alterius domum ne concupiscito: alterius vx-
orem ne concupiscito: ne seruum aut ancillam, neue bo-
nem aut asinum: nihil deniq; quod sit alterius.

Hic vniversus populus visis fragoribus, fulgetrīs, tu-
ba sonitu, et montis fumo, peterriti abscedere: & procul
stantes, à Mose petere, vt ipse eis audientibus loquere-
tur, non Deus, ne emorerentur. Quibus Moses: Ne me-
tuite, inquit, nam ad vos tentandos venit Deus, vt q;
vos eius timor ob oculos propositus à peccādo deterreat.
Igitur procul stante populo accessit ad illam caliginē,
vbi Deus erat. Et Ioua Mosi sic factus est: Commemo-
rato Israëlitis, vt me secum de cælo viderint loquen-
tem, ne præter me deos sibi argenteos aut aureos fa-
bricentur. Sed mihi cespitium altare fiat, in quo soli-
da sacrificia & pro salute balantibus bubusue facia-
tis: quocunq; in loco mei nominis monumentum posue-
ro, ibi vos aditurus, vobisq; prosperaturus, Quod si mi-
hi altare lapideum fiet, ne ex quadrato lapide excita-
tore: nam id ferramenta admouendo profanaretis.
Neue per gradus ad meum altare ascenditote, ne in
eo obscena vestra appareant.

Hac autem ei iura propones. Si emeris seruum Hebraeum, sex annos seruito, septimo autem anno manumittitor gratuito. Si caelebs venit, caelebs manumittitor, si non maritus, vxor cum eo manumittitor. Si Dominus ei vxorem dederit, ex qua filios, aut filias procreauerit, foemina & nati domini sunt: ipse solus manumittitor. Quod si seruus captus amore sui domini, & vxoris, & filiorum, noluerit manumitti, cum dominus recuperatores adducito, eiq; ad valuam aut ad postem applicato, aurem subula perforato, & ille ei perpetuum seruito.

Si quis filiam suam vendiderit in famulatum, eam ne seruorum in more manumittitor. Si ea domino displicabit, nec in eam desponderit, redimeto. In extraneam gentem emancipandi potestas ne esto, qui eam afficit ignominia. At si eam filio suo destinauerit, eodem iure cum ea, quo cum liberis, agito. Si aliam duxerit, hanc victu, vestitu, congressu ne fraudato. Si tria haec ei non confecerit, manumittitor gratis, sine precio.

Qui hominem pulsauerit, si is mortuus fuerit, capitale esto. At qui non captauerit, sed in eum forte fortuna incurrerit, statuam vobis locum, quò confugiat. At si quis alterius necem per dolus de industria machinatus fuerit, vel ab ara mea ad necem abstrahitor.

Qui patrem aut matrem pulsauerit, capitale esto.

Qui hominem clepserit, eumq; veniderit, aut is apud eum inuentus fuerit, capitale esto.

Qui patri aut matri maledixerit, capitis poena esto.

Si quis alterius orta contensione persusserit lapido,

aut pugno, si ille non fuerit mortuus, sed in lectum decubuerit, si surrexerit, & foras baculo innixus iuerit, percussor sine fraude esto, tantum illius cubatam & medicacionem prestato.

Si quis seruum suum, aut ancillam, baculo percusserit, si praesens mors sequuta fuerit, tenetor. Verum si unum aut alterum diem superstes fuerit, ne tenetor, quoniam pecunia eius est.

Si qui dimicando mulierem gravidam vulnerauerint, & abortum intulerint, si perniciies non fuerit, ad estimationem mariti mulieris multa esto, & ad eam rem arbitri sunt. Sin autem perniciies fuerit, vitam pro vita pendito: oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, sugillationem pro sugillatione, vulnus pro vulnere, vibicem pro vibice.

Si quis serui sui, aut ancillae oculum percusserit, eumq; corruperit, eum manumittito pro oculo. Et si serui sui, aut ancillae dentem decusserit, eum manumittito pro dente.

Si quem bos virum, aut foeminam cornu petiuerit, et is mortuus fuerit, bos lapidator, eius caro ne canstet, dominus bouis impunitus esto. At si bos ante fuerit petulcus, & eius dominus admonitus fuerit, neq; tamē custodiuerit, si virum aut foeminā occiderit, & bos lapidator, & eius dominus morte plectitor. Sin ei multa imponetor tantum vita suae precium dato, quantumcunq; ei fuerit impositum. Si uerum petiuerit, si uerum puellam, idem iuris esto. Si seruum petiuerit bos, aut ancillam, argenti triginta sili Domino soluuntor, bos dilapidator.

Si quis fossam vel aperuerit, vel dimiserit, nec obduxerit, & eo deciderit bos aut Asinus, auctor fosse prestato: argentum Domino illius soluto, ipse mortuum habeto.

Si cuius bos alterius bouem vulnerauit, & ille mortuus fuerit, bouem uiuum vendunt, & eius precium diuidunt, & mortuum etiam diuidunt, aut si neutrum fuerit, bouem antea esse percussum, neq; cum Domino eius custodierit, bouem boue prestato: ipse mortuum habeto.

Si quis bouem, pecusue clepserit, maneritq; aut vendiderit, quinque boues pro vno reddito, & quatuor balantes pro vna.

Si fur in surripiendo deprehensus, iectus fuerit, & inde mortuus, homicidij poena ne esto (nisi orto Sole: tum homicidij poena esto.) Si habet unde reddat, reddito: si non habet, venditor pro suo furto.

Si deprehensum fuerit furtum penes eam, bos, asinus, ouis, capra viuens, duplum reddito.

Si quis emisso pecore compauerit fundum aut vineam alterius, damnum sarcito de optima parte fundi sui, aut vineae.

Si in spinas immissus ignis, metam, aut segetem, aut messem corruperit, auctor ignis detrimentum prestato.

Si quis apud alterum argentum supellectilemue reposituerit, idq; de illius domo surreptum fuerit, si fur deprehensus fuerit, duplum reddito: si autem fur non deprehensus fuerit, dum dominus domus ad recuperatores vocator, ni rem alterius inretuerit. Quacumq; in re
crimen

crimen statuetur, in bonè, in asino, in oue, in capra, in veste, quacunq, res erit amissa, que cuius dicatur, causa amborum ad recuperatores defertor: vtrum condemnauerint recuperatores, alteri duplum reddito.

Si quis alterius fidei asinum, bonè, ouem, capram, aut quoduis pecus commiserit, si id nullo vidente fuerit mortuum, aut fractum, aut abactum, iusiurandum Ioue interponitor, illum rem alterius ad se non auertissoc eamq, satisfactione dominus rei accipito, neq, fiducia- rius rem reddito. Quod si ei furto ablatum fuerit, damnum prestato domino rei. Sin raptum à feris fuerit, testem exhibeto, neq, raptum prestato.

Si quis quid ab altero vtendum acceperit, & id fractum aut mortuum fuerit, domino rei absente, damnum prestato. At presente, ne prestato, si conducti- cium & precio addictum erat.

Si quis virginem non sponsam pellexerit, & cum ea concubuerit, eam sibi in matrimonium dotato.

Si puella pater eam locare illi nolet, argentum pen- dito, vt fert dos virginum.

Sagas viuere ne sinitote.

Quicunq, rem habuerit cum bestia, capitale esto.

Qui dÿs sacrificauerit, sacratus intereat, nisi vni Ioue.

Peregrinum ne premito, neue angito: nam pere- grini fuistis in Aegypto.

Viduam nullam, aut pupillum premito, si presseris, tuum ad me conuerentur, eorum ego querelas ex- audiam, iratusq, ferro vos trucidabo: eruntq, vestra coniuges viasæ, & liberi papilli. Si

Si cui meorum pauperi tecum versanti pecuniam mutuaueris, ne te ei faenratorem prabeto, ne ei usuram imponito.

Si alterius vestem in pignus acceperis, ante Solis occasum reddito, nam id vnum habet operimentum, eum cuticula amictam, in quo recubet: qui si apud me questus fuerit, exaudiam, ut sum misericors.

Magistratui ne maledicito.

Ne eum execrator, qui est in tua natione princeps & Fruges & liquorem tuum ne auertito.

Primogenitum filiorum tuorum mihi dato. Idem in bobus & balantibus facito. Septem dies cum matre sua esto, octauo die id mihi dato:

Prestatote vos mihi puros homines: & carnem ruri raptam ne gustatote, sed ad canes projicitote.

Auditionem falsam ne accipito.

Societatem cum impio ne coito, ut sis testis iniuriam.

Multitudinem in vicio ne sequitor, neue in lite de recto in sententiam multitudinis desectito. Inopi in lite ne indulgeto.

Si aduersarii tui bouem, asinumve offenderis errantem, ei reducito. Si inimici tui asinum videris oneri succubuisse, ne ei auxilium denegato, sed opitulato.

Inimici tui ius in lite ne deprauato.

A re falsa abesto. Infontem & iustum ne interficito: nam ego iniquum non absolnam.

Neue donum accipito: nam donum caecat etiam perspicaces, bonorumque virorum orationem peruertit.

Peregrinam ne vexato: scitis n. vos, qua sit mens pere-

pere-

peregrinorum, ut qui peregrini veriti in Aegypto.

Sex annos arum tuum conferito, eiusq; prouentum percipito: ac septimo intermittito, remittitoq; ad cibatum egenorum popularium tuorum, & (si quid illis superfuerit) bestiarum terrestrium. Idem in vinea & oliueto facito.

Sex diebus opus tuum patrato: ac septimo feriator, ut requiescat bos tuus, asinusq;: utq; respiret natus ancilla tua, peregrinusq;.

Omnia, quaecunq; dixi vobis, seruatate.

Nominis aliorum deorum memoriam ne usurpato, neue in ore habeto.

Tribus temporib. in anno mihi festa agito, Azimacia seruato, per que septē dies azymis vesceris (ut precepi tibi) statuto tempore mensis verni: quia in eo emigrasti ex Aegypto: ergo coram me vacui ne apperent. Item messalia primitiuarum frugum operis tui, quas in agro seueris. Item conditicia in exitu anni, vbi tuas fruges ex agris condideris.

Ter quotannis omnes tui mares in conspectum Domini Iouae sistantor.

Cum mea victima sanguinem, eam macerando, effundes fermentum ne habeto.

Mei festi adeps in posterum diem ne pernoctato:

Principium primitiuarum frugum tui fundi in eadem Iouae tuae inferto.

Haedum in sanguine matris sua ne coquito.

FINIS.

DIALOG.

I N D E X.

Nathan	97	Tobaeus	153
Thecaana	99	Raphael	155
Semeis	102	Acbior	156
Achitophel	103	Juditha	160
Abfalomus	105	Olofernes	163
Berzeleus	108	Virago	166
Bethsaba	109	Susanna	170
Solomo	110	Chaldai	172
Roboamus	112	Daniel	174
Sarepbrhana	113	Fornax	177
Elias	113	Balsasar	181
Micheas	119	Haman	184
Sunamitis	122	Artaxerxes	185
Naaman	123	Nebemias	186
Hazeël	126	Veritas	187
Jehus	127		

LIBRI IIII.

Joas	129		
Jonas	130		
Rabfacer	134	Maria	193
Ezechias	136	Baptista	194
Jeremias	138	Nathanael	195
Ananias	141	Nicodemus	195
Sedecias	143	Samaritana	198

LIBRI III.

Tobias	145	Centurio	200
Asmodeus	149	Piscatores	201
Raguel	152	Simon	201
		Jairus	202
		Philippus	204
		Panis	205
			Pis-

I N D E X.

Prepoſteri	208	Pilatus	240
Chananea	210	Barrabas	241
Fermentum	210	Simon	242
Clauiger	211	Linguae	244
Lunaticus	213	Claudus	246
Lapidantes	214	Primates	249
Coccus natus	217	Gamaliel	251
Renoualia	222	Stephanus	253
Thomas	223	Cornelius	258
Lazarus	224	Circumciſi	259
Repudium	225	Rhode	261
Diues	226	Philofophi	262
Diues immifericors	229	Lysias	264
Filij Zebedae	230	Ananias	267
Vinitores	231	Nepos	269
Denarius	234	Tertullus	269
Sadducae	234	Festus	272
Petrus	236	Iudex	275

eln!

Lit. Lit. nr. B428

